

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

**EUROOPPALAISEN IDENTITEETIN DISKURSSI SUOMEN
EDUSKUNNASSA JA RANSKAN *ASSEMBLÉE*
*NATIONALESSA***

Salla Ponkala, 99226
ponkala.salla.k@student.uta.fi
Pro gradu -tutkielma
Ohjaaja: Tapio Raunio

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

PONKALA, SALLA: Eurooppalaisen identiteetin diskurssi Suomen eduskunnassa ja Ranskan *Assemblée nationale*ssa

Pro gradu -tutkielma, 134 s.

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma/Valtio-opin opintosuunta

Lokakuu 2018

Euroopan unioni (EU) on kohdannut viime aikoina useita haasteita. Jäsenmaissa kansallismieliset liikkeet ovat haastaneet hallituksia ja niiden yleisesti EU-myönteistä politiikkaa, mikä on näkynyt muun muassa Iso-Britannian päätöksenä erota EU:sta. Tutkijat ja EU:n instituutiot ovat ehdottaneet yhdeksi EU:n legitimitietin vahvistamisen keinoksi yhteisen eurooppalaisen identiteetin rakentamisen.

Kansallisissa parlamenteissa käydyt julkiset keskustelut vaikuttavat merkittävästi kansallisen tason diskurssiin eurooppalaisesta identiteetistä, sillä parlamenttien tuottamat diskurssit omaksutaan nopeasti mediassa. Sitä kautta niistä muodostuu helposti vallitsevia mielipiteitä. Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten eurooppalaisen identiteetin diskurssia rakennetaan toisaalta Suomen eduskunnassa (Eduskunta) ja toisaalta Ranskan parlamentin alahuoneessa, *Assemblée nationale*ssa (*Assemblée*). Kyselytutkimusten perusteella suomalaiset kokevat itsensä huomattavasti enemmän eurooppalaisiksi kuin ranskalaiset, vaikka Ranskalla on Suomea merkittävästi pidempi historia EU:n jäsenmaana. Tämä tutkimus selvittää, voidaanko kyselytutkimuksissa havaitut erot havaita myös parlamenttien täysistuntokeskusteluissa. Tutkimuksen menetelmällisenä apuvälineenä on poliittinen diskurssianalyysi. Tutkimuksen aineisto koostuu Eduskunnan ja *Assemblée*n vuoden 2017 aikana käymistä EU-aiheisista täysistuntokeskusteluista. Eurooppalainen identiteetti nähdään tässä sosiaalisena, kollektiivisena identiteettinä, ja tutkimuksen tieteenfilosofisena pohjana on sosiaalinen konstruktivismi.

Tutkimus osoittaa, että Eduskunta ja *Assemblée* rakentavat eurooppalaista identiteettiä hyvin eri tavoin. Erot identiteettidiskurssissa ovat sekä määrällisiä että laadullisia. Kummankin identiteettidiskurssi koostuu viidestä temaattisesta aladiskurssista: eurooppalaisuudesta, me–muut-erottelusta, arvoista, symboleista ja EU:n integraatiosta. Eduskunnassa turvaudutaan useimmin arvodiskurssiin, kun taas *Assemblée*ssa symbolit ovat keskeisimmässä asemassa. *Assemblée* näyttäisi rakentavan eurooppalaista identiteettiä Eduskuntaa aktiivisemmin vedoten identiteetin kulttuuriperustaiseen osaan, kun taas Eduskunta näyttäisi korostavan enemmän kansalaisuuteen perustuvaa identiteettiä. Näin ollen parlamenttien tuottama identiteettidiskurssi on ristiriidassa eurobarometrien osoittamien identiteetikokemusten kanssa. Lisäksi identiteettidiskurssi näyttäisi olevan riippuvainen jäsenmaan liittymisajankohdasta unioniin, joten tutkimus vahvistaa aikaisempien tutkimusten havaintoja, joiden mukaan identiteettidiskurssit ovat vahvasti kontekstisidonnaisia.

Asiasanat: eurooppalainen identiteetti, identiteettidiskurssi, eduskunta, *Assemblée nationale*, täysistuntokeskustelut

Sisällys

1.	JOHDANTO	1
2.	IDENTITEETTI TUTKIMUSKOhteENA	7
2.1.	Sosiaalisen identiteetin teoria.....	8
2.2.	Eurooppalainen identiteetti	13
2.3.	Identiteetti kansallisessa kontekstissa	18
2.3.1.	Suomi	19
2.3.2.	Ranska.....	22
3.	KANSALLISTEN PARLAMENTTIEN ROOLI EU-ASIOIDEN KÄSITTELYSSÄ	26
3.1.	Institutionaaliset rakenteet	28
3.1.1.	Eduskunta ja <i>Assemblée</i> osana kansallista päätöksentekoa	28
3.1.2.	Eduskunnan ja <i>Assemblée</i> n asema ja sen muutos EU:n päätöksenteossa	30
3.2.	Eduskunnan ja <i>Assemblée</i> n puoluejakauma ja puolueiden suhtautuminen EU:hun	36
3.3.	Puheen kulttuuri Eduskunnassa ja <i>Assemblée</i> ssä.....	43
4.	DISKURSSIANALYYSI MENETELMÄLLISENÄ TYÖKALUNA.....	47
4.1.	Sosiaalinen konstruktivismi	48
4.2.	Diskurssianalyysi yleisesti	50
4.2.1.	Diskurssin käsite	50
4.2.2.	Konteksti	52
4.3.	Poliittinen diskurssianalyysi	53
4.3.1.	Kriittinen diskurssianalyysi Faircloughin mukaan	53
4.3.2.	Poliittiset diskurssit tutkimuskohteena.....	58
5.	ANALYYSI: EUROOPPALAISEN IDENTITEETIN DISKURSSI SUOMEN EDUSKUNNASSA JA RANSKAN <i>ASSEMBLÉE NATIONALE</i> SSA.....	60
5.1.	Täysistuntokeskustelut aineistona.....	60
5.1.1.	Aineistoon liittyviä haasteita.....	60

5.1.2.	Aineiston kuvaus.....	61
5.2.	Eurooppalaisen identiteetin diskurssi Eduskunnassa ja <i>Assembléessa</i>	63
5.2.1.	Eurooppalaisia vai EU:n jäsenmaiden kansalaisia?	66
5.2.2.	Me–muut-erottelu.....	71
5.2.3.	Arvot	80
5.2.4.	Symbolit	88
5.2.5.	Euroopan integraatio	101
5.2.6.	Kontekstin vaikutus identiteettidiskurssiin	108
6.	JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO.....	113
6.1.	Keskeisimmät johtopäätökset	113
6.2.	Yhteiskunnallinen relevanssi ja jatkotutkimushaasteet.....	121
	LÄHTEET.....	124

1. JOHDANTO

Euroopan unioni (EU) on paininut viime aikoina useiden ongelmien kanssa. Jäsenmaissa kansallismieliset liikkeet ovat haastaneet hallituksia ja niiden yleisesti EU-myönteistä politiikkaa, mikä on näkynyt muun muassa Iso-Britannian päätöksenä erota EU:sta. Unionin näkökulmasta jäsenmaat muodostavat kulttuurisesti hyvin monimuotoisen kokonaisuuden, mikä tuo runsaasti haasteita EU:n yhtenäisyyden säilyttämiselle. EU:n instituutiot työskentelevätkin aktiivisesti yhtenäisyyden ja unionin legitimitetin eli poliittis-moraalisen hyväksyttävyyden vahvistamiseksi, jotta kansalaiset olisivat valmiita puolustamaan unionia sen kohdatessa vaikeuksia. Tutkijat ja EU:n instituutiot ovat ehdottaneet yhdeksi EU:n legitimitetin vahvistamisen keinoksi yhteisen eurooppalaisen identiteetin rakentamista. Kysymys eurooppalaisesta identiteetistä onkin saanut tutkijat etsimään keinoja, joiden avulla pystyttäisiin kartoittamaan, kuinka vahvasti EU:n jäsenmaiden kansalaiset kokevat olevansa eurooppalaisia, ja millainen käytännön merkitys eurooppalaisuuden kokemuksella on toisaalta kansallisessa ja toisaalta EU-politiikassa.

Vaikka eurooppalaista identiteettiä on etenkin 2000-luvun alussa tutkittu paljon, sen piirteistä ja syntymekanismeista tiedetään vain muutamia – esimerkiksi yhteiset kulttuuriset kokemukset, symbolit ja arvot näyttäisivät vahvistavan yhteistä identiteettiä (ks. esim. Van Dijk 2010, 52). Tutkimuksia yhdistää näkemys siitä, että jonkinlainen eurooppalainen identiteetti on olemassa, joskin sen ilmentyminen on erittäin kontekstisidonnaista: eteläeurooppalaiset voivat kokea itsensä hyvin eri tavalla eurooppalaisiksi kuin esimerkiksi pohjoiseurooppalaiset. Tämä voidaan havaita myös EU:n säännöllisesti toteuttamissa eurobarometreissa, joskin niiden luotettavuuteen identiteetin mittarina on suhtauduttava varauksella (ks. esim. Bruter 2004a; Bruter 2008; Bäck 2017). Niistä käy kuitenkin ilmi, että identifioitumisen tasot vaihtelevat jäsenmaittain merkittävästi, ja usein yllättävälläkin tavalla. Esimerkiksi syksyn 2017 barometrin mukaan suomalaisista 81 % kokee itsensä eurooppalaisiksi, kun taas ranskalaisten keskuudessa vastaava luku on vain 63 % (Euroopan komissio 2017). Tulos herättää miettimään, miksi Ranska, yksi unionin perustajamaista, sijoittuu vertailussa näin alas, kun taas vasta vuonna 1995 EU:hun liittynyt Suomi sijoittuu kaikista vahvimmin EU:hun identifioituvien maiden joukkoon. Näyttäisikin siltä, että eurooppalainen identiteetti ei ole seurausta ainoastaan vähitellen ajan saatossa kehittyneestä yhteenkuuluvuuden tunteesta, vaan sen muodostuminen on paljon monimutkaisempi prosessi.

Eurooppalaisen identiteetin syvällisempi tutkiminen sen ymmärtämiseksi on tärkeää monesta syystä. EU-asioita politisoidaan unionin kohtaamien kriisien vuoksi entistä useammin, mikä on antanut euroskeptisille äänille tilaa kansallisessa politiikassa (ks. esim. Ivaldi 2018). Tutkijat ovat jatkuvasti pyrkinneet löytämään toistaan validimpia mittareita identiteetin tason mittaamiseksi, jolloin identiteetin syntymekanismien tutkiminen on jäänyt taka-alalle. Identiteetin vahvuuden ohella olisi kuitenkin vähintäänkin yhtä tärkeää ymmärtää, miten eurooppalainen identiteetti rakentuu ja mitkä tekijät aiheuttavat suuret erot identiteetin kokemuksessa EU:n jäsenmaiden välillä. Tämä tutkimus pyrkii vastaamaan tähän haasteeseen kartoittamalla eurooppalaisen identiteetin syntymekanismeja tarkemmin siellä, missä EU:sta puhutaan.

Ranska on aina ollut yksi keskeisimmistä EU:n päättäjistä jo yksin suuren kokonsa vuoksi. Ranskalaisilla on myös ollut vahva rooli Euroopan integraatiossa aina hiili- ja teräsyhteisön perustamisesta lähtien. Ranskalaisten kokema eurooppalainen identiteetti on jo Ranskan vaikutusvallan vuoksi mielenkiintoinen ja perusteltu tutkimuskohde: Ranska on väkiluvussa mitattuna EU:n jäsenmaista toiseksi suurin ja muodostaa n. 13 % koko EU:n asukasluvusta. Lisäksi Ranskassa on ollut viime vuosikymmeninä aktiivinen kansallismielinen oikeisto: *Front nationalia* (Kansallinen rintama), nyk. *Rassemblement nationalia* (Kansallinen kokoomus), on luonnehdittu läntisen Euroopan populististen ja eurokriittisten puolueiden prototyyppiksi (Ivaldi 2018, 279). Se on haastanut ranskalaisen politiikan perinteisiä toimijoita EU:n matkatessa kriisistä toiseen (*id.*, 282). Suomi puolestaan on nykyisen 28 jäsenmaan EU:n väkilukuvertailussa sijalla 18, ja se muodostaa vain hieman yli prosentin koko unionin väestöstä. Suomi liittyi EU:n jäseneksi vuonna 1995, jolloin se on pystynyt osallistumaan EU:n politiikkaan aktiivisesti paljon Ranskaa myöhemmin. Se on maantieteellisesti kaukana EU:n perustajamaiden muodostamasta ytimestä, mutta on siitä huolimatta eurobarometrien valossa hyvinkin eurooppalainen, mikä on eurooppalaisen identiteetin tutkimuksen kannalta kiinnostava havainto.

Näkyvätkö nämä eurobarometrein havainnollistetut erot eurooppalaisen identiteetin kokemuksessa siinä, miten eurooppalaisuutta rakennetaan kansallisilla keskustelun areenoilla? Aikaisemman tutkimuksen perusteella tiedetään, miten eurooppalaista identiteettiä on yleisesti ja joissakin yksittäisissä jäsenmaissa pyritty rakentamaan: siihen ovat vaikuttaneet mm. EU:n instituutioiden erilaiset yhteistä identiteettiä vahvistavat hankkeet, poliittisten toimijoiden kieli ja yhteiset, kulttuuriset tekijät. Sen sijaan vertaileva tutkimus, joka hahmottelisi eroavaisuuksia jäsenmaiden välillä, on vielä jäänyt vaille riittävää tutkijoiden huomiota. EU:n itäisen laajenemisen myötä vertailevaa tutkimusta on

tehty enenevissä määrin, mutta sen kohdistuminen pääasiassa vain pieneen osaan jäsenmaita on ongelmallista. Eurooppalainen identiteetti ei myöskään ole järkkymätön ja muuttumaton ominaisuus, joten sen uudelleen arvioiminen säännöllisin väliajoin olisi erityisen tärkeää. Tässä tutkimuksessa pyrin vastaamaan aikaisempien tutkimusten puutteisiin ja selvittämään tarkemmin, miten eurooppalaista identiteettiä rakennetaan kansallisessa politiikassa. En pysty resurssien rajallisuuden vuoksi ottamaan vertailuun kaikkia EU:n jäsenmaita, vaan keskitän tutkimukseni eurooppalaisen identiteetin kannalta kahteen em. tavoin kiinnostavaan jäsenmaahan: Ranskaan ja Suomeen. Tutkimus on siis vertaileva ja asettaa vastakkain Suomen eduskunnan (myöhemmin Eduskunta¹) ja Ranskan parlamentin alahuoneen *Assemblée nationale* (myöhemmin *Assemblée*).

Kansalliset parlamentit valikoituivat tutkimuksen kohteeksi, sillä niissä käydyt keskustelut vaikuttavat merkittävästi kansallisen tason diskurssiin eurooppalaisesta identiteetistä. Kuten van Dijk (2008, 116) toteaa, parlamentin kaltaisen julkisen instituution tuottamat diskurssit omaksutaan nopeasti mediassa, minkä seurauksena niistä muodostuu helposti vallitsevia mielipiteitä. Tarkoitukseni ei ole yleistää täysistuntokeskusteluista tekemiäni havaintoja koskemaan eurooppalaisen identiteetin rakentumista koko valtakunnan tasolla. Tämä tutkimus antaa kuitenkin lisää tietoa siitä, mitkä tekijät ovat mukana rakentamassa eurooppalaista identiteettiä erityisesti poliittisessa päätöksenteossa, ja millaisia elementtejä voi sitä kautta siirtyä yleiseen poliittiseen keskusteluun. Samoin tutkimuksen tuloksia ei voida sellaisenaan yleistää koskemaan kaikkia unionin jäsenmaita, mutta niistä saadaan viitteitä eurooppalaisen identiteetin diskurssiivisesta rakentumisesta laajemmin. Tämän tutkimusasettelun pohjalta olisikin mahdollista suorittaa myös muita vertailevia tutkimuksia eri jäsenmaista.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia eroja eurooppalaisen identiteetin diskurssissa on Eduskunnan ja *Assemblée* täysistunnoissa. Tutkimuksen tarkoitus on lisätä tietoa eurooppalaisen identiteetin rakentumisesta ja sen tilasta jäsenmaissa ja auttaa ymmärtämään sitä, miten identiteettidiskurssia muodostetaan kansallisissa parlamenteissa. Arvioin myös edellä mainituin varauksin täysistuntokeskusteluiden vaikuttavuutta yleiseen, kansalaisten kokemaan eurooppalaiseen identiteettiin ja vertailen tuloksiani kvantitatiivisin menetelmin havaittuihin tendensseihin eurooppalaisen identiteetin kokemuksessa.

¹ Eduskunta kirjoitetaan tässä tutkimuksessa jatkossa isolla alkukirjaimella, jotta se erottuu tekstistä *Assemblée* tavoin selkeästi. Näin eduskunnan ja *Assemblée* vertailu on selkeämpää.

Kieli on identiteetin rakentamisen kannalta keskeisessä asemassa (ks. esim. van Dijk 2010, 32; 52), ja siksi myös tässä tutkimuksessa eurooppalaista identiteettiä tarkastellaan kielen kautta. Tutkimuksen tieteenfilosofia pohjaa sosiaaliseen konstruktivismiin, ja sen teoreettiset lähtökohdat ammentavat pääasiassa valtio-opin, mutta myös kielitieteiden, etenkin sosiolingvistiikan perinteistä. Tämä lähestymistapa on havaittu toimivaksi myös aikaisemmissa tutkimuksissa (ks. esim. Luoti 2012; Wodak 2004), sillä identiteetin nähdään olevan yksilön jatkuvasti mielessään rakentama, eikä niinkään valmiiksi annettu kokonaisuus. Tässä rakentumisprosessissa kielellä katsotaan olevan ehdottoman merkittävä asema (ks. esim. Meinhof 2004; van Dijk 2010, 32.) Menetelmällisenä apuvälineenä aineiston analyysissä käytetään poliittista diskurssianalyysia, joka on poliittisten tekstien tutkimusta kriittisen diskurssianalyysin valossa. Faircloughin (2010, 94) mukaan erityisesti kielellä on identiteettiä rakentava rooli, ja diskurssianalyysi on sen käsitteellistämiseksi sopivin menetelmällinen viitekehys. Tämän tutkimuksen yksi tavoite onkin laajentaa eurooppalaisen identiteetin tutkimusta myös menetelmällisesti: aiempaan tutkimukseen perehdyttyäni havaitsin, että eurooppalaista identiteettiä tutkitaan liian usein vain joko tarkasti tekstuaalisella tasolla lingvistisen diskurssianalyysin keinoin, tai vain temaattisella tasolla empiirisen diskurssianalyysin keinoin. Näyttäisi siltä, että näillä menetelmillä ei olla vielä saavutettu riittävän syvää ymmärrystä eurooppalaisen identiteetin luonteesta, ja sen vuoksi tahdon tässä tutkimuksessa yhdistää nämä kaksi lähestymistapaa syvällisemmäksi näkemykseksi identiteetin tutkimuksesta. Analyysi on pitkälti aineistolähtöistä, joskin aikaisempi tutkimus ja teoria antavat suuntaa sille, millaisia identiteetin rakentumiseen vaikuttavia teemoja aineistosta mahdollisesti löytyy ja miten niitä tieteellisen jatkumon puitteissa kannattaa ryhmitellä. Tässä tutkimuksessa on siis piirteitä sekä aineistolähtöisestä että teoriaohjaavasta analyysistä.

Eurooppalainen identiteetti käsitetään tässä tutkimuksessa *sosiaalisena identiteettinä*: tarkoitus ei ole hahmotella yksittäisten Eduskunnan tai *Assemblée*n jäsenten identiteetin muodostumista kokonaisuutena, vaan tarkastella vain sitä osaa, joka kohdistuu EU:n kansalaisten muodostamaan sosiaaliseen ryhmään ja siihen kuulumisen tunteeseen. Eurooppalaista identiteettiä käsitellään tässä *kollektiivisena identiteettinä*, sillä identiteettidiskurssia tutkitaan kollektiivien (suomalaiset ja ranskalaiset) näkökulmista. Tällä tutkimuksella saadun tiedon perusteella voidaan tehdä päätelmiä siitä, ovatko eurobarometreissa havaitut erot identifioitumisessa todella niin selkeitä, ja mitkä diskurssin elementit voisivat mahdollisesti selittää näitä eroavaisuuksia. Tämä tutkimus antaa siis kiistatta merkittävää lisäarvoa eurooppalaisen identiteetin tutkimukseen ja kokoaa samalla teoreettista tietoa aikaisemmasta, suhteellisen hajallaan olevasta tutkimuskentästä yksiin kansiin.

Eurooppalaista identiteettiä ei pidä kuitenkaan automaattisesti määritellä sosiaalseksi kollektiiviseksi identiteetiksi. Kuten Eder (2016, 203) huomauttaa, sosiaalisen, eurooppalaisen identiteetin sijaan olisi yhtä hyvin mahdollista puhua EU:n jäsenmaiden identifioitumisesta EU:n instituutioihin ja/tai kulttuuriin yleisellä tasolla. Olen kuitenkin valinnut tämän tutkimuksen teoreettiseksi viitekehyyksi juuri sosiaalisen identiteetin teorian, sillä se antaa hyviksi havaittuja metodologisia välineitä identiteettidiskurssin rakentumisen tarkasteluun. Sen lisäksi EU ei ole kansallisvaltioiden tapaan muotoutunut hitaasti ajan saatossa tietylle etniselle kansalle perustuen, vaan sen synty ja laajeneminen perustuvat valtioiden välisiin sopimuksiin. EU:n kansalaisten yhteistä identiteettiä on hyödyllistä tarkastella sosiaalisen identiteetin teorian kautta, sillä sen ymmärtäminen vaatii jonkinlaisen yhtenäisen illuusion käyttämistä ilmiön ymmärtämiseksi (Eder 2016, 204). Tämä metodologinen valinta perustuu siis käytännön tarpeille teoretisoida eurooppalaisen identiteetin rakentuminen ja siihen vaikuttavat tekijät, jotta niitä voidaan mahdollisimman systemaattisesti havaita myös tutkittavasta aineistosta.

Eurooppalaisen identiteetin rakentumista on syytä tarkastella juuri kansallisten parlamenttien näkökulmasta, sillä parlamenteilla on merkittävä rooli tiedonvälittäjänä EU-tasolta kansalliselle tasolle. Jäsenmaiden kansalaiset näyttäisivät olevan paljon kiinnostuneempia kansallisesta politiikasta kuin EU-politiikasta², joten kansalliset parlamentit pystyvät keskusteluillaan vaikuttamaan myös kansalaisten eurooppalaisen identiteetin kokemuksiin. Parlamenttien täysistunnot ovat yksi niistä poliittisen päätöksenteon prosesseista, jotka ovat kansalaisille suhteellisen läpinäkyviä ja joita kansalaisten on helppo seurata. Parlamenttien osallistuminen EU:n päätöksentekoon vaikuttaa myös siihen, kuinka legitiiminä kansalaiset kokevat EU-tason päätökset (ks. esim. Sprungk 2013, 559). Eurooppalaisen identiteetin kokemus vaikuttaa merkittävästi muun muassa siihen, miten kansalaiset suhtautuvat EU:hun ja Euroopan integraatioon (ks. esim. Herrmann & Brewer 2004, 3). Tähän mennessä eurooppalaisen identiteetin diskurssia on tutkittu parlamenttien tasolla vertailevasta näkökulmasta hyvin vähän, joten pyrin tällä tutkimuksella täyttämään tätä eurooppalaisen identiteetin tutkimuksessa vallitsevaa aukkoa. Toki myös muut näkökulmat, kuten tavallisten kansalaisten, muiden eliittiryhmien ja esimerkiksi eurooppalaisissa instituutioissa työskentelevien näkökulmat olisi tulevaisuudessa hyvä ottaa tutkimuksissa huomioon. Tässä vaiheessa katson kuitenkin tarpeelliseksi aloittaa tarkastelun kansallisista parlamenteista ja laajentaa tutkimuksellista näkökulmaa vähitellen muihin sosiaalisiin ryhmiin ja toimijoihin mahdollisissa tulevilla tutkimuksissa.

² Kansalliset teemat ovat usein eurooppalaisia teemoja keskeisemmässä asemassa kansallisen tason poliittisessa keskustelussa, sillä kansallisten puolueiden ideologia määrittyy ensisijaisesti kansallisten jakolinjojen perusteella EU-asioiden kustannuksella (Raunio 2014, 126).

Tarkastelen ensimmäisenä identiteettiä yleisesti tutkimuskohteena ja aikaisempaa tutkimusta eurooppalaisesta identiteetistä. Luon myös historiallisen katsauksen Suomen ja Ranskan suhteesta EU:hun, sillä eurooppalaisen identiteetin kehittyminen kansallisessa kontekstissa on ollut tarkastelun kohteena olevissa maissa hyvin erilainen. Sen jälkeen esittelen Eduskunnan ja *Assemblée* eurooppalaisen identiteetin diskurssin areenoina, jotta siihen vaikuttavat maakohtaiset erot täysistunnoissa tuotetussa puheessa tulisivat heti aluksi selviksi. Sitten tarkastelen diskurssianalyysin menetelmällisiä lähtökohtia, jonka jälkeen esittelen aineiston. Lopuksi erittelen aineiston analyysin ja keskustelen tutkimuksen tuloksista ja niiden merkityksestä eurooppalaisen identiteetin kannalta sekä jatkotutkimuksen mahdollisuuksista.

2. IDENTITEETTI TUTKIMUSKOHTENA

Identiteetti on käsitteenä erittäin laaja ja vaikeasti määriteltävissä. Se on lähtökohtaisesti subjektiivinen kokemus, joten myös sen tutkiminen on haasteellista. Varsinkin kvantitatiivisin menetelmin toteutetut tutkimukset ovat saaneet osakseen runsaasti kritiikkiä, mikä on saanut tutkijat etsimään parempia tapoja identiteetin mittaamiseksi (ks. esim. Bruter 2004a; Bäck 2017; Bruter 2008). Esimerkiksi Euroopan komission vuosittainen eurobarometri, joka pyrkii mittaamaan eurooppalaisen identiteetin kehitystä pitkällä aikavälillä, on menetelmällisesti ongelmallinen. Kyselyyn osallistuvat vuosittain eri ihmiset, jolloin tulokset eivät kuvaa johdonmukaisesti samojen henkilöiden kokemia identiteetin muutoksia (Bäck 2017, 28), mikä on tulosten reliabiliteetin kannalta ongelmallista. Lisäksi esimerkiksi eurobarometrin käyttämä ns. Moreno-skaala olettaa, että kansallinen ja eurooppalainen identiteetti ovat jännitteisessä suhteessa (Bruter 2008, 280), eikä siten ota huomioon kaikkia mahdollisia intensiteetin tasoja, joilla kansalainen voi kokea identifioituvansa oman kotimaansa, EU:n tai molempien kansalaiseksi.

Kvantitatiivisten tutkimusten täydentämiseksi ehdotetut kvalitatiiviset tutkimusmenetelmät eivät nekään ole aina onnistuneet tarjoamaan aukottomia vaihtoehtoja eurooppalaisen identiteetin tutkimukselle. Kuten Bruter (2008, 279) toteaa, ihmiset eivät yleensä tarkastele omaa identiteettiään analyttisin termein ja asettele sen tasoja hierarkkiseen järjestykseen, vaan identiteetti on hyvin vahvasti sidoksissa kokemuksiin ja ympäröivään kontekstiin. Siten edes avoimen haastattelun avulla havaitut identiteetin kokemukset eivät anna tarkkaa kuvaa siitä, mistä kaikesta ihmiset kokevat identiteettinsä muodostuvan.

Herrmann ja Brewer (2004, 4) kiteyttävätkin eurooppalaisen identiteetin tutkimuksen haasteet osuvasti: Ihmiset identifioituvat ensinnäkin poikkeuksetta useisiin eri ryhmiin, jolloin identiteetti on kokonaisuutena moniulotteinen. Toiseksi näiden identiteettien väliset suhteet riippuvat paljon siitä, missä tilanteessa niitä tarkastellaan – eurooppalainen saattaa identifioitua huomattavasti vahvemmin EU:hun ollessaan amerikkalaisten keskuudessa kuin ollessaan muiden eurooppalaisten keskuudessa (*ibid.*). EU:n elämänsäkaaren kannalta identiteetin tarkasteleminen on kuitenkin välttämätöntä, sillä kansalaisten identifioituminen vaikuttaa merkittävästi yhtäältä siihen, miten he suhtautuvat ylikansalliselta tasolta tuleviin normeihin, ja toisaalta siihen, miten aktiivisesti he pyrkivät vaikuttamaan EU:n päätöksentekoon. Tämän tutkimuksen tavoitteena on vastata aikaisempien tutkimusten kohtaamiin haasteisiin käyttämällä kvalitatiivisia menetelmiä ja keskittymällä identiteetin

diskursiiviseen muodostumiseen kansallisissa konteksteissa. Tutkin siis niitä keinoja, joiden avulla EU:n jäsenmaiden poliittiset toimijat (Eduskunnan ja *Assemblée*n jäsenet) rakentavat tiedostaen tai tiedostamatta eurooppalaisen identiteetin diskurssia.

On vielä syytä korostaa, että vaikka tämän tutkimuksen kohteena on eurooppalaisen identiteetin *diskurssi*, eikä eurooppalainen identiteetti itsessään, on tutkittavana olevan diskurssin kohteeseen syytä perehtyä. Ilman ymmärrystä eurooppalaisen identiteetin teoreettisesta luonteesta olisi mahdotonta tietää, mitkä tekijät ovat sen diskursiivisen rakentumisen kannalta olennaisia. Siksi otan tarkasteluun ensin identiteetin teorian, ja vasta seuraavassa luvussa tarkastelen, miten sitä koskevat diskurssit teorian tasolla muodostuvat ja miten niitä tässä tutkimuksessa analysoidaan.

2.1. Sosiaalisen identiteetin teoria

Eurooppalaista identiteettiä käsitellään tässä tutkimuksessa *sosiaalisena identiteettinä*. Sosiaalisen identiteetin teoria pohjaa 1970-luvun Henri Tajfelin ja John Turnerin kirjoituksiin. Teoriaa on kehitetty ja sovellettu monien eri tieteenalojen tarpeisiin, ja sosiaalisen identiteetin käsite on sen seurauksena saanut hyvin laajan kirjon määritelmiä ja käytännön sovelluksia. Tässä tutkimuksessa esiteltävät teoriat juontavat juurensa pitkälti Tajfelin ja Turnerin töihin – esimerkiksi Abrams ja Hogg (1990), jotka ovat tämän työn teorian keskeisiä taustavaikuttajia, pitävät Tajfelin ja Turnerin töitä lähtökohtinaan.

Aluksi näen tarpeelliseksi erottaa toisistaan sosiaalisen identiteetin teorian ja itsensä kategorisoinnin teorian. Näistä jälkimmäinen keskittyy vain ja ainoastaan *prosessiin*, joka edeltää yksilön varsinaista identifioitumista ja itsensä luokittelemista eri kategorioihin (Hogg & McGarty 1990, 11). Se siis tarkastelee sitä, mitkä tekijät saavat yksilön identifioimaan itsensä tiettyyn ryhmään. Sosiaalisen identiteetin teoria käsittelee identiteettiä paljon laajemmin, sillä se ottaa identifioitumisprosessin lisäksi huomioon monia muita identiteetin ulottuvuuksia ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Itsensä kategorisoinnin teoria on tuottanut kuitenkin myös sosiaalisen identiteetin teorian hyödyntämän identiteetin tasojen jaottelun, joka havainnollistaa hyvin identiteetin rakennetta. Sen mukaan ihmiset identifioivat itsensä ensinnäkin ihmisiksi (*human identity*), mikä muodostaa identiteetin ylimmän tason. Toisella tasolla ovat sosiaaliset identiteetit (*social identity*), jotka muodostuvat, kun ihmiset jaottelevat itsensä ja muut kuuluviksi erilaisiin ryhmiin. Alimmalla tasolla on ihmisen henkilökohtainen identiteetti (*personal identity*), eli se kuva, jonka yksilö muodostaa itsestään ainutlaatuisena persoonana. (Hogg & McGarty 1990, 13). Näistä keskimäinen, sosiaalisen identiteetin taso, on sosiaalisen identiteetin teorian ja myös tämän tutkimuksen kohteena. Yksilön sosiaalinen identiteetti määritelläänkin usein suhteessa

alimman tason persoonalliseen identiteettiin, jotta näiden kahden muodostumiseen vaikuttavat tekijät pystyttäisiin mahdollisimman selkeästi erottelamaan. On kuitenkin huomattava, että eri tasot eivät ole toisistaan riippumattomia, ja samat asiat voivat vaikuttaa kaikkien eri identiteettien tasojen muodostumiseen. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kuitenkin rajallisten resurssien puitteissa yksinomaan sosiaalista identiteettiä, ja muut tasot jätetään seuraavien tutkimusten selvitettäväksi.

Sosiaalinen identiteetti voidaan sekin käsittää useammalla eri tavalla. Brewer (2001) erottelee neljä sosiaalista identiteettiä tutkivissa töissään esiintyvää sosiaalisen identiteetin määritelmää: 1) Persoonaan perustuva sosiaalinen identiteetti (*person-based social identity*); 2) suhteellinen sosiaalinen identiteetti (*Relational social identity*); 3) ryhmäperusteinen sosiaalinen identiteetti (*group-based social identity*) ja 4) kollektiivinen identiteetti (*collective identity*). Ensimmäisessä tapauksessa on kyse siitä osasta ihmisen minuutta, joka on saanut vaikutteita ihmisen kuulumisesta johonkin sosiaaliseen ryhmään. Suhteellinen näkemys puolestaan käsittää sosiaalisen identiteetin yksilön rooliksi suhteessa muihin ihmisiin ja heidän rooleihinsa. Ryhmäperusteinen sosiaalinen identiteetti käsittää yksilön keskeisenä osana ryhmän identiteetin rakentamista, eli toimii juuri toisin päin kuin persoonaan perustuva sosiaalinen identiteetti. Kollektiivinen identiteetti perustuu myös sosiaalisen ryhmän kanssa jaettuun identiteettiin, mutta eroaa ryhmäperusteisesta siten, että se ottaa lisäksi huomioon prosessin, jossa ryhmästä luodaan halutun laista kuvaa ulospäin. (Brewer 2001, 117–119.)

Yhteistä eri näkemyksille on Brewerin (2001, 117) mukaan se, että niissä kaikissa ihmisen käsitys itsestä muotoutuu osittain johonkin tiettyyn ryhmään kuulumisen ansiosta. Tässä tutkimuksessa eurooppalainen identiteetti sosiaalisena identiteettinä perustuu neljälänteen, eli kollektiivisen identiteetin määritelmään. Tämän tutkimuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä siitä, miten eurooppalaisen identiteetin diskurssi rakentuu Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa, mihin vaikuttaa olennaisesti se, millaisena parlamentin jäsenet haluavat muiden näkevän itsensä, oman puolueensa, EU:n ja eurooppalaiset yleensä. On totta, että eurooppalaisen identiteetin rakentaminen ei ole kaikkien EU-aiheisten puheenvuorojen ensisijainen tarkoitus, jolloin myös eurooppalaisen identiteetin näkeminen ryhmäperusteisena identiteettinä olisi mahdollista. Aikaisempi tutkimus on osoittanut, että eurooppalainen identiteetti vastaa kuitenkin parhaiten kollektiivisen identiteetin määritelmää, ja sitä onkin usein tutkittu juuri tästä näkökulmasta (ks. esim. Kun 2015; Spohn 2016; Eder 2016). Jatkuvuuden vuoksi eurooppalaista identiteettiä tarkastellaan tässäkin tutkimuksessa kollektiivisena identiteettinä.

Abramsin ja Hoggin (1990) mukaan sosiaalisella identiteetillä tarkoitetaan ihmisen kokemusta tiettyyn sosiaaliseen ryhmään kuulumisesta. Tämä kokemus perustuu siihen, että yksilö kokee oman ryhmänsä muista ryhmistä erilaisena, jolloin oma ryhmä (*in-group*) nähdään yleensä muita ryhmiä (*out-groups*) jollain tapaa parempana. Sosiaalista identiteettiä rakennetaan siis korostamalla oman ryhmän hyviä puolia, sillä ihmisellä on lähtökohtaisesti tarve itsensä arvioimiseen positiivisessa valossa. Niin myös oman ryhmän sisällä erottelua meihin ja muihin tehdään pitkälti oman ryhmän hyviä puolia korostamalla. (Abrams & Hogg 1990, 2–3.) Tässä tutkimuksessa puhujan oma ryhmä saattaa perustua toisaalta jäsenmaan kansalaisuuteen ja toisaalta EU:n kansalaisuuteen, tai tilanteesta riippuen muihin mahdollisiin sosiaalisiin ryhmiin. Tässä tutkimuksessa on siis keskeistä arvioida sitä, mitkä ryhmät Eduskunnan ja *Assemblée*n jäsenten keskusteluissa saavat keskeisimmän aseman ja millaisin kielellisin keinoin näistä eri ryhmistä puhutaan. Suomalaiset ja ranskalaiset ovat molemmat sekä jäsenmaidensa että EU:n kansalaisia, joten näiden identiteettien välinen dynamiikka on eurooppalaisen identiteetin diskurssin muodostumisessa merkityksellistä.

Meinhof (2004, 229–230) on kuitenkin osoittanut eurooppalaista identiteettiä tutkiessaan, että toisen ryhmän jäsenten haukkuminen tai muu heihin kohdistuva negatiivinen puhe eivät ole ainoita keinoja me–muut-erottelun tekemiseksi. Me–muut-erottelua arvioitaessa on siis syytä ottaa huomioon myös positiivisia tapoja puhua toisista ryhmistä siinä määrin, missä muun ryhmän jäsenet kuitenkin selkeästi luetaan oman ryhmän ulkopuolelle. Abramsin ja Hoggin teorian heikkous näyttäisikin olevan se, että he yksinkertaistavat toisinaan liikaakin sosiaalisen identiteetin rakentumisen prosessia ja sen käytäntöjä. Tässä tutkimuksessa pyrin tarkastelemaan aineistoa vielä astetta avoimemmalla silmällä ja ulottamaan havaintoni myös perinteisen sosiaalisen identiteetin teorian ulkopuolelle siinä määrin, kun myös muu tutkimus havaintojani tukee.

Abramsin ja Hoggin (1990, 4) mukaan ihminen kokee olevansa ryhmän jäsen, kun sosiaalinen identiteetti on henkilökohtaista identiteettiä korostuneemmassa asemassa. Jos henkilökohtainen identiteetti saa enemmän painoarvoa, kokemus ryhmään kuulumisesta katoaa ja yksilö kokee kanssakäymisen muiden ryhmän jäsenten kanssa ennemmin yksilöiden välisenä kuin ryhmän sisäisenä toimintana. Kokemus identiteetin korostuneisuudesta (*salience*) riippuu olennaisesti kontekstista, jossa ihminen toimii: suomalainen saattaa kuvailla itseään Suomessa ollessaan huomattavasti vähemmän eurooppalaiseksi kuin esimerkiksi Aasiaan matkustaessaan. Tämän kaltaisia havaintoja on tehnyt esimerkiksi Castano (2004, 47–48): kyselytutkimukseen osallistuneet arvioivat EU:n elämässään keskeisemmäksi, kun kyselyn kerrottiin olevan Montrealin yliopiston toteuttama, kuin kerrottaessa sen

olevan heidän oman belgialaisen yliopistonsa toteuttama. Samankaltaisiin johtopäätöksiin on tullut myös Bruter (2004b, 35) haastateltuaan ranskalaisia, brittejä ja alankomaalaisia. Kohlin (2000, 116–117) mukaan ihmisen identiteetti voidaan nähdä jatkumona, jonka toisessa päässä on yksilön henkilökohtainen identiteetti ja toisessa päässä sosiaalinen, ryhmäperustainen identiteetti (*interperson-intergroup continuum*). Hänen mukaansa ihmiset ovat kiinnostuneita toisistaan yksilöinä ja muodostavat siten yksilöiden välisen (*interpersonal*) kanssakäymisen tason. Sen lisäksi he identifioituvat laajemmin omaan sosiaaliseen ryhmäänsä, jolloin he näkevät muut yksilöiden sijaan tyyppinä (*types*) (Kohli 2000, 116–117).

Abramsin ja Hoggin (1990) mukaan yksi keskeisimmistä keinoista rakentaa sosiaalista identiteettiä on ihmisten jaottelu meihin ja muihin. Näin siis tehdään eroa oman ryhmän ja muiden ryhmien jäsenten välillä. Heidän teoriansa yksi keskeisistä johtopäätöksistä onkin, että ryhmän jäsenten alhainen itsetunto johtaa muiden ryhmien jäsenten syrjimiseen, minkä on tarkoitus korottaa oman ryhmän jäsenten itsetuntoa (Abrams & Hogg 1990, 6). He puhuvat itsetunnon hypoteesista (*self-esteem hypothesis*) sanomalla: ”intergroup discrimination is believed to be at least partly motivated by individual’s desire to achieve and maintain evaluatively positive self-esteem” (Abrams & Hogg 1990, 28). Näin ollen sosiaalista identiteettiä rakennetaan osittain turvautumalla muiden ryhmien jäsenten väheksymiseen, jopa syrjimiseen. Abrams & Hogg (1990, 33–34) tulevat kuitenkin siihen lopputulokseen, että itsetunto ei ole suinkaan ainut, saati merkittävin sosiaalisen identiteetin rakentamisen motivaattori, vaan sen lisäksi myös valta ja kontrolli, koherentti kuva itsestä ja elämän tarkoituksen etsiminen voivat olla sosiaalisten ryhmien välisen toiminnan taustalla (*ibid.*). Eurooppalaisen identiteetin omaksumiseen voi vaikuttaa esimerkiksi yksilön halu osallistua EU:n päätöksentekoon ja kokea siten pystyvänsä kontrolloimaan ympärillään tehtäviä päätöksiä, vaikkakin siihen voi myös liittyä osaltaan tarve syrjiä EU:n ulkopuolelta tulevia ihmisiä esimerkiksi heidän hakiessa työpaikkoja.

Hinkle ja Brown (1990, 51–56) kuitenkin osoittavat, että ihmiset eivät aina suosi vain omaa ryhmäänsä, vaan myös muita ryhmiä saatetaan suosia jopa oman ryhmän kustannuksella. Ryhmien välisellä valta-asemalla on todettu olevan merkittävästi vaikutusta siihen, suositaanko oman vai toisen ryhmän jäseniä: jos oman ryhmän valta-asema koetaan heikoksi, suositaan usein vahvempaa ryhmää, mutta jos valta-asemien epätasapaino nähdään epäoikeudenmukaisina, omaa ryhmää suositaan vahvemman ryhmän kustannuksella (*id.*, 51–52). Tässäkään tutkimuksessa en siten oleta, että EU:sta puhuminen positiiviseen sävyyn rakentaisi automaattisesti vahvempaa eurooppalaista identiteettiä. Kuten van Dijk

(2008, 122–123) huomauttaa, ihmisillä on taipumus pyrkiä muodostamaan itsestään positiivinen kuva, ja siten esimerkiksi rasismin diskurssissa rasismin eksplisiittinen kieltäminen ei tarkoita sitä, ettei puhuja todellisuudessa käyttäytyisi rasistisesti. Koska rasismi nähdään nyky-yhteiskunnassa normien vastaisena, sen kieltäminen on osa kasvojen ylläpitämistä. (*ibid.*) Samalla tavoin, kontekstista riippuen, EU:n korostaminen positiivisessa valossa saattaa olla oman ryhmän hyvien puolien korostamisen keino (esimerkiksi oman maan identiteetin rakentaminen EU-myönteisenä ja siten avoimena ja modernina valtiona).

On tärkeä huomata, että kontekstilla on muutoinkin keskeinen asema myös sosiaalisen identiteetin rakentumisessa. Van Dijk (2010, 32) toteaa seuraavasti: ”social identities defined as properties shared by speech participants are at the basis of the **context models** that control text and talk.” Kontekstuaaliset mallit, jotka ovat yksilön muodostamia kognitiivisia rakenteita, vaikuttavat siis merkittävästi yksilön tuottamaan tekstiin. Siksi myös eurooppalaista identiteettiä tutkittaessa kansallinen konteksti on otettava hyvin huomioon. Tässä tutkimuksessa luvut 2.3. ja 3. vastaavat tähän tarpeeseen.

Sosiaalisen identiteetin teoriaa soveltamalla eurooppalainen identiteetti nähdään yksilön henkilökohtaisesta identiteetistä erillisenä, eurooppalaisten välisenä kollektiivisena identiteettinä. Sillä on kiistatta osansa myös henkilökohtaisen identiteetin muodostumisessa ja ihmisen identiteetin kokonaisuudessa, mutta identiteetin muihin tasoihin ei tässä tutkimuksessa keskitytä. Tämän tutkimuksen havainnot koskettavat eurooppalaista identiteettiä sosiaalisena identiteettinä, jolloin yksittäisten ranskalaisten parlamentin jäsenten tai suomalaisten kansanedustajien oma, henkilökohtainen kokemus voi poiketa siitä merkittävästi. Kollektiivisen identiteetin muodostuminen on kuitenkin merkittävä tekijä EU:n kaltaiselle ylikansalliselle organisaatiolle, sillä sen mittakaavassa kansalaiset toimivat ennen kaikkea ryhminä. Se, miten EU:n kansalaiset kokevat eurooppalaisen identiteetin, vaikuttaa merkittävästi unionin mahdollisuuksiin toteuttaa yhteisten etujen mukaista politiikkaa, joka ei aina miellytä kaikkien jäsenmaiden kansalaisia (Herrmann & Brewer 2004, 3).

Van Dijk (2010, 52) kiteyttää sosiaalisen identiteetin hyvin toteamalla sen olevan ryhmän ja sen jäsenten jakama mentaalinen konstruktio, joka ilmenee tapoina ja jota tuotetaan puheella. Hän antaa esimerkkeinä ryhmään kuulumisen (*membership*), toiminnan (*activities*), tavoitteet (*aims*), normit ja arvot (*norms and values*), suhteet muihin ryhmiin (*relations to other groups*) ja ideologiat (*ideologies*) (*ibid.*). Näistä lähtökohdista myös eurooppalaista identiteettiä on usein tutkittu sosiaalisena identiteettinä (ks. esim. Oltra & Ferràndez 2018; Kun 2015; Eder 2016; Spohn 2016). Kaikki nämä van

Dijkn määrittelemät osa-alueet ovatkin saaneet empiiristä tukea myös muilta tutkijoilta (ks. esim. Boomengarden et al. 2011; Jacobone & Moro 2015; Bruter 2004a; Bruter 2004b). Näitä havaintoja ja sovelluksia avataan tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

2.2. Eurooppalainen identiteetti

Eurooppalaista identiteettiä on tutkittu enenevässä määrin viime vuosikymmenten aikana. Se kiinnostaa tutkijoita useilla eri aloilla (ks. esim. King & Ruiz-Gelices 2003; Kohli 2000; Luoti 2012; Rumelili 2004; Herrmann, Risse & Brewer 2004; Malmberg & Stråth 2002; Oltra & Ferràndez 2018; Schilde 2014; Kun 2015). Nämä tutkimukset eivät ole kuitenkaan ottaneet pääasialliseksi tavoitteekseen kartoittaa eurooppalaisen identiteetin nykyistä tilaa kvantitatiivisessa muodossa, vaan hahmottelevat teoriaa siitä, miten eurooppalainen identiteetti on muodostunut ja muuttuu ajan saatossa. Kvantitatiivisen mittauksen vastuu on pitkälti jätetty EU:n itsensä harteille, mutta kuten aiemmin on todettu, sen säännöllisesti toteuttamat eurobarometrit eivät ainakaan identiteetin osalta ole riittävän validi mittari. Tämä alaluku on kooste tähänastisista tutkimuksen suuntaviivoista ja pyrkii parhaalla mahdollisella tavalla kartoittamaan eurooppalaisen identiteetin kehitystä ja nykytilaa aikaisempien tutkimustulosten valossa.

Vaikka sosiaalista identiteettiä pidetään suhteellisen pysyvänä rakenteena, se voi muuttua sosiaalisten ryhmien ja yksilöiden välisen vuorovaikutuksen seurauksena (van Dijk 2010, 33). Myös eurooppalainen identiteetti on ollut aktiivisen keskustelun kohteena sekä EU:n että jäsenmaiden tasolla, mikä on vähitellen vaikuttanut sen kehitykseen.

EU:n instituutiot alkoivat kiinnittää entistä enemmän huomiota eurooppalaisen identiteetin rakentamisen tärkeyteen toisen maailmansodan jälkeen. Yhtenäisen identiteetin luomisen ja sen lujittamisen nähtiin edistävän rauhan säilyttämistä Euroopassa. Etenkin uusfunktionalistisen ajattelun mukaan yhteisen eurooppalaisen identiteetin katsottiin voivan auttaa kansallisvaltioita avautumaan muun Euroopan suuntaan (Herrmann & Brewer 2004, 1). 1970-luvulla Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa edeltänyt Euroopan poliittinen yhteistyö (*European political cooperation*, EPC) nosti esiin kysymyksen yhteisestä identiteetistä, joka vahvistaisi unionin sisäistä turvallisuutta luomalla yhteenkuuluvuuden tunnetta ja tehostamalla yhteistä taloutta (Laffan 2004, 80). EU on kuitenkin kohdannut lukuisia uusia haasteita, joista etenkin eurokriisi on horjuttanut sen legitimitettiin kansalaisten silmissä etenkin kriisistä eniten kärsineissä maissa (Recchi & Salamonska 2014). Se on 1970-luvulta alkaen pyrkinyt rakentamaan itsestään positiivista kuvaa kansalaistensa silmissä

perustamalla symboliseen asemaan nousseen opiskelijavaihto-ohjelma Erasmus, tutkimusprojekteja ja monia muita hankkeita, joiden kautta sen on ollut mahdollista vahvistaa omaa moraalista asemaansa (*id.*, 510). Näitä tavoitteita heijastaa hyvin myös jäsenmaiden päämiesten vuonna 1973 antama julistus yhteisetä identiteetistä, jonka mukaan eurooppalaisen identiteetin muodostavat oikeusvaltio, edustuksellinen demokratia, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen (Laffan 2004, 81–82).

2010-luvulla kulminoitunut eurokriisi ei vastoin joidenkin odotuksia tarkoittanut eurooppalaisen identiteetin täyttä rapistumista. Vaikka se herätti kansalaisissa kriittistä suhtautumista unionia kohtaan ja siten huononsi merkittävästi kansalaisten kuvaa EU:sta, se ei vaikuttanut merkittävästi kansalaisten tunteeseen siitä, kokevatko he itsensä eurooppalaisiksi (Recci & Salamonska 2014, 524). On kuitenkin mahdollista, että samaan aikaan kansallisen identiteetin merkitys suhteessa eurooppalaiseen identiteettiin korostui, mikä ei näy esimerkiksi Eurobarometrien tuloksista (*id.*, 525). Sodan jälkeen ylikansalliset instituutiot ovat vahvistuneet, ja niiden toimivalta suhteessa EU:n jäsenmaihin on kasvanut. EU:n instituutioille yhteisen identiteetin tärkeys liittyy niiden legitimizeettiin ja siihen, luottavatko jäsenmaiden hallinto ja kansalaiset niiden tuottamiin normeihin. Herrmann ja Brewer (2004, 3) toteavat eurooppalaisesta identiteetistä seuraavasti:

Common identity and the idea of community are seen as providing diffuse support that can sustain institutions even when these institutions are not able to provide immediate utilitarian payoffs. Identification with a common community, such as Europe, is also seen as valuable for sustaining mass-based support when institutions at the international level make decisions that promote the European common good but may demand sacrifice from particular national communities. (Herrmann & Brewer 2004, 3.)

Yhteinen, eurooppalainen identiteetti toimii siis etenkin diffuusin, eli yleisen luottamuksen³ välineenä. Sen tärkeys korostuu erityisesti silloin, kun EU:n tasolla tehdään yleisen edun nimissä päätöksiä, jotka eivät ole suotuisia kaikille jäsenmaille. Näin ollen yhteinen eurooppalainen identiteetti on instituutioiden kannalta erityisen tärkeä silloin, kun ne kohtaavat haasteita. EU:n tapauksessa esimerkiksi eurokriisi on osoittautunut yhdeksi tällaiseksi haasteeksi.

Voidaan siis todeta, että ainakin eurooppalaisen identiteetin pinnallinen taso (kansalaisten mielikuva EU:sta) sai eurokriisin myötä kolauksen ja pakotti EU:n etsimään oikeutustaan muista politiikan osa-

³ Poliittinen luottamus voidaan jakaa diffuusiin, eli yleiseen ja spesifiin eli erityiseen luottamukseen. Diffuusi luottamus kohdistuu poliittiseen järjestelmään yleisesti, kun taas spesifi luottamus kohdistuu juuri tiettyinä aikoina valtaa pitäviin poliitikoihin ja instituutioihin. (Easton 1975.)

alueista, mutta sen vaikutus ei todennäköisesti ollut identiteetin kannalta kohtalokas. Useat tutkimukset ovat yhä osoittaneet eurooppalaisen identiteetin olevan olemassa EU-kansalaisten keskuudessa, joskin sen sisällöistä on ristiriitaisia näkemyksiä. Kuten Oltra ja Ferràndez (2018, 37–39) osoittavat, ei ole olemassa yhtä selkeästi määriteltävää eurooppalaista identiteettiä, vaan useita erilaisia. Eurooppalaisen identiteetin sisällöt vaihtelevat etenkin jäsenmaittain merkittävästikin (ks. esim. Malmberg & Stråth 2002, 4–5; Schilde 2014, 652).

EU:n instituutiot rakentavat eurooppalaista identiteettiä kolmella tasolla: ensiksi lainsäädännön tasolla, toiseksi arvojen ja normien tasolla ja kolmanneksi kognitiivisella tasolla (Laffan 2004, 78). Samoin voidaan olettaa, että kansallisen tason poliittiset toimijat hyödyntävät näitä kolmea eri tasoa eurooppalaisen identiteetin rakentamiseksi – joko tiedostaen tai tiedostamatta. Parlamentit rakentavat eurooppalaisen identiteetin diskurssia etenkin kognitiivisella tasolla, mikä tarkoittaa, että ne muokkaavat eurooppalaisen identiteetin tunnetta symbolien, kuten kielen ja eleiden avulla (*ibid.*). Parlamenttien täysistuntokeskusteluissa tuotettu kieli on siis yksi identiteetin rakentamisen keino, ja se on sen merkittävyyden vuoksi nostettu tämän tutkimuksen keskiöön.

Yksi tapa hahmottaa eurooppalainen identiteetti onkin nähdä se Bruterin (2004b) tavoin kaksiosaisena: eurooppalaisella identiteetillä on hänen mukaansa kulttuurinen (*cultural*) ja kansalaisuuteen sidonnainen (*civic*) ulottuvuus. Näistä kulttuurisella hän tarkoittaa yksittäisen kansalaisen tunnetta siitä, että hän kuuluu eurooppalaisten muodostamaan ryhmään, kun taas kansalaisuuteen sidonnainen osa identiteettiä viittaa siihen, kuinka yksilöt identifioituvat EU:n instituutioihin, oikeuksiin ja sääntöihin, jotka muodostavat poliittisen järjestelmän (Bruter 2004b, 26). Tällöin esimerkiksi myös EU:n integraation voidaan nähdä rakentavan kumpaakin näistä eurooppalaisen identiteetin puolista. Normatiivinen integraatio, jossa EU:n oikeusnormien lisääntyvä määrä vaikuttaa enenevissä määrin myös kansalliseen lainsäädäntöön voidaan katsoa edistävän kansalaisuuteen perustuvaa identiteettiä, sillä yksilöiden kansalaisuuteen perustuvat oikeudet ja velvollisuudet ovat yhä useammin määritelty ylikansallisella tasolla. Toisaalta taas kulttuurin eurooppalainen integraatio, joka näkyy esimerkiksi tapojen ja käytäntöjen leviämisenä EU:n jäsenmaiden sisällä, voidaan nähdä edistävän kulttuurista integraatiota, jonka seurauksena EU:n kansalaiset kokevat enemmän olevansa yhtä ja samaa joukkoa.

EU:ssa eurooppalaisen identiteetin rakentamisen ja vahvistamisen on ottanut vastuulleen erityisesti EU:n komissio. Sen hankkeiden (ks. esim. Soufflot de Magny 2009, 111) lisäksi yksi keskeisiä eurooppalaisen identiteetin rakentamisen keinoja on ollut EU:n jäseneksi liittymisen prosessi: EU-jäsenyys on aina edellyttänyt normatiivista ja henkistä yhteenkuuluvuutta EU:n kansalaisten kanssa,

mikä korostaa EU:n identiteettiprojektin normatiivisen ja kognitiivisen tason tärkeyttä (Laffan 2004, 80). Esimerkiksi Turkin tapauksessa merkittävät normeihin ja arvoihin liittyvät erot sen ja EU:n välillä ovat olleen esteenä Turkin liittymiselle unioniin (ks. esim. Luoti 2012). Eurooppalainen identiteetti on siten myös vahvasti sidoksissa sosiaaliselle identiteetille tyypilliseen inklusioon ja eksklusioon – jäsenmaat muodostavat suljetun ryhmän, josta muut maat jäävät ulkopuolelle.

Eurooppalaisen identiteetin taustalla vaikuttavat siis ainakin EU:n omat hankkeet ja EU:n yhteiset symbolit, kuten lippu, valuutta ja hymni (Schilde 2014, 652), joiden levittämisessä ja tunnetuksi tekemisessä EU:n instituutiot ovat olleet keskeisessä asemassa. Instituutiot ja eurooppalainen integraatio eivät ole kuitenkaan ainoita tekijöitä, jotka vaikuttavat eurooppalaisen identiteetin rakentumiseen. Esimerkiksi Schilde (2014) on havainnut eurooppalaisen identiteetin olemassaolon myös EU:n potentiaalisissa jäsenmaissa ennen niiden liittymistä unioniin: vaikka EU edellyttää jäsenkandidaateiltaan jonkin tasoista eurooppalaisuutta, eurooppalainen identiteetti ei ole varattu ainoastaan EU:n jäsenmaiden kansalaisille. Sen sijaan se näyttäisi perustuvan jaetuille kulttuurisille tekijöille, joita EU:n instituutiot eivät voi pitää vain omina saavutuksinaan (Schilde 2014, 664).

Myös Spohn (2016) katsoo, että eurooppalaisen identiteetin juuret juontavat paljon EU:n omia projekteja syvemmälle. Hänen mukaansa eurooppalaisen identiteetin taustalla on toisaalta Euroopan integraatio (*integrational identity*) ja toisaalta kulttuuriset tekijät (*civilizational identity*) (Spohn 2016, 3). Ennen integraatioperustaisen identiteetin muodostumista on välttämätöntä, että taustalla on yhtenäisyyttä luovia kulttuurisia vaikuttimia, jotka osaltaan myös mahdollistavat syvemmän integraation (*id.*, 5). Kulttuuriperustaisen identiteetin kannalta keskeisessä asemassa ovat yhteisön jakamat kollektiiviset muistot, joita Spohn luonnehtii ”pitkäaikaisiksi, historiallis-rakenteellisiksi ja geopolittisiksi muistoiksi ja perinnöksi, jotka ovat rakentuneet ja uudelleenrakentuvat lyhytaikaisien kollektiivisten kokemusten [...] kautta.” (*id.*, 7). Tällaisia voisivat olla esimerkiksi Euroopan yhdessä kokemat maailmansodat ja muut kriisit sekä yhteiset kehityksen askeleet. Vaikka eurokriisi onkin horjuttanut EU:n asemaa kansalaisten silmissä edellä mainitulla tavalla, se voi toisaalta olla eurooppalaisia yhdistävä kollektiivinen muisto, joka pitkällä tähtäimellä rakentaa eurooppalaista identiteettiä. Tämä voisi osaltaan selittää sitä, miksi eurokriisi ei horjuttanut merkittävästi kansalaisten identifioitumista EU:hun.

Eurooppalaista identiteettiä onkin tutkittu usein suhteessa kansalliseen identiteettiin, jolloin tarkastellaan identiteetin perustavanlaatuisia maantieteellistä ja etnistä tasoa (Kohli 2000, 117). Eurooppalaisen identiteetin on katsottu usein olevan lähtökohtaisesti vain lisä vahvempaan kansalliseen

identiteettiin (Spohn 2016, 2), mikä mahdollistaa kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin rinnakkaisuuden. Onkin mielenkiintoista nähdä, onko Eduskunnan ja *Assemblée*n täysistuntokeskusteluissa viitteitä tällaisesta identiteettien rinnakkaisuudesta, vai pyritäänkö joko kansallista tai eurooppalaista identiteettiä korostamaan niistä toisen kustannuksella. Aikaisemman tutkimuksen perusteella on todennäköistä, että myös tämän tutkimuksen aineistossa havaittaisiin tällaista rinnakkaisuutta.

Tämän tutkimuksen tarkoitus ei ole kuitenkaan kilpailuttaa kansallista ja eurooppalaista identiteettiä, vaan tutkia eurooppalaisen identiteetin rakentumista kansallisissa parlamenteissa omana, irrallisena kokonaisuutenaan. Eurooppalainen identiteetti voi siten esiintyä rinnakkaisena, päällekkäisenä tai sisäkkäisenä kansallisen identiteetin kanssa. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että vahva eurooppalainen identiteetti on yhteydessä vahvaan kansalliseen identiteettiin (ks. esim. Schilde 2014, 654), jolloin kyseessä ei voi olla kaksi täysin erillistä kokonaisuutta. Eurooppalaista identiteettiä ei voida kuitenkaan tutkia samoin perustein kuin kansallista identiteettiä, sillä EU ei ole valtion tavoin etnisesti tai edes maantieteellisesti yhtenäinen kokonaisuus. EU:n rajat ovat muuttuneet unionin historian aikana useasti, eivätkä kaikki jäsenmaat ole aina olleet samaa mieltä siitä, mitkä valtiot täyttävät EU-jäsenyyden maantieteelliset kriteerit. Näyttääkin siltä, että eurooppalaisen identiteetin elinehtona on sen rauhanomainen eläminen rinnakkain kansallisten identiteettien kanssa sen sijaan, että eurooppalaisella identiteetillä pyritäisiin korvaamaan kansallisia identiteettejä (Schilde 2014, 655; Kun 2015, 16). Siksi eurooppalaisen ja kansallisen identiteetin suhde on otettava myös tämän tutkimuksen aineistoa tulkittaessa huomioon.

Tähänastisesta tutkimuksesta voidaan siis päätellä, että eurooppalaisen identiteetin rakentumisen taustalla on niin institutionaalisia kuin kulttuurisiakin tekijöitä. Institutionaalisista tekijöistä Euroopan integraatio nostetaan usein keskeisimmäksi tekijäksi, mikä näkyy EU:n instituutioiden erilaisina hankkeina, joiden tavoitteena on levittää eurooppalaisia symboleita ja positiivista kuvaa unionista. Kulttuuriset tekijät ovat vähemmän sidoksissa unioniin itseensä, ja juontavat juurensa ennen kaikkea kollektiivisiin muistoihin, kuten Euroopan kokemuksiin sotiin ja kriiseihin sekä kehityksen onnistumisiin, kuten toimivan hiili- ja teräsyhteisön perustamiseen. Tämän lisäksi on varmasti olemassa useita, vaikeammin määriteltäviä henkilökohtaisia tekijöitä ja kokemuksia, jotka vaikuttavat yksilöiden identifioitumiseen. Eurooppalaisen identiteetin syntymekanismit vaatisivatkin vielä huomattavasti lisää tutkimusta, jotta niistä voitaisiin muodostaa tyhjentävä luettelo. Tässä mainitut tekijät ovat kuitenkin keskeisiä ja otettava ehdottomasti huomioon tässäkin tutkimuksessa aineistoa analysoitaessa.

Lopuksi on huomattava, että eurooppalaisen identiteetin tason määrittämiseen liittyy lukuisia sosiaalisten identiteettien tutkimukselle ominaisia ongelmia. Kuten esimerkiksi Risse (2010a, 33), huomauttaa, mitä vahvempia sosiaaliset identiteetit ovat sitä vähemmän niistä puhutaan ja niitä nostetaan symbolisella tasolla esiin. Huomattavasti lisääntynyt tutkimus eurooppalaisesta identiteetistä ei siis aukottomasti tarkoita, että se olisi yhä selkeämmin nähtävissä ja että sen piirteet olisi onnistuttu paremmin määrittelemään, vaan se kertoo eurooppalaisen identiteetin luonteen ongelmallisuudesta ja piirteiden vaihtelevuudesta sekä moninaisuudesta. Kukaan EU:n kansalaisista ei myöskään koe itseään ainoastaan eurooppalaiseksi, vaan jokaisella yksilöllä on useita samanaikaisia identiteettejä, joiden keskinäiset suhteet vaihtelevat merkittävästi. Senkin vuoksi eurooppalaisen identiteetin mittaamiseen tarvittavan kysymyspatteriston tai muun mittarin luominen on äärimmäisen haastavaa. Tällä tutkimuksella voin kuitenkin vastata tähän haasteeseen hahmottelemalla ainakin osan toimintamekanismeista, jotka vaikuttavat eurooppalaisen identiteetin muodostumiseen.

Koska tutkin eurooppalaisen identiteetin diskurssia kansallisessa kontekstissa, kansallinen identiteetti suhteessa eurooppalaiseen identiteettiin on kuitenkin otettava huomioon merkittävänä, diskurssin rakentumiseen vaikuttavana tekijänä. Sen vuoksi käyn seuraavaksi läpi Ranskan ja Suomen identiteettikehitystä siltä osin, kuin sillä on merkittävää vaikutusta eurooppalaisen identiteetin rakentumiseen.

2.3. Identiteetti kansallisessa kontekstissa

Suomen ja Ranskan taival EU:ssa on alkanut toisistaan hyvin poikkeavalla tavalla. Ranskan historia yhtenä Euroopan yhteisön perustajista on hyvin erilainen verrattuna vasta vuonna 1995 unioniin liittyneeseen Suomeen. Breakwellia (2004, 26) mukaillen eurooppalaista identiteettiä ei voi tutkia ottamatta huomioon kansallisen identiteetin rakentumisen historiaa. Kansallisen tason identiteettikehitys vaikuttaa merkittäväällä tavalla siihen, miten eurooppalaisen identiteetin diskurssia rakennetaan myös jäsenmaiden kansallisen politiikan kentällä. Kansallinen konteksti vaikuttaa myös tässä tutkimuksessa aineistosta tehtäviin havaintoihin, ja sen vuoksi ne on syytä ottaa analyysissä huomioon. Tässä alaluvussa käyn läpi keskeisimpiä Suomen ja Ranskan historian tapahtumia, jotka ovat vaikuttaneet kansallisen identiteetin muodostumiseen ja näiden kahden maan asemaan Euroopassa.

2.3.1. Suomi

Suomen asemaan Euroopassa on vaikuttanut pitkälti sen maantieteellinen sijainti idän ja lännen välissä. Suomen nykyiset rajat vakiintuivat vasta toisen maailmansodan jälkeen, ja Suomen osallistuminen Euroopan integraatioon on ollut erittäin riippuvainen sen suhteista Venäjään. Suomen sanotaankin usein olevan toisaalta Länsi-Euroopan itäisin ja toisaalta Itä-Euroopan läntisin maa. Ranskan ja Suomen asemat Euroopassa ja siten myös EU:ssa ovatkin keskenään hyvin erilaiset.

Suomen naapuruus Venäjän kanssa on vaikuttanut merkittävästi Suomen asemoitumiseen Euroopassa. Venäjä-suhteet vaikuttavat merkittävästi Suomen politiikkaan ja kansallisen sekä eurooppalaisen identiteetin muodostumiseen. Myös pitkä yhteinen historia Ruotsin kanssa, johon Suomi kuului aina vuoteen 1809 saakka ennen siirtymistään yhdeksi Venäjän ruhtinaskunnista, näkyy suomalaisessa identiteetissä. Meinander (2002, 150) toteaaakin, että Suomi on Ruotsille jopa velkaa länsimaisen sivistyksensä. Suomalaisuus on siis rakentunut toisaalta idän ja toisaalta lännen vaikutuksesta, mikä näkyy siinä, miten Suomi on lopulta asettunut osaksi EU:ta.

Neuvostoliiton vuoden 1991 hajoamiseen asti Suomella oli haastava tehtävä säilyttää puolueettomuutensa Venäjän ja länsimaiden välissä (ks. esim. Meinander 2002, 61–64). Venäjän arvaamattomuus ja levottomuus sekä kiristyneet suhteet länteen pakottivat Suomen pitäytymään neutraalina, vaikka ilmassa saattoi näkyä halukkuutta mukautua enemmän läntiseen politiikkaan. Neuvostoliiton hajoaminen mahdollistikin avoimemmin positiivisen suhtautumisen länsimaihin (*id.*, 164) ja sitä myötä myös Euroopan unioniin. Kuten Bäck (2017, 32) osoittaa, Neuvostoliiton hajoaminen vapautti Suomessa keskustelun EU-jäsenyydestä ja mahdollisti avoimemman kritiikin itänaapurია kohtaan. Myös venäjän parlamenttivaalit antoivat suomalaisille aiheita kallistua kohti länttä, sillä äärikansallinen poliitikko Vladimir Žirinovski puhui kampanjassaan aktiivisesti Suomen liittämisestä takaisin Venäjään, minkä seurauksena suomalaiset suhtautuivat Venäjään entistä varauksellisemmin ja haikailivat yhä aktiivisemmin länsinaapureidensa joukkoon (*id.*, 33). Eurooppalainen ideologia onkin ollut taloudellisten tekijöiden ohella erittäin keskeinen Suomen EU-jäsenyysneuvotteluissa: äänestämällä EU-jäsenyyden puolesta suomalaiset halusivat osoittaa ennen kaikkea kuuluvansa lähteen eivätkä itään. Bäckin (2017, 35) sanojen mukaan ”kyllä EU:lle oli siis lähinnä ”kyllä” lännelle, ei Maastrichtille.”

On syytä huomata, että Maastrichtin sopimuksen rooli on Suomen EU-suhteissa kiistelty. Suomalaiset kokivat Maastrichtin sopimuksen tuoman turvallisuusyhteisön toisaalta Suomen tilanteen kannalta

positiivisena muutoksena, mutta toisaalta sopimuksen tuomasta tiiviimmästä integraatiosta oli kansalaisten keskuudessa erittäin heikko tietämys (Meinander 2002, 165). Myöskään Suomen hallitus ei halunnut herättää liikaa keskustelua Maastrichtin sopimuksen sisällöistä, jotka saattaisivat herättää kritiikkiä kansalaisten keskuudesta juuri ennen kansanäänestystä EU-jäsenyydestä (Bäck 2017, 35). Sopimuksen merkitys Suomen päätöksessä liittyä EU:hun on siten epäselvä. Vaikka EU:n sanotaan usein olevan ennen kaikkea talousliitto, EU-jäsenyys on ollut tavallisille suomalaisille myös merkittävä askel kohti läntisempää Eurooppaa ja irtiotto idän suurvallasta.

Pääosin positiivissävyyteisestä keskustelusta huolimatta suomalaiset olivat huolissaan EU:n maatalouspolitiikan vaikutuksista ja puolueettomuuden imagon menettämisestä (Meinander 2002, 146; Bäck 2017, 33). 1992 tehtyjen kyselytutkimusten perusteella suomalaiset arvioivatkin eurooppalaisen politiikan olleen Suomen maataloudelle haitallista (Bäck 2017, 33). Näistä ongelmista huolimatta enemmistö suomalaisista päätti äänestää vuoden 1994 kansanäänestyksessä EU-jäsenyyden puolesta. Myös se antaisi viitteitä siitä, että päätöstä tukea EU-jäsenyyttä ei tehty vain taloudellisin perustein, vaan myös ideologiset tekijät ovat vaikuttaneet suomalaisten äänestyspäätökseen.

Ideologisten motiivien osuutta tukee myös se, että suomalaiset eivät ole kannattaneet Euroopan talous- ja rahaliittoa (*Economic and Monetary Union*, EMU), vaikka he antoivatkin äänensä EU-jäsenyyden puolesta (Bäck 2017, 36). Jos Suomen liittyminen olisi ollut kiinni kansalaisten mielipiteestä (päätös tehtiin Suomessa poliittisen eliitin valmistelemana hallituksen toimesta ilman kansanäänestystä), se olisi säilyttänyt oman valuuttansa ja jättäytynyt EMU:n ulkopuolelle. Tämä viittaisi siihen, että ainakaan pelkät taloudelliset tekijät eivät ole ajaneet suomalaisia syvempään Euroopan integraatioon, vaan taustalla on ollut myös muita motiiveja. Myöskään EU:n taloudelliset ongelmat eivät ole merkittävästi vaikuttaneet suomalaisten suhteellisen myönteiseen kuvaan unionista vuoden 1995 liittymisen jälkeen, vaan suomalaiset luottavat eurooppalaisiin instituutioihin vuosi vuodelta vahvemmin. On kuitenkin otettava huomioon, että suomalaiset luottavat Euroopan keskitasoon verrattuna vahvasti myös omiin poliittisiin instituutioihinsa. (*id.*, 25–46.) Poliittisesta luottamuksesta ei voida siten vetää erityisen vahvoja johtopäätöksiä identifioitumisen suhteen, vaan taustalla voi olla muita muuttujia, jotka vaikuttavat suomalaisten yleisesti suhteellisen korkeaan poliittiseen luottamukseen.

Tämän katsauksen perusteella voidaan todeta, että suomalaisten kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin muodostuminen on riippunut vahvasti Suomen suhteista Venäjään. Suomalaiset ovat halunneet tehdä poliittisen valinnan ja sitoutua vahvemmin länsimaisiin poliittisiin instituutioihin ja

siten tehdä eroa itäiseen naapuriinsa. Suomen ja Venäjän kahdenväliset suhteet ovat säilyneet hyvinä, ja rauhanomaisten suhteiden säilyttäminen näyttäisi olevan yhä vahvasti Suomen tavoitteena. Suomalaisten suhteellisen positiivinen näkemys EU:sta viittaisi siihen, että suomalaiset kokevat itsensä eurooppalaisiksi, ja siten omaavat ainakin yleisesti jonkintasoisen eurooppalaisen identiteetin, eikä halu suunnata poliittisesti kohti länttä kumpua pelkästään taloudellisista motiiveista. Tähän viittaa myös se, että suomalaisten suhtautuminen EU:hun on ollut muita pohjoismaita positiivisempaa (Meinander 2002, 166). Meinander (2002, 166) toteaa seuraavasti:

Finns feel that EU membership is like closing a wide circle that began when Finland, after 700 years under Swedish rule, became in 1809 a Grand Duchy within the Russian Empire. After at least two centuries of uncertainty and ideological searching, the Finns are no longer continuously asking themselves whether their country belongs to Western Europe and, if it is actually the case, whether they are 'on the brink' or rather 'somewhere between' where European civilization is concerned (Meinander 2002, 166).

Meinanderin mukaan suomalaiset siis kokevat, että EU-jäsenyys merkitsi ympyrän sulkeutumista: he ovat joutuneet Ruotsilta Venäjän vallan alle siirtymisen jälkeen jatkuvasti punnitsemaan asemaansa ja identiteettiään uudelleen lännen ja idän välillä, mutta nyt EU-jäsenyyden tällaiselle pohdinnalle ei ole enää tarvetta.

Tämän jälkeen Suomen suhtautuminen EU:hun on muuttunut, ja vahvasti euroskeptisen perussuomalaisten puolueen nouseminen Eduskuntaan vuoden 2011 vaaleissa osoittaa, että osa kansalaisista suhtautuu EU:hun erittäin kriittisesti. Yhä tälläkin hetkellä Suomen hallituksessa istuu sinisten (ent. perussuomalaisia) edustajia, jotka tuovat hallitukseen mukanaan omat eurokriittiset näkemyksensä. Suomen puoluepoliittista karttaa ja euroskeptisyyttä käsitellään tarkemmin luvussa 3.

Eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentumista Eduskunnassa arvioidaan näistä historiallisista lähtökohdista. Historialliset tekijät on tärkeää ottaa huomioon, sillä ilman niitä olisi lähes mahdotonta arvioida, mille pohjalle identiteettidiskurssi kansallisella tasolla rakentuu. Koska tutkimukseni on vertaileva, teen seuraavaksi vastaavan katsauksen Ranskan taipaleeseen Euroopassa ja EU:ssa.

2.3.2. Ranska

Ranskan eurooppalaisen integraation historia on Suomeen verrattuna hyvin erilainen, mikä selittyy heti ensimmäisenä sen maantieteellisellä sijainnilla. Ranska sijaitsee Euroopan maantieteellisessä ytimessä, ja se on yksi EU:n perustajamaista. Ranskalla on myös pitkä maantieteellinen ja kansallinen historia – sen rajat ovat muistuttaneet nykyisiä jo 1500-luvulla. Kun Suomessa ollaan painittu idän ja lännen välillä, Ranska on keskittynyt pitkälti oman asemansa vahvistamiseen Euroopassa.

Frémont-Vanacore (2007, 21) toteaa, että Ranskalla on ollut Euroopassa ainutlaatuinen poliittisten aatteiden levittäjän rooli, minkä lisäksi sen merkittävä vaikutus Euroopan yhdentymiseen on kiistaton. Ranskaa on myös pidetty ns. ideoiden laatikkona, joka inspiroi muita jäsenmaita eurooppalaisten poliittisten projektien kautta (Frémont-Vanacore 2007, 35). Ranskalla on siis ollut vahva vaikutus muihin eurooppalaisiin valtioihin, ja sen avoimuus omien rajojensa ulkopuoliseen Eurooppaan on varmasti vaikuttanut myös kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin kehitykseen ranskalaisten keskuudessa.

Vaikka Ranska onkin osallistunut aktiivisesti Euroopan yhdentymiseen, ranskalainen politiikka on aina perustunut kansallisen itsemääräämisoikeuden ja suvereniteetin säilyttämiselle (Frémont-Vanacore 2007, 21; 37). Ranskan näkökulma on aina korostanut vahvasti sen omaa roolia ja valtaa Euroopassa, ja sen eurooppalaisen integraation tavoite oli alusta alkaen rakentaa ranskalaista Eurooppaa, eikä eurooppalaista Ranskaa (Frank 2002, 311; 316). 1920-luvulla ranskalaiset intellektuellit puhuivat Euroopasta, jonka pääkaupunki on Pariisi ja yhteinen kieli ranska (mt. 316–317). Ranskalaisesta näkökulmasta Euroopan integraatio on siis tähdännyt ennen kaikkea Ranskan omien intressien edistämiseen ja sen oman vallan vahvistamiseen Euroopassa. Lisäksi tämä yhteistyö on perustunut pitkälti valtioiden kahdenväliseen yhteistyöhön, eikä ylikansalliseen vallankäyttöön.

Yksi ranskalaisista eurooppalaisen integraation ”isistä”, Robert Schuman, puhuu Euroopasta demokraattisena ja kristillisenä yhteisönä (Muñoz 2008, 46). Ranskalaisittain kristinusko ja demokratia ovatkin keskeisiä eurooppalaista yhteisöä ja nykyistä EU:ta määritteleviä arvoja. Demokratia on toki yleisesti tunnustettu EU:n perusarvoksi, mutta uskonnon merkitys on ristiriitainen. Etenkin kysymys Turkin EU-jäsenyydestä on herättänyt keskustelua, jossa eurooppalaiset ”kristilliset” arvot asetetaan turkkilaisten ”islamististen” arvojen kanssa vastakkain. Ranskassa keskustelu on ollut erittäin aktiivista, koska valtion ja uskonnon erottaminen lailla toteutettiin jo vuonna 1905. Etenkin viime aikoina uskonnollisten symbolien näkyvyydestä katukuvassa on keskusteltu kiivaasti esimerkiksi

huivikieltojen muodossa.⁴ Tästä huolimatta näyttäisi siltä, että Schumanin edistämä integraatio *à la française*, eli integraatio ranskalaisittain, nojaa vahvasti kristillisille arvoille.

On kuitenkin otettava huomioon, että kristinuskko on mielletty osaksi eurooppalaista identiteettiä jo kauan, sillä jo antiikin aikaan kristinuskoa käytettiin synonyyminä kuvaamaan Eurooppaa alueena (Malmberg & Stråth 2002, 1). Se ei siis ole yksinomaan ranskalainen arvo, vaan osa Euroopassa laajalle levinnyttä länsimaista ideologiaa. Ranskan pyrkimykset erottautua virallisesti kristinuskosta korostuivat etenkin tieteen läpimurron kautta, jossa ranskalaisilla intellektuelleilla on ollut jälleen merkittävä rooli. Nämä intellektuellit ovat myös olleet keskeisiä vaikuttajia ranskalaisten kansallisen identiteetin muodostumisessa (Frémont-Vanacore 2007, 21). Uskonnot ei siis tule antaa identiteetikeskustelussa liian painokasta asemaa, sillä se mielletään niin Ranskassa kuin yleisestikin Euroopassa yhä useammin lähinnä yksityiselämään kuuluvaksi, henkilökohtaiseksi asiaksi, eikä sitä haluta yhdistää valtiojohtoiseen politiikkaan.

Euroskeptiset ajatukset ovat heränneet paljon ranskalaisessa politiikassa paljon aikaisemmin kuin suomalaisessa, sillä jo vuoden 1995 presidentinvaaleissa kansallismielisen *Front nationalin* ehdokas Jean-Marie Le Pen keräsi 15 prosenttia kaikista äänistä, minkä jälkeen äärioikeiston ajattelusta on tullut osa päivittäistä poliittista argumentaatiota (Tekin 2008, 731). Kansallismielisen ajattelun lisääntyminen ja arkipäiväistyminen liittyvät vahvasti myös kasvaneeseen maahanmuuttoon (*id.*, 732). Tällä hetkellä ranskalaisten keskustelu kansallisesta identiteetistä rakentuukin pitkälti maahanmuuton ympärille (Mauger 2007, 80), mikä nostaa uskonnon jälleen keskustelun keskipisteeseen. Maahanmuuttokriisin puhjettua vuonna 2015 Eurooppaan on tullut paljon pakolaisia muslimimaista, ja kulttuurien yhteentörmäyksiltä on ollut mahdotonta välttyä. Etenkin Ranskassa terrorismin pelko on korkea, mikä johtuu osin sen maaperällä tehdyistä vakavista terrori-iskuista (ks. esim. Połońska-Kimunguyi & Gillspie 2016). Połońska-Kimunguyi ja Gillspie (2016, 578) analysoivat ranskan median reaktioita Pariisissa 2015 tehtyyn iskuun, joka kohdistui uudismedia *Charlie Hebdon* pääkonttoriin. Heidän tutkimuksensa osoittaa, että muslimimaat näyttäytyvät mediassa ennen kaikkea syyllisinä turvallisuusongelmiin, ja terroristien kuvauksissa korostuu vahvasti heidän ulkomaalaiset taustansa. Ranska oli hätätilassa Pariisin iskusta aina marraskuuhun 2017 asti, mikä näkyi myös arjessa Ranskan katukuvassa. Terrorismin pelon seurauksena Ranskan oikeisto on ilmaissut vahvasti halunsa sulkea

⁴ Ks. esim. lehtiartikkeli *Le Parisien* -lehdessä: <http://www.leparisien.fr/societe/port-du-voile-quand-peut-on-porter-ou-non-le-foulard-islamique-14-03-2017-6761418.php>. Katsottu viimeksi 16.7.2018.

maan rajat vapaalta liikkuvuudelta⁵, mikä on merkittävä uhka Schengen-alueelle, joka mahdollistaa ihmisten ja hyödykkeiden vapaan liikkuvuuden Euroopassa. Vapaa liikkuvuus ja yhtenäisyys on myös merkittävä osa eurooppalaisia arvoja ja siten myös eurooppalaista identiteettiä. Kuten totesin aiemmin, yhteinen identiteetti on merkittävässä asemassa etenkin unionin kohdatessa ongelmia, joten Ranskassa tapahtunut kehitys ei vie eurooppalaista identiteettiä unionin yhtenäisyyden kannalta ihanteelliseen suuntaan. Ranskan osuus kansallismielisten aatteiden nousussa Euroopassa onkin kiistaton, millä voidaan olettaa olevan vaikutusta myös kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin diskurssiin Ranskan *Assemblée*ssa.

Vaikka Ranska onkin pyrkinyt jatkuvasti suojelemaan perinteisesti vahvaa asemaansa Euroopassa ja suojelemaan etenkin omia etujaan, ajatus ranskalaisesta Euroopasta näyttää vähitellen hälventyneen. Ranskassa ei puhuta enää yhtä aktiivisesti Ranskan ja muun Euroopan valtasuhteista, vaan vastakkain asetetaan ennemmin ranskalainen ja eurooppalainen identiteetti. Keskustelun painopiste näyttäisi siten kääntyvän vallankäytöstä ideologiselle tasolle. Frank (2002, 324) ehdottaa, että kansallinen identiteetti on jatkuvasti muutokselle altis: ”’What is it to be European today?’ was a way to ask ’What is it to be French today?’ That means that national identity is capable of evolution and of new connections with European identity. The latter is a feeling of belonging not only to a culture or a civilization, but to a political community.” (Frank 2002, 324.) Näyttäisi siis siltä, että Ranska on siirtynyt vähitellen ranskalaisen Euroopan ajatuksesta kohti näkemystä eurooppalaisesta Ranskasta. Myös kevään 2017 presidentinvaalit osoittivat, että ranskalaiset halusivat valita itselleen EU-myönteisen presidentin, vaikka vaihtoehtona oli myös kansallismielinen, vahvasti perinteisiä ranskalaisia arvoja korostava ehdokas, joka olisi ollut valmis irtaannuttamaan Ranskan EU:sta kokonaan.

Miten siis Ranskan historialliset erityispiirteet näkyvät *Assemblée*n keskusteluissa? Millaisena eurooppalaisen identiteetin diskurssi siellä näyttäytyy? Voidaanko näitä kehityskulkuja havaita kansallisen tason arjen poliittisessa keskustelussa? Tässä alaluvussa esiin nostetut asiat vaikuttavat varmasti merkittävästi identiteetin diskursiiviseen rakentumiseen kansallisessa kontekstissa, ja sen vuoksi ne on syytä pitää mielessä aineistoa tarkasteltaessa.

⁵ Etenkin keväällä 2017 käydyissä presidentinvaaleissa äärioikeiston *Front Nationalin* ehdokas Marine Le Pen korosti rajojen sulkemisen tärkeyttä ja maahanmuuton rajoittamista kampanjassaan (ks. esim. Ranskan median artikkeli aiheesta: http://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2017/04/23/ce-que-propose-marine-le-pen-dans-son-programme_5115963_4355770.html)

Vaikka historiallinen katsaus kansallisiin konteksteihin on tutkimuksen resurssien puitteissa hyvin rajallinen, on helppo huomata, että Ranskan ja Suomen roolit Euroopassa ja siten myös EU:ssa ovat toisistaan hyvin poikkeavat. Ne eivät siten ole mitenkään verrattavissa keskenään. Siksi olisi mahdoton tehtävä pyrkiä muodostamaan kokonaiskuvaa ja vertailla sitä, miten ranskalaiset tai suomalaiset yleensä kokevat eurooppalaisen identiteetin, ja mikä sen tila mahdollisesti kaikkien kansalaisten keskuudessa olisi. Siksi olen päättäneet rajata tutkimuksen koskemaan poliittisia päättäjiä, jotka edustavat kansalaisia toisaalta Eduskunnassa ja toisaalta *Assemblée*ssa. Tavoitteenani on tarkastella, miten eurooppalaisten identiteetin diskurssia tarkastellaan näissä kahdessa ympäristössä ja vertailla niitä keskenään. Huolellisen analyysin toteuttamisen kannalta tässä alaluvussa mainitut historialliset seikat on ehdottomasti syytä ottaa huomioon.

3. KANSALLISTEN PARLAMENTTIEN ROOLI EU-ASIOIDEN KÄSITTELYSSÄ

Tutkin eurooppalaisen identiteetin diskurssia Eduskunnan ja *Assemblée* EU-aiheisissa täysistuntokeskusteluissa. Näiden kahden parlamentin asemaa EU-asioiden käsittelyssä on siksi syytä tarkastella huolellisesti, sillä parlamenttien toimivalta vaikuttaa merkittävästi siihen, miten ja kuinka paljon EU-asioista parlamenteissa keskustellaan.

Kuten van Dijk (2008, 188) toteaa, parlamenttien diskursseissa konteksti on erityisen keskeisessä asemassa. Hän toteaa seuraavasti: ”most of the unique properties of this genre [parliamentary debates] of political discourse are contextual: who is speaking and listening, what are their roles, what kind of actions they do engage in, with what intentions, and so on.” (*ibid.*) Parlamenttien jäsenet siis edustavat toisaalta omia ajatuksiaan, toisaalta oman puolueensa ideologiaa ja toisaalta myös omaa maataan. Näin ollen parlamenttien jäsenten roolit ovat moninaiset. Diskurssien osapuolet muodostavat itsestään, rooleistaan, identiteeteistään, suhteistaan muihin ja fyysisestä ympäristöstään psykologisia malleja (van Dijk 2010, 36). Nämä kontekstuaaliset mallit (*contextual models*) eivät ole kuitenkaan täysin universaaleja ja objektiivisia, vaan ovat ennen kaikkea parlamenttien jäsenille subjektiivisia käsityksiä kontekstista ja siitä, mitä se vaatii puheenvuorolta (van Dijk 2008, 188). Tässä tutkimuksessa puhujien kontekstuaaliset mallit ovat toisaalta henkilökohtaisia, ja toisaalta niihin vaikuttaa merkittävästi myös kansallinen ja ylikansallinen poliittinen konteksti.

Parlamenttien keskustelut ovat eurooppalaisen identiteetin tutkimuksen kannalta hedelmällinen tutkimuskohde, sillä ne ovat julkisia, niissä luodut määritelmät ovat virallisia, ja ne omaksutaan nopeasti mediassa ja siten levitetään laajalle kansalaisten keskuuteen (van Dijk 2008, 116). Ne tuottavat lisäksi informaatiota kansalaisille monimutkaisista poliittisista kysymyksistä (Auel & Raunio 2015a, 13). Ne siis vaikuttavat merkittävästi yleiseen keskusteluun, mielipiteisiin sekä käsityksiin keskusteltavasta aiheesta. Identiteetit toisaalta edeltävät sosiaalista toimintaa (van Dijk 2010, 33) ja toisaalta rakentuvat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja etenkin tällaisen vuorovaikutuksen muodostamissa diskursseissa (van Dijk 2010, 34), minkä vuoksi parlamenttien keskustelut sopivat hyvin eurooppalaisen identiteetin tarkasteluun.

Koska tutkin tässä eurooppalaisen identiteetin diskurssia juuri Eduskunnan ja *Assemblée*n näkökulmasta, on identiteetin teorian ohella vähintäänkin yhtä merkityksellistä tarkastella niitä diskurssin muodostumiseen vaikuttavia tekijöitä, jotka nousevat näiden kahden instituution luonteesta EU-keskustelun alustoina. Parlamenttien täysistuntokeskustelut ovat perusteltu tutkimuskohde, sillä ne ovat yksi keskeisimmistä kanavista, joiden kautta parlamentit viestivät puolueiden linjoista ja politiikan keskeisimmistä tapahtumista kansalaisille (ks. esim. Auel & Raunio 2015a, 4). Merkittävä osa parlamenttien ja koko poliittisen päätöksentekokoneiston legitimitetistä riippuukin siitä, kuinka hyvin ne onnistuvat kansalaisten silmissä tuomaan esiin kansalaisten äänen ja valvomaan maan hallituksen päätöksentekoa (*id.*, 3). Vaikka kansallisilla parlamenteilla onkin yleisesti ottaen hyvin rajallisesti päätösvaltaa EU-asioihin (ks. esim. Auel & Raunio 2015a ja b), ne käyvät aiheista keskusteluita ja tuovat esiin parlamentin jäsenten edustamien puolueiden kantoja. Tässä luvussa käyn siis läpi kansallisten parlamenttien – erityisesti Eduskunnan ja *Assemblée*n – roolia EU-asioiden käsittelyssä jäsenmaiden tasolla ja sitä, millaiset puheen kulttuurit toisaalta Eduskunnassa ja toisaalta *Assemblée*ssa vallitsevat.

On syytä huomata, että parlamenttien ja kansalaisten välinen kommunikaatio ei rajoitu vain läpinäkyvyysvaatimusten mahdollistamaan avoimuuteen. Täysistuntopuheiden merkittävyys riippuu pitkälti siitä, tuodaanko niitä median toimesta aktiivisesti kansalaisten ulottuville, vai jääkö niihin tutustuminen kansalaisen oman aktiivisuuden varaan. (Auel & Raunio 2015a, 5.) Esimerkiksi eurokriisi ja pakolaiskriisi ovat saaneet mittavasti mediahuomiota kaikkialla Euroopassa (Bijmans, Galpin & Leruth 2017, 2), mikä on oletettavasti lisännyt EU-aiheisten keskusteluiden määrää myös kansallisissa parlamenteissa. Myös erot siinä, kuinka myönteisen tai kielteisen kuvan EU:sta media välittää ovat EU-maissa tutkitusti merkittävät (ks. esim. Bruter 2009, 27–28). Tämän tutkimuksen resurssien puitteissa en voi analysoida eri aiheiden saamaa mediahuomiota pidemmälle, vaan keskityn juuri parlamenttitasolla tapahtuvaan identiteettidiskurssin rakentumiseen. Medialla on kuitenkin merkittävä rooli siinä, miten parlamenttien rakentama identiteettidiskurssi välittyy instituutiosta ulospäin kansalaisten ja muiden päättäjien suuntaan, minkä vuoksi sen painoarvoa ei saa kuitenkaan täysin unohtaa.

Lisäksi on pidettävä mielessä, että parlamentit ovat ennen kaikkea puoluepoliittisia toimijoita, jolloin vallitseva puoluedynamiikka vaikuttaa merkittävästi täysistunnoissa käytävien EU-aiheisten keskusteluiden määrään ja sisältöön. Parlamenttien keskusteluita analysoidessa onkin otettava huomioon kaikki keskustelun muodostumiseen vaikuttavat parlamentaariset roolit: parlamentit ovat

ainutlaatuisia poliittisia toimijoita, joilla on ensinnäkin *institutionaalisia rakenteita*, jotka määrittelevät osan niiden täysistuntokeskusteluiden säännöistä. Parlamenteille yleensä perustuslaissa määritellyt tehtävät rajaavat osittain keskusteluiden aiheita ja määrittelevät sen, miten puheenvuoroja istunnoissa jaetaan. Toiseksi parlamentit ovat edellä mainitulla tavalla *puoluepoliittisia toimijoita*, jolloin puolueiden väliset valtasuhteet, puoluepoliittiset tavoitteet ja hallitus–oppositioasetelma vaikuttavat merkittävästi keskustelujen rakenteeseen. Kolmanneksi parlamentit ovat oma *kulttuurinen kokonaisuutensa*. Jokaisen parlamentin keskusteluja ohjaa oma puhekulttuurinsa, jonka erityispiirteet vaikuttavat keskusteluiden sisältöihin ja keskustelun osanottajien väliseen dynamiikkaan. Nämä kaikki tekijät on otettava parlamenttien täysistuntokeskusteluita arvioitaessa huomioon, minkä vuoksi tämä luku käsittelee tarkemmin näitä Eduskunnan ja *Assemblée*n institutionaalisia, puoluepoliittisia ja kulttuurisia erityispiirteitä.

3.1. Institutionaaliset rakenteet

Eduskunnalla ja *Assemblée*lla on hyvin erilaiset roolit ja toimintakulttuurit maansa EU-asioiden valmistelussa. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että EU-asioita käsitellään kansallisissa parlamenteissa hyvin samanlaisten mallien mukaan kuin kansallisenkin tason asioita (Auel & Christiansen 2015, 266). Institutionaaliset rakenteet puolestaan vaikuttavat siihen, millaiset edellytykset Eduskunnalla ja *Assemblée*lla on keskustella EU-asioista täysistunnoissaan ja siten rakentaa eurooppalaisen identiteetin diskurssia. Siksi käsittelen seuraavaksi lyhyesti *Assemblée*n ja Eduskunnan roolia kansallisessa päätöksenteossa ja sitä, millainen rooli sillä on maassaan EU-asioiden käsittelyssä.

3.1.1. Eduskunta ja *Assemblée* osana kansallista päätöksentekoa

Suomi on parlamentaarinen tasavalta, jossa ylin poliittinen päätösvalta kuuluu pääministerin johtamalle hallitukselle, jonka on nautittava eduskunnaksi kutsutun parlamentin luottamusta. Presidentin valtaoikeudet ovat Suomessa hyvin rajalliset: presidentin tehtävänä on vastata ulkopoliitikasta yhdessä valtioneuvoston kanssa, jolloin sen ensisijainen rooli on edustaa maataan symbolisesti. Suomen Eduskunta koostuu 200 kansanedustajasta, joista yksi toimii Eduskunnan puhemiehenä. Kansanedustajat valitaan välittömällä vaaleilla neljän vuoden välein siten, että jokaisesta Suomen 13 vaalipiiristä valitaan suhteellisesti sen väkilukua vastaava osuus edustajia, joskin Ahvenanmaalta aina

vähintään yksi.⁶ Eduskunta on siis yksikamarinen parlamentti, jonka toimivalta on määritelty perustuslaissa: Suomen perustuslain mukaan valtiolta kuuluu Suomessa kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontuva eduskunta (PL 2 §). Perustuslaki osoittaa Eduskunnan tehtäväksi myös lakien säätämisen ja valtiontaloudesta huolehtimisen (PL 3 §). Tämän lisäksi hallituksen jäsenten tulee nauttia Eduskunnan luottamusta (PL 3 §), jolloin Eduskunnalla on myös hallitusvaltaa valvova tehtävä.

Ranskan poliittinen järjestelmä on puolipresidentiaalinen tasavalta, jossa ylin poliittinen päätösvalta on jaettu presidentin ja pääministerin johtaman hallituksen kesken. Myös Ranskassa hallituksen on nautittava parlamentin luottamusta. Ranskan parlamentti on kaksikamarinen ja koostuu 348 jäsenen ylähuoneesta (senaatti, *Sénat*) ja 577 jäsenen alahuoneesta (kansalliskokous, *Assemblée nationale*). Ne muodostavat yhdessä kongressin (*Congrès*), joka on Ranskan poliittisessa järjestelmässä lakia säätävä elin. Alahuoneen jäsenet valitaan viideksi vuodeksi kerrallaan välittömällä vaaleilla, ja ylähuoneen senaattorit epäsuorasti kuudeksi vuodeksi kerrallaan edustamaan Ranskan alueiden hallintoa (Ranskan perustuslaki, RPL §25). Ranskan parlamentin tehtävänä on viidennen tasavallan perustuslain mukaisesti lakien säätäminen ja hallituksen valvominen (RPL §24). Kaksikamariselle parlamentille tyypillisesti kansalliskokouksen ja senaatin tulee molempien hyväksyä ehdotettu laki, jotta se voi astua voimaan. *Assemblée* on parlamentin huoneista vaikutusvaltaisempi: vain sillä on mahdollisuus hajottaa hallitus ja ottaa kantaa lakiluonnokseen hallituksen ollessa siitä erimielinen (Thomas & Tacea 2015, 172). Näistä siis juuri kansalliskokous *Assemblée* muistuttaa enemmän Eduskuntaa, minkä vuoksi tässä tutkimuksessa mielenkiinto on rajattu juuri siihen. Ranskan parlamentin asemaa on viidennessä tasavallassa luonnehdittu suhteellisen heikoksi, sillä 1950- ja 1960-lukujen vaihteen institutionaaliset muutokset korostivat etenkin suorilla vaaleilla valittavan presidentin valtaa suhteessa parlamenttiin (Thomas & Tacea 2015, 170).

Parlamentit voidaan jakaa niiden rakenteen perusteella väitteleviin (*debating*) ja työstäviin (*working*) parlamentteihin. Näistä ensimmäisissä päätöksenteon keskeisimpänä areenana toimivat täysistuntokeskustelut, kun taas jälkimmäisessä keskiössä ovat erilaisten valiokuntien ja komiteoiden työskentely. Eduskunta on selkeästi enemmän työstävä parlamentti, sillä siellä valiokuntatyöskentelyn painoarvo suhteessa täysistuntoihin on päätöksenteossa merkittävä. *Assemblée*ssa täysistuntokeskustelut ovat puolestaan komiteoiden työskentelyä keskeisempi päätöksenteon areena,

⁶ Eduskunnan verkkosivut: Kansanedustajat. Url:

<https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/Sivut/default.aspx>

joten sen voidaan katsoa olevan lähempänä väittelevää parlamenttia. (Auel & Raunio 2015b, 14; Raunio 2015, 409.)

Tämän tutkimuksen keskiössä on ennen kaikkea Eduskunnan ja *Assemblée*n EU-aiheiset keskustelut, joten kohdistan tarkasteluni pääpainon niiden asemaan EU-asioiden käsittelyssä. Yleiset institutionaaliset erot on kuitenkin otettava EU-asioiden käsittelyn ohella huomioon, sillä tutkimuksen kohteen – täysistuntokeskusteluiden – rooli Ranskan ja Suomen päätöksenteossa on erilainen. Kyseinen ero todennäköisesti vaikuttaa siihen, miten EU-asioita parlamenteissa käsitellään: käsiteltävän EU-asian kansallinen merkitsevyys voi johtaa Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa asian käsittelyyn eri tavoin. Vaikka siirryinkin nyt käsittelemään Eduskunnan ja *Assemblée*n asemaa EU:n päätöksenteossa, nämä keskeiset institutionaaliset erot on otettava analyysissa huomioon.

3.1.2. Eduskunnan ja *Assemblée*n asema ja sen muutos EU:n päätöksenteossa

Kansallisilla parlamenteilla on EU:ssa perinteisesti hyvin rajalliset mahdollisuudet osallistua EU-asioiden käsittelyyn. Kansallisia parlamentteja on perinteisesti 1990-luvulle asti pidetty Euroopan integraation häviöinä, sillä niiden kompetenssin on katsottu heikentyneen vallan siirryttyä monilla toimialueilla vahvemmin EU:lle (ks. esim. Sprungk 2013, 550). 1990-luvulta alkaen kansallisten parlamenttien mahdollisuuksia osallistua EU:n päätöksentekoon on kuitenkin pyritty perussopimus uudistuksilla vahvistamaan, mikä näkyy etenkin Lissabonin sopimuksessa esiteltyinä uusina vaikuttamisen kanavina (Sprungk 2013, 550–551). Viime aikoina EU-asiat ovat lisäksi herättäneet enenevässä määrin keskustelua myös parlamenttien täysistunnoissa (Auel & Raunio 2015a, 14), mihin on vaikuttanut varmasti esimerkiksi eurokriisin tuomat kriittiset asenteet unionia kohtaan – kansalaisten kriittinen suhtautuminen EU:hun näyttäisi kannustavan mediaa tarttumaan täysistunnoissa käytyihin EU-aiheisiin keskusteluihin (Auel & Raunio 2015a, 6), mikä puolestaan rohkaisee parlamentin jäseniä ottamaan aiheisiin aktiivisemmin kantaa vastatakseen äänestäjäkunnan kysyntään. Tutkimusten valossa parlamenttien kontrolli EU-asioista näyttäisikin vahvistuneen (Winzen 2012, 668).

Vuonna 2009 voimaan astunut Lissabonin sopimus toi mukanaan useita prosesseja, joiden avulla kansallisten parlamenttien roolia EU:n päätöksenteossa pyrittiin vahvistamaan. Näistä ensimmäisenä mainittakoon toissijaisuusperiaatteen valvontamekanismi, ns. ennakkovaroitusjärjestelmä (*early warning system, EWS*), jonka mukaan kansalliset parlamentit voivat puuttua EU:n päätöksentekoon

kahdeksan viikon sisällä komission lakiehdotuksesta, jos ne kokevat sen rikkovan subsidiariteetti-, eli toissijaisuusperiaatetta. Komissio voi tarkastella ehdotustaan uudestaan, jos vähintään yksi kolmasosa jäsenmaista huomauttaa läheisyysperiaatteen rikkomisesta. (Sprungk 2013, 551; European Union Committee of the Regions 2013.) Tämän lisäksi pöytäkirja kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa määrittelee, että EU:n komission on toimitettava kaikki lainsäädäntönsä liittyvät tausta-asiakirjat suoraan kansallisille parlamenteille silloin, kun ne julkaistaan, ja korostaa kansallisten parlamenttien yhteistoimintaa toissijaisuusperiaatteen valvonnassa (Euroopan unioni 2004, 1; Sprungk 2013, 552). Parlamenteilla on siten paremmat mahdollisuudet osallistua EU:n instituutioiden kanssa yhdessä eurooppalaiseen lainsäädäntöprosessiin (Sprungk 2013, 552).

Lissabonin sopimuksen myötä kansalliset parlamentit ovat saaneet lisää vastuuta etenkin läheisyysperiaatteen toteuttamisen vahtimisessa (Auel & Christiansen 2015, 262). Teknisesti ottaen parlamenttien rooli on siis vahvistunut, mutta käytännössä siitä on useita eri näkemyksiä. Osa katsoo, että kansalliset parlamentit ovat vahvistaneet vahtikoiran rooliaan EU-asioissa etenkin vahtimalla oman hallituksensa toimia EU:n instituutioissa. Toisaalta osa kokee, etteivät kansalliset parlamentit ole onnistuneet hyödyntämään muodollista oikeuttaan puuttua EU-asioihin, sillä niihin liittyvät merkittävät keskustelut käydään usein EU:n instituutioissa suljettujen ovien takana. Lisäksi parlamenttien ajalliset ja materiaaliset resurssit ovat EU-asioden suhteen hyvin rajalliset, sillä niiden pääasiallinen tehtävä on kuitenkin vastata kansallisen tason päätöksenteosta. (Auel & Christiansen 2015, 262–263.) Ennakkovaroitusjärjestelmää on esimerkiksi hyödynnetty tähän mennessä yhteensä vain kolmesti, vuosina 2012, 2013 ja 2016.⁷ On myös huomattava, että oikeus puuttua komission lainsäädäntöön on vain negatiivinen: kansalliset parlamentit voivat estää toissijaisuusperiaatetta rikkovan lain säätämisen, mutta niillä itsellään ei ole asiassa lainsäädäntävaltaa.

Auelin ja Christiansenin (2015, 263) mukaan kansallisten parlamenttien yksi keskeisistä tehtävistä EU:n päätöksenteossa on valvoa oman hallituksensa lakiasättävää toimintaa, mutta myös ennen kaikkea välittää tietoa EU-asioista kansalaisten suuntaan ja saattaa hallitus julkisesti vastuuseen EU-politiikastaan. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että EU-asioita käsitellään aktiivisemmin sellaisten jäsenmaiden parlamenteissa, joiden kansalaiset suhtautuvat kriittisemmin integraatioon ja jossa EU-asiat ovat kansallisella tasolla aktiivisessa keskustelussa. Tämä juontaa juurensa

⁷ Euroopan komission kuvaus mekanismin toiminnasta ja sen käytöstä: https://ec.europa.eu/info/law-making-process/how-eu-laws-are-adopted/relations-national-parliaments/subsidiarity-control_fi.

parlamenttien jäsenten tarpeeseen huomioida äänestäjensä ja siten tavoitella myös jatkoa omassa työtehtävässään. (*id.*, 270.) Tällaisissa keskusteluissa on todennäköistä, että opposition ääni korostuu heidän pyrkinessään kritisoimaan istuvaa hallitusta sen EU-myönteisestä politiikasta mukautuakseen paremmin kansan yleiseen mielipiteeseen. Rationaalisten intressien lisäksi parlamenttien jäsenten käyttäytymiseen vaikuttaa kyseisessä jäsenmaassa vallitseva poliittinen kulttuuri, joka määrittelee suuntaviivat parlamentin jäsenen hyväksyttävälle käytökselle (*id.*, 271), mitä käsittelen tässä tutkimuksessa tarkemmin luvussa 3.3.

Institutionaaliset erot vaikuttavat osaltaan myös siihen, kuinka aktiivisesti Eduskunta ja *Assemblée* keskustelevat EU-aiheista. Aikaisemman tutkimuksen perusteella Eduskunta osallistuu suhteellisen vähän varsinaiseen EU-asioihin liittyvään päätöksentekoon (ks. esim. Auel & Raunio 2015b, 19). Eduskunnan EU-keskustelut käsittelevät pääasiassa ns. korkean politiikan (*high politics*) piiriin kuuluvia teemoja, kuten perussopimusten muutoksiin, yhteisvaluuttaan ulkoiseen turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä, kun taas EU:n perustason lainsäädäntöä ei juurikaan käsitellä (*ibid.*). Tämä juontaa juurensa pitkälti juuri Eduskunnan institutionaaliseen rakenteeseen: arkisemmat EU-aiheiset keskustelut käydään täysistuntojen sijaan valiokunnissa (*id.*, 21). Eduskunnassa EU-aiheisten keskusteluiden määrä kuitenkin nousi selkeästi vuoden 2010 jälkeen (Auel & Raunio 2015b, 19), mikä liittyy tiiviisti EU:n alueen keskeisiin tapahtumiin: suurin osa vuosina 2010–2012 käydyistä EU-aiheisista keskusteluista käsitteli eurokriisiä (*ibid.*). Tästä voidaan päätellä, että ajankohtaisten EU-aiheiden teemat vaikuttavat merkittävästi Eduskunnassa käytävien EU-aiheisten keskusteluiden määrään.

*Assemblée*ssa EU-asioista keskustellaan jonkin verran aktiivisemmin, mutta sielläkin kansallisen politiikan piiriin kuuluvat aiheet ovat selkeästi keskeisemmässä asemassa. Myös *Assemblée* keskustelee enemmän ns. korkean politiikan (*high politics*) piiriin kuuluvista aiheista, mutta siellä myös jotkin EU-lait saivat osakseen Eduskuntaa enemmän huomiota. Tästä esimerkkinä voidaan mainita EU:n budjettiin liittyvät keskustelut, joita Eduskunnassa ei käyty. Eduskunnasta poiketen *Assemblée* keskusteli myös Euroopan neuvoston kokouksiin liittyvistä teemoista myös perustuslakiuudistusten ulkopuolella. Myös *Assemblée*ssa EU-aiheisten keskusteluiden määrä kasvoi vuoden 2010 jälkeen, joskin vain vähän, ja keskusteluiden sisällöissä painottui käsillä ollut eurokriisi – 62 % kaikista EU-aiheisista keskusteluista käsitteli juuri eurokriisiä. (Auel & Raunio 2015b, 19–20.) Eduskunta ja *Assemblée* siis poikkeavat jonkin verran toisistaan keskusteluiden määrien ja teemojen suhteen, mikä

näkyvyy varmasti myös tämän tutkimuksen aineistossa. Se vaikuttanee myös eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentumiseen ja sitä kautta mahdollisesti myös kansalaisten EU-asenteisiin.

Vaikka Eduskunnan mahdollisuudet vaikuttaa suoraan EU:n päätöksentekoon ovat hyvin rajalliset, Eduskunnalla on muihin EU-maihin verrattuna hyvät mahdollisuudet valvoa hallitustaan EU-asioiden käsittelyssä. Tämä voidaan kiteyttää viiteen tekijään (Raunio 2015, 409): 1) Eduskunnan osallisuus EU-asioiden käsittelyssä on määritelty jo perustuslaissa, 2) se osallistuu asioiden käsittelyyn jo varhaisessa vaiheessa, 3) Eduskunnalla on rajoittamaton tiedonsaantioikeus hallitukselta EU-asioihin liittyen, 4) siellä järjestetään Brysselissä vaikuttavien ministereiden kuulemisia ja 5) sektorikohtaiset valiokunnat osallistuvat aktiivisesti oman alansa EU-asioiden käsittelyyn (*ibid.*). Eduskunta osallistuu siis EU-asioiden käsittelyyn pääasiassa valvomalla hallitustaan tiedonsaantioikeuden ja EU-tasolla toimivien ministerien kuulemisen kautta. Tämän tutkimuksen kannalta merkittävää onkin, että EU-asioiden käsittely on Eduskunnassa täysistuntojen sijaan suuren valiokunnan harteilla. Täysistuntoon päätyvät keskusteltavaksi siten vain suurta kansallista kiinnostusta herättävät aiheet.

Käytännössä siis Eduskunta saa tiedon EU-asioista puhemiehen kautta, joka ohjaa asian käsittelyyn suurelle valiokunnalle ja asiasta vastaaville sektorikohtaisille valiokunnille. Muut valiokunnat tiedottavat merkittävistä EU-asioista suurta valiokuntaa. EU-asiat vievät merkittävän osan valiokuntien työajasta, sillä Eduskunnan arvioiden mukaan noin puolet kaikista valiokuntien käsittelemistä aiheista ovat EU-asioita. (Raunio 2015, 411–412.) Tämän seurauksena Eduskunnan EU-politiikka on ollut pitkälti konsensushakuista (*id.*, 417), mikä on omiaan vähentämään EU-asioiden käsittelyä parlamenttien täysistunnoissa. EU-asioiden suhteen Eduskunnalla on siis muille EU-maille tyypillisesti hyvin rajalliset vaikutusmahdollisuudet, mutta toisaalta eurooppalaisittain hyvät mahdollisuudet valvoa omaa hallitustaan EU-asioiden käsittelyssä.

Myös Ranskan parlamentilla – niin Senaatilla kuin *Assembléelläkin* – on EU-asioiden käsittelyssä pääasiassa hallitusta valvova rooli. Vaikka Ranskan parlamentti on ensisijaisesti väittelevä parlamentti, EU-asioita käsitellään pääosin omassa eurooppalaisten asioiden komiteassaan, jolloin niihin liittyvä päätöksenteko perustuu usein konsensukseen (Thomas & Tacea 2015, 172). Eurokriisin ja Lissabonin sopimuksesta äänestämisen myötä EU-asioista on kuitenkin keskusteltu Ranskan parlamentissa enenevässä määrin, mikä on näkynyt esimerkiksi jo edellä mainittuina keskusteluina Euroopan neuvoston täysistunnoista (*id.*, 173). Ranskan parlamentin kummankin huoneen jäsenillä on myös mahdollisuus jättää EU-asioita koskevia ratkaisuehdotuksia (*Résolution européenne*), jotka käsitellään parlamentissa ja toimitetaan asiaan kuuluvalla EU-instituutiolle. Kyseinen menettely ei ole kuitenkaan

saanut suurta suosiota, ja etenkin *Assemblée* on turvautunut siihen vain harvoin. (*ibid.*). Perustuslakiuudistuksilla, joista merkittävimpänä voidaan mainita vuoden 2008 uudistus, on pyritty helpottamaan menettelyn käyttöä, joskin heikoin tuloksin (*id.*, 174). Tästä kertoo Thomasin ja Tacean (2015, 175) kokoamat luvut, joiden perusteella Ranskassa on tehty vuosina 2002–2012 yhteensä 105 eurooppalaista ratkaisuehdotusta, joista vain 12 on tullut muualta kuin maan EU-valiokunnalta.

Vaikka Ranskan parlamentti kuuluukin rakenteeltaan väitteleviin parlamentteihin, Ranskan eurooppalaisten asioiden komitealla (myöhemmin EU-valiokunta, *Comité des Affaires Européennes*) on merkittävä rooli EU-asioiden käsittelyssä. Se käy EU-tasolta toimitetut dokumentit läpi ja valikoi niistä sellaiset, jotka vaativat kansallisen tason käsittelyä, ja tiedottaa hallitusta, joka puolestaan tiedottaa *Assembléeta* ja senaattia, kaikista sen tietoon saatetuista EU-asiakirjoista (Thomas & Tacea 2015, 174). EU-valiokunnan olemassaolo on yksi merkittävästä EU-asioiden käsittelyyn vaikuttavista tekijöistä Suomen ja Ranskan välillä, sillä Suomessa vastaavaa valiokuntaa ei ole perustettu. Suurin vastuu EU-asioiden käsittelystä on Suomessa suurella valiokunnalla, mutta muuten EU-asioita käsitellään aina kutakin asiaa koskevassa erillisessä valiokunnassaan. Ranskassa puolestaan kaikki asiat kulkevat ensisijaisesti EU-valiokunnan kautta, jossa päätetään asian käsittelyn etenemisestä (*id.*, 175).

Ranskan parlamentilla on siis muillekin EU-maille tyypillisesti hyvin rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa EU-asioiden käsittelyyn. Sen tehtävänä onkin ennen kaikkea valvoa hallitustaan epäsuorasti huomauttamalla sille asioista, joiden käsittely julkisuudessa voisi olla arkaluontoista (Thomas & Tacea 2015, 187). Huomautukset eivät kuitenkaan ole sitovia vaan ennemmin suosituksen omaisia, mikä korostaa parlamentin heikkoja vaikutusmahdollisuuksia. Kuten Thomas ja Tacea (2015, 187) toteavat, Ranskan parlamentti ei siis ole EU-asioiden osalta suoranainen hallituksen vahtikoira tai politiikan luonnostelija, vaan ennemmin asiantuntija ja politiikan tekemisen foorumi (*policy forum*). Tämä koskee parlamentin kumpaakin huonetta, joilla molemmilla on EU-asioiden käsittelyssä hyvin paljon toisiaan vastaava rooli.

Tästä voidaan päätellä, että EU-asioiden käsittelyssä on Eduskunnan ja *Assembléen* välillä keskeisiä eroja, jotka todennäköisesti vaikuttavat myös eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentumiseen. Nämä erot institutionaalisissa rakenteissa on syytä ottaa huomioon identiteettidiskurssin piirteitä hahmoteltaessa. EU-aiheisten keskusteluiden määrään ja sisältöön vaikuttavat kuitenkin merkittävästi myös parlamenttien puoluejakaumat sekä yleinen keskustelun kulttuuri, joten em. erot keskusteluiden määrissä ja sisällöissä eivät johdu ainoastaan eroissa parlamenttien institutionaalisissa rakenteissa.

Vertailu voidaan kiteyttää Thomasia ja Taceaa (2015, 188) ja Rauniota (2015, 423) mukaillen seuraavaan taulukkoon:

	Julkinen foorumi (<i>public forum</i>)	Hallituksen vahtikoira (<i>government watchdog</i>)	Politiikan muotoilija (<i>policy shaper</i>)	Asiantuntija (<i>expert</i>)	Eurooppalainen toimija (<i>European player</i>)
Ranskan parlamentti⁸	kyllä	Rajatusti	Ei	Kyllä	Ei juurikaan
Suomen eduskunta	Ei juurikaan	Kyllä	Kyllä	Ei juurikaan	Ehdottomasti ei

Taulukko 1. Eduskunta ja Ranskan parlamentti poliittisina toimijoina Thomasin ja Tacean (2015, 188; Ranskan osalta) ja Raunion (2015, 423; Suomen osalta) mukaan.

Vaikka eurooppalaisilla parlamenteilla on keskenään hyvin samanlainen funktio maansa poliittisessa prosessissa ja päätöksenteossa, aikaisempi tutkimus on osoittanut merkittäviä eroja eri tehtäväalueiden painotuksissa (Auel & Raunio 2015a, 14). Tämä voidaan hyvin päätellä myös edellä esitetyistä Eduskunnan ja *Assemblée*n roolien kuvauksista EU-asioiden käsittelyssä. *Assemblée*n EU-työssä korostuu sen rooli julkisen keskustelun areenana ja asiantuntijana, kun taas Eduskunta vaikuttaa ensisijaisesti hallituksen valvomisen ja EU-asioiden muotoilemisen kautta kuulemalla EU-tasolla vaikuttavia ministereitä. Kaikki nämä institutionaaliset tekijät vaikuttavat merkittävästi siihen, miten EU-asioita käsitellään parlamenttien täysistunnoissa, ja sitä kautta siihen, millaiseksi eurooppalaisen identiteetin diskurssi muotoutuu. Nämä asiat on siis otettava huomioon analysoitaessa Eduskunnan ja *Assemblée*n EU-aiheisia keskusteluita ja niiden painoarvoa eurooppalaisen identiteetin rakentamisessa. Institutionaaliset rakenteet eivät kuitenkaan ole ainut diskurssiin vaikuttava tekijä, vaan ne on huomioitava vain yhtenä tärkeänä osana identiteettidiskurssiin vaikuttavaa kontekstia.

⁸ Tässä taulukossa on Ranskan osalta käsitelty parlamenttia ylä- ja alahuoneen muodostamana kokonaisuutena, vaikka tämän tutkimuksen kohteena onkin vain alahuone *Assemblée nationale*. Kuten yllä esitetystä tarkemmasta kuvauksesta voidaan huomata, *Assemblée*n ja senaatin institutionaaliset rakenteet ja roolit kansallisessa sekä EU-politiikassa ovat hyvin toisiaan vastaavat, jolloin taulukon sisällön voidaan katsoa kuvastavan koko parlamentin ohella myös pelkästään *Assemblée*n roolia.

3.2. Eduskunnan ja *Assemblée*n puoluejakauma ja puolueiden suhtautuminen EU:hun

Koska parlamentit ovat ennen kaikkea puoluepoliittisia toimijoita, on ehdottoman tärkeää tarkastella, miten suomalaiset ja ranskalaiset puolueet suhtautuvat EU:hun, ja millainen puoluejakauma Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa on aineiston keruun aikana ollut. Puolueiden suhtautuminen EU:hun ei ole sidoksissa jäsenmaan kansalaisuuteen, sillä ideologia selittää kansalaisuutta paremmin puolueiden suhtautumista EU:hun (Raunio & Mattila 2017, 53). Kansallisten puolueiden ideologiat ovat kuitenkin muotoutuneet kansallisessa kontekstissa, jolloin puolueiden EU-asenteita on tarkasteltava myös jäsenmaakohtaisesti. Maakohtainen puoluedynamiikka vaikuttaa merkittävästi eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentumiseen kansallisissa parlamenteissa.

Eurooppalaisten puolueiden suhtautumista unioniin voidaan tarkastella *euroskeptisyyden* käsitteen kautta. Sillä tarkoitetaan lievimmillään Euroopan integraation etenemisen ja siten ainakin yhden EU:n politiikan vastustamista, ja voimakkaimmillaan perustavanlaatuista EU:n ylikansallisen hallinnan olemassaolon vastustamista (Fuchs, Roger & Magni-Breton 2009, 9; 13). Euroskeptisyys on otettu laajalti käyttöön eurooppalaisessa tutkimuksessa, ja etenkin puolueiden viimeaikaisia EU-asenteita tarkastelevat tutkimukset käyttävät sitä aktiivisesti kuvaamaan Euroopan muuttunutta ilmapiiriä, joka kulminoitui vuonna 2005 Ranskan ja Alankomaiden äänestettyä uutta EU:n perustuslakia vastaan (Bijmans, Galpin & Leruth 2017, 2). Sitterin (2001, 23) mukaan euroskeptisyys on moniulotteinen ilmiö, eikä sitä voida siten pitää vain yhtenä puolueita jakavana asiakysymyksenä (Sitter 2001, 24; Sitter 2003, 2). Sen sijaan puolueiden euroskeptisyys koostuu monista eri motiiveista ja tavoitteista, jotka juontavat pitkälti juurensa hallitus–oppositionasetelmaan. Esimerkiksi monet uudet populistiset puolueet käyttävät euroskeptisyyttä keinona vastustaa nykyisen hallituksen politiikkaa (*id.*, 24). Hän toteaaakin seuraavasti: ”Euroopan integraation vastustus ei suinkaan ole vain yksi asiakysymys, saati uusi jakolinja, vaan se on vahvasti yhteydessä puoluejärjestelmään ja puolueiden väliseen kilpailuun” (*Ibid.*, oma käännös).

Koska euroskeptisyys on niin vahvasti sidoksissa puolueiden strategiseen toimintaan, sen voidaan olettaa muuttuvan vuosien saatossa puolueiden strategioiden mukana. Sen avulla voidaan toisaalta tehdä eroa opposition ja hallituksen välillä, ja toisaalta luoda koalitioita puolueiden kesken (Sitter 2001, 26). Raunio ja Mattila (2017, 55) jaottelevat euroskeptisyyttä selittävät tekijät ideologisiin ja

strategiaan liittyviin tekijöihin. Sitter (2003, 16–17) jakaa puolueen strategiaan liittyvät tekijät vielä kolmeen osaan: tuotettavan politiikan tavoitteisiin, äänimäärän maksimoimiseen ja koalitioiden muodostamiseen tai niiden asettamiin rajoitteisiin. Lisäksi hän nostaa ideologian rinnalle myös identiteetin käsitteen osana ensimmäistä kategoriaa. Puolueen on siis pohdittava kaikkia näitä osia alueita euroskeptisyyden näkökulmasta – sopiiko ajatus niiden ideologiaan ja siten puolueen identiteettiin? Auttaako se puoluetta keräämään enemmän ääniä? Voidaanko sen avulla saavuttaa puolueelle tärkeitä poliittisia ratkaisuita? Entä edistääkö se puolueen kannalta edullisten koalitioiden muodostumista? On toki mahdollista, että puolueen toimintaan vaikuttaa näiden lisäksi moni muukin tekijä, ja monet puolueet ovat myös sisäisesti jakautuneita EU-aiheisissa kysymyksissä. Nämä neljä tekijää ovat kuitenkin mitä todennäköisimmin vaikuttavia tekijöitä, kun puolueet muodostavat EU-asioita koskevia linjojaan.

Taggart ja Szczerbiak (ks. esim. Taggart & Szczerbiak 2004, 3–4) ovat esittäneet, että puolueiden euroskeptisyydestä voidaan hahmottaa kaksi tasoa. Toisaalta ns. *pehmeä euroskeptisyys* viittaa yhteen tai useampaan EU:n politiikkaan kohdistuvaan kriittisyyteen, joka on seurausta EU-politiikan ristiriidoista puolueen mukaisen kansallisen intressin kanssa. Tällaisen linjan omaava puolue kannattaa usein EU-politiikan sijaan kotimaista vaihtoehtoa saman ongelman ratkaisuun (Sitter 2003, 2). Toisaalta taas ns. *kova euroskeptisyys* tarkoittaa perustavammanlaatuista kriittisyyttä EU:n arvoja ja integraatiota kohtaan (Taggart & Szczerbiak 2004, 3–4). Jako kovaan ja pehmeään euroskeptisyyteen onkin ottanut paikkansa eurooppalaisten puolueiden EU-asenteiden tutkimuksessa (ks. esim. Fuchs, Roger & Magni-Breton 2009, 13). Esimerkiksi EU-eroa, tai vähintään EU:n yhteistyön löyhentämistä kannattavat puolueet, kuten Ranskan *Rassemblement national* (ent. *Front national*) ja mahdollisesti myös Suomen perussuomalaiset ja siniset omaavat kovan eurokriittisyyden linjan.

Yleisesti ottaen vasemmisto-oikeisto-akselilla keskustaan sijoittuvat puolueet suhtautuvat Euroopan integraatioon ja siten myös EU:hun myönteisesti (Raunio & Mattila 2017, 53). Tämän jakolinjan ohella integraatiomyönteisyyttä ja -kielteisyyttä selittää puolueiden nationalistisuus. Euroskeptiset puolueet ovat tyypillisesti populistisia ja ulkomaalaisvastaisia oikeistopuolueita tai vasemmistolaisia, integraation markkinapainotteisuutta vastustavia puolueita. Liberaalit puolueet suhtautuvat puolestaan myönteisesti integraatioon. (*id.*, 54.) Monien EU-maiden politiikan vahvempi EU-myönteisyys voikin osittain selittyä sillä, että integraatiomyönteiseen keskustaan kuuluvien ja siten ideologiselta taustaltaan yhtenäisemmän perustan muodostavien puolueiden on helpompi muodostaa koalitioita, kuin muuten hyvin erilaiset tavoitteet omaavien, euroskeptisten radikaalin vasemmiston ja oikeiston (*ibid.*).

Suomalaiset puolueet noudattavat pääosin em. vertailevissa tutkimuksissa havaittuja tendenssejä. Suomalaiset puolueet suhtautuvat pääosin myönteisesti EU:hun, ja euroskeptiset puolueet ovat menestyneet keskimäärin huomattavasti EU-myönteisiä heikommin (Raunio & Mattila 2017, 55). Suomessa kokoomus ja RKP suhtautuvat EU:hun kaikkein myönteisimmin, kun taas perussuomalaiset on ollut puolueista ainoa, joka on selkeästi asettunut Euroopan integraatiota vastaan (Raunio & Mattila 2017, 54–55). Kristillisdemokraattien EU-kanta on vaihdellut vuosien saatossa, mutta sen lähtökohtainen suhtautuminen vaikuttaisi jokseenkin kriittiseltä. Samoin esimerkiksi pääosin EU-myönteisen keskustan kanta on vaihdellut, mikä osin kertoo oppositio- ja hallitusaseman vaikutuksesta puolueiden EU-kantaan. Hallituksessa ollessaan keskusta on vienyt eteenpäin integraatiomyönteistä politiikkaa, mutta oppositiossa ollessaan se on joko myötäillyt hallituksen politiikkaa tai vastustanut yksittäisiä asiakysymyksiä. (*Id.*, 56.)

Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty vuonna 2017 käydyistä täysistuntokeskusteluista, jolloin on otettava huomioon puoluekannassa kyseisen vuoden aikana tapahtuneet muutokset: vuoden 2017 kesällä joukko perussuomalaisten kansanedustajia ilmoitti irtautuvansa puolueesta ja perustavansa uuden, sittemmin Siniseksi tulevaisuudeksi ristityn puolueen ja sinisten eduskuntaryhmän. Kyseinen ryhmä jatkoi hallituksessa, kun taas perussuomalaisiin jääneet edustajat päätyivät oppositiopaikoille. Tällä tapahtumalla on todennäköisesti ollut vaikutusta myös EU-aiheisiin keskusteluihin, sillä perussuomalaiset on ollut suomalaisista puolueista ainut selkeästi euroskeptinen puolue. Sinisten ja perussuomalaisten väliset erot näyttäisivät olevan vielä muotoutumassa, mutta puolueohjelman perusteella⁹ myös sinisten tavoitteena on vastustaa syvempää Euroopan integraatiota ja kasvattaa Suomen päätösvaltaa itseään koskevista asioista. Ohjelma kuitenkin korostaa myös kansainvälisen yhteistyön tärkeyttä, joskin siirtämättä päätösvaltaa jäsenmailta ylikansalliselle tasolle. Koska tämän tutkimuksen aineisto koostuu ainoastaan täysistuntokeskusteluista, rajaan tarkasteluni koskemaan vain eduskuntapuolueita.

⁹ Sinisen tulevaisuuden periaateohjelma: <https://www.sininentulevaisuus.fi/periaateohjelma/#10>. Katsottu 1.7.2018.

Puolue	Suhtautuminen EU:hun
kokoomus	myönteinen
RKP	myönteinen
keskusta	pääosin myönteinen
SDP	pääosin myönteinen
vihreät	myönteinen
vasemmistoliitto	pääosin myönteinen
kristillisdemokraattinen puolue	jokseenkin kielteinen
perussuomalaiset	kielteinen
sininen tulevaisuus	kielteinen

Taulukko 2. Suomalaisten puolueiden suhtautuminen Euroopan unioniin (myönteinen, pääosin myönteinen, jokseenkin kielteinen, kielteinen) (Raunion & Mattilan 2017 ja sinisten periaateohjelman mukaan).

Suomessa tämänhetkisistä eduskuntapuolueista keskusta (48 paikkaa), kokoomus (38 paikkaa) ja siniset (18 paikkaa) ovat hallituspuolueita ja sosiaalidemokraatit (35 paikkaa), perussuomalaiset (17 paikkaa), vihreät (15 paikkaa), vasemmistoliitto (12 paikkaa), RKP (10 paikkaa, mukaan lukien Ahvenanmaan edustaja), kristillisdemokraatit (5 paikkaa) ja Liike Nyt (yksi paikka) sekä pääosin euroskeptinen kansalaispuolue (yksi paikka) ovat oppositiopuolueita¹⁰. Tämä asetelma on otettava puolueiden ohjelmien mukaisten EU-kantojen ohella huomioon, sillä puolueen oppositioaseman voidaan olettaa merkittävästi vaikuttavan siihen, millaisen strategian se ottaa EU-aiheisissa keskusteluissa käyttöönsä (ks. esim. Raunio & Mattila 2017, 55–56). Myös perussuomalaisten jako perussuomalaisiin ja sinisiin on todennäköisesti vaikuttanut EU-aiheisiin keskusteluihin

¹⁰ Paikkämäärät eduskunnan verkkosivuilla 2.7.2018:

https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/tilastot/Sivut/hex8110_Eduskuntaryhmien%20voimasuhteet.aspx.

perussuomalaisiin jääneiden siirryttyä hallituspuolueen statukselta oppositioon. Tällä lienee merkittävä vaikutus siihen, millaisia puheenvuoroja perussuomalaiset täysistunnoissa pitävät EU-asioihin liittyen. Vuoden 2017 jälkeen opposition listoille tullut uusi nimi Liike Nyt perustettiin huhtikuussa 2018 sitoutumattomaksi poliittiseksi liikkeeksi, jonka rooli suomalaisessa politiikassa on vielä muotoutumassa. Sen syntymisen vaikutus aineistomme diskursseihin on todennäköisesti hyvin rajallinen. Huomioin kuitenkin sen mahdollisuuden, että uuden liikkeen perustamiseen liittyvät aikeet voivat olla näkyvissä jo tämän tutkimuksen aineistossa.

Edellä mainituista puoluepoliittisista voimasuhteista on syytä nostaa esiin erityisen todennäköisesti eurooppalaisen identiteetin diskurssiin vaikuttavia tekijöitä. Vuonna 2017 hallituspuolueista kaksi, kokoomus ja keskusta, ovat selkeästi kolmatta, alkuun perussuomalaisia ja nyt sinisiä, EU-myönteisempiä. Euroskeptisen puolueen oleminen hallituksessa on varmasti merkittävä tekijä EU-aiheisten keskusteluiden muodostumisessa, ja on oletettavaa, että hallitusta vastustavat puolueet osoittavat euroskeptisille hallituksen jäsenille aktiivisemmin EU-myönteistä kritiikkiä. Oppositio on myös varmasti aktiivinen kyseenalaistamaan hallituksen yhtenäisyyttä EU-asioihin liittyen, mikä on omiaan vaikuttamaan eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentumiseen merkittäväällä tavalla. Tämän lisäksi sinisten ja perussuomalaisten väliset suhteet todennäköisesti vaikuttavat näiden kahden suhtautumiseen EU:hun. Sinisten edustajilla voi olla halukkuutta tehdä eroa entiseen puolueeseensa perussuomalaisiin, joten myös suhtautuminen unioniin voi olla yksi keino sen tekemiseksi. Nämä tekijät tulen muiden muassa ottamaan huomioon analysoidessani Eduskunnan EU-aiheisia keskusteluita.

Myös ranskalaiset puolueet noudattavat pitkälti samaa eurooppalaista kaavaa, jonka mukaan vasemmisto–oikeistoakselilla keskelle asettuvat puolueet suhtautuvat EU:hun positiivisimmin, kun taas ääripäihin vasemmalle ja oikealle asettuvat suhtautuvat siihen negatiivisimmin (Hubé 2014, 24–25). Ranskalainen vasemmisto näyttäisi kuitenkin olevan oikeistoa myönteisempi EU:ta kohtaan.

Samoin kuin Suomen kohdalla, keskityn tässä tarkastelussani *Assembléessa* vaikuttavaiin puolueisiin. Eduskunnassa puolueet perustavat kukin oman eduskuntaryhmän, joissa puolueiden jäsenet työskentelevät¹¹. *Assembléessa* puolestaan pienemmät puolueet muodostavat yhteisiä eduskuntaryhmiä, joilla on yhtenäinen poliittinen linja. Käytän siksi tässä *Assemblée*n puolueyhymien mukaista jaottelua

¹¹ Kuvaus eduskuntaryhmien toiminnasta eduskunnan verkkosivuilla:

<https://www.eduskunta.fi/FI/kansanedustajat/eduskuntaryhmat/Sivut/default.aspx>

arvioidessani puolueiden EU-myönteisyyttä/euroskeptisyyttä. Alla oleva taulukko kuvastaa tämän hetkistä *Assemblée*n kokoonpanoa.

Puolue	Suhtautuminen EU:hun
Tasavalta liikkeelle (<i>La République En Marche!</i>)	myönteinen
Tasavaltaiset (<i>Les Républicains</i>)	pääosin myönteinen
Demokraattinen liike (<i>Mouvement démocrate</i>)	myönteinen
UDI, Agir ja Sitoutumattomat (<i>UDI, Agir et indépendants</i>) Union des démocrates et indépendants Agir Les Centristes Calédonie ensemble Tapura Huiratira Les Républicains Mouvement radical, socialiste et libéral Sansétiquette	myönteinen
Uusi vasemmisto (<i>Nouvelle Gauche</i>)	pääosin myönteinen
Alistumaton Ranska (<i>La France insoumise</i>) (radikaali vasemmisto)	jokseenkin kielteinen
Demokraattinen vasemmisto ja republikaanit (<i>La Gauche démocrate et républicaine</i>)	jokseenkin kielteinen

Taulukko 3. Ranskan *Assemblée*n puolueiden suhtautuminen EU:hun (Hubé 2014, 24–25; 34; puolueiden linjaukset¹²)

On tärkeä huomata, että Ranskassa järjestettiin parlamenttivaalit heinäkuussa 2017, jolloin alkuvuoden osalta *Assemblée*n kokoonpano määriteltiin vuoden 2012 vaaleissa. Tällä hetkellä paikkamäärät

¹² UDI, Agir ja Sitoutumattomat -ryhmän linjaus: [http://www2.assemblee-nationale.fr/15/les-groupes-politiques/groupe-udi-agir-et-independants/\(block\)/46069](http://www2.assemblee-nationale.fr/15/les-groupes-politiques/groupe-udi-agir-et-independants/(block)/46069)

jakautuvat *Assembléessa* seuraavasti: Tasavalta liikkeelle 312 paikkaa, Tasavaltaiset 102 paikkaa, Demokraattinen liike 46 paikkaa, UDI, Agir ja sitoutumattomat 32 paikkaa, Uusi vasemmisto 30 paikkaa, Alistumaton Ranska 17 paikkaa ja Demokraattinen vasemmisto ja republikaanit 16 paikkaa. Ennen kesän 2017 vaaleja kokoonpano oli seuraava: Uusi vasemmisto (silloinen Sosialistit, republikaanit ja kansalaiset) 295 paikkaa, Republikaanit (silloinen Kansallinen liittouma, *Union pour un mouvement populaire*) 192 paikkaa, UDI (*Union des démocrates et indépendants*) 29 paikkaa, Vihreät (*Écologiste*) 18 paikkaa, Demokraattinen vasemmisto ja republikaanit 15 paikkaa, Radikaalit, republikaanit, demokraatit ja edistykselliset (*Radical, républicain, démocrate et progressiste*) 15 paikkaa. Puoluekartalla on siis tapahtunut merkittäviä muutoksia, mitkä varmasti näkyvät EU-aiheisissa keskusteluissa. On merkittävä huomata, että vuoden 2012 vaaleissa suurin puolueryhmä Uusi vasemmisto (ent. Sosialistit, republikaanit ja kansalaiset) sai vuoden 2017 vaaleissa vain 30 paikkaa, kun uusi, huhtikuussa 2016 perustettu Tasavalta liikkeelle -puolue nousi suurimmaksi puolueeksi 312 paikalla.

Parlamenttivaalien ohella yhtenä merkittävänä eurooppalaisen identiteetin diskurssiin vaikuttavana tekijänä on otettava huomioon keväällä 2017 pidetyt presidentinvaalit. Vaalit voitti uuden Tasavalta liikkeelle -puolueen Emmanuel Macron, ja hänen puolueensa suosio heijastui osaltaan myös kesän parlamenttivaaleihin. Näillä puoluekentässä tapahtuvilla muutoksilla on varmasti merkitystä *Asembléen* täysistuntokeskusteluiden luonteeseen, joten ne on otettava puheenvuoroja analysoitaessa huomioon.

Hubé (2014, 22) toteaa, että ranskalaisten puolueiden euroskeptisyys ei ole aina vain osa oppositiopuolueiden vaalistrategiaa, vaan osalla puolueista se on yksi keskeisimmistä arvioista myös hallituksessa ollessaan. Esimerkiksi Ranskan viimeisimmissä presidentinvaaleissa nationalistista puoluettaan *Front national* (nykyisin *Rassemblement national*) edustavan Marine Le Penin ohjelmaan oli selkeästi merkitty tavoitteeksi EU:n perussopimusten uudelleenneuvottelemineen kansallisen suvereniteetin uudelleensaavuttamiseksi, ja jopa Ranskan eroaminen EU:sta kokonaan.¹³ Euroskeptisyys näyttäisikin olevan *Rassemblement nationalin* yksi keskeisistä arvoista, eikä vain hetkellinen strateginen keino äänestäjäkunnan aktivoimiseksi. Vaikka puolue onkin saavuttanut vain harvoin paikkoja *Assembléessa*, sen merkitys Ranskan politiikassa ainoana selkeästi euroskeptisenä puolueena on ollut merkittävä (Hubé 2014, 26), ja se on saanut myös muut poliitikot ottamaan aktiivisemmin osaa yleiseen keskusteluun EU:sta ja Ranskan roolista siinä.

¹³ Marine Le Penin vaaliohjelma *Le Monde* -lehden sivuilla:
<https://www.lemonde.fr/personnalite/marine-le-pen/programme/>

Puoluepoliittiset voimasuhteet vaikuttavat kiistatta siihen, millaiseksi Eduskunnan ja *Assemblée*n eurooppalaisen identiteetin diskurssi muodostuu. Tässä tutkimuksessa ei ole kuitenkaan tarkoitus analysoida puoluekohtaisesti sitä, miten kukin puolue näissä parlamenteissa rakentaa eurooppalaista identiteettiä, vaan Eduskuntaa ja *Assemblée*tä arvioidaan kokonaisuuksina. Analyysissa toki huomioidaan puoluerakenteen vaikutus identiteettidiskurssiin (erityisesti luku 5.2.6.), mutta tämän tutkimuksen puitteissa syvällisempi puoluekohtainen analyysi ei ole tarkoituksenmukaista. Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena on toisaalta Eduskunnan ja toisaalta *Assemblée*n rakentama identiteettidiskurssi kokonaisuutena, jolloin tarkempi puoluekohtainen tarkastelu veisi suhteettomasti huomiota täysistuntokeskusteluista nousevilta temaattisilta diskursseilta.

Institutionaalisten rakenteiden ja puoluepoliittisten valtasuhteiden ohella kansallisilla parlamenteilla on jokaisella tyypillinen puheen kulttuurinsa. Käsittelen viimeisenä Eduskunnan ja *Assemblée*n puhekulttuuriin liittyviä tekijöitä, jotka muokkaavat identiteettidiskurssin rakentumista kaikkien edellä mainittujen tekijöiden ohella.

3.3. Puheen kulttuuri Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa

Pekonen (2011) on haastatellut kansanedustajia, jotka kuvailevat täysistuntopuhetta usein turhaksi ja teatterinomaiseksi (Pekonen 2011, 98). Aikaisemmat tutkimukset ovatkin korostaneet täysistuntopuheen strategisia ja taktisia tavoitteita niiden asiapitoisuuden kustannuksella (*id.*, 95), mikä näkyy yhä 2010-luvulla kansanedustajien arvioissa Eduskunnan täysistuntokeskusteluista. Pekosen (2011, 98–116) tutkimuksen perusteella voidaan hahmottaa kolme erilaista näkemystä täysistuntopuheista: puhe teatterina, tärkeiden asioiden esiin nostamisena ja poliittisen linjan määrittämisenä. Näistä ensimmäinen näyttäisi korostuvan kaikkein voimakkaimmin, kun taas ainoastaan harvat, usein täysistunnoissa puhuvat vaikuttavat pitävän täysistuntoja tärkeiden asioiden ajamisen foorumina. Tärkeät linjapuheet liittyvät osittain myös teatterin ylläpitämiseen, sillä niiden kautta kansanedustajien voidaan nähdä rakentavan omaa ja puolueensa agenda tulevia vaaleja ajatellen (Pekonen 2011, 218).

Täysistunnot koetaan ”teatteriksi”, sillä niiden tarkoituksena on varsinaisen työskentelyn sijaan toimia ns. vaalipuheen areenana: kansanedustajat pitävät puheenvuoroja toisinaan jopa lähes tyhjälle salille voidakseen tulevissa vaaleissa kertoa ajaneensa kyseisiä asioita Eduskunnassa (Pekonen 2011, 218). Täysistuntopuheen ei siis ole tarkoituksaan herättää istunnoissa keskustelua tai väittelyä käsiteltävästä aiheesta (*id.*, 218–219). Pekonen toteaaakin, että ”[t]äysistuntopuheen katsotaan olevan lähinnä

vaaliretoriikkaa ja kampanjapuhetta, joka ei ole oikeastaan suunnattu edustajakollegoille vaan medialle ja äänestäjille, eikä sillä ole vaikutusta päätettäessä käsittelyssä olevista asioista” (*id.*, 222). Täysistuntopuheen kulttuuriin vaikuttaakin merkittävästi juuri sen *julkisuus*: toisin kuin valiokuntakeskusteluissa, täysistunnoissa yleisönä on koko kansa ja siten koko äänestäjäkunta, jolloin puheenvuorojen on ajettava eteenpäin vaalistrategisia tavoitteita. Tätä puhetta on luonnehdittu myös ”pöytäkirjaan puhumisena” (*id.*, 104), joka pyrkii asioiden konkreettisen ajamisen sijaan ilmaisemaan puhujansa poliittista linjaa.

Eduskunnan institutionaalinen rakenne ja täysistuntokeskustelujen julkisuus vaikuttavat merkittävästi Eduskunnan institutionaaliseen rakenteeseen. Lisäksi puoluepoliittisilla voimasuhteilla on vahva vaikutus, sillä yksi täysistuntojen tarkoituksista on vaalikampanjoinnin ohella hallituksen ja opposition välisten valta-asetelmien muotoileminen (Pekonen 2011, 98–102; 107–116). Osa opposition puheenvuoroista voi siis perustua täysin tarpeelle vastustaa hallitusta, vaikka varsinaisen politiikan vastustamista ei koettaisikaan erityisen tärkeäksi. Tämä on otettava huomioon myös eurooppalaisen identiteetin diskurssia tarkasteltaessa, sillä on mahdollista, että hallitus-oppositioasetelma vaikuttaa siihen, kuinka EU-myönteisinä tai euroskeptisinä poliitikot haluavat täysistunnoissa näyttäytyä.

Tässä luvussa aiemmin käsitellyt institutionaaliset rakenteet näyttäisivätkin vaikuttavan merkittävästi myös täysistuntopuheen kulttuuriin Eduskunnassa, sillä kansanedustajat luonnehtivat varsinaisen työn ja merkityksellisten keskustelujen tapahtuvan täysistuntojen sijaan valiokunnissa (Pekonen 2011, 221). Tämän voidaan katsoa olevan tyypillistä työskentelevälle parlamentille – Eduskunnassa etenkin EU-asiat käsitellään ensisijaisesti valiokunnissa, jolloin ne löytävät tiensä vain suhteellisen harvoin Eduskunnan täysistuntoihin. Kansanedustajat ovat todenneet, että ”valiokunnissa voidaan julkisuudelta piilossa keskustella asioista aidosti” (*id.*, 221). Onkin syytä huomata, että institutionaaliset rakenteet, puoluepolitiikka ja puheen kulttuuri ovat kaikki toisiinsa kiinteästi yhteydessä toisiinsa, eikä niitä siksi voi täysin irrottaa kolmeksi toisistaan erilliseksi kokonaisuudeksi.

Jos siis Eduskunnan täysistuntokeskusteluiden tärkein tehtävä on toimia vaalikampanjoinnin teatterinomaisena areenana, mitä ne voivat kertoa eurooppalaisesta identiteetistä kansanedustajien keskuudessa? Todennäköisesti täysistuntokeskustelut eivät kuvasta kovinkaan tarkasti puhujien EU-asenteita tai kokemuksia eurooppalaisesta identiteetistä, mutta ne ovat käytännössä lähes ainoa kanava, jonka kautta tavalliset kansalaiset saavat tietoonsa kansanedustajien ja ylipäänsä suomalaisen poliittisen eliitin linjoista. Kuten tässä tutkimuksessa olen aikaisemmin osoittanut, Eduskunnan (kuten parlamenttien yleisesti) täysistunnot välittävät kansalaisille tietoa EU-asioista, jolloin siellä käydyt

keskustelut voivat vaikuttaa kansalaisten asenteisiin EU:ta kohtaan. Siksi eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentumista on syytä tutkia juuri Eduskunnan ja *Assemblée*n täysistuntokeskusteluista. On toki tärkeää tiedostaa, että täysistunnot eivät ole ainoa tiedon välityksen kanava, ja politiikkaa tehdään paljon myös täysistuntojen ulkopuolella. Täysistunnot ovat kuitenkin yksi tärkeä tekijä, joita eurooppalaisen identiteetin diskurssia tutkittaessa on syytä tarkastella.

Ranskan *Assemblée*n puheen kulttuuria on tutkittu huomattavasti vähemmän, eikä Pekosen (2011) tutkimuksen kaltaisia avaintekstejä ole kirjoitettu yksin kansiin. Vähäiset aiheesta kirjoitetut tekstit koskevat pääasiassa 1920-luvun parlamentaarisia keskusteluita (Roussellier 1997). Ranskan parlamentaarikkojen puheeseen kohdistuva tutkimus tarkastelee yleensä enemmän poliitikkojen ja kansalaisten välistä vuorovaikutusta ja sitä, miten parlamentaarikot ylipäättään kokevat roolinsa kansallisessa päätöksenteossa (ks. esim. Bouard *et al.* 2013; Costa & Poyet 2016).

Näistä tutkimuksista voidaan kuitenkin tehdä varovaisia johtopäätöksiä täysistuntokeskusteluiden merkityksestä parlamenttien jäsenille. Bouardin *et al.* (2013, 144) toteavat, että parlamenttityöskentely on parlamenttien jäsenten silmissä entistä tärkeämpää verrattuna äänestäjäkunnan parissa tehtyyn työhön. Parlamentaarikot kuitenkin kokevat saavansa enemmän irti työstä äänestäjien keskuudessa (*id.*, 157), mikä viittaisi siihen, että parlamenttityöskentelyä ei kuitenkaan koeta täysin mielekkääksi. Tästä voidaan tehdä varovaisia päätelmiä, joiden mukaan ranskalaiset parlamentaarikot kokevat täysistuntokeskustelut suomalaisia merkityksellisemmiksi, joskin niiden kautta ei aina saada halutulla tavalla asioita eteenpäin.

Tämän lisäksi näyttäisi siltä, että vaalityöhön liittyvät motiivit eivät vaikuta ranskalaisiin parlamentin jäseniin yhtä vahvasti kuin suomalaisiin. Bouardin *et al.* (2013, 154) mukaan uudelleen valituksi tulemiseen liittyvät ambitiot eivät vaikuttaneet siihen, kokeeko edustaja parlamenttityön tärkeämmäksi kuin työn äänestäjäkentällä. Näiden tietojen perusteella ei voida kuitenkaan vetää johtopäätöksiä siitä, millaiseksi parlamentaarikot kokevat juuri täysistuntokeskusteluiden merkityksen, vaikka ne muodostavatkin *Assemblée*n päätöksenteon keskeisimmän näyttämön (ks. luku 3.1.). Siksi olisi tärkeää kerätä tietoa myös siitä, mitkä motiivit ohjaavat *Assemblée*n jäsenten puheenvuoroja täysistunnoissa.

Parlamenttien asema EU-aiheisen puheen areenana on haasteellinen tutkittava, sillä sekä sen institutionaaliset että puoluepoliittiset rakenteet muuttuvat jatkuvasti. Vain puheen kulttuurin voidaan katsoa pysyneen EU:n olemassaolon aikana suhteellisen pysyvänä, sillä kulttuuristen rakenteiden muuttaminen on hidasta. Tavoitteenani on ollut ottaa tähän katsaukseen mahdollisimman laajasti

mukaan kaikki eurooppalaisen identiteetin diskurssiin vaikuttavat tekijät niin sosiaalisen identiteetin teoriasta kuin parlamenttien erityispiirteistä poliittisen diskurssin tuottajina. Käsittelimäni aihealueet ovat kuitenkin erittäin laajoja, ja niistä jokaisesta on tehty paljon maakohtaisia ja vertailevia tutkimuksia, joiden kaikkien käsitteleminen syvällisesti ei olisi tämän tutkimuksen puitteissa mahdollista, eikä mielekästäkään. Tämän luvun tarkoituksena on kuitenkin hahmotella pääpiirteittäin ne eurooppalaisen identiteetin diskurssiin vaikuttavat tekijät, joiden voidaan olettaa merkittävästi vaikuttavan myös tämän tutkimuksen aineiston syntyyn. Tämänkin tutkimuksen edetessä on kuitenkin syytä pitää mielessä, että tämä katsaus on itsessään aikasidonnainen, ja vaikka sen perusteella voidaan muodostaa jonkinlaisia malleja puolueiden EU-kannoista ja niiden vaikutuksesta parlamenttien täysistuntokeskusteluihin, niiden muuttuva luonne pakottaa tutkijat arvioimaan tilannetta jatkuvasti uudelleen.

Koska parlamenttien täysistuntokeskusteluissa tuotetaan pääasiassa kielellistä materiaalia, Eduskunnan ja *Assemblée*n tuottaman identiteettidiskurssin tutkimiseksi on otettava käyttöön kielentutkimukseen soveltuvia menetelmällisiä välineitä. Seuraavaksi esittelenkin diskurssianalyysin periaatteineen ja sovelluksineen, sillä se luo metodologisen pohjan sitä seuraavalle aineiston analyysille.

4. DISKURSSIANALYYSI MENETELMÄLLISENÄ TYÖKALUNA

Hyödynnän tässä tutkimuksessa **poliittista diskurssianalyysia** menetelmällisenä apuvälineenä, sillä sen tarjoamat teoreettiset mallit soveltuvat hyvin identiteetin kaltaisen monimutkaisen käsitteen avaamiseen. Se antaa tutkijalle riittävästi tulkinnallista vapautta, jota eurooppalaisen identiteetin hahmottaminen vaatii, ja toisaalta sen yleiset periaatteet takaavat sen, että tutkimus on toisinnettavissa verrattavissa muihin alan julkaisuihin – eurooppalaista identiteettiä ja identiteettiä yleisesti on monissa merkittävässä tutkimuksissa tarkasteltu juuri diskurssianalyysin keinoin (ks. esim. Baumann 1996; Howarth & Torfing 2005; Van Dijk 2010; Krizsán 2011; Wiesner 2016; Galpin 2017; Zappettini 2017). Kriittistä ja poliittista diskurssianalyysia pitkälle kehittänyt Norman Fairclough (2010, 94) määrittelee yhdeksi diskurssien keskeisimmistä tehtävistä juuri sosiaalisen ja henkilökohtaisen identiteetin rakentamisen, minkä vuoksi diskurssianalyysi on valikoitunut myös tämän tutkimuksen menetelmälliseksi viitekehykseksi. Tässä alaluvussa esittelen menetelmän periaatteet ja rajauksen, jotta aineiston analyysin lähtökohdat olisivat helposti havaittavissa. Diskurssianalyysi ei ole tarkkarajainen tutkimusmenetelmä, joten esittelemäni periaatteet toimivat analyysini teoreettisena pohjana ja takaavat sen, että aineistoa tutkitaan systemaattisesti. Kaikki aineistostani tekemät havainnot perustuvat tässä luvussa määrittelemääni teoriaperinteeseen ja aikaisemmin käsittelemääni sosiaalista identiteettiä ja parlamentteja koskevaan teoriaan.

Tässä tutkimuksessa diskurssianalyysin jaottelu perustuu pitkälti juuri sen maantieteelliseen kehitykseen, sillä ranskalaisen, saksalaisen ja kolmantena englantilaisen tradition tieteenfilosofiset erot ovat merkittäviä. Ne ovat kuitenkin käytännössä usein sulautuneet yhteen, ja siten myös tässä tutkimuksessa käyttämäni poliittinen diskurssianalyysi ammentaa käytäntöjä useammasta eri teoriaperinteestä. Käsittely on syytä aloittaa diskurssin erilaisista määritelmistä, jonka jälkeen siirryn tarkastelemaan eri traditioiden metodologisia lähtökohtia. Lopuksi selvennän, mitkä näistä suuntauksista ovat olleet luomassa pohjaa Faircloughin poliittiselle diskurssianalyysille ja miten niiden vaikutus näkyy käytännössä tämän tutkimuksen analyysiosiossa.

Kaikille traditioille yhteisesti diskurssianalyysin tieteenfilosofiset juuret ovat sosiaalisen konstruktivismin ajatuksessa. Jotta tämän tutkimuksen tieteenfilosofiset lähtökohdat olisivat mahdollisimman selkeät, käsittelen ensiksi sosiaalisen konstruktivismin peruspilarit.

4.1. Sosiaalinen konstruktivismi

Tutkimukseni teoria kumpuaa sosiaalisen konstruktivismin teoriasta. Sosiaalisen konstruktivismin taustalla on ajatus siitä, että todellisuus ei ole kerran määriteltävissä oleva fakta, vaan se muokkautuu jatkuvasti ihmisten sosiaalisen toiminnan kautta. Todellisuus on myös monin tavoin subjektiivinen kokemus, sillä ihmisen omat kokemukset ja historia vaikuttavat siihen, millaisena hän todellisuuden hahmottaa. Eräiden keskeisistä sosiaalisen konstruktivismin teoreetikoista, Bergerin ja Luckmannin (1994, 33) mukaan todellisuus muodostuu ihmisten välisessä sosiaalisessa kanssakäymisessä tekojen ja ajatusten kautta. Todellisuudesta voidaan erotella useita eri tasoja, joista yksi on todellisuus *par excellence*, eli todellisuus, jonka yksilö jakaa muiden ihmisten kanssa (*id.*, 31). Todellisuus koostuu siis heidän mukaansa muuten jokaiselle yksilölle subjektiivisista todellisuuden tasoista, mutta ihmisten välinen sosiaalinen toiminta mahdollistaa todellisuuden *objektivoitumisen*. Tästä seuraa se, että todellisuuden objektiivista tasoa voidaan tutkia koherentisti ja tieteellisin menetelmin. (*id.*, 33).

Avainasemassa jaetun, objektiivisen todellisuuden rakentumisessa on *kieli*: Bergerin ja Luckmannin (1994, 47; 49–50) mukaan kieli on ihmiskunnalle kaikista tärkein objektiivinen merkkijärjestelmä – sen avulla yksilö voi hahmottaa ja ymmärtää omat, subjektiiviset todellisuuden tasonsa ja rakentaa jaettua todellisuutta. Kieli on siitä poikkeuksellinen merkkijärjestelmä, että se voidaan vaivattomasti irrottaa ajasta ja paikasta, ja siten sen merkitykset voivat vaihdella eri konteksteissa. Kieli on siten merkkijärjestelmä, jolle on tyypillistä objektiivisuuden ihanne – se mahdollistaa ihmisten välisen kommunikaation ja nivoo yhteen yksilön kokemat todellisuuden tasot. (*id.*, 47; 50). Bergerin ja Luckmannin (1994, 47–48) mukaan kielellä on siten merkittävä asema ihmisen kokeman todellisuuden välittämisessä. Kieli on siis todellisuuden välittäjän asemassa, ja sen avulla yksilöt voivat muodostaa yhdessä universaaleja merkityksiä ja siten myös kommunikoida keskenään. Kieli ei siis ole pelkästään kommunikaation väline, vaan ilmentää tapaa, jolla yksilöt voivat käsittää ja tulkita todellisuutta samalla tavoin, subjektiivisista tulkinnoista huolimatta.

Politiikan tutkimuksen saralla Alexander Wendt on yksi merkittävimmistä sosiaalisen konstruktivismin teoreetikoista. Hän määrittelee konstruktivistisen ajattelun peruselementit heti teoksensa *Social Theory of International Politics* alussa seuraavasti:

- 1) [T]he structures of human association are determined primarily by shared ideas rather than material forces, and
- 2) [...] the identities and interests of purposive actors are constructed by these shared ideas rather than given by nature (Wendt 1999, 1).

Todellisuus on siten myös Wendtin teoriassa olemassa vain ihmisten välisessä sosiaalisessa toiminnassa muodostuneiden rakenteiden kautta. Ihmisten todellisuus ja yhteiskunnalliset merkitykset rakentuvat sosiaalisessa toiminnassa, eivätkä siten ole luonnostaan ennalta olemassa. Jos esimerkiksi ajatellaan erilaisia rakennuksia, voidaan havaita, että ne ovat kaikki erilaisista materiaaleista rakennettuja kokonaisuuksia, mutta niiden käyttötarkoitus ja merkitykset muodostuvat ihmisten sosiaalisen toiminnan tuloksina. Kirkoilla, kouluilla ja asuinrakennuksilla on hyvin saman kaltaiset fyysiset rakenteet, mutta niiden merkitys ihmisten elämässä vaihtelee. Merkitykset vaihtelevat lisäksi yksilöiden sekä kulttuurien välillä: kirkolla rakennuksena on hyvin erilainen merkitys hartaalle uskovaishenkilölle kuin ateistille, eri uskontokunnista puhumattakaan. Wendt on soveltanut sosiaalisen konstruktivismin ajatusta menestyksekkäästi juuri yhteiskunnan ja politiikan tutkimuksessa keskittyen kansainvälisiin suhteisiin. Hänen esimerkinsä osoittaa, että sosiaalisen konstruktivismin teorian avulla pystytään selittämään sellaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä ja rakenteita, joihin ei päästä käsiksi kvantitatiivisin lähestymistavoin. Katson, että eurooppalainen identiteetti on yksi sellainen rakenne, jonka syvä ymmärtäminen vaatii sosiaalisen konstruktivismin mukaista tieteenfilosofista lähtökohtaa, sillä identiteetin voidaan monin tavoin katsoa koostuvan yksilöille subjektiivisista elementeistä. Samalla on kuitenkin mahdollista määritellä ja hahmotella yksi tai useampia erilaisia, jaettuja eurooppalaisia identiteettejä. Näitä käsityksiä voidaan hahmotella kielen kautta juuri esimerkiksi diskurssianalyysin keinoin.

Sosiaalisen konstruktivismin ajatus kuvaa hyvin sitä, millainen suhde diskurssien ja identiteetin välillä vallitsee. Kuten Georgakopoulou (2006, 83) asian ilmaisee, identiteetit eivät ole pysyviä rakenteita, vaan ne muotoutuvat aina uudelleen jokapäiväisessä kielellisessä vuorovaikutuksessa. Vaikka identiteetin muutokset ovat moniin muihin yhteiskunnallisiin sekä sosio-psykologisiin ilmiöihin verrattuna hitaita, ja identiteetti saattaa ensisilmäyksellä näyttää pusehtuvan pusehtuvana kokonaisuutena, ihminen muodostaa sosiaalisen konstruktivismin teorian mukaisesti jatkuvasti uusia käsityksiä itsestään esimerkiksi vertaamalla itseään muihin ja kasvattamalla tietämystään ympäröivästä maailmasta. Myös tässä tutkimuksessa identiteettidiskurssi nähdään sosiaalisena konstruktiona, jonka diskurssia sekä Eduskunta että *Assemblée* rakentavat.

Diskurssianalyysi on yksi yleisimmin käytetyistä menetelmällisistä viitekehyksistä, joiden tieteenfilosofia pohjaa sosiaalisen konstruktivismin teoriaan. Seuraavaksi tarkennan, millaisia menetelmällisiä apuvälineitä diskurssianalyysi ja erityisesti poliittinen diskurssianalyysi tarjoavat sosiaalisten konstruktioiden tieteelliseen tarkasteluun.

4.2. Diskurssianalyysi yleisesti

Diskurssianalyysi juontaa juurensa 1960-1970-lukujen taitteen kielelliseen käänteeseen, jolloin tutkijat alkoivat kiinnittää enenevässä määrin huomiota kielen merkitykseen tiedon välittäjänä. Etenkin yhteiskunta- ja sosiaalitieteet omaksuivat nopeasti diskurssianalyysin uutena, täydentävänä tiedonfilosofisena lähestymistapana. Kielellinen käänne liittyy vahvasti aikaan, jolloin modernismista siirryttiin postmodernismiin: tutkijat alkoivat kyseenalaistaa aikaisemmin oletettua tiedon pysyvää luonnetta ja hakivat uusia vaihtoehtoja monimutkaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden tarkasteluun (Remes 2006, 311). Kriittisen ajattelun uranuurtajia olivat lähes samanaikaisesti Michel Foucault Ranskassa ja Jürgen Habermas Saksassa (*ibid.*), ja sittemmin diskurssianalyysiksi muotoutunut näkökulma on levinnyt maailmanlaajuisesti monissa eri tiedeyhteisöissä. Monitieteisyyden myötä diskurssianalyysi on saanut hyvin monia erilaisia määritelmiä, ja jo pelkästään *diskurssi* käsitteenä määritellään eri yhteisöissä hieman eri tavoin. Siksi on myös tämän työn puitteissa olennaista, että käytettävät käsitteet ja suuntaukset määritellään selkeästi.

4.2.1. Diskurssin käsite

Sana *diskurssi* on peräisin ranskan kielen sanasta *discours*, jolla arkikielessä tarkoitetaan yleisesti suullisia puheita (engl. *speech*) (Maingueneau 2010, 29) tai yksinkertaisesti juttelua (Pietikäinen & Mäntynen 2016, 23). Diskurssilla voidaan siten tarkoittaa yksittäistä, esimerkiksi poliitikon pitämää puhetta, tai vaikka kahden ystävän kahvipöydässä käymää keskustelua.

Diskurssin käsite rantautui yhteiskuntatieteeseen ns. *kielellisen käänteen* tuomana. Kielellinen käänne tarkoitti tieteessä huomion kiinnittämistä siihen, miten todellisuus muodostuu kielen kautta. Erilaisia ilmiöitä alettiin tutkia monilla eri aloilla perehtymällä teksteihin ja niiden kielellisiin elementteihin. (Pietikäinen & Mäntynen 2016, 23.) Aluksi diskurssilla tarkoitettiin ennen kaikkea lausetta laajempaa tekstikokonaisuutta, joka asetettiin tutkimuksen kohteeksi (*id.*, 24). Jos arkikielessä diskurssilla tarkoitetaan usein yksittäistä puhetta, tieteessä diskurssi viittaa yleensä tapoihin, joilla kieltä tietyssä kontekstissa käytetään. Maingueneau (2010, 29) huomauttaakin, että diskurssin käsitteen vaikeus johtuu ennen kaikkea siitä, että sillä voidaan viitata myös tällaisiin, teksteistä muodostuviin suurempiin kokonaisuuksiin, jolloin sen tarkat rajat hämärtyvät. Tätä eroa on pyritty selkeyttämään käyttämällä yksittäisistä puhetilanteista monikollista sanaa *diskurssit*¹⁴ (esim. parlamentin täysistuntokeskustelut

¹⁴ Maingueneau (2010, 30) mukaan *chaque événement du parole*, eli jokainen yksittäinen puhetilanne

erillisinä diskursseina), kun taas suuremmasta yhteiskunnallisesta kokonaisuudesta puhuttaessa käytössä on usein sana *diskurssi* yksikössä (Pietikäinen & Mäntynen 2016, 26–27) (esim. eurooppalaisen identiteetin diskurssi)¹⁵.

Diskurssin käsite voidaan hahmottaa myös erilaisten tutkimusperinteiden kautta. Remes (2006, 302–304) erottelee kolme eri traditiota: ranskalaisen, englantilaisen ja saksalaisen. Ranskalaisen tradition mukaan diskurssilla tarkoitetaan sosiaalisia konstruktioita, jotka ovat vahvasti sidoksissa kontekstiinsa. Englantilaisessa traditiossa ne ovat puolestaan yksilöiden välisiä keskusteluita, jotka määrittelevät puhujien välisiä suhteita. Saksalaisen tradition mukaan taas diskurssit paljastavat keskusteluista nousevia sosiaalisia normeja ja tapoja ja testaavat niitä. (Remes 2006, 302–304.) Tämä jako on keskeinen, sillä diskurssianalyysin perinteiden maantieteellinen kehitys on vaikuttanut merkittävästi siihen, miten teorialat ovat kehittyneet eri alojen käytössä.

Kaikki edellä mainitut määritelmät voivat olla perusteltuja. Ne kuitenkin kuvaavat diskurssin olemusta jokainen hieman omalla tavallaan, ja sen vuoksi näkökulman valinta on tehtävä huolella tutkimuskysymystä ajatellen. Tämän tutkimuksen tarkoitus on lisätä ymmärrystä siitä, miten eurooppalaisen identiteetin diskurssi rakentuu jäsenmaiden parlamenttien keskustelussa ja miten se voisi selittää eroja eurooppalaisen identiteetin kokemisessa eri puolilla EU:ta. Edellisessä luvussa tulin siihen johtopäätökseen, että eurooppalainen identiteetti voidaan hyvin nähdä sosiaalisena konstruktiona, mikä on myös tämän tutkimuksen lähtökohta. Toisaalta lähestyn sitä kriittisestä näkökulmasta ja siten tarkastelen, millaisia normeja eurooppalaisen identiteetin diskurssista nousee, ja miten ne vaikuttavat käytännössä koko Euroopan unionin poliittiseen ilmapiiriin. Sen myötä tässä tutkimuksessa käytettävä diskurssin määritelmä pohjautuu sekä ranskalaiseen että saksalaiseen diskurssianalyysin traditioon: diskurssit ovat kielellisiä kokonaisuuksia ja siten sosiaalisia konstruktioita, jotka sisältävät yhteiskunnallisia merkityksiä. Ne ovat tiiviisti sidoksissa sosio-kulttuuriseen kontekstiinsa, ja niistä voidaan havaita sosiaalisia normeja ja tapoja, joita arvioidaan myös kriittisestä näkökulmasta.

Niin eri traditioiden mukaisista kuin omastakin diskurssianalyysin määritelmästäni käy ilmi, että diskurssit ovat vahvasti sidoksissa *kontekstiin*. Seuraavaksi tarkennan vielä, mitä tässä tutkimuksella kontekstilla tarkoitetaan.

¹⁵ Maingueneau (2010, 30) mukaan *l'activité verbale en général* eli kielellinen toiminta yleensä.

4.2.2. Konteksti

Konteksti on kaikessa diskurssianalyysissä erittäin keskeinen, joskin monikerroksinen käsite: sillä voidaan toisaalta tarkoittaa hyvin rajatusti tekstin konkreettista ympäristöä tai toisaalta laajasti kaikkia niitä tekijöitä, jotka tekstin tuottamiseen ovat vaikuttaneet (Pietikäinen & Mäntynen 2016, 28–31). Jos tutkittava teksti olisi politiikan puhe, kontekstilla voitaisiin viitata esimerkiksi suppeasti tilaan, jossa puhe pidetään (esim. ketä yleisössä on ja onko puhuja yksin lavalla vai yleisönsä keskellä) tai laajasti yhteiskunnalliseen tilaan, joka on vaikuttanut puhujan maailmankuvaan ja sitä kautta hänen tuottamaansa tekstiin. Näistä suppeammasta kontekstin käsitteestä puhutaan usein sanalla *tilannekonteksti*, kun taas laajemmasta käytetään nimeä *sosiokulttuurinen* tai *yhteiskunnallinen konteksti* (ks. esim. Pietikäinen & Mäntynen 2016, 31; 35–36).

Konteksti on sanana peräisin latinan kielestä (*con text*) ja sen kirjaimellinen käännös olisi ”tekstin kanssa” (Pietikäinen & Mäntynen 2016, 30). Koska diskurssianalyysissä diskursseja tutkitaan juuri kielellisten tekstien kautta, konteksti on yksi keskeisimmistä diskurssiin vaikuttavista elementeistä. Käytännön syistä käytän yksin sanaa *konteksti* viittaamaan tässä tutkimuksessa laajempaan, sosiokulttuuriseen/yhteiskunnalliseen kontekstiin. Muutoin käytössä on *tilannekontekstin* käsite, joka viittaa juuri suoraan, fyysiseen tapahtumaympäristöön, jossa teksti on tuotettu. Koska tutkimuksen kohteena ovat parlamentaariset tekstit, tilannekonteksti koostuu täysistuntosalin fyysisistä ominaisuuksista, istuntosalin yleisöstä, puheenvuoron käyttäjistä, muiden parlamentaarikkojen reaktioista ja muista mahdollisista muutoksista suorassa toimintaympäristössä. Yleinen konteksti puolestaan sisältää laajemmin diskursseihin vaikuttavia yhteiskunnallisia tapahtumia, joista esimerkkinä mainittakoon muun muassa luvussa 3.2. käsitelty perussuomalaisen jakautuminen perussuomalaisiin ja sinisiin. Kaikkia tekijöitä, joista konteksti koostuu ei ole mahdollista määritellä tarkasti, mutta nostan esiin niistä tärkeimpiä jatkuvasti tämän tutkimuksen edetessä.

On tärkeää huomata, että kontekstin ja diskurssin välinen yhteys on kahdensuuntainen. Sen lisäksi, että konteksti vaikuttaa merkittävästi diskurssiin, myös diskurssi muokkaa kontekstiaan. Esimerkiksi Fairclough (2010, 92) toteaa seuraavasti: ”se [diskurssi] on sosiaalisesti rakentunut, mutta myös sosiaalisesti rakentava, tai konstitutiivinen (*constitutive*)” (oma käännös). Emme voi olettaa, että diskurssi on vain sosiaalisen kontekstin tuotos, vaan suhde on nähtävä molemminpuolisena. Siksi myös tässä tutkimuksessa otetaan huomioon kontekstin ja diskurssin välinen molemminsuuntainen vaikutussuhde: oletan, että täysistuntokeskustelut vaikuttava myös esimerkiksi yleiseen

yhteiskunnalliseen keskusteluun, jolla on taas vaikutusta parlamenttien jäsenten pitämiin puheenvuoroihin ja siten eurooppalaisen identiteetin diskurssiin.

Tässä alaluvussa määrittelemäni käsitteet luovat pohjan tässä tutkimuksessa soveltamalleni poliittiselle diskurssianalyysille, joka tarkoittaa menetelmää soveltumaan entistä paremmin poliittisten tekstien analysoimiseen. Seuraavaksi käsitteelen tarkemmin rajoituksia, jotka mahdollistavat systemaattisen ja mahdollisimman objektiivisen poliittisten diskurssien analyysin.

4.3. Poliittinen diskurssianalyysi

Koska diskurssianalyysi on menetelmällisenä viitekehyksenä yhä erittäin laaja, tarkennan fokukseni poliittiseen diskurssianalyysiin (*Political Discourse Analysis*, PDA). Fairclough & Faircloughin (2012, 17) mukaan poliittinen diskurssianalyysi tarkastelee poliittisia diskursseja kriittisestä näkökulmasta. Esittelen ensin kriittisen diskurssianalyysin näkökulman Faircloughin mukaan ja sen jälkeen poliittiset diskurssit tutkimuskohteena. Poliittisessa diskurssianalyysissa voidaan selkeästi havaita sekä ranskalaisen että saksalaisen tradition piirteitä: toisaalta Fairclough (1992, 37–38) hyödyntää teoriassaan yhden ranskalaisen diskurssianalyysin merkittävimmistä teoreetikoista, Michel Foucault'n määrittelemää diskurssin ja vallan suhdetta ja tunnustaa Foucault'n merkittäväksi vaikuttajaksi siihen, miten diskurssien nähdään vaikuttavan yhteiskunnalliseen muutokseen. Toisaalta taas Faircloughin teorian pohjana on kriittinen diskurssianalyysi, jota on kehitetty pitkälle etenkin saksalaisessa traditiossa, erityisesti Jürgen Habermasin johdolla.

Tiivistetysti voidaan todeta, että PDA on poliittisten tekstien kriittistä diskurssianalyysia. Aloitankin määrittelemällä kriittisen diskurssianalyysin erityispiirteet, jotka ohjaavat merkittävästi diskurssien analyysin suuntaa myös tässä tutkimuksessa.

4.3.1. Kriittinen diskurssianalyysi Faircloughin mukaan

Kriittinen diskurssianalyysi (*Critical Discourse Analysis*, CDA) on 2000-luvun vaihteesta alkaen muodostunut yhdeksi keskeisimmistä menetelmällisistä viitekehyksistä poliittisten tekstien tutkimuksessa. Ennen varsinaisen poliittisen diskurssianalyysin täsmentämistä Fairclough työskenteli pitkään kriittisen diskurssianalyysin piirissä, mikä muodostaakin pohjan hänen poliittiselle diskurssianalyysilleen. Faircloughin (2010, 118) mukaan kriittinen diskurssianalyysi on erityisen toimiva menetelmä tutkittaessa sosiaalisen ja kulttuurisen muutoksen vaikutusta nyky-yhteiskunnan organisaatioihin. Se on siis pätevä menetelmällinen apuväline myös tutkittaessa eurooppalaista

identiteettiä, jolla on keskeinen vaikutus EU:n instituutioiden legitimitettiin. Lisäksi, kuten Fairclough (2010, 94) toteaa, tekstien yksi keskeisistä tehtävistä on juuri (sosiaalisen ja henkilökohtaisen) identiteetin rakentaminen, minkä ansiosta se sopii hyvin tämän tutkimuksen viitekehykseksi.

Faircloughin (2010, 10–11; 31; 93) määrittelemässä CDA:ssa erona muihin diskurssianalyysin perinteisiin nähden on se, että se korostaa analyysin systemaattisuutta ja diskurssin suhdetta sitä ympäröivään yhteiskuntaan. Myös yhteiskunnallisten valtasuhteiden näkökulman ottaminen analyysin keskiöön on yksi CDA:n tunnusmerkeistä. Vallan käsite ja yhteiskunnan toimijoiden väliset suhteet toistuvatkin hyvin usein CDA:ta hyödyntävissä tutkimuksissa (ks. esim. van Dijk 1997, 11; van Dijk 2001, 95–98; Pynnönen 2013, 28; Carta & Wodak 2015; Wodak 2001; Wodak 2011; Teti 2012; Tekin 2008). CDA:n tarkoitus ei monien muiden diskurssianalyysin perinteiden tavoin ole vain kuvailla erilaisia diskursseja, vaan myös arvioida diskurssien vaikutusta yhteiskuntaan (Fairclough & Fairclough 2012, 79). Sen tavoitteena on siten deskriptiivisen analyysin lisäksi tarjota vaihtoehtoja yhteiskunnan parantamiseksi.

Fairclough määrittelee kriittisen diskurssianalyysin yleiset piirteet seuraavasti:

1. It is not just analysis of discourse (or more concretely texts), it is part of some form of systematic transdisciplinary analysis of relations between discourse and other elements of the social process.
2. It is not just general commentary on discourse, it includes some form of systematic analysis of texts.
3. It is not just descriptive, it is also normative. It addresses social wrongs in their discursive aspects and possible ways of righting or mitigating them. (Fairclough 2010, 10–11.)

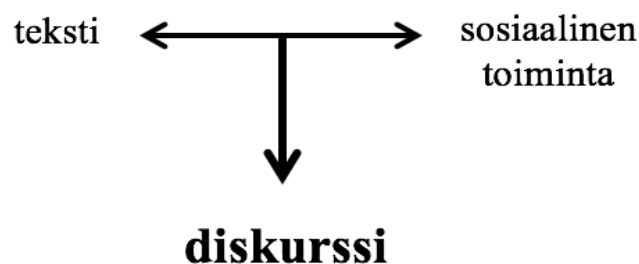
CDA on siis systemaattista tekstien analysointia, jonka tavoitteena on selvittää diskurssin ja sitä ympäröivän yhteiskunnan suhteita. Kuten Faircloughin määritelmästä käy ilmi, CDA:han sisältyy myös normatiivinen eli arvottava elementti. Hänen mukaansa normatiivisuus näkyy siten, että pelkän kuvailemisen sijaan arvioidaan taustatiedon (*background knowledge*) vaikutusta siihen, miten tarkasteltavat arvot ja ideologiat aletaan nähdä neutraalina arkiajatteluna (*common sense*) (Fairclough 2010, 31). Faircloughin (2010, 93) mukaan nämä kriteerit täyttävän CDA:n tavoitteena on tutkia, miten diskurssien ja yhteiskunnan väliset suhteet heijastelevat yhteiskunnan valtasuhteita ja vallan tavoittelua.

Faircloughin ja Faircloughin (2012, 79) mukaan CDA:n kriittisyys koostuu siis kahdesta eri tasosta: normatiivisesta kritiikistä (*normative critique*) ja selittävästä kritiikistä (*explanatory critique*). Normatiivinen kritiikki tarjoaa näkemyksen siitä, millainen yhteiskunnan tulisi olla, ja onko diskurssin ilmentämä yhteiskunta sellainen. Se myös tarjoaa vaihtoehtoja, joiden avulla yhteiskunnasta voitaisiin tehdä enemmän halutun ihanteen mukainen. Selittävä kritiikki puolestaan keskittyy ymmärtämään

yhteiskunnan sosiaalisia rakenteita ja analysoimaan eri toimintavaihtoehtojen mahdollisia lopputulemia. (*Ibid.*)

Faircloughin ja Faircloughin (2012, 79) mukaan sekä normatiivinen että selittävä taso ovat välttämättömiä osia kriittistä diskurssianalyysia hyödyntävässä tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa painopiste on kuitenkin selkeästi selittävässä kritiikissä. Vaikka kriittinen diskurssianalyysi tähtääkin yhteiskunnallisten epäkohtien poistamiseen tarjoten niihin erilaisia ratkaisuvaihtoehtoja, menetelmää voidaan soveltaa myös diskurssin vaikutusten kriittiseen arviointiin. En tule tämän tutkimuksen puitteissa antamaan arvioita siitä, millainen eurooppalaisen identiteetin diskurssin tulisi omasta mielestäni olla, jotta ihmisten hyvinvointi voitaisiin Euroopassa maksimoida¹⁶, vaan arvioin parlamenteissa rakentuvan eurooppalaisen identiteetin diskurssin vaikutusta EU:n jäsenmaissa vallitsevaan poliittiseen ilmapiiriin ja sen mahdolliseen vaikutukseen jäsenmaiden kansalaisten EU-asenteisiin.

Tarkentaakseen CDA:n viitekehyksessä käytettävän diskurssin luonnetta Fairclough (2010, 94) hahmottelee kolme diskursiivisen toiminnan ulottuvuutta: tekstin, diskurssin ja sosiaalisen toiminnan (*social practice*). Diskurssi syntyy tekstin ja sosiaalisen toiminnan kohdatessa ja muodostaessa välilleen kahdensuuntaisen suhteen (*ibid.*). Voidaankin katsoa, että teksti muodostaa diskurssin fyysisen ilmentymän, kun taas sosiaalinen toiminta tekee tuottaa tekstille sen sisällöllisen merkityksen, jota diskurssianalyysin keinoin pyritään määrittelemään.

Kuvio 1. Diskurssi syntyy tekstin ja sosiaalisen toiminnan kohdatessa (Faircloughin [2010, 94] mukaan).

¹⁶ Faircloughin ja Faircloughin (2012, 79) mukaan yksi CDA:n tavoitteista on juuri tarjota yhteiskunnassa vallitseville toimintatavoille vaihtoehtoja, joiden avulla sen jäsenet voisivat paremmin.

Tässä tutkimuksessa tekstin roolissa ovat Eduskunnan ja *Assemblée*n täysistuntojen pöytäkirjat, jotka muodostavat yhdessä niitä ympäröivän yhteiskunnallisen toiminnan kautta eurooppalaisen identiteetin diskurssin. Pelkkä teksti ei itsessään riitä todisteeksi identiteettidiskurssin olemassaolosta, vaan sen sisältämien merkitysten paljastaminen vaatii tutkijan myötävaikutuksen, mikä on yksi esimerkki Faircloughin tarkoittamasta sosiaalisesta toiminnasta. Mikään tutkijan tekstistä erotteleva merkitys, normi tai asenne ei ole olemassa sellaisenaan, vaan ne kaikki ovat syntyneet sosiaalisen toiminnan tuloksena. Sen vuoksi olen eritellyt myös tässä tutkimuksessa mahdollisimman huolellisesti diskurssin rakentumiseen vaikuttaneita sosiaalisen toiminnan ilmentymiä.

Tiivistän Taulukossa 4. Faircloughin (2010, 95) erittelemät CDA:n keskeisimmät käsitteet ja niiden vastineet tässä tutkimuksessa:

Diskurssi (abstrakti) <i>Discourse (abstract noun)</i>	Language use conceived as social practice.	Eurooppalaisen identiteetin diskurssi
Diskursiivinen tapahtuma <i>Discursive event</i>	Instance of language use, analysed as text, discursive practice, social practice.	Parlamentin EU-aiheinen keskustelu
Teksti <i>Text</i>	The written or spoken language produced in a discursive event.	Parlamenttien täysistuntojen pöytäkirjat
Diskurssikäytäntö <i>Discourse practice</i>	The production, distribution and consumption of a text.	Parlamenttien keskustelut
Diskurssienvälisyys <i>Interdiscursivity</i>	The constitution of a text from diverse discourses and genres.	Poliitikkojen puheenvuorot parlamenttien istunnoissa
Diskurssi (monikollinen) <i>Discourse (count noun)</i>	Way of signifying experience from a particular perspective.	Eurooppalaisen identiteetin diskurssin aladiskurssi, esim. euroskeptisyys
Genre <i>Genre</i>	Use of language associated with a particular social activity.	Parlamenttien täysistuntokeskustelut

Diskurssinsisäinen järjestys <i>Order of discourse</i>	Totality of discursive practices of an institution, and relations between them.	Parlamenttien keskustelut tietyltä ajanjaksolta (tässä vuodelta 2017)
---	---	---

Taulukko 4. Kriittisen diskurssianalyysin keskeisimmät käsitteet Faircloughin (2010, 95–96) mukaan ja niiden esiintyminen tässä tutkimuksessa.

Faircloughin käsitteet vastaavatkin sisällöltään pitkälti aiemmin määrittelemiäni käsitteitä. Fairclough näyttäisi kuitenkin välttävän kontekstin käsitettä ja käyttävän sen sijaan useampaa eri käsitettä kuvaamaan diskurssin fyysistä ja sosio-kulttuurista toimintaympäristöä. Hänen käsitteensä diskursiivinen tapahtuma (*discursive event*) on mikro- eli tilannekontekstin kanssa hyvin läheinen käsite. Ero on kuitenkin siinä, että konteksti viittaa mihin tahansa tilanteeseen, jossa tekstiä tuotetaan, kun taas diskursiivinen tapahtuma on diskurssin rakentumisen kannalta erityisen keskeinen tilanne. Jägerin & Maierin (2009, 49) mukaan tapahtuman diskursiivisuus riippuu sen hetkisen yhteiskunnan valtasuhteista. Diskursiivinen tapahtuma on heidän mukaansa sellainen, joka olennaisesti vaikuttaa diskurssin muodostumiseen. Tämän tutkimuksen kohdalla Eduskunnan ja *Assemblée*n EU-aiheiset keskustelut ovat tällaisia diskursiivisia tapahtumia, sillä ne muokkaavat parlamenttien identiteetidiskurssia ja siten identiteetidiskurssia laajemminkin kansallisella tasolla. Ne sisältyvät tässä kontekstin käsitteeseen, mutta ne erotellaan tarvittaessa analyysin edetessä omiksi tapahtumikseen.

Toinen taulukosta esiin nouseva huomionarvoinen käsite on diskurssienvälisyys (*interdiscursivity*). Sillä tarkoitetaan Faircloughin mukaan eri diskurssien ja tekstien vuoropuhelu ja niiden vaikutusta toisiinsa (2010, 95). Interdiskursiivisuus ei ole tämän tutkimuksen keskiössä, mutta tietoisuus eri diskurssien ja tekstien välisistä yhteyksistä on tutkimuksen taustalla tiedossa. Mikäli nämä yhteydet osoittautuvat identiteetidiskurssin rakentumisen kannalta merkittäviksi, niistä toki mainitaan analyysin edetessä. Interdiskursiivisuus sisältyy tässä tutkimuksessa makrokontekstin (konteksti sosio-kulttuurisena viitekehyksenä, ks. 3.2.2.) käsitteeseen, ja siksi sitä ei arvioida erikseen.

Yksi merkittävä kriittisen diskurssianalyysin tuoma lisäarvo diskurssintutkimukseen on ajatus, jonka mukaan tutkijan on itse oltava erityisen kriittinen omia tulkintojaan kohtaan ja tiedostaa, mitkä kaikki tekijät näihin tulkintoihin vaikuttavat (ks. esim. Wodak 1999, 186). Diskurssianalyysin ensimmäiset teoreettiset tuotokset pitivät enemmän oletuksena, että huolellisesti tehty analyysi johtaa aina päteviin tulkintoihin, ja tutkijan roolin tulkitseminen jätettiin monesti tutkijan itsensä pääteltäväksi. Kriittinen

diskurssianalyysi kuitenkin nostaa selkeästi esiin tutkijan oman tulkinnan merkityksen tutkimuksen tuloksiin ja muistuttaa tutkijaa tarkkailemaan tätä vaikutussuhdetta jatkuvasti kriittisestä näkökulmasta. Oma tavoitteeni on noudattaa tätä kriittisyyden vaatimusta myös tässä tutkimuksessa. Se on ainoa keino mahdollistaa diskurssianalyttisen tutkimuksen toisintaminen ja mahdollisten rinnakkaisten tulkintojen keskinäisen vertaileminen, jotka ovat olennaisia tutkimuksen validiutta lisääviä tekijöitä. Diskurssianalyysi saa osakseen kritiikkiä usein juuri sen vuoksi, että tekstien analyysi nojaa esimerkiksi monia kvantitatiivisia menetelmiä vahvemmin tutkijan subjektiiviseen tulkintaan. Katson kuitenkin, että se ei ole ongelmallista niin kauan kuin päättelyn logiikka ja sitä koskeva itsekritiikki nostetaan aktiivisesti ja avoimesti esiin tutkimuksen edetessä.

CDA toimii pohjana monille vielä alakohtaisemmille diskurssianalyysin sovelluksille, joista yksi on poliittisten tekstien tutkimukseen erityisen hyvin soveltuva poliittinen diskurssianalyysi, jota tarkastelen seuraavaksi.

4.3.2. Poliittiset diskurssit tutkimuskohteena

Poliittinen diskurssianalyysi (PDA) on lyhyesti määriteltynä poliittisten diskurssien tutkimista edellä esitellyn kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta. Van Dijk (1997, 12) mukaan PDA:n tutkimuskohde, poliittinen diskurssi, voidaan tunnistaa sitä tuottavista toimijoista, eli poliitikoista. Tämän tutkimuksen aineisto koostuu poliitikkojen puheenvuoroissa parlamenttikeskusteluissa, joten on helppo huomata tekstien kuuluvan poliittisen diskurssin tyyppiin¹⁷. Myös Fairclough ja Fairclough (2012) ovat omaksuneet van Dijkin poliittisen diskurssin määritelmän, jonka pohjalta he rakentavat oman teoriansa PDA:sta. He tosin hiovat sitä vielä hieman pidemmälle, ja ottavat poliittisen diskurssin kriteeriksi lisäksi myös tekstin argumentoivan luonteen (Fairclough & Fairclough 2012, 17). Aineistoni analyysi nojaakin pääasiassa van Dijk (1997) sekä Fairclough ja Faircloughin (2012) menetelmiin, sillä heidän käsityksensä poliittisista teksteistä juuri poliitikkojen tuottamina argumentatiivisina puheenvuoroina vastaa hyvin tämän tutkimuksen aineiston tekstien genreä.

Faircloughin ja Faircloughin (2012, 1; 17) mukaan heidän teoriansa poikkeaa muista poliittisen diskurssianalyysin kehitelmistä siinä, että se käsittää poliittisen diskurssin ennen kaikkea käytännön argumentaatiokeinona, jonka tavoitteena on edistää tai ehkäistä jotakin tiettyä toimintaa tai päätöstä. Heidän tavoitteenaan on siis tuoda poliittiset diskurssit abstraktilta tasolta osaksi käytännön toimintaa.

¹⁷ Tyypin ja genren käsitteiden eroista ks. Maingueneau (2010, 36–41).

Myös tässä tutkimuksessa tavoitteenani on selvittää Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa muodostuvan eurooppalaisen identiteetin diskurssin merkitystä nykyisessä EU:ssa, jolloin tämä pragmaattinen yhteys on selkeästi näkyvillä. Poliittinen diskurssianalyysi näyttäisikin olevan tämän tutkimuksen tarpeisiin parhaiten soveltuva menetelmä. On kuitenkin huomattava, että poliittinen diskurssianalyysi ei pyri muidenkään diskurssianalyysin perinteiden tavoin asettamaan tutkimukselle seikkaperäisiä analyysin vaiheita, vaan poliittinen diskurssianalyysi toimii ennen kaikkea analyysia ohjaavana, menetelmällisenä apuvälineenä. Tämä menetelmällinen joustavuus on edellytyksenä sille, että aineistosta saadaan nostettua esiin kaikki identiteettidiskurssin kannalta olennaisimmat kielelliset ja temaattiset rakenteet.

Seuraavaksi sovellan esittelemäni teorian käytäntöön tässä alaluvussa eriteltyin menetelmin ja analysoin, miten Eduskunta ja *Assemblée* rakentavat eurooppalaisen identiteetin diskurssia EU-aiheisissa täysistuntokeskusteluissaan vuonna 2017.

5. ANALYYSI: EUROOPPALAISEN IDENTITEETIN DISKURSSI SUOMEN EDUSKUNNASSA JA RANSKAN ASSEMBLÉE NATIONALESSA

5.1. Täysistuntokeskustelut aineistona

5.1.1. Aineistoon liittyviä haasteita

Kuten luvussa 3 todettiin, Eduskunta ja *Assemblée* ovat institutionaalisilta, puoluepoliittisilta ja kulttuurisilta tekijöiltään toisistaan hyvinkin erilaiset. Näitä eroja koskeva tutkimus ei myöskään ole aina määrällisesti tasapainossa, jolloin aukotonta vertailua eroista ja yhtäläisyyksistä olisi mahdotonta toteuttaa. Tästä huolimatta kaikkia parlamentteja yhdistää samankaltainen historiallinen kehityskulku ja jatkuvuus (Ilie 2015, 6), ja etenkin eurooppalaiset parlamentit ovat useaan otteeseen joutuneet reagoimaan kaikille yhteisiin historiallisiin tapahtumiin (ks. esim. Ivaldi 2018). Sekä *Assemblée* että Eduskunnan voidaan katsoa edustavan kansallisessa poliittisessä järjestelmässä lainsäädäntövaltaa, joka valitaan säännöllisillä vaaleilla. Näiden kahden instituution voidaan siten katsoa käyttävän samaa poliittista valtaa ja pitävän samaa asemaa omassa kansallisessa demokratiassaan.

EU-asioiden käsittelyä Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa on vertailtu myös aikaisemmassa tutkimuksessa, joskin hyvin vähän. Vertaillen Suomea, Ranskaa, Saksaa ja Iso-Britanniaa Auel ja Raunio (2015a) ovat havainneet, että EU-asioita käsitellään Eduskunnassa harvemmin kuin *Assemblée*ssa. Eduskunnassa huomiota saavat lähinnä korkean tason politiikan aiheet, kun taas Ranskassa keskustellaan myös arkisista EU-poliittisista aiheista. Erot selittyvät heidän mukaansa pääosin puoluepoliittisilla tekijöillä, joskin Suomen kohdalla keskustelun vähyys johtui osin myös institutionaalisista syistä: Suomen perustuslain mukaan EU-asioista voidaan keskustella, mutta ei tehdä päätöksiä Eduskunnan täysistunnoissa. Yleisesti ottaen keskustelun määrä on niin Ranskassa kuin Suomessakin kasvanut, mikä selittyy euroalueen kohtaamilla ongelmilla. Kasvu on ollut hieman merkittävämpää Suomessa. (Auel & Raunio 2015a, 21–24.)

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu siis Ranskan parlamentin alahuoneen, *Assemblée nationale* ja Suomen eduskunnan vuonna 2017 käymistä EU-aiheisista täysistuntokeskusteluista. Aineistoon on

otettu mukaan kaikki sellaiset keskustelut, joiden aihe liittyy EU:hun, jolloin mukana on myös esimerkiksi hallituksen esitysten ja suullisten kysymysten yhteydessä käytyjä keskusteluita. Vaatimuksena on kuitenkin ollut se, että yhteys EU:hun on mainittu jo asiakohdan otsikossa, jolloin sellaisia asioita, joissa keskustelu on pääteeman edetessä ajautunut koskemaan EU:ta, ei tässä tutkimuksessa ole otettu huomioon. Poikkeuksen ovat tehneet sellaiset keskustelut, jotka ovat heti alusta alkaen selkeästi keskittyneet juuri EU-aiheiseen teemaan, joka on kantanut keskustelun alusta loppuun saakka. Tämän valinnan taustalla ovat sekä ajallisten resurssien rajallisuus että kollektiivisen identiteetin luonteeseen liittyvä tavoitteellisuus: kun asiakohda on jo etukäteen määritelty EU-aiheiseksi, keskustelun aikana esitetyt EU-asenteet ovat todennäköisemmin harkitumpia, ja kuvaavat siten tarkemmin puhujien ajatuksia EU:sta ja mahdollisesta eurooppalaisen identiteetin kokemuksesta.

Aineiston ajallinen rajaaminen oli tämän tutkimuksen kannalta haasteellista, sillä pidempi tarkkailuaika olisi lisännyt tulosten luotettavuutta, muttei ollut resurssien puitteissa mahdollinen. Lisäksi tutkimuksen kohteeksi tuoreutensa vuoksi valikoitunut vuosi 2017 on etenkin Ranskan osalta hieman ongelmallinen, sillä parlamenttivaalit ja presidentinvaalit pidettiin kummatkin vuoden keskivaiheilla, jolloin aineisto ei ole jatkuvuudeltaan ihanteellinen. Halusin kuitenkin tutkimukseen mahdollisimman tuoreen aineiston, ja vuotta pidempi tarkkailujakso ei olisi ollut tämän tutkimuksen resurssien puitteissa mahdollinen. Lisäksi vuoden 2017 aikana sekä Eduskunnassa että *Assemblée*ssa käytiin merkittäviä ja pitkiä EU-aiheisia keskusteluita ja osin yhteneviin ajankohtiin ja samoista aiheista, mikä takasi sen, että parlamenttien keskusteluissa oli riittävästi eurooppalaisen identiteetin diskurssia rakentavaa ja vertailukelpoista materiaalia. Nämä aineiston koostumukseen liittyvät ongelmat onkin pyritty ottamaan analyysissä mahdollisimman hyvin huomioon, ja niiden vaikutus tutkimiini identiteettidiskurssin rakentumiseen on tarpeen vaatiessa nostettu eksplisiittisesti esiin.

5.1.2. Aineiston kuvaus

Aineiston keskustelut on numeroitu juoksevasti vanhimmasta uusimpaan, jolloin niihin viitataan instituution nimellä (Eduskunta tai *Assemblée*) ja keskustelun järjestysnumerolla. Esimerkkien sivunumerot tulevat Eduskunnan ja *Assemblée*n täysistuntokeskustelujen julkaisuista, jotka ovat vapaasti saatavilla internetissä kunkin parlamentin verkkosivuilta.

Eduskunnassa käytiin vuonna 2017 147 täysistuntoa, joissa käsitellyistä asioista 31 liittyi EU:hun. Näistä 15 oli EU-lainsäädännöstä kumpuavia hallituksen esityksiä (HE), 14 suullisia kysymyksiä (SK) ja kaksi pääministerin ilmoituksia (PI). Asiakohdista yksi (Eduskunta 2) ei herättänyt keskustelua, ja

useimmissa asioissa keskustelu koostui alle viidestä puheenvuorosta (Eduskunta 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 23, 24, 27, 29, 30, 31). Nämä lyhyet keskustelut olivat joko hallituksen esityksiä tai suullisia kysymyksiä. Sen sijaan pääministerin ilmoitukset (Eduskunta 19, 26) herättivät runsaasti keskustelua, joka oli myös eurooppalaisen identiteetin kannalta kaikkein relevanteinta. Myös HE EU:n ja sen jäsenmaiden ja Kanadan välisestä vapaakauppasopimuksesta (CETA) (Eduskunta 22) sai osakseen paljon kansanedustajien huomiota. Vaikka myös lyhyet keskustelut on aineistossa huomioitu, analyysin pääpaino on identiteettidiskurssin kannalta merkityksellisimmissä, pitkissä EU-aiheisissa keskusteluissa. Eduskuntaa koskeva aineisto on pituudeltaan 76 558 sanaa.

*Assemblée*n vuonna 2017 käymissä 143 täysistunnossa käsiteltiin yhteensä 17 EU-aiheista asiaa. Toisin kuin Eduskunnassa, *Assemblée*ssa keskustelut olivat lähes kaikki pidempiä ja sisälsivät enemmän edustajien välistä vuorovaikutusta niin puheenvuorojen kuin välihuutojenkin muodossa. *Assemblée*n teksteistä yksi (1) oli väittely (*débat*), 13 kysymyksiä hallitukselle (*question au gouvernement*), yksi (1) keskustelu EU-asioita koskevasta ratkaisuehdotuksesta (*discussion d'une proposition de résolution européenne*), yksi (1) ratkaisuehdotus (*proposition de résolution*) ja yksi (1) hallituksen ilmoitus (*déclaration du gouvernement*). Näistä etenkin ratkaisuehdotusten yhteydessä käydyt keskustelut ja hallituksen ilmoitus olivat identiteetin kannalta merkittäviä: siinä missä Eduskunnassa keskusteltiin ajankohtaisista asioista pääministerin ilmoituksen muodossa, *Assemblée*ssa keskusteltiin hallituksen ilmoituksen yhteydessä EU:n tulevaisuudenkuvista (*Assemblée* 16) ja ratkaisuehdotuksen muodossa EU:n symbolien aseman vahvistamisesta (*Assemblée* 17). *Assemblée*n täysistunnoista kerätyn aineiston sanamäärä on 84 885.

Aineiston kuvauksista voidaan havaita, että ne ovat määrällisesti hyvinkin symmetriset: kun otetaan huomioon se, että ranskankielisen aineiston suurempaan sanamäärää selittää osin kielen rakenne (artikkeleiden ja prepositioiden käyttö), sisältöä kummassakin aineistossa on suunnilleen yhtä paljon. Tässä on toki otettava huomioon, että sanamäärä on muutenkin vain suuntaa antava, sillä laskennassa ei ole pystytty erottelemaan pois esimerkiksi otsikoita tai puhujien nimiä, jolloin varsinainen analysoitu materiaali on joitakin sanoja pienempi. Kummassakin aineistossa on kuitenkin tätä oheistekstiä suunnilleen saman verran. Lisäksi kummassakin parlamentissa käytiin vuoden 2017 aikana yksi erityisen merkittävä EU-aiheinen keskustelu – Eduskunnassa pääministerin ilmoitus ajankohtaisista EU-asioista (Eduskunta 26) ja *Assemblée*ssa ratkaisuehdotus EU:n symbolien aseman vahvistamisesta (*Assemblée* 14). Myös sisällöllisesti Eduskunta ja *Assemblée* keskustelivat osittain samoista aiheista, sillä kumpikin kävi suhteellisen pitkän keskustelun esimerkiksi EU:n ja sen jäsenmaiden sekä Kanadan

välisestä vapaakauppasopimuksesta (CETA), ja kummassakin edustajat ottivat kantaa komission puheenjohtajan Jean-Claude Junckerin pitämään puheeseen EU:n tulevaisuudesta sekä esimerkiksi Brexitiin liittyviin teemoihin.

Vaikka aineistossa on eroavaisuuksia, jotka vaikeuttavat niiden vertailua, niitä voidaan edellä mainituin varauksin kuitenkin pitää keskenään vertailukelpoisina. Seuraavaksi siirryn aineiston analyysiin vertailemaan Eduskunnan ja *Assemblée*n keinoja, joilla ne osallistuvat eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentamiseen.

5.2. Eurooppalaisen identiteetin diskurssi Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa

Tässä käyttämäni esimerkit on numeroitu juoksevasti, ja ne ovat suoria lainauksia aineistoista. Esimerkeissä kursivoidut korostukset ovat omiani. Alkuperäisessä aineistossa ei siis ole korostuksia, sillä se koostuu Eduskunnan ja *Assemblée*n täysistuntokeskusteluiden litteraateista. *Assemblée*ta koskevat esimerkit on käytännön syistä suomennettu itse tekstiin, mutta alkuperäiset ranskankieliset lainaukset on aina sijoitettu alaviitteeseen. Myös kaikki käännökset ovat omiani.

Eduskunnan EU-aiheisissa keskusteluissa keskeisiä teemoja ovat talous, turvallisuus ja puolustusyhteistyö, ilmasto, EU:n tulevaisuus ja arvot, joista etenkin viimeisin nousee eurooppalaisen identiteetin diskurssin kannalta keskeiseen asemaan. Arvojen rooli korostuu ennen kaikkea pääministerin ilmoituksissa, jotka käsittelivät ajankohtaisia EU-asioita (Pääministerin ilmoitus ulko- ja turvallisuuspoliittisen sekä EU-toimintaympäristön muutoksista sekä pääministerin ilmoitus ajankohtaisista EU-asioista). *Assemblée*ssa keskeisiä teemoja olivat myös talous, turvallisuus ja EU:n tulevaisuus, mutta arvojen sijaan keskeisemmän aseman saivat EU:n symbolit. Lisäksi EU:n tulevaisuudesta keskusteltiin *Assemblée*ssa määrällisesti Eduskuntaa enemmän, ja painopiste oli eri skenaarioiden spekuloinnin sijaan unionin kehittämisessä eteenpäin.

Heti alkuun koen tärkeäksi huomauttaa, että eurooppalaisen identiteetin diskurssia rakennettiin hyvin kirjavin keinoin sekä Eduskunnassa että *Assemblée*ssa. Sitä rakensivat niin EU-myönteiset kuin eurokriittisetkin parlamenttien jäsenet. Eurokriittiset edustajat itse usein irtautuivat eurooppalaisuuden kokemuksesta ja ilmoittivat olevansa ensisijaisesti oman jäsenmaansa asialla. Tämän ohella eurooppalaisuudesta esitettiin kuitenkin monia erilaisia versioita, joita kaikkia tarkastellaan tässä mahdollisimman laajasti. Onkin selvää, että eurooppalaisuudesta ei pyritty rakentamaan yhtä yhtenäistä

kuvaa, vaan yksi eurooppalaisen identiteetin diskurssia kuvaavista tekijöistä on juuri identiteetin moninaisuus, minkä myös monet tutkijat ovat omissa töissään osoittaneet (ks. esim. Oltra & Ferrández 2018; Grundy & Jamieson 2007; Meinhof 2004, 243).

Toinen merkittävä yleinen huomio on EU-keskustelujen suuri kysyntä Eduskunnassa ja *Assembléessa*. Tämä havainto käy yksiin aikaisemman tutkimuksen (Auel & Raunio 2015a) kanssa, joka on osoittanut, että EU-aiheisten keskustelujen määrä on ollut nousussa Eduskunnan täysistunnoissa viime vuosien aikana. Etenkin EU-keskustelulle varatut pääministerin ilmoitukset poikivat Eduskunnassa mittavasti keskustelua ja kommentteja, ja useiden EU-aiheisia lakeja käsittelevien hallituksen esitysten yhteydessä syntyneessä keskustelussa korostettiin halukkuutta keskustella enemmän EU:sta, sen tulevaisuudesta ja Suomen asemasta siinä. Näyttäisi siis siltä, että parlamenttien jäsenet ovat halukkaita rakentamaan eurooppalaisen identiteetin diskurssia enemmänkin, kuin mihin institutionaaliset rakenteet antavat aihetta. Puhujat korostivat tässä parlamentin tehtävää toimia kansallisen diskurssin foorumina:

- (1) ”[...] tätä Eurooppa-politiikkaa tulisi avata myös julkiseen keskusteluun eduskunnan ison salin kautta. [...]. Varmasti olisi sen paikka, että kaiken kaikkiaan me voisimme eduskunnassa ihan julkista keskustelua käydä. Ymmärrän hyvin, että suuri valiokunta on pääsääntöisesti se valiokunta, joka näitä asioita käsittelee – niin tulee ollakin – mutta varmasti olisi paikka kaiken kaikkiaan herättää myös kansalaiskeskustelua näistä asioista, ja siksi olisi hyvä myös tällä foorumilla käsitellä näitä.” (Eduskunta 8, 3.)
- (2) ”[...] tällainen väittely Euroopan unionin tulevaisuudesta vaalikauden aluksi on sekä symbolinen että merkittävä. Symbolinen, koska Eurooppa ei ole ollut ansaitsemassaan keskeisessä asemassa tässä täysistuntosalissa. Merkittävä, sillä aiheesta keskusteleminen kertoo korkeimpien ranskalaisten auktoriteettien vilpittömästä sitoutumisesta eurooppalaisen hankkeen tulevaisuuteen.”¹⁸ (*Assemblée* 16, 2939.)

Tällä perusteella sekä Eduskunta että *Assemblée* kokevat, että EU:sta puhutaan täysistunnoissa liian harvoin. Voidaan tulkita, että kysyntä EU-aiheiselle keskustelulle viestii halusta EU:n politisoimiseen, mikä puolestaan antaa tilaa myös eurooppalaisen identiteetin rakentamiselle. On kuitenkin todennäköistä, että identiteetin rakentaminen ei ole parlamentissa puhujien pääasiallinen motivaatio heidän toivoessaan lisää EU-aiheisia keskusteluita, vaan taustalla on todennäköisemmin halukkuus

¹⁸ [...] la tenue d'un tel débat sur l'avenir de l'Union européenne, en début de législature, est tout à la fois symbolique et révélatrice. Symbolique, parce que l'Europe n'a pas occupé la place centrale qui devait être la sienne dans cet hémicycle. Révélatrice, car cette démarche s'inscrit dans un ensemble d'initiatives qui traduisent enfin un attachement profond et sincère des plus hautes autorités françaises à l'avenir du projet européen.” (*Assemblée* 16, 2939.)

osoittaa oma EU-kanta suhteessa muihin parlamentaarikoihin ja opposition tapauksessa myös suhteessa hallitukseen (tarkemmin: ks. tässä luku 5.2.6.). Sosiaalisen identiteetin teorian mukaisesti omasta ryhmästä puhuminen positiiviseen (tai toisinaan negatiiviseen) sävyyn on kuitenkin yksi keino rakentaa identiteettiä. Tällöin myös yleinen keskustelu EU:sta ja siihen liittyvistä asioista tarjoaa puitteet eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentamiselle.

Nämä yleiset huomiot aineiston rakenteesta ja teemoista osoittavat, että Eduskunnan ja *Assemblée*n täysistuntokeskustelut muodostavat eurooppalaisen identiteetin diskurssin tutkimiseksi hedelmällisen aineiston. Täysistuntokeskusteluiden keskeisimmät teemat ovat sellaisia, että ne sisältävät todennäköisesti sosiaalisen identiteetin teoriassa määritellyn kaltaisia identiteettiä rakentavia tekijöitä, kuten puhetta arvoista, jakamista meihin ja muihin ja käsityksiä siitä, ketkä ja mitkä tekijät ovat rakentamassa tulevaisuuden EU:ta. Lisäksi puhujien mielenkiinto aihetta kohtaan takaa sen, että mahdollisimman monet eri äänet ottavat osaa keskusteluihin. Suomen ja Ranskan keskusteluissa näyttäisi jo aihetasolla olevan merkittäviä eroavaisuuksia ja toisaalta kiinnostavia yhtäläisyyksiä, mikä mahdollistaa myös niiden keskinäisen vertailun.

Seuraavaksi tarkastelen keskusteluita syvemmin ja erittelen konkreettisia temaattisia ja kielellisiä keinoja, joilla Eduskunnan kansanedustajat ja *Assemblée*n parlamentaarikot osallistuvat eurooppalaisen identiteetin diskurssin tuottamiseen. Käydessäni aineistoa läpi havaitsin, että se koostuu useista eri teemoista, jotka muodostavat omia pienempiä aladiskurssejaan. Nämä temaattiset diskurssit voidaan lopuksi koota yhteen eurooppalaisen identiteetin diskurssiksi. On kuitenkin tärkeä huomata, että esittelemäni diskurssit eivät ole tarkkarajaisia, ja niissä esiintyy toisinaan päällekkäisyyksiä. Pysin nostamaan ne kaikki esille ja perustelemaan tekemäni ryhmittelyt, jotta analyysi säilyisi johdonmukaisena ja toisinnettavana. Esittelen seuraavaksi aineistosta esiin nousseet temaattiset diskurssit ja analysoin niiden merkitystä laajemman eurooppalaisen identiteetin diskurssin muodostumisen kannalta. Sen jälkeen tarkastelen kontekstin vaikutusta aineistosta tekemiini havaintoihin. Mainittakoon myös, että analyysi etenee aineiston ehdoilla, mutta käsittelemieni diskurssien järjestys määräytyy niiden relevanssin mukaisesti. Diskurssit eivät ole aineistossa alla mainitussa järjestyksessä, vaan järjestys perustuu temaattisten diskurssien keskeisyyteen identiteetin kannalta. Lisäksi keskenään lähekkäiset diskurssit olen katsonut parhaaksi käsitellä rinnakkain. Lisäksi alle ryhmitellyt diskurssit eivät esiinny aineistossa tarkoissa sijainneissa, vaan osa diskursseista pysyy yllä tai rakentuu vähitellen aineiston edetessä. Diskurssien käsittelyjärjestys perustuu siis täysin omaan valintaani, joten sen suhteen on oltava kriittinen.

Tämä tutkimus tarkastelee Eduskuntaa ja *Assemblée*ta kokonaisuutena, jolloin tämän tutkimuksen tavoitteena ei ole analysoida Eduskunnasta ja *Assemblée*stä identiteetin rakentamista puoluekohtaisesti. Parlamentissa istuvilla puolueilla on luonnollisesti merkittävä vaikutus siihen, millaiseksi parlamentin identiteettidiskurssi muodostuu, sillä parlamenttien puoluepolitiikka on keskeinen osa parlamentaaristen diskurssien kontekstia. Kuten luvussa 3.2. totean, tämä ulottuvuus on toki analyysissa otettu huomioon, ja puoluedynamiikan vaikutusta identiteettidiskurssiin käsitelläänkin luvussa 5.2.6. osana yleistä, kontekstin vaikutusta arvioivassa alaluvussa. Puolueiden huomioon ottaminen on siis välttämätöntä puoluepoliittista instituutiota arvioitaessa. Koska tämä tutkimus pyrkii selvittämään, millaisin keinoin toisaalta Eduskunta ja toisaalta *Assemblée* rakentaa eurooppalaisen identiteetin diskurssia, temaattisille diskursseille on kuitenkin annettava tässä puoluedynamiikkaa suurempi rooli. Puoluekohtainen arviointi ansaitsisi kuitenkin oman tutkimuksensa, ja toivon, että siihenkin tutkimuskysymykseen saadaan lähitulevaisuuden tutkimuksissa vastauksia.

5.2.1. Eurooppalaisia vai EU:n jäsenmaiden kansalaisia?

Heti ensimmäiseksi teemaksi on syytä nostaa *eurooppalaisuuden* käsite, sillä se näyttäisi jakavan puhujia eurooppalaisen identiteetin aktiivisiin ja vähemmän aktiivisiin rakentajiin. Adjektiivilla *eurooppalainen* (*européen/ne*) viitattiin Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa niin ihmisiin kuin asioihinkin, minkä lisäksi aineistossa esiintyi eurooppalaisia toimintatapoja kuvaavia ilmauksia (esimerkiksi sana *eurooppalaisittain*, ransk. *d'une manière européenne*). *Assemblée*ssa eurooppalaisuuteen viittaavia ilmauksia käytettiin huomattavasti enemmän kuin Eduskunnassa. Eurooppalaisuuden yhteyteen liitetty sanat olivat aina luonteeltaan joko neutraaleja (esim. eurooppalainen lainsäädäntö, *législation européenne*) tai positiivisia (esim. eurooppalainen visio, *vision européenne*). Eduskunnassa sanaa *eurooppalainen* käytettiin kuvaamaan ihmisiä ja muita asioita huomattavasti harvemmin. Siinä missä *Assemblée*ssa sana toistui tiheään ja monien eri puhujien toimesta, Eduskunnan puheenvuoroissa sana oli selkeästi varattu EU:hun positiivisesti suhtautuvien puhujien käyttöön. Näyttäisikin siltä, että *Assemblée*sen diskurssissa eurooppalaisuus on sanana vakiintunut ja arkinen, kun taas Eduskunnassa sitä käytettiin useammin tarkoituksellisena tehokeinona.

Eduskunta ja *Assemblée* käyttävät sanaa eurooppalainen (*européen/ne*¹⁹) viittaamaan EU:n alueella asuviin ihmisiin hyvin eri tavoin. Eurooppalaisista puhumisen voidaan katsoa olevan yksi keino luoda kuvaa yhtenäisestä eurooppalaisten ryhmästä. Eduskunnassa sanaa *eurooppalainen* johdannaisineen

¹⁹ Sanan maskuliinimuoto on *européen* ja feminiini *européenne*.

käytetään keskusteluissa suhteellisen vähän – ihmisistä käytettiin sanaa eurooppalainen eduskunnassa vain 12 kertaa. Tämän lisäksi mainittiin kerran ilmaisu *eurooppalaiset veronmaksajat*, jonka voidaan katsoa myös kuvastavan eurooppalaisia kansalaisia. *Assembléessa* puolestaan sanalla *européen/ne* viitattiin eurooppalaisiin ihmisiin peräti 67 kertaa: niistä 51 kertaa vain sanalla eurooppalainen (*européen*), joista viisi sai vahvistukseksi sanan *vakuuttunut* eurooppalainen (*européen convaincu*) ja yksi *vakaumukseltaan* eurooppalainen (*européen de conviction*). Tämän lisäksi *Assembléessa* käytettiin 12 kertaa ilmausta *citoyen européen*, eurooppalainen kansalainen. Eduskunnassa eurooppalaisista kansalaisista ei puhuttu lainkaan, vaan sanan suomenkielinen vastine on yksinkertaisuudessaan *eurooppalainen*. Eduskunnassa käytettiin huomattavasti useammin eurooppalaisuudelle vaihtoehtoisia ilmauksia, kuten *EU:n jäsenmaiden kansalaiset* (*citoyens des pays membres de l'UE*) tai *EU-kansalaiset* (*citoyens de l'UE*), kun taas *Assembléessa* näiden ilmausten käyttö oli suhteessa harvinaisempaa. Nämä Eduskunnan käyttämät ilmaisut ovat selkeästi neutraalimpia, eikä niiden voida katsoa välittävän kuvaa eurooppalaisuuden kokemuksesta.

Puhumalla EU:n alueella asuvista ihmisistä eurooppalaisina on keskeinen eurooppalaista identiteettiä rakentava sanavalinta, sillä se voidaan kielellisesti rinnastaa jäsenmaiden kansalaisuuksiin. Tässä tutkimuksessa siis puhe eurooppalaisista ja eurooppalaisuudesta katsotaan vahvasti eurooppalaista identiteettiä rakentavaksi. Tällä perusteella ei kuitenkaan voida aukottomasti olettaa, että ranskalaiset parlamentin jäsenet rakentavat aktiivisemmin eurooppalaista identiteettiä kuin suomalaiset, sillä itse ranskan kielessä on usein sujuvampaa käyttää adjektiiveja genetiivimuotojen sijaan. Hyvänä esimerkkinä on jo EU:n nimi, joka ranskasta suoraan suomennettuna olisi *Eurooppalainen unioni* (*Union européenne*), eikä Euroopan unioni, kuten sitä suomeksi kutsutaan. Sama rakenne toistuu myös EU:n instituutioista puhuttaessa. Olenkin tässä tutkimuksessa kiinnittänyt huomiota vain tilanteisiin, joissa sanan *eurooppalainen* käyttö perustuu valintaan – puhuja ei voi valita puhuuko hän EU:sta eurooppalaisena unionina vai Euroopan unionina tai Euroopan komissiosta eurooppalaisena komissiona (ransk. *Commission européenne*), sillä nämä ovat virallisia nimiä, joiden kirjoitusasuihin puhujat eivät voi vaikuttaa. Lisäksi on huomattava, että tämän tutkimuksen ensisijainen tarkoitus ei ole mitata, kumpi parlamentti osallistuu eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentamiseen aktiivisemmin. Sen sijaan pyrin kartoittamaan siihen käytettyjä keinoja. Kunkin keinon yleisyys on toki identiteetin rakentamisen kannalta merkittävä tekijä ja siksi otettava myös huomioon, joskaan ei ensiarvoisen tärkeänä asiana.

Eurooppalaisuus on diskurssi, jota ei voida aukottomasti lukea kuuluvaksi mihinkään tiettyyn sosiaalisen identiteetin teorian tarjoamaan kategoriaan. Toisaalta sillä tehdään erottelua meihin (*in-*

group) ja muihin (*out-group*), ja toisaalta se on symbolinen, kielellinen keino, jonka tarkoitus on vahvistaa EU-kansalaisten kognitiivista käsitystä siitä, että he kuuluvat eurooppalaisten joukkoon. Eurooppalaisuus onkin koko aineiston poikkileikkaava tema, joka ei ole muihin temaattisiin diskursseihin verrattuna yhtä vahvasti sidoksissa täysistunnossa käsiteltävään aiheeseen.

Ihmisten ja asioiden eurooppalaisuuden lisäksi Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa käytettiin EU:sta hyvin eri nimityksiä. *Assemblée*n puheissa oli erittäin tyypillistä, että sanoja EU ja Eurooppa käytettiin keskenään synonyymeina. Eduskunnassa Euroopasta puhuttiin vain viitattaessa koko mantereeseen, mukaan lukien EU:n ulkopuoliset Euroopan maat. Myös Risse (2004, 255) havaitsi omassa tutkimuksessaan vastaavan ilmiön ja katsoo, että tämä kertoo EU:n onnistuneesta identiteettipolitiikasta – EU näyttäisi siis onnistuneen ”omimaan” eurooppalaisuuden mielikuvan ainakin ranskalaisten parlamentaarikkojen keskuudessa.

Tällä perusteella näyttäisi siltä, että ranskalaiset parlamentaarikot näkevät EU:n instituutiota laajempänä kokonaisuutena, kun taas suomalaisille EU tarkoittaa ennen kaikkea perussopimuksilla säädettyä unionia. Kuten luvussa 2.2. esitän, Bruterin (2004b, 26) mukaan eurooppalaisen identiteetin voidaan katsoa muodostuvan kulttuurisesta ja kansalaisuuteen sidonnaisesta osasta. Hän toteaa, että jos identiteetin katsotaan kohdistuvan Eurooppaan mantereena tai sivilisaationa, on kyse juuri identiteetin kulttuurisen osan korostumisesta. Kansalaisperustaisen osan ollessa korostuneemmassa asemassa viitattaisiin puolestaan aktiivisemmin Euroopan unioniin instituutiona. (Bruter 2004b, 26.) Hänen teoriansa pohjalta siis *Assemblée*ssa puhujilla eurooppalaisen identiteetin kulttuurinen osa olisi kansalaisperustaista vahvempi, kun taas Eduskunnassa kansalaisperustainen (*civic*) identiteetin ulottuvuus näyttäytyisi vahvempana. Toisaalta Eduskunnan keskusteluista voidaan löytää yksittäisiä ilmentymiä myös kulttuurisen identiteetin korostamisesta:

- (3) ”Oikeusvaltio on keskeinen *eurooppalaisen* järjestyksen kivijalka, eikä siitä voi sallia poikkeuksia – ei muuten myöskään *EU:n sisällä*” (Eduskunta 19, 4).

Esimerkissä (3) oikeusvaltiosta puhutaan eurooppalaisena arvona, mutta ei oleteta sen silloin automaattisesti sitovan myös EU:ta, vaan puhujan on täsmennettävä, että tämä eurooppalainen arvo koskee myös EU:n jäsenmaita. Tällöin eurooppalaisuudella viitataan siis ennemmin identiteetin kulttuuriseen kuin kansalaisuuteen perustuvaan ulottuvuuteen. Eduskunnassa tällaiset viittaukset olivat kuitenkin suhteellisen harvinaisia, jolloin kansalaisuuteen perustuva identiteetin osa oli näkyvämmiin esillä. Onkin mahdollista, että jotkut eurooppalaisen identiteetin osiksi luettavat tekijät, kuten

esimerkissä (3) arvot, mielletään ennemmin kulttuurisiksi, kun taas jotkut toiset kansalaisuuteen perustuviksi. Arvoihin ja muihin tekijöihin palataan vielä myöhemmin tarkemmin.

Eurooppalaisuudesta puhuttaessa on syytä nostaa esiin myös *ylpeyden* diskurssi. *Assembléessa* puhujat sanoivat eksplisiittisesti useampaan otteeseen olevansa ylpeitä eurooppalaisuudestaan. Monet myös kehottivat muita ranskalaisia olemaan ylpeitä EU:sta ja eurooppalaisuudesta.

- (4) ”Mutta ennen Euroopan uudelleenperustamista, teillä on velvollisuus kunnostaa kanssakasalaistamme *ylpeys* siitä, että he kuuluvat tähän unioniin”²⁰ (*Assemblée* 16, 2942).
- (5) ”Eurooppa on erottamaton osa identiteettiämme: perheaterioillamme, työelämässä tai kahvilan terassilla keskustelemme ranskaksi, espanjaksi, portugaliksi, englanniksi tai saksaksi. Siten Eurooppa rikkoo muurejaan ja rakentaa siltoja. Siten voimme olla *ylpeitä* yhteenkuuluvuudestamme ja *ylpeitä* siitä, että tunnemme itsemme eurooppalaisiksi.”²¹ (*Assemblée* 16, 2950.)
- (6) ”Sen [Euroopan] on reagoitava. Ja Eurooppa reagoi: voimme olla *ylpeitä* sen toimista ja ennen kaikkea siitä, kuinka ne osallistuvat eurooppalaisen projektin vahvistamiseen.”²² (*Assemblée* 16, 2947.)

Tämä on merkittävä havainto eurooppalaisen identiteetin kannalta, sillä se kertoo erittäin positiivisesta suhtautumisesta eurooppalaisuuteen ja EU:hun. Esimerkki (4) osoittaa, että puhuja haluaa oman ylpeytensä ohella saada myös muut kokemaan itsensä ylpeiksi eurooppalaisuudestaan. Esimerkki (5) havainnollistaa sitä, että ylpeys eurooppalaisuudesta on myös ylpeyttä eurooppalaisesta identiteetistä, sillä puhuja kokee eurooppalaisuuden olevan erottamaton osa hänen sosiaalista identiteettiään. Tämä ilmenee siitä, että puhuja puhuu identiteetistä ryhmän (*me*) ominaisuutena, eikä vain puhujan henkilökohtaisena tuntemuksena. Ylpeys näyttäisikin kohdistuvan tässä juuri eurooppalaisuuden kulttuuriseen puoleen. Esimerkki (6) taas kertoo siitä, että ylpeys ei kohdistu vain eurooppalaisuuteen,

²⁰ ”Mais avant de relancer l’Europe, vous avez surtout le devoir de restaurer la fierté de nos concitoyens d’appartenir à cette union” (*Assemblée* 16, 2942).

²¹ ”L’Europe est une part indissociable de notre identité : dans nos repas de famille, dans le monde professionnel ou à la terrasse d’un café, nous échangeons des mots en français, en espagnol, en portugais, en italien, en anglais ou en allemand. C’est alors que l’Union fait tomber les murs et crée de nouvelles passerelles. C’est alors que nous pouvons être fiers de nous rassembler et fiers de nous sentir Européens.” (*Assemblée* 16, 2950.)

²² ”C’est à elle d’agir. Et l’Europe agit : nous pouvons être fiers des actions engagées, d’autant plus qu’elles participent à la refondation du projet européen.” (*Assemblée* 16, 2947.)

vaan myös EU:n toimiin instituutiona, jolloin kulttuurisen osan lisäksi ylpeys kohdistuu myös kansalaisuuteen perustuvaan osaan identiteettiä.

Eduskunnassa vastaavaa ei juuri ollut havaittavissa, vaan ylpeys kohdistui pääasiassa kansallisiin saavutuksiin. Ylpeydestä puhuttiin EU:n yhteydessä vain kerran:

- (7) ”No sitten tähän Euroopan unionin tulevaisuuteen ja visioon. Suuren valiokunnan jäsenet tietävät varsin hyvin, että teimme Rooman julistuksen eteen paljon töitä Suomen hallituksessa. Siinä näkyy Suomen, suomalaisten kädenjälki. Se lähtee siitä, että me tunnustamme ja olemme *ylpeitä* siitä, mitä Euroopan unioni on 60 vuoden aikana saavuttanut.” (Eduskunta 19, 44.)

Esimerkki (7) havainnollistaa hyvin sitä, kuinka Eduskunnassa puhutaan ylpeydestä ja miten eurooppalaiset saavutukset suhteutuvat kansallisiin saavutuksiin. Puhuja katsoo, että suomalaisten tulisi olla ylpeitä EU:n saavutuksista. Ylpeys kohdistuu siis etenkin unionin saavutuksiin instituutiona, toisin kuin esimerkissä (5), jossa *Assemblée*ssa puhuja korosti yhteenkuuluvuutta ja sosiaalista identiteettiä. Näyttäisi myös siltä, että Eduskunnassa eurooppalaisuudesta ei vielä automaattisesti voida olla ylpeitä, vaan EU:n saavutukset on esimerkin (7) mukaisesti ensin tunnustettava.

Tällä perusteella *Assemblée*n puhujat rakentavat eurooppalaista identiteettiä tunnetasolla paljon aktiivisemmin kuin Eduskunta, sillä ylpeyden voidaan katsoa olevan merkittävä identiteetin rakentamisen keino. Lisäksi havainto vahvistaa käsitystä siitä, että *Assemblée* korostaa eurooppalaisuuden diskurssilla etenkin identiteetin kulttuurista puolta. Identiteetti liittyy vahvasti subjektiivisiin kokemuksiin ja tuntemuksiin, ja ylpeys on yksi sellainen, jonka voidaan katsoa kertovan vahvasta identifioitumisesta. Kun ylpeys kohdistuu eurooppalaisuuteen, kertoo se siten vahvasta eurooppalaisesta identiteetistä. Se, että *Assemblée*ssa puhujat kertoivat toistuvasti olevansa ylpeitä eurooppalaisuudestaan, on merkittävä eurooppalaista identiteettiä rakentava tekijä. Eduskunnassa tämän keinon hyödyntäminen oli enemmän poikkeus kuin sääntö, ja silloinkin ylpeys kohdistettiin EU:n saavutuksiin instituutiona, eikä niinkään eurooppalaisuuden kokemukseen. Tällä saralla *Assemblée* osallistuu siis huomattavasti intensiivisemmin eurooppalaisen identiteetin rakentamiseen kuin Eduskunta.

5.2.2. Me–muut-erottelu

Sosiaalisen identiteetin teorian mukaisesti (ks. luku 2) kollektiivista identiteettiä rakennetaan usein juuri luomalla eroa oman ryhmän (*in-group*) ja muiden ryhmien (*out-group*) välille. Tämä keino oli selkeästi havaittavissa myös Eduskunnan ja *Assemblée*n täysistuntokeskusteluissa. Myös edellä mainittu eurooppalaisuuden diskurssi voitaisiin katsoa yhdeksi me–muut-erottelun keinoksi, mutta sen merkittävyyden takia nostin sen ylös kokonaan omana diskurssinaan. Me–muut-erottelua luodaan myös monin muin tavoin, joista tässä aineistossa esiintyvät etenkin *eurooppalaisuus*, *EU-jäsenyys* ja *yhteistyö/yhtenäisyys*. Niitä käsittelen tässä alaluvussa syvällisemmin. Me–muut-erottelu on eurooppalaisuuden tavoin aineistoa poikkileikkaava tema, ja sitä käytettiin tasaisesti kaikkialla aineistossa sekä Eduskunnassa että *Assemblée*ssa.

”Me, eurooppalaiset”

Yksi tapa tehdä eroa meidän ja muiden välille on viitata johonkin ihmisryhmään *me*-pronominilla. Kuten Luoti (2012, 208–209) väitöskirjassaan havaitsi, sitä voidaan käyttää eurooppalaisen identiteetin rakentamisen välineenä. *Me*-pronominin käyttö on vahva indikaattori siitä, että puhuja kokee kuuluvansa eurooppalaisten joukkoon, sillä silloin hän eksplisiittisesti ilmaisee olevansa osa ryhmää, johon *me*-pronominilla viittaa. Pronominin käytössä oli Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa merkittäviä eroja. Ranskalaiset viittasivat *me*-pronominilla (*nous*) paljon useammin EU:hun ja eurooppalaisiin kuin suomalaiset. *Me*-pronominia käytettiin Eduskunnassa esimerkiksi seuraavissa yhteyksissä:

- (8) ”Kyllä lähtökohtana on Rooman julistuksessa se, että *haemme* yhtenäisyyttä mutta *sallimme* eritahtisuuden, niin kuin *olemme* sallineet Emussa, Schengenissä esimerkiksi” (Eduskunta 26, 48).
- (9) ”Onneksi lähiaikoina Euroopassa järjestetyt vaalit brexitistä alkaen antavat toivoa sille ajatukselle, että *me eurooppalaiset* haluamme edelleen itsenäisiä kansallisvaltioita” (Eduskunta 26, 19).

Esimerkki (8) on tyypillinen esimerkki siitä, että Eduskunnassa *me*-pronominin (tai tässä tapauksessa siihen viittaavan monikon päätteen *-mme*) käyttö on hienovaraista, eikä sitä käytetä kovinkaan näkyvänä tehokeinona viittaamaan yhtenäiseen eurooppalaisten joukkoon. Esimerkissä (9) puolestaan *me*-pronominia käytetään huomattavasti näkyvämmän. Näyttäisi siltä, että kommentin tavoitteena on korostaa sitä, että puhuja yhdessä kohderyhmänsä kanssa kuuluvat samaan eurooppalaisten ryhmään,

joista tässä luodaan puhujan haluamaa kuvaa. *Me*-pronominia käytetään siten tavalla, joka on omiaan rakentamaan kollektiivista, eurooppalaista identiteettiä.

Esimerkki (9) on lisäksi hyvä osoitus siitä, että EU-myönteisten ohella myös eurokriittiset poliitikot osallistuvat eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentamiseen. Vaikka puhuja suhtautuu myönteisesti ajatukseen itsenäisistä kansallisvaltioista ja argumentoi puheenvuorossaan sen puolesta, että myös Suomessa järjestettäisiin Iso-Britannian tavoin kansanäänestys EU-jäsenyydestä, hänen kielenkäyttönsä tukee eurooppalaisen identiteetin rakentamista. Puhujan rakentama eurooppalainen identiteetti ei ehkä ole sisällöltään saman kaltainen, kuin mitä se olisi esimerkiksi EU:n instituutioiden tuottamana, vaan sisältää puhujan poliittisen agendan kannalta tärkeitä, kansallisvaltion korostamiseen liittyviä piirteitä. Puhujan tavoitteena onkin todennäköisesti ainakin osittain luoda EU-myönteisten rakentaman eurooppalaisen identiteetin kanssa kilpailevaa eurooppalaista identiteettiä. Monet tutkimukset (ks. esim. Meinhof 2004, 243; Grundy & Jamieson 2007; Bruter 2004a; Bruter 2004b; Schilde 2014; Oltra & Ferràndez 2018) ovatkin osoittaneet, että eurooppalaisen identiteetin kokemus ei ole kaikille EU-kansalaisille sama, vaan vaihtelee sisällöltään merkittävästi. Tämä tutkimus siis tukee myös tätä väitettä.

Assembléessa *me*-pronominia käytettiin paljon useammin ja selkeämmin yhtenäisyyttä korostavana tehokeinona:

(10) ”Jotta nämä keinot voitaisiin ottaa käyttöön ja jotta ne voisivat hyödyttää kestävästi *meidän uutta Eurooppaamme*, meidän on myös vahvistettava eurooppalaista demokratiaa”²³ (*Assemblée* 16, 2945).

(11) ”Muuttuakseen, *meidän Eurooppamme* on nojattava kahteen pilariin: [...]”²⁴ (*Assemblée* 16, 2946).

(12) ”Yhteismarkkinat ovat olleet keskeinen tukipilari *meidän Euroopan unionissamme*”²⁵ (*Assemblée* 16, 2949).

²³ “Pour que ces mesures puissent voir le jour et s’inscrire durablement dans notre nouvelle Europe, nous devons également renforcer la démocratie européenne” (*Assemblée* 16, 2945).

²⁴ “Pour se transformer, notre Europe doit s’appuyer sur deux piliers: [...]” (*Assemblée* 16, 2946).

²⁵ “Le marché commun a été le pilier central de notre Union européenne” (*Assemblée* 16, 2949).

(13) ”Viime toukokuusta alkanut poliittinen uusjako jakaa selvästi kansan kahtia niihin, jotka ajattelevat, että *me, eurooppalaiset*, jaamme yhteisen tulevaisuuden ja niihin nationalisteihin, jotka ajattelevat, että tulisimme paremmin toimeen yksin”²⁶ (*Assemblée* 17, 5610).

Esimerkit (10) – (13) ovat hyviä esimerkkejä siitä, miten *Assembléessa* viitataan *me*-pronominilla usein eurooppalaisiin. Sen lisäksi, että esimerkki (13) on osoitus ranskalaisten tavasta käyttää *me*-pronominia, se on hyvä esimerkki muista keinoista, joilla *Assembléessa* luodaan erottelua meihin ja muihin. Puhuja viittaa *me*-pronominilla omaan eurooppalaisten ryhmäänsä, ja erottelee siitä ulkopuolisen nationalistien ryhmän. Puhujan eurooppalaiseen identiteettiin ei siis kuulu kansallismielinen protektionismi, vaan ajatus siitä, että eurooppalaiset jakavat keskenään yhteisen tulevaisuuden valtioiden rajoja katsomatta.

Yksiselitteisen *me*-pronominin lisäksi havaitsin, että *Assembléessa* puhujat asettavat Ranskan erittäin usein EU:n toiminnan keskiöön siten, että Ranskan tehtävänä on olla osa EU:ta ja sen eteenpäin viemistä. Eduskunnassa sitä vastoin puhujat toivat usein esiin ajatuksen, jonka mukaan Suomen tavoitteena on vaikuttaa EU:hun ja sen päätöksentekoon ikään kuin ulkopuolelta:

(14) ”Eilinen Junckerin unionin tila -puhe voidaan tulkita vahvana kannanottona tiiviimmän unionin puolesta. Juuri siitä syystä meidän pitää ollakin erityisen valppaina ja olla valmiita *aktiiviseen vaikuttamistyöhön*” (Eduskunta 13, 11).

(15) ”Emme voi ajalehtia kuin ajopuu, *meidän on aktiivisesti vaikutettava EU:n suuntaan*” (Eduskunta 19, 15).

Esimerkkien (14) ja (15) kaltaiset usein toistuvat ilmaisut Suomen vaikuttamisesta EU:hun viestivät siitä, että puhujat kokevat Suomen ensisijaisesti ikään kuin EU:n ulkopuolisena vaikuttajana. Sitä vastoin *Assembléessa* puhujat kokevat Ranskan vievän EU:ta eteenpäin sisältä käsin. Tästä voidaan päätellä, että *Assembléessa* eurooppalaisen identiteetin diskurssia rakennetaan luomalla kuva Ranskasta, joka on osa myös poliittista EU:ta ja siten osa EU:n yhteistä päätöksentekoa, kun taas Eduskunnassa vallitsi käsitys EU:n ulkopuolisesta Suomesta, jonka on ulkopuolelta käsin pyrittävä vaikuttamaan unionin päätöksentekoon. Tämä on merkittävä, usein toistuva ero Eduskunnan ja *Assemblée* tavoissa puhua EU:sta ja sen politiikasta. Tämä näkökulmaero on tärkeä ottaa huomioon,

²⁶ “La recomposition politique à laquelle nous assistons depuis mai dernier divise clairement ceux qui pensent que nous, Européens, partageons un avenir commun et ceux, nationalistes, qui pensent que nous serions mieux seuls” (*Assemblée* 17, 5610).

sillä tällä tavoin Eduskunta luo me–muut-erottelua Suomen ja EU:n välille. *Assemblée* sitä vastoin liittää Ranskan EU:n muodostaman ”me-ryhmän” keskiöön. Tällä perusteella vaikuttaisi siltä, että Eduskunnassa kansallinen identiteetti on me–muut-erottelussa korostuneempi kuin eurooppalainen identiteetti.

Etenkin Eduskunnan keskusteluissa nousi esiin myös toinen keino luoda erillisyyttä suomalaisten ja eurooppalaisten välille. Eduskunnassa puhujat kokivat usein tarpeelliseksi mainita suomalaiset ja eurooppalaiset erikseen sen sijaan, että heistä olisi puhuttu yhtenä ja samana joukkona:

- (16) ”Tarvitsemme uusia ratkaisuja teknologian kehityksen, väestön ikääntymisen, työelämän murroksen ja ilmastomuutoksen kaltaisten haasteiden torjumiseksi ja korjaamiseksi, suomalaisten ja kaikkien eurooppalaisten yhteiseksi parhaaksi” (Eduskunta 26, 20).
- (17) ”Arvostan sitä, että näette Euroopan unionin tärkeyden suomalaisille, eurooppalaisille ja ihan globaalin areenan toiminnalle” (Eduskunta 26, 26).

Vastaavia ilmaisuja käytettiin Eduskunnassa usein, kun taas *Assemblée*ssa niiden käyttö oli huomattavasti harvinaisempaa. Näyttää siis siltä, että Eduskunnassa puhujilla oli tarve tuoda eksplisiittisesti esiin, että eurooppalaisia koskevat asiat koskevat myös suomalaisia, ja samoin EU:ta koskevat asiat koskevat myös Suomea valtiona. Toisaalta tällaisen kielenkäytön voidaan katsoa osallistuvan eurooppalaisen identiteetin rakentamiseen: näin puhujat voivat myös korostaa sitä, että suomalaiset ovat osa eurooppalaisten ryhmää ja Suomi osa EU:ta. Onkin mahdollista, että puhujat haluavat omalla toiminnallaan rakentaa eurooppalaista identiteettiä, mutta osoittavat samalla, että puhetilanteen hetkellä suomalaiset ja eurooppalaiset nähdään vielä kahtena erillisenä sosiaalisena ryhmänä. On siis todennäköistä, että tämän kaltainen puhe vaikuttaa kuulijoihin yksilöllisesti, jolloin osan mielissä se rakentaa kuvaa eurooppalaisista suomalaisista, kun taas osan mielessä se vahvistaa kuvaa suomalaisten ja eurooppalaisten erillisyydestä.

EU-jäsenyys

Kuten aikaisemmin luvussa 2.2. todettiin, EU-jäsenyys on ollut yksi merkittävä eurooppalaisen identiteetin rakennuspalikka (Laffan 2004, 80). Tätä korostavat ennen kaikkea keskustelut EU:n ja Turkin suhteista, mutta myös EU:n ja siitä nyt irtautuvan Iso-Britannian suhteista. Näyttäisikin siltä, että Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa Iso-Britannia mielletään jo EU:n ulkopuoliseksi maaksi, ja siten se rajataan usein myös eurooppalaisen identiteetin ulkopuolelle:

(18) ”Yksi iso asia on se, missä määrin Iso-Britannia tulee vastaamaan niistä taloussitoumuksistaan, joita se on jäsenyyden aikana tehnyt. Meillähän on EU:ssa monen vuoden rahoituskehys, jonka käyttö on etukäteen suunniteltu ja jaettu eteenpäin.” (Eduskunta 8, 2.)

(19) ”Ehdoton prioriteettimme on etsiä mahdollisimman pian sopimus, jolla voidaan suojella Iso-Britanniassa asuvia eurooppalaisia kansalaisia ja Euroopassa asuvia brittejä, huolehtien samalla heidän oikeuksistaan”²⁷ (*Assemblée* 14, 1084).

Esimerkissä (18) EU muodostaa puhujan oman ryhmän, johon hän viittaa *me*-pronominilla, kun taas Iso-Britannia kuuluu puhujan puheenvuorossa pikemminkin sen ulkopuolelle. Vaikka Iso-Britannia on ollut EU-jäsen vuodesta 1973, Eduskunnan ja *Assemblée*n täysistunnoissa näyttäisi vallitsevan käsitys siitä, että sen ero EU:sta tarkoittaa myös ainakin jonkin tasoista eroa eurooppalaisuudesta ja siten myös eurooppalaisesta identiteetistä. Iso-Britannian kohdalla voidaan tosin sen historiaa katsoen miettiä, onko sen kansalaisten kokema eurooppalainen identiteetti koskaan ollut kovinkaan vahva – ainakin viimeaikaisten eurobarometrien mukaan (ks. esim. Euroopan unioni 2017) vain hieman yli puolet (54 %) briteistä kokevat olevansa eurooppalaisia. Brittien kokema eurooppalaisuus vaatisi kuitenkin oman tutkimuksensa, joten tässä en käsittele sitä syvällisemmin. Esimerkit (18) ja (19) osoittavat kuitenkin sen, että Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa Iso-Britanniaa ja sen EU-eroa käytetään keinona rakentaa eurooppalaista identiteettiä me–muut-erottelun muodossa.

Eduskunnan ja *Assemblée*n keskusteluista välittyvät kuitenkin toisistaan poikkeavat käsitykset siitä, mihin EU-jäsenyys perustuu. Eduskunnan täysistunnoissa EU-jäsenyyden taustalla ilmoitetaan usein olevan halu liittyä osaksi länsimaita (esimerkki [20]). *Assemblée*ssa puolestaan puhujat korostavat EU:n perustamisen aikaisia tavoitteita, jotka liittyvät ennen kaikkea rauhan rakentamiseen Euroopassa (esimerkki [21]):

(20) ”Euroopan unionin jäsenyys oli Suomelle aikoinaan poliittinen valinta, jolla sidoimme itsemme entistä vahvemmin läntiseen arvoyhteisöön” (Eduskunta 19, 5).

(21) ”Ranskalaiset ovat uskoneet meille eurooppalaisen ambition toteuttamisen, jotta voimme osoittaa ylpeytemme siitä, että olemme yksi perustajamaista tälle hankkeelle, joka on tuonut meille rauhan [...]”²⁸ (*Assemblée* 17, 5610).

²⁷ ”La priorité absolue sera de trouver au plus vite un accord pour protéger les citoyens européens vivant au Royaume-Uni et les Britanniques vivant en Europe en garantissant leurs droits” (*Assemblée* 14, 1084).

Nämä erilaiset EU-jäsenyyden taustalla vaikuttavat motiivit kertovat siitä, että eurooppalaista identiteettiä rakennetaan näissä kahdessa parlamentissa eri tavoin. Kuten esimerkeistä (20) ja (21) käy ilmi, EU-jäsenyydestä puhutaan useimmiten positiiviseen sävyyn. Oman ryhmän hyvien puolien korostaminen on tyypillinen sosiaalisen identiteetin rakentamisen keino, joten myös näiden esimerkin kaltaisten kommenttien voidaan katsoa rakentavan eurooppalaista identiteettiä.

EU-jäsenyyteen ja siten EU:n kansalaisuuteen liittyy vielä yksi merkittävä kielellinen keino, jota käytetään *Assemblée*ssa erittäin aktiivisesti. Siellä puhujat viittaavat muihin eurooppalaisiin usein sanalla ”*kanssakansalaiset*” (*concitoyens*), mikä voidaan nähdä vahvana yhtenäisyyttä korostavana ilmaisuna. Sanalle ei löydy suomen kielestä käyttökelpoista vastinetta, mutta sillä siis viitataan muiden EU-maiden kansalaisiin puhumalla heistä saman kansalaisuuden edustajina. Kyseessä ei ole vain harvinaisena tehokeinona käytetystä ilmaisusta, vaan sanaa käytettiin sujuvasti useissa asiayhteyksissä, esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

(22) ”*Kanssakansalaistemme* suojeleminen tarkoittaisi todellisen puolustuksellisen Euroopan rakentamista, sotilaallisten valttikorttiemme yhdistämistä sekä yhdellä äänellä puhumista”²⁹ (*Assemblée* 16, 2949).

(23) ”[...] mutta se pohja, jolle näitä hankkeita on rakennettava, se on herkkä suhde, yhteiselo, lyhyesti sanottuna se kanssakansalaistemme tietoisuus siitä, että he ovat eurooppalaisia”³⁰ (*Assemblée* 16, 2929).

Tällä tavoin puhujat osoittavat, että he omaavat muiden EU-kansalaisten kanssa yhteisen kansalaisuuden. Sanan *kanssakansalainen* käyttö on merkittävä kielellinen keino identiteetin rakentamisen kannalta, sillä yhteinen kansalaisuus on keskeinen osa EU-jäsenyyttä ja me–muut-erottelun tekemistä (ks. esim. Citrin & Sides 2004, 165). Tämä korostaa eurooppalaisen identiteetin kansalaisuuteen perustuvaa puolta, sillä puhumalla kanssakansalaisista *Assemblée*n jäsenet liittävät EU-kansalaisten välillä vallitsevan yhteenkuuluvuuden ensisijaisesti kansalaisuuteen, eivätkä esimerkiksi yllä ehdotetulla tavalla kulttuuriin tekijöihin. Onkin ehdotettu (*id.*, 183), että eurooppalainen

²⁸ “C’est pour traduire l’ambition européenne que les Français nous ont confiée, pour réaffirmer notre fierté d’être un des États fondateurs de ce projet qui nous a donné la paix [...]” (*Assemblée* 17, 5610).

²⁹ “Protéger nos concitoyens, c’est construire une véritable Europe de la défense, mettant en commun les atouts militaires et parlant d’une seule et même voix” (*Assemblée* 16, 2949).

³⁰ “[...] mais la base, le socle sur lequel tous ces projets doivent se construire, c’est le lien sensible, le vivre-ensemble, en un mot, la conscience qu’ont nos concitoyens d’être des Européens” (*Assemblée* 16, 2929).

identiteetti olisi pääasiallisesti juuri kansalaisuuteen perustuvaa, sillä EU:n jäsenmaat eivät muodosta yhtenäistä kansaa uskonnollisesti, kulttuurisesti tai symboliensa välityksellä. Tämän tutkimuksen havainnot eivät kuitenkaan vahvista täysin tätä ajatusta, sillä kuten yllä havaitsin, Eduskunnassa ja *Assemblée*ssä hyödynnetään myös identiteetin kulttuurista osaa korostavia kielellisiä keinoja. Näyttäisikin siltä, että Eduskunta ja *Assemblée* käyttävät eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentamiseen sekä kulttuuriseen että kansalaisuuteen perustuvia kielellisiä keinoja.

EU-jäsenyys voidaan nähdä keinona luoda eurooppalaista identiteettiä ennen kaikkea maantieteellisen Euroopan sisällä, sillä sen avulla voidaan erotella potentiaalisista eurooppalaisista ns. todelliset eurooppalaiset. Kuten Schilden (2014) tutkimus osoittaa, eurooppalaisen identiteetin piiriin voi kuulua ihmisiä myös EU:n ja sen konkreettisimman integraation ulkopuolelta EU:n potentiaalisista jäsenmaista ja lähinaapureista. Eurooppalaisuuden sitomisella EU-jäsenyyteen voidaan erottaa nämä EU:n ulkopuoliset eurooppalaiset ”meistä” ”muiksi.” Samaa keinoa käytettiin puhuttaessa EU:n itänaapureista, mutta myös selkeästi muista sosiaalisista ryhmistä, kuten amerikkalaisista. Olikin tyypillistä, että Yhdysvalloista puhuttiin jokseenkin negatiiviseen sävyyn protektionistisena, kun taas samassa yhteydessä korostettiin EU:n avoimuutta ja viisautta positiivisessa valossa. Näin myös Eduskunnan puhujat rajasivat eurooppalaisuuden vain EU:n jäsenmaiden kansalaisten ominaisuudeksi Rissen (2004, 255) havaitsemalla tavalla, mikä korostaa Eduskunnalle tyypillistä tapaa sitoa eurooppalainen identiteetti kansalaisuuteen sidonnaisiin tekijöihin.

Yhteistyö

Eduskunnassa sanaa *yhteistyö* käytettiin hyvin usein ja yleisimmin eksplisiittisesti. Myös implisiittiset viittaukset yhteistyöhön (esimerkiksi puhe yhteistoiminnasta tai yhteisistä hankkeista) olivat yleisiä. Mielenkiintoisen yhteistyön diskurssista tekee se, että sen avulla toisaalta luotiin EU:sta ja eurooppalaisuudesta positiivinen kuva, mutta toisaalta korostettiin jäsenmaiden erillisyyttä toisistaan: yhteistyöstä puhuttiin EU:n jäsenmaiden ohella myös muiden valtioiden, kuten Suomen ja Kanadan tai Suomen ja Yhdysvaltojen välisenä kanssakäymisenä. Yhteistyö nähtiin siis ennen kaikkea erillisten valtioiden harjoittamana yhteistoimintana, eikä niinkään yhden yhteisön osasten välisenä vuorovaikutuksena. Seuraavat otteet Eduskuntaa koskevasta aineistosta kuvaavat hyvin yhteistyön diskurssin luonnetta:

(24) ”EU-yhteistyöstä sanoisin, että todella, meidän pitää kehittää *rajat ylittävää yhteistyötä*”

(Eduskunta 1, 7)

- (25) ”Vihreiden mielestä *EU-yhteistyötä* voidaan syventää eri tahtiin, kunhan huolehdimme, että ne maat, jotka eivät ole heti valmiita, pääsevät mukaan myöhemmin” (Eduskunta 19, 15).
- (26) ”On oltava aloitteellinen, mentävä *Saksan ja Ranskan johtamaan yhteistyöhön*, [Puhemies koputtaa] tehtävä pohjoismaista yhteistyötä tiedostaen Pohjoismaiden erilaiset lähtökohdat” (Eduskunta 19, 27).
- (27) ”[...] tämä ei ole liittovaltiokehitystä vaan tämä pysyvä rakenteellinen *yhteistyö on jäsenmaiden välistä yhteistyötä*” (Eduskunta 26, 36).

Esimerkki (24) on osoitus siitä, että yhteistyötä tehdään nimenomaan valtioiden rajojen yli, eikä yhtenäisen unionin sisällä. Esimerkissä (25) ehdotetaan, että EU-yhteistyön syventäminen voi valtiosta riippuen edetä eri tahtiin. Etenkin esimerkki (26) korostaa sitä, että yhteistyön osapuolet ovat juuri kansallisvaltioita, kuten Saksa ja Ranska. Se myös havainnollistaa sitä, että yhteistyöstä puhuttaessa osapuolina voi EU:n jäsenmaiden ohella olla hyvin myös muut maantieteelliset yhteisöt, kuten tässä Pohjoismaat, joista kaikki eivät ole lainkaan EU:n jäsenmaita. Esimerkki (27) osoittaa, että yhteistyö nähdään nimenomaan jäsenmaiden välisenä toimintana, jolloin jokainen valtio on itsenäinen toimija. Yhteistyön diskurssi siis toisaalta osallistuu eurooppalaisen identiteetin rakentamiseen luomalla mielikuvan toisiinsa positiivisesti suhtautuvien jäsenmaiden joukosta, mutta toisaalta myös ruokkii ajatusta jäsenmaiden erillisyydestä ja unionin perustumisesta juuri yksittäisten valtioiden yhteistoimintaan sen sijaan, että siitä puhuttaisiin yhtenä toimijana maailmanpolitiikassa.

Assembléessa yhteistyöstä puhuttiin huomattavasti vähemmän: kun Eduskunnassa yhteistyöstä puhuttiin lähes jokaisessa keskustelussa ja niissäkin useissa puheenvuoroissa, sana yhteistyö (*coopération*) esiintyi koko *Assembléeta* koskevassa aineistossa vain muutaman kerran. Näyttäisikin siltä, että *Assembléessa* EU:ta pidetään yhtenäisempänä kokonaisuutena, ja sen toiminta ja tulevaisuus nähdään pikemminkin EU:n saavutuksena kuin seurauksena eri maiden välisestä yhteistyöstä. On totta, että myös *Assembléessa* keskusteltiin välillä jäsenmaiden välisistä eroista ja tiedostettiin toki EU:n koostuminen jäsenmaista. *Yhteistyö*-sanon käyttö (tai pois jättäminen) kertoo kuitenkin merkittävästä näkökulmaerosta siihen, mihin EU:n toiminta perustuu.

Mikäli yhteistyöstä puhuminen voidaan nähdä jäsenmaita toisistaan erottelevana diskurssina, *yhtenäisyydestä* puhumisen voidaan katsoa olevan keino korostaa sitä, että jäsenmaat muodostavat puhujien mielessä yhtenäisen kokonaisuuden. Eurooppalaisen identiteetin diskurssiin kuuluukin vahvasti juuri yhtenäisyyden ajatus, jota korostettiin parlamenteissa esimerkiksi seuraavin tavoin:

- (28) ”Meillä on hyvin paljon valvottavaa *yhteisessä Euroopassa* [...]” (Eduskunta 19, 41).

(29) ”Meidän on myös *kollektiivisesti* kysyttävä itseltämme, mitä me, vakuuttuneet eurooppalaiset, haluamme vielä *yhdessä* saavuttaa”³¹ (*Assemblée* 1, 108).

Tämä on yksi selkeimmistä keinoista, joilla Eduskunnassa ja *Assembléessa* luotiin kuvaa yhtenäisestä EU:sta. Eduskunnassa tähän keinoon turvauduttiin *Assembléeta* hieman harvemmin, mutta kummassakin parlamentissa yhtenäisyydestä puhumista käytettiin paljon eurooppalaisen identiteetin rakentamisen keinona. Kuten esimerkiksi (29) havaitaan, *Assembléessa* yhtenäisyydestä puhuttaessa käytettiin usein myös *me*-pronominia ja muita EU-myönteisiä ilmaisuja, kuten tässä ilmausta *vakuuttuneet eurooppalaiset* (*Européens convaincus*).

Eduskunnassa ja *Assembléessa* puhutaan siis yhteistyöstä ja yhtenäisyydestä toisistaan poikkeavin tavoin. Näyttäisi siltä, että *Assembléessa* EU:ta pidetään yhtenäisempänä kokonaisuutena kuin Eduskunnassa, sillä ranskalaiset kokevat useammin EU:n toimivan yhdellä äänellä, kun taas suomalaiset puhuvat EU:n työstä useammin valtioiden välisenä yhteistyönä. Lisäksi *Assembléessa* oli hieman tyypillisempää puhua EU:n yhtenäisyydestä kuin Eduskunnassa. Bickert, Hodson ja Puetter (2015, 717) tulevat artikkelissaan siihen lopputulokseen, että EU:n integraatio on muuttunut Maastrichtin sopimuksen jälkeen enemmän hallitustenväliseksi yhteistyöksi sen sijaan, että uudet toiminnan muodot olisivat ylikansallisia. He kutsuvatkin nykytilaa uudeksi hallitustenvälisyydeksi (*new intergovernmentalism*). Onkin mahdollista, että myöhemmin EU:hun liittynyt Suomi kokee EU:n toiminnan tämän vuoksi enemmän valtioiden välisenä yhteistyönä kuin *Assemblée*, joka on ollut jo ennen Maastrichtin sopimusta pitkään rakentamassa eurooppalaista yhteisöä ylikansalliseen suuntaan. On kuitenkin otettava huomioon, että Eduskuntaa koskevassa aineistossa suhteellisesti suurempi osa oli EU:n ja sen jäsenmaiden ja Kanadan välistä vapaakauppasopimusta (CETA) koskevaa keskustelua. Koska kyseessä on ns. kaksoissopimus, eli se vaatii sekä EU:n että sen jokaisen jäsenmaan hyväksynnän, on luonnollista, että valtioiden välisestä yhteistyöstä keskusteleminen korostui tässä yhteydessä. Siltikin, vaikka CETA-keskustelut olisi täysin rajattu aineistosta pois, yhteistyö säilyi Eduskunnassa paljon vallitsevampana diskurssina kuin *Assembléessa*.

Yhteistyöhön liittyvää keskustelua ohjasivat osittain myös muut temaattiset valinnat, sillä Eduskunnan keskustelujen teemat liittyivät muutoinkin *Assembléeta* useammin talouteen sekä puolustukseen. On totta, että etenkin talouden saralla EU:lla on suhteessa jäsenmaihiin merkittävästi toimivaltaa, mutta

³¹ ”Aussi nous devons nous demander collectivement ce que nous, Européens convaincus, souhaitons encore accomplir ensemble” (*Assemblée* 1, 108).

toisaalta jäsenmaiden puolustus kuuluu yhä – EU:n sotilaallisten elinten vahvistamisesta huolimatta – ensisijaisesti jäsenvaltioiden toimivaltaan. On siis mahdollista, että täysistuntokeskustelujen teemoilla on ollut vaikutusta siihen, kuinka paljon Eduskunnan jäsenet puhuvat valtioiden välisestä yhteistyöstä sen sijaan, että he puhuisivat EU:sta yhtenä toimijana. Tämä on tärkeää huomioda tutkimuksen tuloksia analysoidessa, jolloin yhteistyöstä keskustelemiselle ei tule antaa suhteetonta painoarvoa muihin aladiskursseihin nähden. Se antaa tästä huolimatta viitteitä yleisestä suhtautumisesta EU:hun ja sen toimintaan, mikä on omiaan rakentamaan eurooppalaisen identiteetin diskurssia.

5.2.3. Arvot

Kolmas keskeiseksi noussut eurooppalaista identiteettiä rakentava diskurssi on Eduskunnan ja *Assemblée*n täysistunnoissa *arvodiskurssi*. Kuten luvussa 2.2. havaittiin Laffanin (2004, 78) mukaisesti, arvot ja normit ovat keskeisiä eurooppalaisen identiteetin rakennuspalikoita. EU on jäsenmailleen arvoyhteisö, mikä ilmenee jo sen perussopimuksista: EU:n perusarvoiksi on Lissabonin sopimuksen 2 §:n mukaan määritelty ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Nämä arvot ovat olleet sille myös ulkopoliittikan keskeinen vaikutin, sillä se on pyrkinyt omia arvojaan ajamalla integroimaan myös lähimpiä naapurimaita haluamaansa politiikkaan (Aalto 2014, 163). Vaikka arvojen rooli EU:n ulkopoliitikassa näyttäisi olevan aiempaa vähäisempi (*ibid.*), etenkin Eduskunnan tekstit osoittavat EU:n perusarvojen olevan yksi keskeisimpiä eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakennuspalikoita.

Mitä ovat eurooppalaiset arvot?

Edellä määriteltyt arvot ovat olleet osa myös EU:n toimeenpanemaa eurooppalaisen identiteetin rakentamisen projektia, ja ne mainittiin jo vuonna 1973 annetussa julistuksessa yhteisestä identiteetistä (Laffan 2004, 81–82). Tässä julistuksessa ja perussopimuksissa määritellyt arvot ovatkin aineistossani yksi merkittävimmistä identiteettidiskurssin rakentamisen keinoista. Eduskunta puhui arvoista huomattavasti useammin kuin *Assemblée*. Lisäksi Eduskunnassa viitattiin usein juuri edellä mainittuihin Lissabonin sopimuksessa määriteltyihin arvoihin, kun taas *Assemblée*n puheenvuoroissa arvojen sisältö vaihteli enemmän. Eduskunnassa arvoista puhuttiin esimerkiksi seuraavasti:

- (30) ”Euroopan kannalta minua huolestuttaa kaikista eniten se, että on jäsenmaita tänä päivänä, jotka haastavat Euroopan perusarvot, ja näitä meidän pitää ilman muuta puolustaa” (Eduskunta 19, 12).

- (31) ”EU:n perusarvoihin, kuten täällä on tänäänkin viitattu, kuuluu sananvapaus ja mielipiteen vapaus, ja olen melko varma, että ne on tarkoitettu kattamaan myös EU:sta itsestään keskustelemisen” (Eduskunta 19, 46).
- (32) ”EU:n on oltava toimintakykyinen puolustaakseen arvojaan, demokratiaa, oikeusvaltiota ja ihmisoikeuksia niin sen omalla alueella kuin kaikkialla maailmassa” (Eduskunta 26).
- (33) ”On selvää, että taloudellinen hyöty on tärkeää, mutta missä on toimintamme eurooppalaisten arvojen puolesta?” (Eduskunta 26, 22).

Eurooppalaisen identiteetin näkökulmasta on merkityksellistä, puhuvatko poliitikot *EU:n arvoista* vai *eurooppalaisista arvoista*. Ilmaisuihin *EU:n arvot* viestittää, että arvot kuuluvat Euroopan unionille instituutiona, kun taas eurooppalaiset arvot ovat jokaisen eurooppalaiseksi mielletyn omaksumat arvot. Kolmantena aineistossa esiintyvänä vaihtoehtona on puhuttu *Euroopan arvoista*, jotka taas voidaan mieltää maantieteelliselle alueelle yhteisinä arvoina. Voidaankin katsoa, että EU:n arvoista puhumisella rakennetaan kumpaakin eurooppalaisen identiteetin osa-aluetta – kulttuurista ja kansalaisperustaista. Eniten arvoista puhuttiin pääministerin ajankohtaisista EU-asioista antaman ilmoituksen (Eduskunta 26) yhteydessä, joka oli muutenkin eurooppalaisen identiteetin rakentamisen kannalta tärkeä keskustelu, mikä kertoo arvojen merkittävästä asemasta sen rakentamisessa.

Assembléessa arvoista keskusteltiin harvemmin kuin Eduskunnassa, ja sen sijaan, että puhujat olisivat viitanneet Lissabonin sopimuksen arvoihin sellaisenaan, he luettelivat usein EU:n (tai silloisen Euroopan yhteisön, EY:n) perustamisen aikaisia sekä ranskalaiselle yhteiskunnalle merkittäviä arvoja.

- (34) ”Maailmassa ja Euroopassa populismit tekevät läpimurtoa, ja meidän on ymmärrettävä, että se on suureksi vaaraksi EU:n perustajamaiden arvojen jatkuvuudelle [...]”³² (*Assemblée* 12, 1015).
- (35) ”Hyvät rouva ja herra edustajat, Eurooppa koostuu demokratian, yleisten oikeuksien ja vapauksien, rauhan ja yhteistyön arvoista”³³ (*Assemblée* 16, 2932).
- (36) ”Se [EU] pysyy kuitenkin suurimman osan ajasta niiden sosiaalisten arvojen takaajana, jotka tekevät ’yhteiskunnan’: tasa-arvo, vapaus, julkisen vallan jatkuvuus”³⁴ (*Assemblée* 16, 2935).

³² Dans le monde et en Europe, les populismes font une percée dont il faut bien reconnaître qu’elle représente un extraordinaire danger pour la pérennité des valeurs des pères fondateurs de l’Union européenne [...]” (*Assemblée* 12, 1015).

³³ “Mesdames et messieurs les députés, l’Europe, ce sont des valeurs, celles de la démocratie, des droits et des libertés publiques, de la paix et de la coopération” (*Assemblée* 16, 2932).

Esimerkki (34) kertoo siitä, että ranskalaisille juuri perustajamaiden arvot ovat suojelemisen arvoisia. Esimerkki (35) puolestaan on osoitus siitä, kuinka *Assembléessa* korostetaan usein rauhaa yhtenä keskeisenä eurooppalaisena arvona, mikä ei näkynyt Eduskunnan keskusteluissa lainkaan samassa mittakaavassa. Rauhasta ja yhteistyöstä puhumisen voidaan katsoa viittaavan niinkin kauas kuin hiili- ja teräsyhteisön perustamisaikoihin, jolloin maiden tavoitteena oli taata rauha Euroopan maiden kesken ja vahvistaa taloudellista yhteistyötä. Ranskalaisten arvojen tärkeydestä kertoo puolestaan esimerkki (36), jossa puhuja viittaa kahteen Ranskan tasavallan tunnuslauseen (*liberté, égalité, fraternité*) kolmesta arvosta: vapauteen ja tasa-arvoon. Tämä viittaa siihen, että *Assembléessa* puhujat korostavat myös EU:n toiminnassa ranskalaisille kansana tärkeitä arvoja sen sijaan, että he puhuisivat EU:n perussopimusten mukaisten eurooppalaisten arvojen korostamisesta.

Ranskan tapa yhdistää tai sekoittaa ranskalaiset ja eurooppalaiset arvot puheessaan kertoo siitä, että he kokevat EU:n erilaisena arvoyhteisönä kuin esimerkiksi Lissabonin sopimuksen arvoihin pääasiassa viittaava Eduskunta. Tämä ero parlamenttien tavoissa puhua arvoista kertoo heidän eroistaan eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentamisessa: voidaan tulkita, että Eduskunnassa koetaan eurooppalaisen identiteetin rakentuvan EU:n instituutiona asettamien perusarvojen varaan, kun taas *Assembléessa* rakennetaan eurooppalaista identiteettiä enemmän myös kansallisesti tärkeiden arvojen varaan, jotka ovat kenties vahvemmin kulttuurisesti muovautuneita.

Demokratia

Kuten esimerkeistä (32) ja (35) käy ilmi, sekä Eduskunnan että *Assemblée*n puheenvuoroissa korostettiin demokratian tärkeyttä EU:n keskeisenä arvona. Puhujat olivat tosin usein sitä mieltä, että demokratia ei toteudu EU:ssa riittävässä laajuudessa ja vaativat EU:n päätöksentekoprosessien demokraattisuuden vahvistamista ja kansalaisten aktiivisempaa osallistamista. Se, että puhujat kokevat demokratian yhdeksi EU:n keskeisimmistä arvoista, viittaa kahteen asiaan:

Ensinnäkin sana demokratia on peräisin sanoista *demos* (kansan) ja *kratos* (valta), jolloin taustalla on siis ajatus poliittisesta järjestelmästä, jossa valta on yhdellä kansalla. Kun Eduskunnan ja *Assemblée*n poliitikkojen puhe EU:n demokratiasta ja sen tärkeydestä voi siis viitata siihen, että he kokevat EU:n muodostavan ainakin jollain tasolla yhtenäisen kansan, jolla on yhteinen päätöksentekojärjestelmä. Esimerkiksi Setälä (2003, 22) määrittelee kansan eli demoksen rajatuksi joukoksi ihmisiä, ”joilla on

³⁴ “Pourtant, celui-ci reste, dans la plupart des cas, le garant de principes qui ont une fonction sociale, qui font « société » : l'égalité, la liberté, la continuité du service public » (*Assemblée* 16, 2935).

jonkinlaiset oikeudet poliittisen vallan käyttöön, toisin sanoen kollektiiviseen päätöksentekoon vaikuttamiseen.” Tämä on hyvin laaja demoksen määritelmä, ja tässä valossa EU:n kansalaiset voitaisiin jopa nähdä yhtenä kansana. Toisaalta EU:n kansalaisten tosiasialliset vaikutusmahdollisuudet unionin päätöksentekoon voidaan kyseenalaistaa, ja monien tarkempien määritelmien perusteella EU:n kansalaisten muodostamalta kokonaisuudelta puuttuu useita kansan tunnuspiirteitä. Esimerkiksi Cederman (2001, 140) katsoo, että demokratia vaatii vaalien ohella myös institutionaalisen rakenteen, johon liittyvät ”intensiivinen kommunikaatio ja sosio-kulttuurinen koheesio.” On helppo todeta, että EU:n kansalaiset eivät muodosta tällaista joukkoa. Usein myös demokratiavajetta koskevassa keskustelussa korostetaan juuri EU:n kansalaisten henkisen yhtenäisyyden puutetta. Vaikka normatiivinen integraatio on vuosien saatossa syventynyt, näyttäisi siltä, että eurooppalainen identiteetti ei ole samalla tavalla ottanut tuulta alleen (ks. esim. Raunio 2014, 24; 123). On kuitenkin mahdollista, että Eduskunnan ja *Assemblée*n puhujat ovat halunneet nostaa demokratian tärkeyden esiin luodakseen kuvaa yhdestä, tai ainakin usein ajateltua yhtenäisemmästä eurooppalaisesta kansasta.

Toisaalta demokratian edistämisen voidaan katsoa viestivän siitä, että puhujat haluavat saada paremmin oman jäsenvaltionsa äänen kuuluviin unionissa sen sijaan, että ylikansalliset instituutiot puhuisivat yhdellä EU:n äänellä. Tämän voidaan tulkita kertovan siitä, että puhujat eivät halua syvempää ylikansallista integraatiota, vaan haluavat säilyttää jäsenvaltiot päätöksenteon perusyksikköinä. tutkimus tukee tätä tulkintaa, sillä he osoittavat jäsenmaan kansalaisuuden olevan ylikansallisesta demokratiasta huolimatta ensisijaisessa asemassa EU:n kansalaisuuteen nähden. He perustelevat havaintonsa sillä, että vapaan liikkuvuuden johdosta toiseen EU-maahan matkaavan oikeudet ja velvollisuudet riippuvat kuitenkin aina kohdemaan kansalaisen oikeuksista ja velvollisuuksista. He kutsuvatkin tätä näkökulmaa kansanvallan sijaan kansainvallaksi (*demoicracy*), jolloin demokraattisen päätöksenteon taustalla ei ole yhtä kansaa, vaan useita. Myös EU:n perussopimuksissa mainitaan EU:n koostuvan *kansoista* monikossa (Lissabonin sopimuksen § 1). Näin ollen demokratian korostaminen, ja etenkin sen vaatimus sen lisäämisestä, toimisi yhtenäisen identiteetin rakentamisen sijaan erillisten valtioiden ja siten erillisten identiteettien rakentajana. Myös esimerkiksi Muñoz (2008, 46) on osoittanut demokratian olevan perinteisesti yksi keskeisistä eurooppalaisen integraation ja identiteetin rakennuspalikoista, mikä vahvistaa tämän tutkimuksen havaintoa sen tärkeydestä.

On kuitenkin pidettävä mielessä, että demokratian edistäminen johtaisi väkisinkin sääntelyn määrän kasvuun ja siten syvempään integraatioon, minkä voidaan katsoa myös yhdistävän jäsenmaita entisestään. Lisäksi, kuten aiemmin tässä tutkimuksessa todettiin, demokratia kuuluu EU:n omiin

perusarvoihin, jolloin sen korostaminen on toisaalta myös yksi keino korostaa EU:n yhteisten arvojen merkityksellisyyttä. Tästä tulkintojen kirjosta voidaan kuitenkin tehdä yhtenäinen päätelmä siitä, että demokratia on yksi keskeinen osa eurooppalaisen identiteetin arvodiskurssia, joskin se todennäköisesti rakentaa identiteetistä puhujansa tavoitteiden näköistä, ja nämä tavoitteet tuskin ovat kaikilla puhujilla samat. Demokratian roolista eurooppalaisen identiteetin diskurssissa voisikin toteuttaa oman tutkimuksensa, jotta siitä voitaisiin saada tämän tasoista pohdintaa validimpia tuloksia. Se näyttäisi kuitenkin olevan kummankin parlamentin EU-aiheisissa keskusteluissa niin usein esillä, että sillä voidaan katsoa olevan ainakin jonkinlainen rooli myös eurooppalaisen identiteetin rakentumisessa.

Suvereniteetti

Tämän lisäksi etenkin *Assembléessa* käytiin aktiivista keskustelua suvereniteetista ja sen merkityksestä. Osa poliitikoista puhui jo *eurooppalaisesta suvereniteetista* ja *EU:n suvereniteetista*, kun taas osa oli sitä mieltä, että suvereniteetti voi kuulua vain kansalle, jollaista ei EU:lla heidän mukaansa ole. Eduskunnassa vastaavaa diskurssia ei ollut havaittavissa, vaan kaikki puhujat katsoivat (eksplisiittisesti tai implisiittisesti), että ylin suvereniteetti kuuluu ensisijaisesti jäsenvaltioille. Tämä havainto on mielenkiintoinen, sillä koska suvereniteetilla tarkoitetaan ylintä jakamatonta päätösvaltaa, sen mieltäminen ylikansallisen tason instituution ominaisuudeksi on huomionarvoinen seikka myös eurooppalaisen identiteetin kannalta. Suvereniteetti arvona liittyykin vahvasti me–muut-erotteluun, sillä eurooppalaisesta suvereniteetista puhuminen on omiaan luomaan eurooppalaisten ”me-ryhmää”, jonka asioista EU:lla on instituutiona ylin päätösvalta. Sen lisäksi suvereniteetilla on vahva yhteys myöhemmin tässä luvussa (5.2.5.) käsiteltävään EU:n integraatioon. Katson, että sen käsitteleminen myös arvojen yhteydessä on perusteltua, sillä se sisältää pragmaattisen luonteensa (kenellä on ylin juridinen päätösvalta) ohella myös merkittävän arvolatauksen siitä, kuka toimijana on oikeutettu harjoittamaan kansalaisia koskevaa ylintä päätösvaltaa.

Seuraavat esimerkit havainnollistavat sitä, miten suvereniteetista Eduskunnassa ja *Assembléessa* puhuttiin:

(37) ”Saksa ja Suomikin ovat pitäneet esillä EU:n yhtenäisyyden merkitystä näinä kriittisinä aikoina. Yhtenäisyyttä ei kuitenkaan pidä edistää kansallisen suvereniteetin kustannuksella” (Eduskunta 19, 10).

(38) ”Ne todella voivat rajoittaa suvereenien valtioiden demokraattista päätöksentekoa kansainvälisten suurfirmojen hyväksi” (Eduskunta 22, 23).

(39) ”Herra pääministeri, CETA vaarantaa dramaattisesti kansallisen suvereniteettimme”³⁵ (*Assemblée* 15, 1690).

(40) ”Suvereenin Euroopan ensimmäinen ehto on yhtenäisyyden vahvistaminen, mutta se on tuomittu epäonnistumaan, jos kansojen, eurooppalaisen suvereniteetin asianosaisten, tahtoa ei oteta oikeasti huomioon”³⁶ (*Assemblée* 16, 2929).

(41) ”Eikö olekin yksinkertainen mutta mullistava ajatus, että tästedes suvereniteettia harjoitetaan useammalla eri tasolla?”³⁷ (*Assemblée* 17, 5612).

(42) ”Ranskalainen ja eurooppalainen suvereniteetti ovat yhteisten intressien yhteenkietoutumia, ja eurooppalainen suvereniteetti ei ole mitään muuta kuin ranskalaisen suvereniteetin laajennus!”³⁸ (*Assemblée* 17, 5618).

Molemmissa parlamenteissa suvereniteetista puhuttiin yleisimmin kansallisvaltion piirteenä (esimerkit [37], [38], [39]), minkä lisäksi *Assemblée*ssa suvereniteetti liitettiin useammassa keskustelussa myös ylikansallisen EU:n piirteeksi. Se, miten suvereniteetista puhutaan, kertoo siitä, kenelle puhujat ovat valmiita antamaan päätösvaltaa heitä itseään koskevissa asioissa – aineistoni valossa näyttäisi siltä, että Eduskunta katsoo suvereniteetin olevan kansallinen arvo. *Assemblée*ssa puolestaan suvereniteetin sijoittuminen valtion rajojen mukaan on myös kyseenalaistettu, kuten esimerkit (40), (41) ja (42) osoittavat. EU-myönteisimmät ranskalaisetkaan eivät kuitenkaan olisi valmiita hyväksymään yksiselitteisesti ylikansallista suvereniteettia, vaan kuten esimerkeistä (41) ja (42) käy ilmi, useat puhujat pitivät Ranskan ja EU:n suvereniteetteja rinnakkaisina suvereniteetin tasoina. Eurooppalaisen identiteetin diskurssin kannalta keskustelu suvereniteetista on mielenkiintoista: *Assemblée* näyttäisi olevan valmiimpi rakentamaan EU:sta poliittisesti vahvempaa unionia, kun taas Eduskunnassa

³⁵ “Monsieur le Premier ministre, le CETA constitue une menace dramatique pour notre souveraineté nationale” (*Assemblée* 15, 1690).

³⁶ “La première condition de l’Europe souveraine, c’est le renforcement de son unité, mais ce travail d’unification est voué à l’échec s’il ne prend pas réellement en compte les aspirations des peuples, dépositaires de la souveraineté européenne” (*Assemblée* 16, 2929).

³⁷ “N’est-ce pas l’idée toute simple, mais révolutionnaire, que désormais la souveraineté s’exerce simultanément à plusieurs niveaux?” (*Assemblée* 17, 5612).

³⁸ “Les souverainetés française et européenne, c’est un entrelacs d’intérêts communs, et la souveraineté européenne n’est rien d’autre qu’un amplificateur pour notre souveraineté nationale!” (*Assemblée* 17, 5618.)

suvereniteetti nähdään vain kansallisena ominaisuutena. *Assemblée* tavan puhua suvereniteetista voidaankin tulkita rakentavan eurooppalaista identiteettiä, kun taas Eduskunnan tapa osallistuu pikemminkin kansallisen identiteetin rakentamiseen.

On tärkeä huomata, että koko Eduskuntaa koskevassa aineistossa suvereniteetti mainittiin vain kahdeksan (8) kertaa, kun taas *Assemblée* täysistuntokeskusteluissa suvereniteetti mainittiin peräti 93 kertaa. Näyttäisi siis siltä, että *Assemblée*ssa suvereniteetti on yksi keskeisistä EU-aiheisten keskusteluiden teemoista, kun taas Eduskunnassa sille ei ole annettu vastaavaa painoarvoa. Se, kuinka eri tavoin suvereniteetista puhuttiin Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa viestii siihen liittyvistä tunnelatauksista, sillä *Assemblée*ssa esitetty ajatus EU:n/eurooppalaisesta suvereniteetista herätti täysistunnoissa paljon keskustelua. Osittain taustalla on varmasti poliittisesta kontekstista nousevat tekijät: Ranskan presidentti Emmanuel Macron oli pitänyt ennen täysistuntoja, joissa suvereniteetista keskusteltiin erityisen paljon, eurooppalaista suvereniteettia käsittelevän puheenvuoron. Oli siispa luontevaa, että poliitikot ottivat myös *Assemblée* täysistunnoissa kantaa presidenttinsä lausumaan.

Kuten Frémont-Vanacore (2007, 21; 37) toteaa, kansallisen suvereniteetin säilyttäminen on aina ollut Ranskalle tärkeää huolimatta sen aktiivisesta osallistumisesta Euroopan integraation syventämiseen. Siksi on erityisen mielenkiintoista, että juuri *Assemblée*ssa puhuttiin ylikansallisen suvereniteetin mahdollisuudesta ja jopa sen tärkeydestä. Näyttäisikin siltä, että tämän tutkimuksen osoittama keskustelu suvereniteetista käy yksiin Frankin (2002, 324) havainnon kanssa, jonka mukaan Ranska tavoittelee ranskalaisen Euroopan sijaan ehkä jo useammin eurooppalaista Ranskaa. Tällä olisi merkittävä rooli myös eurooppalaisen identiteetin rakentamisessa, sillä suvereniteetin mieltäminen EU:n yhdessä jakamaksi arvoksi voidaan katsoa rakentavan eurooppalaista identiteettiä.

Vaikka suvereniteetti on nostettu tässä tutkimuksessa osaksi arvodiskurssia, on syytä huomata, että Eduskunta ja *Assemblée* eivät ole sen osalta kovinkaan vertailukelpoisia. Katson, että suvereniteetin mieltäminen ylikansalliseksi arvoksi tiukasti kansallisen arvon sijaan on kuitenkin yksi eurooppalaisen identiteetin rakentamisen keinoista ja sen indikaattoreista, sillä se kertoo puhujan valmiudesta nähdä EU yhtenäisenä päätöksenteon areenana. Tämän lisäksi eurooppalaisesta suvereniteetista puhuttiin pääosin erittäin positiiviseen sävyyn, mikä on Abramsin ja Hoggin (1990) teoriassa yksi tapa rakentaa sosiaalista identiteettiä. Tällä perusteella voidaan todeta, että *Assemblée* osallistui arvodiskurssin rakentamiseen myös keskustelemalla suvereniteetista ylikansallisena arvona.

Viimeisenä arvoihin liittyvänä huomiona haluan nostaa esiin kristinuskon: kummassakaan parlamenteista ei korostettu kristillisiä arvoja merkittävinä eurooppalaisina arvoina. *Assembléessa* kristillisyyys nostettiin esiin kerran koko aineistossa, ja Eduskunnassa siitä ei keskusteltu lainkaan. Muñozin (2008, 46) ja Malmborgin ja Stråthin (2002, 1) mukaan kristinuskon on ollut alusta asti tärkeä osa Euroopan integraatiota ja EU:n rakentamista, etenkin Ranskassa, jolloin kristinuskon puuttuminen eurooppalaisen identiteetin arvodiskurssista on mielenkiintoista. Toisaalta, kuten Malmborg & Stråth (2002, 1) toteavat, kristinuskon on ollut osa Eurooppaa jo pitkään ennen Euroopan yhteisön tai edes hiili- ja teräsyhteisön perustamista, jolloin sen merkitys eurooppalaisen identiteetin kannalta saattaa senkin vuoksi olla vähäisempi. Havainto on kuitenkin arvodiskurssin kannalta merkityksellinen, ja siksi syytä nostaa vielä erikseen esiin.

Yhteenvedona voidaan todeta, että arvodiskurssi on merkittävä osa eurooppalaisen identiteetin diskurssia, minkä tutkijat ovat osoittaneet jo aikaisemminkin (ks. esim. Abrams & Hogg 1990; Luoti 2012; Laffan 2004; Muñoz 2008; Malmborg & Stråth 2002). Koska euroskeptisyyden katsotaan yleensä toimivan eurooppalaisen identiteetin rakentamisen vastavoimana, Taggartin ja Szczerbiakin (2004, 3–4) huomio siitä, että euroskeptiset sotivat usein eurooppalaisia arvoja vastaan vahvistaa niiden merkitystä myös eurooppalaisen identiteetin rakentamisen välineinä. Eduskuntaa ja *Assembléeta* verrattaessa voidaan yhteenvedon omaisesti todeta, että Eduskunta rakentaa eurooppalaisen identiteetin arvopohjaa ensisijaisesti EU:n perussopimuksissa määriteltyjen arvojen varaan, kun taas *Assembléen* keskusteluissa eurooppalaiset ja ranskalaiset arvot usein sekoittuvat, jolloin ranskalaisia arvoja markkinoidaan välillä eurooppalaisina arvoina. Eduskunnassa puhujat näyttäisivät puhuvan arvoista yleisesti ottaen useammin, vaikkakin suvereniteetin osalta *Assembléen* keskustelu on kontekstista nousevista syistä johtuen aktiivisempaa. Kokonaisvertailussa Eduskunta kuitenkin turvautuu arvoista keskustelemiseen useammin kuin *Assemblée*.

Kuten jo me–muut-erottelun kohdalla yllä esimerkkien (16) ja (17) havainnollistamina sekä jo aikaisemmin luvussa 2.3.1. totesin, Suomelle yksi merkittävistä motiiveista EU-jäsenyyden suhteen oli liittyä osaksi länsimaista arvoyhteisöä. Tämä tutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että Suomelle eurooppalaiset arvot merkitsevät EU:n instituution asettamia arvoja, jotka Suomi on EU:hun liittyessään päättänyt jakaa. Eduskunnassa rinnastettiin usein eurooppalaiset arvot juuri länsimaalaisuuteen, kuten vielä seuraava esimerkki osoittaa:

(43) ”On itsestäänselvää, että haluamme olla mukana eurooppalaisessa, läntisessä arvoyhteisössä ja kaikin tavoin niissä keskusteluissa, joita siellä käydään” (Eduskunta 26, 43).

Assembléessa puolestaan arvot nousevat kauempaa eurooppalaisesta yhteistyöstä ja rauhan rakentamisen tavoitteista (kuten esimerkein [35] ja [36] havainnollistin) mahdollisesti siksi, että Ranska ei ole käynyt Suomen tavoin identiteettikamppailua idän ja lännen välillä. Jälleen on kuitenkin tarpeen huomauttaa, että parlamenttien puheista johdettavia havaintoja ei voida sellaisenaan soveltaa koskemaan kaikkia suomalaisia ja ranskalaisia – ei voida olettaa, että kaikki ranskalaiset tai suomalaiset kokevat eurooppalaiset arvot samoin kuin *Assembléessa* tai Eduskunnassa puhujat. Parlamenttien täysistuntojen puheenvuorot kertovat kuitenkin poliittisten päättäjien eurooppalaisesta identiteetistä.

5.2.4. Symbolit

Neljäs Eduskunnan ja *Assembléen* täysistunnoista esiin noussut temaattinen diskurssi koostuu kielellisistä symboleista (jatkossa symbolit). Symbolit ja niiden kokeminen omiksi on useissa tutkimuksissa (ks. esim. Boomengarden *et al.* 2011, 246–247; Bruter 2004b, 29) mielletty osaksi eurooppalaista identiteettiä, minkä vuoksi niitä on tärkeä käsitellä myös tässä tutkimuksessa. Ne on tässä määritelty laajasti sanoiksi tai sanaliitoiksi, joihin puhuja kiteyttää jonkin laajemman merkityksen ja siten vaikuttaa puhujaansa haluamallaan tavalla, tiedostaen tai tiedostamatta. Määritelmäni laajuus mahdollistaa monien sellaisten asioiden käsittelemisen symbolien alla, jotka muutoin jäisivät mahdollisesti huomiotta. Onkin todennäköistä, että monet, etenkin kielitieteilijät, pitäisivät tätä määritelmää liian laajana ja inklusiivisena, mutta tämän tutkimuksen tarpeisiin määritelmän laajuus on sopiva.

EU:n symbolit: lippu, hymni, tunnuslause, valuutta, Eurooppa-päivä, Erasmus

Symboleista selkeimpiä ovat EU:n omat ja myös perinteisesti symboleiksi määritellyt lippu, hymni, valuutta ja tunnuslause (*moninaisuudessaan yhtenäinen*). Vähitellen myös Eurooppa-päiväksi kutsuttu Robert Schumanin päivä 9. toukokuuta on saanut symbolisen maineen (ks. esim. Bruter 2004b, 29). Sen lisäksi näyttäisi poliitikoiden puheiden perusteella siltä, että myös EU:n vaihto-ohjelma Erasmus voidaan lukea EU:n symboliksi. Erasmus on toki alusta asti ollut käytännön hanke, jonka puitteissa eurooppalaiset yliopisto-opiskelijat voivat lähteä vaihtoon toiseen EU-maahan. Kuten tämän alaluvun alla tullaan osoittamaan, siitä puhutaan kuitenkin symbolinomaisesti kuvaamaan EU:n vapaata liikkuvuutta ja nuorten lisääntyneitä mahdollisuuksia nähdä muuta Eurooppaa. Sen vuoksi Erasmus-projektia koskevan puheen sijoittaminen symbolien kanssa samaan alalukuun oli luontevaa.

EU:n perinteisten symbolien osalta keskustelu ei ollut Eduskunnassa ja *Assembléessa* täysin vertailukelpoista, sillä *Assemblée* kävi pitkän keskustelun juuri EU:n symboleihin liittyen. Kyseessä oli ratkaisuehdotus, jonka mukaan eurooppalaisten symbolien asemaa tulisi vahvistaa ranskalaisessa yhteiskunnassa (*Assemblée* 17). Keskustelun pituus kertoo, että EU-aiheista keskustelu koetaan tärkeäksi. Symbolit, kuten lippu, kansallislaulu ja oma juhlapäivä ovat perinteisesti kansallisvaltioille miellettyjä ominaisuuksia, joten on odotettavaa, että kun ne viedään EU:n tasolle, keskustelusta nousee eurooppalaisen identiteetin kannalta keskeisiä huomioita.

Eduskunnan täysistunnoissa perinteisistä symboleista puhuttiin *Assembléehen* verrattuna erittäin vähän. Lippua, hymniä, Eurooppa-päivää tai Erasmusta ei mainittu ollenkaan, ja tunnuslause ”moninaisuudessaan yhtenäinen” mainittiin vain kerran (Eduskunta 19). Siitä puhuttiin arvojen yhteydessä positiiviseen sävyyn, ja sitä kuvailtiin ”hienoksi periaatteeksi”, mikä kertoo positiivisesta suhtautumisesta EU:n symboleihin. Koska perinteisiä symboleita käsiteltiin niin vähän, tämän yhden maininnan perusteella on mahdotonta tehdä varmoja johtopäätöksiä siitä, miten kaikki yleisesti suhtautuisivat EU:n symboleihin. Tämä yksi maininta kuitenkin kertoo siitä, että niiden olemassaolo tiedostetaan, ja niitä on mahdollista käyttää myös Eduskunnassa eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentajana.

Euro oli EU:n perinteisistä symboleista ainoa, joka mainittiin Eduskunnassa useaan otteeseen. Siitä ei tosin puhuttu kovinkaan positiiviseen sävyyn, vaan sitä koskeva keskustelu oli usein joko neutraalia tai jopa negatiivista. Yhteinen valuutta liittyy myös vahvasti seuraavassa alaluvussa käsiteltävään EU:n integraation taloudelliseen puoleen, joten sitä ei tässä sen symbolisestakin asemasta huolimatta käsitellä syvällisemmin. Tätä valintaa tukee myös havaintoni siitä, että Eduskunnan ja *Assembléen* keskusteluissa eurosta puhuttiin pääasiassa juuri taloudellisen integraation ja hyötyjen/haittojen näkökulmasta, eikä sitä käytetty keskusteluissa niinkään symbolin asemassa (ks. esim. *Assemblée* 10; Eduskunta 22).

Assembléessa keskustelu oli symbolien suhteen päinvastainen. Sen lisäksi, että *Assembléessa* oli oma keskustelunsa EU:n symboleille, esimerkiksi Erasmus-ohjelmasta puhuttiin useaan otteeseen merkittävänä eurooppalaisena saavutuksena.

(44) ”Juhlimme tällä hetkellä 30-vuotista *Erasmusta*, mahtavaa saavutusta, josta Eurooppa voi olla ylpeä ja josta yhä suurempi määrä nuoria voivat tulevaisuudessa hyötyä, eikä se koske vain opiskelijoita”³⁹ (*Assemblée* 1, 110).

(45) ”[...] osallistun ensimmäistä kertaa Euroopan unionia koskevaan keskusteluun tässä täysistuntosalissa, ja olen iloinen että voin tehdä sen *kahden lipun, ranskalaisen ja eurooppalaisen, edessä*”⁴⁰ (*Assemblée* 16, 2939).

(46) ”Eurooppalaiset symbolit tekevät saavuttamattomasta käsin kosketeltavan. Ne ruumiillistavat Euroopan unionin osana olemisen. Jokainen niistä on osa yhteistä projektiamme: lipun kaksitoista tähteä kuvaavat kansojemme unionia, Oodi ilolle kannustaa veljeyteen ja rauhaan, ja tunnuslauseemme ’moninaisuudessaan yhtenäinen’ kutsuu ylittämään kansojen rajoja ja eroja, kun taas Eurooppa-päivä muistuttaa 9 toukokuuta 1950 ranskalaisen ulkoministeri Robert Schumanin antamasta julistuksesta, joka on perustavanlaatuinen tapahtuma Euroopan rakentamisen prosessissa”⁴¹ (*Assemblée* 17, 5610).

Esimerkit (44), (45) ja (46) osoittavat hyvin, kuinka *Assemblée* käyttää puheissaan eurooppalaisia symboleita. Suurin osa niihin liittyvistä kommentteista on luonteeltaan hyvinkin ylistäviä, jolloin ne välittävät positiivista mielikuvaa EU:sta ja sen saavutuksista. Ne luovat myös kuvaa yhtenäisestä kansojen joukosta. Etenkin esimerkki (46) kiteyttää hyvin *Assemblée*’n keskustelun (*Assemblée* 17) EU:n symboleista: puhujat kokevat, että symboleilla on vahvoja merkityksiä, jotka liittyvät EU:n konkreettisuuteen, EU:n yhteenkuuluvuuden tunteeseen, arvoihin ⁴², yhteiseen historiaan ja integraatioon. EU:n symbolit näyttäisivätkin olevan vahvin keino, jolla *Assemblée* rakentaa eurooppalaista identiteettiä.

³⁹ “Nous fêtons en ce moment les trente ans d’Erasmus, formidable réussite dont l’Europe peut être fière et dont davantage de jeunes doivent pouvoir bénéficier à l’avenir, et non seulement les étudiants” (*Assemblée* 1, 110).

⁴⁰ “[...] c’est la première fois que je participe à un débat sur l’Union européenne dans cet hémicycle, et je suis heureuse de pouvoir le faire devant deux drapeaux, le drapeau français et le drapeau européen” (*Assemblée* 16, 2939).

⁴¹ “Les symboles européens rendent tangibles ce qui est impalpable. Ils incarnent l’appartenance à l’Union européenne. Chacun entre eux constitue un pan de notre projet commun : les douze étoiles en cercle du drapeau mettent en image l’union de nos peuples, l’Ode de la joie exhorte à la fraternité et à la paix, et notre devise, ‘Unie dans la diversité’, invite à dépasser les frontières des nations et les différences des peuples, tandis que la Journée de l’Europe évoque le souvenir de la déclaration du 9 mai 1950 du ministre français des affaires étrangères, Robert Schuman, qui est l’acte fondateur de construction de l’Europe” (*Assemblée* 17, 5610).

⁴² Huom. Esimerkissä (42) voidaan hyvin myös havaita *Assemblée*’n tapa käyttää ranskalaisia ja EU:n perustamisen aikaisia arvoja, veljeyttä ja rauhaa, eurooppalaisen identiteetin rakentamiseen.

*Assemblée*en symbolikeskustelun voidaan katsoa kertovan myös EU-asioiden ja kansallisten asioiden jännitteisyydestä, sillä osa puhujista ei halunnut korostaa eurooppalaisia symboleja ranskalaisten kustannuksella. Osa koki, että eurooppalaisten symbolien aseman vahvistaminen heikentäisi kansallisten symbolien merkitystä:

(47) ”Oli suhteeni eurooppalaisiin symboleihin mikä tahansa, en laita sini-valko-punaista lippua, joka on ollut ylhäällä Ludvig XVI:n ajoista asti ja joka hulmusi Kufran ja Strasbourgin yllä, samalle viivalle eurooppalaisen virkamiehen piirtämän lipun kanssa”⁴³ (*Assemblée* 17, 5620).

Esimerkin (47) puheenvuorosta voidaan tulkita, että puhuja pitää kansallista lippua paljon symbolisempana ja historiallisesti merkityksellisempänä kuin EU:n lippua. Hän näyttäisi kokevan, että EU:n lippuun ei liity merkittäviä tunnelatauksia, vaan sen ulkomuoto tulee ylhäältä EU-virkamiesten toimesta annettuna. Esimerkki (47) havainnollistaa sitä, kuinka kansallisia ja eurooppalaisia symboleja pyritään *Assemblée*en keskustelussa rinnastamaan ja vertailemaan. Näyttäisi siis siltä, että EU:n symboleilla rakennetaan *Assemblée*ssa eurooppalaisen identiteetin diskurssia, mutta myös nostetaan esiin sen jännitteisyys kansallisen diskurssin kanssa. Tästä voidaan päätellä, että ranskalaiset poliitikot eivät koe eurooppalaisten symbolien saavuttaneen kansallisten symbolien kanssa verrattavissa olevaa asemaa, vaan niiden osalta symbolinen kehitys on vielä kesken. On kuitenkin tärkeä huomata, että *Assemblée* hyväksyi keskustelun lopuksi ehdotuksen eurooppalaisten symbolien aseman vahvistamisesta, mikä kertoo sen halukkuudesta rakentaa EU:n symboleille vakiintuneempaa asemaa, ja siten kenties myös rikkaampaa sisältöä.

Eduskunnassa käytettiin EU:n symboleja *Assemblée*en verrattuna huomattavasti harvemmin eurooppalaisen identiteetin rakentamisen keinona. Tässä suhteessa Eduskunta ja *Assemblée* erosivat toisistaan ehkä kaikkein selkeimmin. Kansallisen kontekstin merkitys on tosin otettava huomioon – jos *Assemblée*ssa ei olisi ollut agendalla keskustelua eurooppalaisista symboleista, ne olisivat saaneet nykyistä vähemmän huomiota EU-aiheisissa keskusteluissa yleisesti. Toisaalta itse keskustelun ottaminen agendalle ja sen saama merkittävä huomio parlamentaarikkojen keskuudessa kertoo siitä, että EU:n symboleista ja niiden merkityksestä haluttiin erityisesti keskustella. Sillä perusteella voidaan tehdä varovainen tulkinta siitä, että *Assemblée* teki jopa tietoisin valinnan eurooppalaisen identiteetin vahvistamiseksi. Lisäksi EU:n symbolit, kuten Erasmus ja lippu, nousivat esiin myös muissa kuin

⁴³ ”Quel que soit mon attachement aux symboles européens, je ne mets pas sur le même plan le drapeau bleu-blanc-rouge, porté depuis Louis XVI, et qui flotta sur Koufra et Strasbourg, avec un drapeau dessiné par un fonctionnaire européen” (*Assemblée* 17, 5620).

varsinaisessa EU:n symboleita koskevassa keskustelussa, mikä viittaa siihen, että symbolit koetaan *Assembléessa* merkittäviksi eurooppalaisuuden elementeiksi.

Aikaisempien tutkimustenkin osoittama EU:n symbolien ja eurooppalaisen identiteetin välinen yhteys käy eksplisiittisesti ilmi *Assembléeta* koskevasta aineistosta: useat puhujat ilmaisivat olevansa sitä mieltä, että eurooppalaiset symbolit vahvistavat eurooppalaista identiteettiä:

(48) ”Symbolien taustalla on identiteetti ja poliittinen projekti”⁴⁴ (*Assemblée* 17).

(49) ”Unionin lippu symboloi sekä eurooppalaista identiteettiä, jota me ylistämme, että sen poliittista uusliberaalia ja teknokraattista projektia, joka viittaa ennemmin eurooppalaisten markkinoiden unioniin kuin kansojen unioniin”⁴⁵ (*Assemblée* 17).

Kumpikin esimerkki havainnollistaa identiteetin ja kansallisten/ylikansallisten symbolien välistä yhteyttä. Lisäksi esimerkki (49) tukee luvussa 2.2. esitettyä havaintoa, jonka mukaan eurooppalainen identiteetti ei ole täysin sidoksissa siihen, miten kansalaiset suhtautuvat EU:n politiikkaan (Recci & Salamonska 2014, 524). Vaikka puhuja katsoo esimerkissä (49) eurooppalaisen identiteetin olevan tavoiteltava ja positiivinen asia, hän kuitenkin kritisoi EU:n politiikkaa, joka keskittyy hänen mukaansa liikaa talouteen sosiaalisen ulottuvuuden kustannuksella.

Keskustelu EU:n perinteisistä symboleista osoittaa, että *Assemblée* hyödyntää toistuvasti EU:n symboleita eurooppalaisen identiteetin rakentamiseen, kun taas Eduskunnassa niihin ei turvauduta lähes lainkaan. Täysistuntokeskusteluissa nostettiin perinteisten symbolien rinnalle myös muita symbolisen merkityksen omaavia käsitteitä, joiden käyttöä analysoin seuraavaksi.

Ydin-periferia-jaottelu

Eurooppalaista identiteettiä rakennettiin Eduskunnan ja *Assembléen* täysistuntokeskusteluissa puhumalla EU:n jaottelusta ytimeen ja periferiaan⁴⁶. Tämä korostui etenkin Eduskunnan keskusteluissa.

⁴⁴ ”L’identité et le projet politique: voilà ce que les symboles sous-tendent.”

⁴⁵ “Le drapeau de l’Union symbolise donc à la fois l’identité européenne, que nous embrassons, et son projet politique, c’est-à-dire celui d’une Europe néolibérale et technocrate qui s’apparente plus à une « Union des marchés européens » qu’à une union des peuples” (*Assemblée* 17).

⁴⁶ Eduskunnan keskusteluissa ei käytetty sanaa *periferia*, mutta se on tutkimuksissa suhteellisen vakiintunut ilmaus jaosta EU:n keskusta ja sitä ympäröiviin alueisiin. Lisäksi ilmaus esiintyy myös *Assembléen* täysistuntokeskusteluissa. Näin ollen sen käyttö on luontevaa myös tässä tutkimuksessa.

Kummassakin parlamentissa EU:ssa puhuttiin olevan yksi tai useampi ydin, joissa päätöksenteko käytännössä tapahtuu, ja toisaalta reuna-alueita, jotka eivät ole tämän päätöksenteon keskiössä. Eri edustajilla oli eri käsityksiä siitä, mikä EU:n ytimen muodostaa ja onko Suomi osa sitä vai ei. Eduskunnassa jakoa ytimeen ja periferiaan tehtiin esimerkiksi seuraavasti:

- (50) ”Silloin heräsi ajatus muun muassa siitä, että voisimme pitää ajankohtaiskeskustelun, jossa käytäisiin läpi esimerkiksi näitä komission esittämiä mahdollisia tulevaisuusteitä *Euroopan ytimistä* – ollaanko *ytimeessä* sisällä, ulkona vai puolessavälissä” (Eduskunta 8, 3).
- (51) ”Mutta itse näkisin niin, että viisauskin lepää [...] siinä linjassa, jota ajoivat Lipponen ja Ahtisaari, joka vei meidät *EU:n ytimeen* ” (Eduskunta 19, 12).
- (52) ”Suomen paikka *EU:n ytimeessä* vakiintui niin omiin mieliimme kuin myös kumppanien käsityksiin” (Eduskunta 19, 13).
- (53) ”Kova *ydin* – jos nyt haluaa käyttää sellaista ilmaisua – tuolloisen EEC:n alkuperäiset maat, haluaa jouduttaa kehitystä kohden yhä kiinteämpää yhteistyötä, kun taas joukko toisia maita, kuten suhteellisen uudet Itä-Euroopan jäsenmaat, haluaa painaa jarrua ja korkeintaan kiirehtiä hitaasti” (Eduskunta 19, 18).
- (54) ”Mikäli EU:lle ja euroalueelle tai halukkaiden maiden *ytimeelle* siirretään yhä enemmän tehtäviä ja päätösvaltaa, on lisättävä myös rahoitusta ja yhteisvastuuta veloista” (Eduskunta 19, 20).

Esimerkkien valossa voidaan katsoa, että EU:n ydin käsitetään Eduskunnan täysistuntokeskusteluissa kahdella eri tavalla. Ensinnäkin viitataan maantieteelliseen ytimeen, jonka muodostavat EU:n maantieteellisessä keskustassa sijaitsevat perustajavaltiot (ks. esimerkki [53]). Tähän ytimeen ei lueta mukaan Suomea. Toiseksi viitataan ns. ideologiseen ytimeen, johon myös Suomi voidaan puhujasta riippuen lukea – esimerkissä (50) katsotaan, että Suomi voi omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen, asemoituuko se EU:n ytimeen vai ei. Toisaalta taas esimerkkien (51) ja (52) puhujat katsovat, että Suomi kuuluu jo EU:n ytimeen. Esimerkki (54) taas jättää tulkinnanvaraiseksi, mihin EU:n ytimellä viitataan: yhteistyöhaluisella ytimellä voidaan tarkoittaa joko maantieteellistä, perustajamaiden muodostamaa ydintä, johon kuuluvat maat ovat usein keskimääräistä halukkaampia viemään eteenpäin EU:n integraatiota, tai puolestaan ideologista ydintä, johon jokainen yhteistyöhaluinen voi liittyä. Tällöin ytimen määritelmä perustuu integraation syvyyteen: EU:n ytimeen kuuluvat ne maat, jotka ovat vieneet integraation pisimmälle. Käytännössä integraation laajuutta olisi mahdotonta mitata, jolloin ytimen määrittely on puhujan ja kuulijan tulkinnan varassa.

Myös *Assemblée*n keskusteluissa nousi esiin ytimen ja periferian väliset erot, mutta jakoa ytimeen ja sen ulkopuolisiin alueisiin ei tehty kuin kerran eksplisiittisesti. Tällöin jaosta ytimeen ja periferiaan puhuttiin negatiivisessa valossa:

(55) ”Euro ei ole mahdollistanut talouksien nopeaa yhdentymistä, vaan näyttäisi siltä, että se on sitä vastoin syventänyt eroja *Euroopan ytimen ja periferian välillä*”⁴⁷ (*Assemblée* 1, 105).

Myös esimerkissä (55) ytimen määritelmä jää tulkinnanvaraiseksi, sillä puhuja voi tarkoittaa ytimellä joko maantieteellistä ydintä tai EU:n integraation pisimmälle vieneitä maita.

EU:n jaon ytimeen ja periferiaan voidaan katsoa kertovan siitä, että eurooppalaisella identiteetillä koetaan olevan useita eri intensiteetin tasoja. Yllä esitettyjen esimerkkien perusteella voidaan todeta, että Suomen lukeminen EU:n ideologiseen ytimeen on osoitus identifioitumisesta suomalaisena myös EU:hun. Toisaalta taas ne, jotka viittaavat EU:n tai Euroopan maantieteelliseen ytimeen kokevat eurooppalaisuuden todennäköisesti kaukaisemmaksi asiaksi, eivätkä siten koe yhtä vahvaa eurooppalaista identiteettiä. Oman kotimaan asemoiminen EU:n ydin–periferia-akselille on siis yksi keino, jolla puhujat voivat rakentaa eurooppalaisen identiteetin diskurssia.

*Assemblée*ssa puhujat kokivat Ranskan kuuluvan ytimeen sen määritelmästä riippumatta, sillä kukaan puhujista ei kyseenalaista Ranskan kuulumista ideologisesti tai maantieteellisesti EU:n ytimeen. Tästä voidaan päätellä, että *Assemblée* kokee EU:n päätöksenteon itselleen läheisempänä kuin Eduskunta. Näin ollen *Assemblée* osallistuu eurooppalaisen identiteetin rakentamiseen luomalla kuvaa Ranskasta keskeisenä osana EU:n ydintä ja päätöksentekoa. Eduskunnassa kukaan puhujista ei ehdota, että Suomi olisi osa maantieteellistä ydintä. Esimerkkien (51) ja (52) kaltaisten kommenttien, jotka asettavat Suomen EU:n päätöksenteon ytimeen, perusteella voidaan kuitenkin todeta, että Eduskunnassa rakennetaan eurooppalaista identiteettiä asettamalla Suomi EU:n ideologiseen ytimeen ja päätöksenteon keskiöön. Näin myös Eduskunta osallistuu eurooppalaisen identiteetin rakentamiseen ydin–periferia-jaottelulla.

Eduskuntaa koskevat esimerkit (50)–(54) – ja niistä etenkin esimerkki (50) – viittaavat kuitenkin myös siihen, että EU:n ydin koetaan toisinaan kaukaiseksi, ja Suomen kuuluminen ytimeen ei läheskään aina ole itsestään selvyyttä. Suomelta vaadittaisiinkin toimenpiteitä, jotta sen voitaisiin katsoa aukottomasti

⁴⁷ “Non seulement l’euro n’a pas permis une convergence spontanée des économies, mais il semble bien qu’il ait au contraire creusé les différences entre le cœur et la périphérie de l’Europe” (*Assemblée* 1, 105).

kuuluvan EU: ytimeen. Sekä Eduskunnan että *Assemblée*n keskustelut kertovat toisaalta myös siitä, että EU ei ole täysin yhtenäinen, vaan jako ytimeen ja periferiaan on yksi unionin jäsenmaita toisistaan eriyttävä tekijä.

Näiden esimerkkien valossa voidaan todeta, että keskeisin ero Eduskunnan ja *Assemblée*n välillä liittyy heidän tapaansa puhua EU:n ytimestä ja periferiasta ja siitä, kuuluuko heidän oma maansa siihen vai ei. *Assemblée*ssa puhujat välittävät kuulijoille EU-myönteistä kuvaa, mutta rajaavat samalla ytimen kapeammaksi joukoksi maita kuin Eduskunta. Tätä ei voida päätellä suoraan esimerkin (55) perusteella, vaan esimerkiksi se, miten ranskalaiset puhuvat omasta ja muiden maantieteelliseen keskustaan kuuluvien maiden roolista EU:n integraatiossa viittaa tähän suuntaan (ks. ranskalais-saksalaisesta yhteistyöstä jäljempänä). *Assemblée* vaikuttaisi katsovan, että EU:n ytimen maita yhdistää vahva yhteenkuuluvuuden tunne, jopa identiteetti, mutta samalla ytimeen katsotaan kuuluvan vain rajallinen määrä ensisijaisesti maantieteelliseen keskustaan kuuluvia maita. Näin eurooppalainen identiteetti olisi heille paljon eksklusiivisempi kuin Eduskunnalle. Eduskunta näyttäisi kokevan, että EU:n ydin ei ole staattinen, vaan siihen voi kuulua myös maantieteellisestä ytimestä kaukaisempiakin maita, jos ne vain onnistuvat aktiivisesti vaikuttamaan EU:n päätöksentekoon. Näin Eduskunta pystyy osallistumaan eurooppalaisen identiteetin rakentamiseen, vaikka se maantieteellisesti sijaitseekin kaukana EU:n perustajamaista.

On myös syytä huomioda, että jaosta ytimeen ja periferiaan puhuttiin *Assemblée*ssa huomattavasti harvemmin kuin Eduskunnassa. Tästä voidaan päätellä, että *Assemblée* kokee EU:n lähtökohtaisesti yhtenäisemmäksi toimijaksi kuin Eduskunta, joka nostaa useammin esiin erot ytimen ja periferian välillä. Toisaalta taas useissa Eduskunnassa esitetyissä kommentteissa todettiin myös Suomen kuuluvan EU:n ytimeen. Näin ollen voidaan katsoa, että Eduskunta hyödyntää ydin-periferia-erottelua pääasiassa luodakseen kuvaan eurooppalaisesta Suomesta ja siten rakentaakseen eurooppalaista identiteettiä. *Assemblée*ssa puolestaan tähän keinoon ei turvauduta juuri lainkaan.

Bryssel EU:n ytimenä

Sekä Eduskunnassa että *Assemblée*ssa EU:n ytimen symbolina käytetään usein EU:n keskeisimpien instituutioiden kotikaupunkeja, ja niistä etenkin Brysseliä. Tällä symbolilla toisaalta rakennetaan eurooppalaista identiteettiä ja toisaalta tehdään EU:sta etäisempää:

- (56) ”Samalla meidän on syytä muistaa, että monet eivät edelleenkään luota *Brysseliin*”
(Eduskunta 19, 18).

- (57) ”Mutta kuten sanottu, EU-parlamentti on mielestäni tehnyt hyvää työtä – pitää välillä kiittää *Brysseliäkin*, jos ja kun on tehty jotain hyvää” (Eduskunta 22, 27).
- (58) ”Landskapet Åland har sedan Finlands EU-medlemskap konstaterat Ålands behov av en egen Europaparlamentsplats för att kompensera makten Ålands lagting gett till *Bryssel*” (Eduskunta 26, 42).
- (59) ”Viimeisenä juridisena argumenttina: lipun asemasta täysistuntosalissa. Voidaan sanoa, että se ansaitsee paikkansa, sillä 80 % kansallisesta lainsäädännöstä on *brysseliläistä alkuperää*. ”⁴⁸ (*Assemblée* 17, 5620.)
- (60) Miten kukaan voi yllättyä näissä olosuhteissa Euroopan ja kansalaisten välisestä kuilusta, jonka jokainen voi havaita ja joka kasvaa päivä päivältä, kun kukaan, pois lukien muutama teknokraatti *Brysselissä* tai EU-asioiden pääsihteeristössä, ei tarkastele tätä sopimusta perinpohjaisesti?”⁴⁹ (*Assemblée* 8, 762).

Esimerkit (56), (57) ja (58) havainnollistavat hyvin Eduskunnan tapaa puhua Brysselistä EU:n keskuksena. Täysistuntokeskusteluista voidaan päätellä, että Brysseliä käytetään EU:n ytimen symbolina etenkin negatiivisissa yhteyksissä: esimerkissä (56) puhuja toteaa, että Bryssel ei nauti kansalaisten luottamusta, mikä on omiaan vahingoittamaan eurooppalaista identiteettiä ja luomaan negatiivista kuvaa EU:n ytimestä. Myös esimerkki (57) osoittaa, että Bryssel mielletään perinteisesti negatiiviseksi toimijaksi, sillä puhujan kommentti antaa olettaa sen positiivisen toiminnan olevan poikkeus säännöstä. Toisaalta taas esimerkki (58) havainnollistaa, että Brysselistä puhutaan Eduskunnassa myös neutraaliin sävyyn. *Assembléessa* puolestaan ydintä symboloivasta Brysselistä puhutaan Eduskuntaan verrattuna useammin neutraaliin sävyyn (esimerkki [59]). Toisaalta osa puhujista liitti Brysseliin myös negatiivisempia mielleyhtymiä, kuten teknokratian (esimerkki [60]).

Kun puhujat viittaavat EU:n ytimeen sijoittamalla sen EU:n maantieteelliseen keskukseen ja toiseen jäsenmaahan, heidän voidaan katsoa luovan kuvaa EU:sta, jonka päätökset tehdään kaukana kansalaisista. Puhumalla ”Brysselin” päätöksistä vielä negatiiviseen sävyyn he viestittävät, että EU:n päätöksenteko ei ole kansallisen edun mukaista. Eduskunta käyttää Brysseliä symbolina *Assembléeta* useammin ja etenkin negatiivisessa merkityksessä, mikä kertoo siitä, että Eduskunnassa EU:n

⁴⁸ ”Dernier argument juridique: la présence du drapeau dans l’hémicycle. Vous pourriez me dire qu’il a toute sa place, puisque 80 % de la législation nationale est d’origine bruxelloise.” (*Assemblée* 17, 5620.)

⁴⁹ ”Comment, dans ces circonstances, s’étonner du divorce que chacun peut constater et qui s’accroît chaque jour entre les peuples et l’Europe, dès lors que personne, je dis bien personne mis à part quelques technocrates, à Bruxelles ou au Secrétariat général des affaires européennes, n’a étudié ce traité au fond ? ” (*Assemblée* 8, 762).

päätöksenteko koetaan kaukaisemmaksi. Eurooppalaisen identiteetin diskurssissa symbolisen Brysselin voidaan katsoa toimivan eurooppalaista identiteettiä heikentävänä kielellisenä keinona, sillä se ei luo kuvaa yhtenäisestä me-ryhmästä eikä näytä EU:ta positiivisessa valossa, vaan korostaa päätöksenteon kaukaisuutta ja sen keskittymistä EU:n maantieteelliseen ytimeen. Tämä ydin koetaan etenkin Suomen näkökulmasta kaukaisena. Voidaankin päätellä, että Eduskunta käyttää Brysseliä *Assemblée*ta useammin heikentämään eurooppalaisen identiteetin kokemusta, kun taas *Assemblée*ssä näin tehdään vähemmän.

Ydin–periferia-jaottelun kannalta Brysselistä puhuminen EU:n ytimenä on mielenkiintoista. Tässä valossa jako ytimeen ja periferiaan voidaan nähdä hyvinkin vahvasti eurooppalaista identiteettiä heikentävänä tekijänä. Kuten yllä havaittiin, ydin–periferia-jaottelulla rakennetaan kuitenkin kuvaa esimerkiksi eurooppalaisesta Suomesta EU:n ytimessä (ks. esimerkki [52]), jolloin EU:n ytimestä puhumisella voi olla myös kollektiivista identiteettiä vahvistava vaikutus. Bryssel-symbolin käytöstä voidaan päätellä, että silloin kun ydin yhdistetään maantieteelliseen sijaintiin, jaottelulla on eurooppalaista identiteettiä heikentävä vaikutus, kun taas ideologisesta ytimestä puhuminen vahvistaa eurooppalaisen identiteetin kokemusta.

Ranska–Saksa-yhteistyö

Vaikka ranskalaiset eivät puhuneet aktiivisesti jaosta ytimeen ja periferiaan, *Assemblée*en keskusteluissa oli selkeästi läsnä Ranskan ja Saksan välinen yhteistyö EU:n kehittämisen moottorina. Tätä kuvaamaan on kehitetty ranskankielinen termi *couple franco-allemand*, joka voidaan suomentaa esimerkiksi sanoin *ranskalais-saksalainen kumppanuus*, *ranskalais-saksalainen liitto* tai *ranskalais-saksalainen kaksikko*. *Assemblée*ssä painotettiin useaan otteeseen Ranskan ja Saksan yhteistoiminnan olevan EU:n toiminnan ja integraation moottori esimerkiksi seuraavasti:

(61) ”Haluamme Euroopan, joka puolustaa eurooppalaista sivilisaatiota. Kaikki tämä on mahdollista vain vahvan ranskalais-saksalaisen moottorin toimesta”⁵⁰ (*Assemblée* 6, 641).

(62) ”Kaikki nykyiset kehitysaskeleet muistuttavat meitä siitä mittaamattomasta arvosta, joka ranskalais-saksalaisella yhteistyöllä on kummallekin kansalle ja Euroopalle”⁵¹ (*Assemblée* 13, 1082).

⁵⁰ “Nous voulons une Europe qui défende la civilisation européenne. Tout cela ne sera possible qu’avec un moteur franco-allemand puissant” (*Assemblée* 6, 641).

(63) ”Ranska ja Saksa voivat olla – niiden täytyy olla – eurooppalaisen edistyksen alkulähteenä”⁵² (*Assemblée* 13, 1083).

(64) ”Me olemme olleet [Saksan kanssa] yhdessä Euroopan moottori menneisyydessä; tulemme olemaan sellainen myös tulevaisuudessa”⁵³ (*Assemblée* 16, 2930).

Esimerkeistä (61)–(64) voidaan päätellä, että *Assemblée* näkee eurooppalaisuuden pitkälti EU:n maantieteellisen ytimen ominaisuutena. *Assemblée* näyttäisi kokevan, että EU:n saavutukset ovat ensisijaisesti Ranskan ja Saksan yhteistyön hedelmiä, ja että tämä yhteistyö on myös EU:n tulevaisuuden kantava voima. Eduskunnassa Ranskan ja Saksan yhteistyön roolista ei puhuttu lainkaan. Näin ollen näyttäisi siltä, että *Assemblée* rakentaa eurooppalaista identiteettiä maantieteelliseen ytimeen kuuluvien maiden ajaman integraation varaan, kun taas Eduskunta katsoo eurooppalaisuuden perustuvan 28 (tai 27) jäsenmaan muodostamaan unioniin. Tämä on identiteetdiskurssin kannalta mielenkiintoinen havainto, sillä se kertoo hyvin erilaisesta eurooppalaisen identiteetin kokemuksesta Eduskunnan ja *Assemblée*in täysistunnoissa. Kun otetaan huomioon se, että *Assemblée*ssa ranskalais-saksalainen yhteistyö nostettiin esiin erittäin usein ja Eduskunnassa ei lainkaan, ero eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentamisessa on merkittävä.

Toisaalta *Assemblée*in tapa korostaa Ranskan ja Saksan yhteistyötä viittaa jälleen siihen, että *Assemblée*in rakentama eurooppalainen identiteetti juontaa juurensa jo EU:n perustamisen aikaan, jolloin Ranskan ja Saksan välisen yhteistyön rooli oli EU:n rakentamisessa kiistaton. Eduskunta puolestaan ei pidä Ranskan ja Saksan yhteistyötä rakentamansa eurooppalaisen identiteetin taustalla mahdollisesti osin siksi, että se on liittynyt unioniin, jossa on ollut näiden kahden perustajamaan lisäksi jo useita muita keskeisiä toimijoita. Näyttäisikin siltä, että Eduskunta ei ole Suomen EU-jäsenyyden aikana omaksunut EU:n perustajamaiden käsitystä eurooppalaisesta identiteetistä, vaan se näyttäisi omaksuneen oman näkökulmansa mukaisen kuvan siitä, ketkä ovat eurooppalaisia ja mihin eurooppalaisuus perustuu. Näin ollen eurooppalainen identiteetti näyttäisi olevan vahvasti sidoksissa siihen, millaiseen unioniin jäsenmaa on liittynyt ja millaiset motiivit sitä ovat unioniin ajaneet.

⁵¹ ”Chaque développement de l’actualité nous rappelle la valeur inestimable de la relation franco-allemande pour nos peuples et pour l’Europe” (*Assemblée* 13, 1082).

⁵² ”La France et l’Allemagne peuvent être, doivent être, le laboratoire du progrès européen” (*Assemblée* 13, 1083).

⁵³ ”Nous avons été ensemble le moteur de l’Europe par le passé ; nous le serons encore demain” (*Assemblée* 16, 2930).

Metaforat

Symbolien diskurssin alle voidaan lukea myös *metaforat*, jotka ovat keskeinen ja ensisijaisesti kielen rakenteeseen liittyvä keino eurooppalaisen identiteetin diskurssissa. Esimerkiksi Luoti (2012) on osoittanut, että ne kertovat merkittävällä tavalla eurooppalaisen identiteetin kokemuksesta ja siitä, millaiseksi yhteisöksi EU mielletään. Tällaisista metaforista vahviten eurooppalaista identiteettiä voidaan katsoa rakentavan kuva EU:sta *perheenä*.

(65) ” [...] Miten Suomi pärjäisi oman puolustuksensa suunnittelun kanssa, jos emme olisi yksi osa tätä eurooppalaista isoa *perhettä*, sen yhteistä puolustusta?” (Eduskunta 19, 42).

(66) Se [EU:n lippu] tuo tänne *EU:n perustajaisien* valaisevat sanat. He rakensivat tämän rauhan rakennelman päättäväisyyden ja nöyryyden voimalla”⁵⁴ (*Assemblée* 17, 5617).

Esimerkit (65) ja (66) osoittavat, että sekä Eduskunta että *Assemblée* käyttävät *perhe*-metaforaa rakentaakseen mielikuvaa yhtenäisestä EU:sta. Sana *perhe* herättää kuulijoissa lähtökohtaisesti positiivisia ajatuksia, jolloin metaforan käyttö eurooppalaisen identiteetin rakentamisessa on entistä merkittävämmässä asemassa. *Assemblée*ssa puhutaan esimerkin (66) osoittamalla tavalla lisäksi EU:n perustajamaista *isinä*, mikä vahvistaa metaforaa EU:sta *perheenä*. *Perhe*-metaforan voidaan katsoa olevan yksi merkittävimmistä yksittäisistä kielellisistä keinoista eurooppalaisen identiteetin rakentamisessa, sillä se kertoo yhtenäisyydestä ja yhteistyötä syvemmästä yhteenkuuluvuuden tunteesta jäsenmaiden kesken. Se, että Eduskunnan ja *Assemblée*en puhujat haluavat välittää EU:sta tällaista kuvaa kertoo siitä, että he rakentavat myös eurooppalaista identiteettiä – tiedostaen tai tiedostamatta.

Yhtenä metaforan tyyppinä aineistossa esiintyi myös *personifikaatiota* eli elollistamista, jolla tarkoitetaan Tieteen termipankin (2017) määritelmän mukaisesti käsitteen, ominaisuuden, elottoman kappaleen tai luonnonvoiman esittämistä elollisena ja persoonallisena. Eduskunnan ja *Assemblée*en keskusteluissa EU:sta puhuttiin useaan otteeseen ikään kuin elollisena olentona, jolla olisi esimerkiksi sielu:

(67) ”Olemme antaneet unionille ruumiin. Nyt meidän on annettava sille enää sielu.”⁵⁵ (*Assemblée* 16, 2943.)

(68) ”Nyt kriisitilanteessa kysytään EU:n aikuisuutta, EU:n kypsyttää” (Eduskunta 19, 31).

⁵⁴ ”Il a fait entrer ici les noms illustres des pères fondateurs de l’Europe, qui, à force de détermination et d’humilité, ont construit cet édifice de paix” (*Assemblée* 17, 5617).

⁵⁵ ”Nous avons donné un corps à l’Union. Il nous reste maintenant à lui donner une âme” (*Assemblée* 16, 2943).

Personifikaatiolla on muiden metaforien tavoin merkittävä rooli EU:n yhtenäisyyden korostamisessa, sillä se luo mielikuvan EU:sta yhtenäisenä elollisena kokonaisuutena. Myös Osbornen (2001, 40) mukaan personifikaatiolla on keskeinen rooli kansallisen identiteetin rakentamisessa. Vaikka olen heti tämän tutkimuksen alussa todennut, että eurooppalaista identiteettiä ei voida tutkia täysin samoin keinoin kuin kansallisia identiteettejä, jotkin keinot ovat kuitenkin yhteisiä sekä ylikansallisen että kansallisen yhteisön identiteetin rakentamiselle. Koska kyse on juuri yhtenäisyyden luomiseksi valjastetusta keinosta, sen voidaan katsoa toimivan kansallisen identiteetin lisäksi myös eurooppalaisen identiteetin rakentamisen keinona.

Symbolidiskurssi on eurooppalaisen identiteetin kannalta erityisen mielenkiintoinen temaattinen diskurssi. Eurooppalaisen identiteetin rakentamisessa käytetään EU:n perinteisiä symboleja, ydin–periferia-jaottelua, Brysseliä EU:n ytimen symbolina, Ranska–Saksa-yhteistyötä ja metaforia, ml. personifikaatio. Näistä *Assemblée* hyödynsi kaikkia keinoja, kun taas Eduskunnan keskusteluista nousi merkittävänä esiin vain ydin–periferia-jaottelu, EU:n ydintä symboloiva Bryssel ja metaforat. Luvun 5.2.4. analyysin perusteella voidaan päätellä, että symboleilla on sekä eurooppalaista identiteettiä vahvistava että heikentävä vaikutus: Toisaalta symboleilla luodaan kuvaa yhtenäisestä unionista, ja herätetään siitä kuulijoissa positiivisia mielikuvia. Tätä tarkoitusta tukevat etenkin EU:n perinteiset symbolit, ydin–periferia-jaottelu ja metaforat. Toisaalta taas etenkin Bryssel EU:n ytimen symbolina ja myös osa ydin–periferia-jaottelusta luovat kuvaa erillisistä jäsenmaista ja EU:sta, jonka päätöksenteko on jäsenmaiden näkökulmasta kaukaista, eikä aina jäsenmaiden edun mukaista.

Lisäksi *Assemblée*en tapa puhua Ranskan ja Saksan välisestä yhteistyöstä EU:n moottorina kertoo siitä, että eurooppalainen identiteetti perustuu Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa erilaisiin asioihin: Eduskunnassa eurooppalaisuutta pidetään koko unionin ominaisuutena, kun taas *Assemblée*ssa pääpainoa annetaan juuri EU:n maantieteelliseen ytimeen kuuluville perustajamaille. Näyttäisi siltä, että symboleita käytetään eniten eurooppalaisen identiteetin rakentamiseen, ja *Assemblée* näyttäisi käyttävän niitä Eduskuntaa aktiivisemmin. On totta, että tässä alaluvussa käsitellyistä diskursseista osa oltaisiin voitu lukea myös muiden alalukujen, kuten seuraavan luvun 5.2.5 Euroopan integraatiosta, alle. Suurin osa näistä aladiskursseista liittyy kuitenkin vahvasti EU:n symboleihin ja ydin–periferia-jaotteluun, minkä vuoksi niiden käsitteleminen samassa alaluvussa mahdollisti niiden rinnakkaisen vertailun ja yhtenäisten johtopäätösten muodostamisen. Kognitiivisiin prosesseihin liittyvistä symboleista onkin luontevaa siirtyä käsittelemään Euroopan integraation teknisempää puolta ja sitä, miten Eduskunta ja *Assemblée* käsittelevät EU:n yhdentymistä.

5.2.5. Euroopan integraatio

Viimeisenä temaattisena diskurssina käsittelen Euroopan integraation diskurssia (jäljempänä integraatiodiskurssi). Tarkoitan tässä Euroopan integraatiolla EU:n yhdentymistä niin lainsäädännön, käytäntöjen kuin kulttuurinkin tasolla. Se kattaa siten niin säännösten harmonisoinnin jäsenmaiden kesken kuin myös yhteiset kokemukset ja kulttuuriset tekijät. Tässä otetaan siis huomioon Spohnin (2016) jaottelun mukaisesti sekä integraatioperustaiset että kulttuuriperustaiset eurooppalaisen identiteetin rakennuspalaset. Kuten Spohn (2016, 9) toteaa, ei ole olemassa yhtä yhtenäistä käsitystä eurooppalaisesta integraatiosta ja sen vaikutuksesta eurooppalaiseen identiteettiin, sillä eri kansalaiset ja eri jäsenmaat kokevat integraation eri tavoin. On siis oletettavaa, että Eduskunta suhtautuu integraatioon eri tavoin kuin *Assemblée*, mikä vaikuttaa parlamenttien identiteettidiskurssiin merkittäväällä tavalla.

Eurooppalaisen identiteetin diskurssin kannalta on siis merkityksellistä, miten puhujat suhtautuvat EU:n integraatioon. Lisäksi integraatiodiskurssi voi antaa viitteitä siitä, kuinka yhtenäiseksi puhujat kokevat unionin. Mikäli puhuja suhtautuu yhdentymiseen positiivisesti tai jopa kannustaa siihen, voidaan katsoa, että puhuja rakentaa kuvaa tiiviimmästä unionista ja siten eurooppalaisesta identiteetistä. Koska tämän tutkimuksen analyysi on aineistolähtöistä, se ei kata kaikkea Euroopan integraatioon liittyviä teemoja, vaan tässä käsitelty osa-alueet nousevat aineistosta. Käsittelen integraation teemoja kronologisessa järjestyksessä sen mukaan, mihin kohtaan integraation aikajanaa käsillä oleva ilmiö voidaan sijoittaa.

Yhteinen historia

Integraatiodiskurssi muodostuu osin siitä, miten puhujat käsittelevät jäsenmaiden yhteistä historiaa ja yhteisiä kokemuksia. *Assemblée*ssa yhteinen historia ja kokemukset nostettiin esiin huomattavasti useammin kuin Eduskunnassa, ja niistä puhuttiin erityisesti EU-myönteisissä puheenvuoroissa. Seuraavat esimerkit havainnollistavat hyvin sitä, miten ranskalaiset poliitikot puhuvat EU-maiden yhteisestä historiasta:

(69) ”Ennennäkemätön maahanmuuttopaine, Brexit, islamistinen terrorismi, katalaanien itsenäistämismieliset, amerikkalaisten eristäytyneisyys, ilmastonmuutos, euroskeptisyys, geopoliittisen keskuksen siirtyminen eräiden hegemonisten valtojen nousu Euroopan mantereella, globalisaatio: haasteet, joita olemme kohdanneet ovat valtavia, ja olemme sitä mieltä, että voimme tehdä sen [Euroopan

uudelleenrakentamisen] vakavuudella ja hyödyllisellä tavalla vain koko Euroopan unionin tasolla”⁵⁶ (*Assemblée* 16, 2940).

(70)”*Kohtalonyhteisö yhdistää meidät Euroopan kansoihin. Sen sanominen ei tarkoita, että tunnustaisiin EU:n olevan koituvan kohtaloksemme: se tarkoittaa yhteisen historian ja strategisen, tahtoon perustuvan vision tunnustamista Ranskan paikasta tässä maailmassa.*”⁵⁷ (*Assemblée* 16, 2929.)

Assembléessa yhteisiä kokemuksia esitettiin usein luettelonomaisesti esimerkin (69) tavoin. Näin puhujan voidaan katsoa korostavan sitä, että yhteisiä kokemuksia on paljon. Tätä kautta puhujat voivat perustella tarvetta EU:n yhtenäisyydelle ja yhteistoiminnalle, kuten puhuja esimerkissä (69) tekee. Toisaalta on huomattava, että puhujat nostavat ylös usein negatiivisia yhteisiä kokemuksia, joita em. esimerkissäkin kuvaillaan *haasteina*. Yhteisten kokemusten ei siis tarvitse olla positiivisia luodakseen yhteenkuuluvuuden tunnetta – eurooppalaisen identiteetin taustalla olevat yhteiset kokemukset ovat olleet kautta historian niin negatiivisia kuin positiivisiakin (ks. esim. Spohn 2016). Esimerkki (70) havainnollistaa hyvin sitä, kuinka *Assembléessa* korostetaan yhteistyön ja yhtenäisyyden välttämättömyyttä ja yhteisen historian merkitystä siinä. Esimerkin (70) puhuja katsoo EU:n olevan *kohtalonyhteisö* (*communauté de destin*), joka ilmaisuna viestii peruuttamattomasta suunnasta kohti yhtenäisyyttä. Puhuja ei näe tätä negatiivisena asiana, vaan luonnollisena suuntana eteenpäin. Tämän kaiken perusteella voidaan päätellä, että yhteistä historiaa käytetään *Assembléessa* vahvana indikaattorina EU:n yhtenäisyydestä, mikä on omiaan rakentamaan myös yhteenkuuluvuuden tunnetta ja siten eurooppalaista identiteettiä.

Toisaalta välttämättömälle kohtalonyhteisölle vastakkaisena ajatuksena puhujat sekä *Assembléessa* että Eduskunnassa puhuivat EU:n ja integraation perustuvan jäsenmaiden omaan tai yhteiseen tahtotilaan ja oman jäsenmaan etuun:

⁵⁶ “Pression migratoire sans précédent, Brexit, terrorisme islamiste, poussée de l’indépendantisme Catalan, isolationnisme américain, changement climatique, euroscepticisme, déplacement du centre de gravité géopolitique, réveil de certaines puissances hégémoniques sur le continent européen, mondialisation: les défis que nous avons à affronter sont énormes, et nous voyons bien que c’est seulement à l’échelle de l’Union européenne que nous pourrons le faire de façon sérieuse et utile” (*Assemblée* 16, 2940).

⁵⁷ “C’est une communauté de destin qui nous unit aux peuples d’Europe. Dire cela, ce n’est pas faire l’aveu d’une fatalité: c’est affirmer à la fois une histoire partagé et une vision stratégique et volontariste de la place de la France dans le monde.” (*Assemblée* 16, 2929.)

(71) ”Eurooppa ei voi olla yksipuolinen projekti, vaan sen täytyy olla kollektiivinen tahtotila”⁵⁸
(*Assemblée* 16, 2949).

(72) ”Arvoisa puhemies! Suomi ei voi katsella sivusta eurooppalaista yhteistyötä. On etujemme mukaista vaikuttaa vahvasti kehitykseen.” (Eduskunta 26, 16.)

Etenkin Eduskunnassa Suomen etu korostui useissa kommenteissa motiivina EU:n yhtenäistämiseksi. Toisaalta siis Eduskunnassa ja *Assemblée*ssä näyttäisi vallitsevan ajatus siitä, että yhteinen historia on johtanut vääjäämättä tiiviimpään yhteistyöhön, mutta toisaalta integraation nähdään tapahtuneen jäsenmaiden omasta tahdosta ja niiden etujen mukaisesti. Onkin mahdollista, että painotus yhteistoiminnan välttämättömyyden ja tahdonalaisuuden välillä riippuu siitä, kumpi retoriikka tukee puhujan poliittista agenda. Identiteetin kannalta on tärkeä pitää mielessä nämä molemmat käsitykset.

Eduskunnassa nostettiin *Assemblée*en tavoin esiin pääasiassa EU:n yhdessä kohtaamia kriisejä, joskin yhteisestä historiasta puhuttiin Eduskunnassa *Assemblée*hen verrattuna harvemmin. Yhteisistä kriiseistä puhuttiin Eduskunnassa negatiivisempaan sävyyn, ja niitä pidettiin etenkin EU:n instituution kannalta ongelmallisina. Toisaalta osa puhujista katsoi, että negatiivisilla kokemuksilla on myös EU:n yhtenäisyyttä edistäviä tekijöitä, vaikka näkökulma onkin yhä EU:n instituutioiden kohtaamisissa haasteissa:

(73) ”Vielä joku aika sitten näytti siltä, että *eurooppalainen yhteistyö ajautuu umpikujaan*. Vuosia jatkunut talouskriisi, pakolaiskriisi ja lopulta brexit antoivat aihetta epäillä, kestävätkö eurooppalaiset instituutiot. Rajoja pystytettiin, ja asialistalle ilmestyi eroa yhteisöstä tarkoittava artikla 50. Lopunajan odotus oli ennenaikainen. Saksan vaikeat hallitusneuvottelut tuovat nyt epävarmuutta, minkä yli on päästävä. Vakaa Saksa on Euroopalle välttämätön. *Kaiken kaikkiaan näyttää nyt kuitenkin siltä, että Euroopan yhteistyö tiivistyy*, ja Suomen on syytä olla siinä mukana. Oikeastaan asia on aika yksinkertainen: Aikamme haasteet ovat niin merkittäviä, ettei niistä yksin selvitä” (Eduskunta 26, 16).

Esimerkki (73) osoittaa, että myös Eduskunnassa yhteisistä kokemuksista seuraava yhtenäisyys on välttämätöntä. Tästä antaa viitteitä esimerkin lopun toteamus siitä, että haasteista ei voi selvitä yksin. Toteamus sisältää ennako-olettaman siitä, että kehitys on välttämätöntä, ja johtaa siten EU:n jäsenmaiden väliseen yhteistyöhön.

⁵⁸ ”L’Europe ne peut être un projet unilatéral et doit être une volonté collective” (*Assemblée* 16, 2949).

On otettava huomioon, että välttämättömäksi koettu yhteistyö ei automaattisesti tarkoita syvempää yhtenäistä identiteettiä. Em. esimerkit *Assembléen* ja Eduskunnan puheenvuoroista sisältävät kuitenkin muita kielellisiä elementtejä, jotka viittaavat siihen, että yhtenäisyyteen liittyy pragmaattisten toimien lisäksi myös kognitiivisia, yhtenäisyydestä kertovia rakenteita. Esimerkissä (69) korostetaan yhteistyön hyötyjä, ja esimerkki (70) peräänkuuluttaa tulevaisuuden visiota, minkä voidaan katsoa kertovan positiivisesta suhtautumisesta yhteistyön jatkumiseen tulevaisuudessa. Esimerkissä (73) puolestaan puhutaan *eurooppalaisesta* yhteistyöstä sen sijaan, että puhuttaisiin jäsenmaiden välisestä yhteistyöstä, mikä viittaa eurooppalaisuuden kokemukseen myös puhujan mielessä. Näyttäisikin siltä, että puhujat rakentavat eurooppalaista identiteettiä puhumalla EU-maiden yhteisestä historiasta ja siitä, kuinka niiden kokemat tapahtumat – etenkin haasteet – ovat johtaneet eriytymisen sijaan yhdentymiseen. Tämän yhtenäisyyden korostamisen voidaan katsoa olevan osa eurooppalaisen identiteetin diskurssia.

Liittovaltiokehitys

Yhteisen historian lisäksi Eduskunnan ja *Assembléen* täysistunnoissa keskusteltiin paljon EU:n tulevaisuudesta. Euroopan komissio julkaisi 1.3.2017 EU:n Valkoisen kirjan, jossa esitellään skenaarioita EU:n tulevaisuudesta, mikä on epäilemättä vaikuttanut siihen, että myös kansalliset parlamentit ovat halunneet keskustella aiheesta. Integraatiodiskurssi on vahvasti läsnä tulevaisuuskeskustelussa, ja suurin osa keskustelusta keskittyykin siihen, tulisiko integraatiota syventää ja EU:ta ajaa liittovaltiomaisempaan suuntaan, vai tulisiko integraatiota purkaa ja siten siirtyä takaisin hallitustenväliseen yhteistyöhön perustuvaan EU:hun.

Eduskunnassa ja *Assembléessa* liittovaltiokehityksestä puhuttiin hyvin eri tavoin. Eduskunnassa lähes kaikki puhujat olivat yhtä mieltä siitä, että EU:ta ei haluta viedä kohti liittovaltiota, ja useat puhujat toistivat tämän kantansa useaan otteeseen. Etenkin oppositiopuolueet peräänkuuluttivat hallituspuolueilta kannanottoja EU:n tulevaisuudesta. Toisaalta osa oppositiopuolueista koki, että EU:n tämän hetkinen suunta on kohti liittovaltiota, mutta silloinkin he ilmaisivat selkeästi sen olevan huono kehityssuunta (ks. esimerkki [74] alla). Tämän retoriikan voidaan katsoa juontavan juurensa juuri hallituksen ja opposition välisistä jännitteistä ja opposition tavoitteista asettaa hallitus huonoon valoon. Eduskunta ei myöskään halunnut lähteä muuttamaan nykyisiä perussopimuksia, vaan niihin perustuva yhtenäisyyden taso koettiin sopivaksi.

(74) ”Yhteisiä sääntöjä on noudatettava, ja sovitut päätökset on toimeenpantava. Erityisesti läheisyysperiaatetta on korostettava. On myös selkeästi sanottava, että unionista ei ole tulossa eikä kehittymässä liittovaltiota. Olin Suomen neuvottelijana kahdessa suuressa

perussopimusmuutoksessa, ja voin vakuuttaa, että suurin osa jäsenvaltioista ei todellakaan halua liittovaltiota. Sellaiset muutokset eivät mene läpi.” (Eduskunta 26, 14.)

(75) ”Ensimmäinen on se, että Euroopan unioni tulee aina olemaan enemmän kuin kansainvälinen järjestö mutta aina myös huomattavasti vähemmän kuin liittovaltio. Vaikka kuinka itse puolustaisin jonkinlääköistä liittovaltiokehitystä, niin en koskaan tule Euroopan unionia sellaisena näkemään.” (Eduskunta 19, 39.)

(76) ”Arvoisa puhemies! EU:n suunta on liittovaltio. Vain perussuomalaiset vastustaa tätä kehitystä. Muut puolueet ovat EU:n puudeleita: jees-mies on jees-mies” (Eduskunta 26, 18).

Esimerkki (74) on Eduskunnan puhujille tyypillinen vahva kannanotto liittovaltiokehitystä vastaan. Puhuja antaa olettaa, että liittovaltiokehitykselle ei ole kannattajia Suomessa eikä muuallakaan, eikä EU sen seurauksena ole menossa kohti liittovaltiomaisempaa muotoa. Esimerkki (75) puolestaan muistuttaa siitä, että Eduskunnassakaan ei ollut täysin yhtenäistä vastustusta liittovaltiokehitystä kohtaan, vaan joissakin – joskin erittäin harvoissa kommenteissa – liittovaltiokehityksen katsottiin olevan jopa toivottavaa. Tällöinkin puhujat kuitenkin korostivat kehityksen olevan epätodennäköistä. On mahdollista tulkita, että puhuja kokee itse itsensä eurooppalaiseksi, sillä hän ei näe ongelmaa EU-maiden syvemmälle yhdistymiselle jopa yhden valtion muotoon. Toisaalta puhuja näyttäisi kokevan, että vastaavaa tuntemus ei ole riittävän yleinen EU:n jäsenmaissa, jotta tällainen kehitys olisi mahdollista. Varovaisinkin kannanoton voidaan kuitenkin katsoa osallistuvan eurooppalaisen identiteetin rakentamiseen. Tällaiset kannanotot olivat kuitenkin äärimmäisen harvinaisia, jolloin niiden rooli eurooppalaisen identiteetin diskurssissa on erittäin pieni. Esimerkki (76) taas havainnollistaa opposition tapaa haastaa tai provosoida hallituspuolueita ottamaan kantaa liittovaltiokehitykseen ja EU:n yhdentymiseen.

Assembléessa keskustelu ei ollut yhtä vahvasti liittovaltiokehityksen vastaista, vaan Eduskuntaan verrattuna useampi poliitikosta ilmaisi kiinnostuksensa federalismin vahvistamiselle (ks. esimerkki [77] alla). Lisäksi useat *Assembléeen* täysistunnoissa puhujat olivat sitä mieltä, että jäsenmaiden käytäntöjä ja lainsäädäntöä on entisestään harmonisoitava, vaikka he eivät suoranaisesti olisikaan kannattaneet liittovaltiomaisempaa unionia (ks. esimerkki [78] alla).

(77) ”Eurooppa ei ole valinta vaan elintärkeä välttämättömyys: 2000-luku on mannervaltioiden vuosisata, ja Euroopan unionin jäsenmaiden on yhdistyttävä voidakseen panna vastaan

tuleville suurvalloille, kiitos Aristide Briandin kutsuman 'jonkin sorttisen liittovaltiollisen siteen'"⁵⁹ (*Assemblée* 16, 2934).

(78) "Eurooppalainen yhtenäisyys ja kansalaisten tyytymättömyyden hellittäminen voidaan saada aikaan vain normien harmonisoinnilla"⁶⁰ (*Assemblée* 16, 2949).

Myös *Assembléessa* liittovaltiokehitys sai kuitenkin vastustajia etenkin suvereniteettikeskustelun yhteydessä.

(79) "Raja on vedetty: kyllä, olemme eurooppalaisia, mutta emme koskaan tule hyväksymään sitä Euroopan rakentamista, jota tehdään kansojen kustannuksella, tai vahvempaa federalismia, jonka seurauksena ainoa mahdollinen tulevaisuus olisi valtioiden vallan ja siten kansallisen suvereniteetin heikkeneminen"⁶¹ (*Assemblée* 16, 2943).

Keskeisenä erona Eduskunnan ja *Assemblée*n välillä näyttäisikin olevan se, että Eduskunnassa liittovaltiokehitys tyrmätään useaan kertaan eksplisiittisesti, kun taas *Assembléessa* sitä vastustetaan enemmän sivulauseissa ja implisiittisesti. *Assembléessa* peräänkuulutettiin esimerkin (79) tavoin syvempää ja laajempaa harmonisointia useaan otteeseen, ja toiveet yhdentymisestä kohdistuivat usein perinteisesti kansallisen suvereniteetin piiriin kuuluviin politiikan sektoreihin, kuten verotukseen ja sosiaalipolitiikkaan. Vastaavaa ei ollut havaittavissa Eduskunnassa, jossa esimerkin (74) kaltaiset kannanotot liittovaltiokehitystä vastaan edustivat valtavirtaa. Tällä perusteella Eduskunta näyttäisi suhtautuvan liittovaltiokehitykseen *Assembléeta* huomattavasti kriittisemmin. Eurooppalaisen identiteetin kannalta tämä on mielenkiintoista, sillä myönteisen suhtautumisen liittovaltiokehitykseen voidaan nähdä viittaavan haluun yhtenäistää unionia ja siten luoda vankempaa eurooppalaista identiteettiä.

⁵⁹ "L'Europe est non pas une option, mais une nécessité vitale : le XXe siècle est celui des États-continentaux, et les pays membres de l'Union européenne doivent s'unir pour peser face aux grandes puissances de demain, grâce à ce qu'Aristide Briand appelait « une sorte de lien fédéral »" (*Assemblée* 16, 2934).

⁶⁰ "C'est par l'harmonisation des normes que nous créerons une cohérence européenne et que la défiance des peuples s'atténuera" (*Assemblée* 16, 2949).

⁶¹ "La ligne rouge est tracée : oui nous sommes européens, mais jamais nous n'accepterons que cette construction européenne se fasse au détriment des peuples, en acceptant un fédéralisme plus fort dans lequel le seul avenir proposé serait celui de la dilution des prérogatives des États et donc de leur souveraineté" (*Assemblée* 16, 2943).

Tämä suhtautuminen liittovaltiokehitykseen on identiteettdiskurssin kannalta mielenkiintoinen, sillä voidaan katsoa, että positiivisempi suhtautuminen harmonisointiin ja EU:n yhdentymiseen kertoo siitä, että yhdentymiselle ei nähdä kulttuurisia tai sosiaalisia esteitä. Tämä antaa viitteitä siitä, että puhujat kokevat EU:lla olevan puitteet tiiviimmälle yhdistymiselle, ja siten eurooppalaiselle identiteetille. Liittovaltiokehityksen vastustaminen taas viittaa siihen, että puhuja ei koe yhtä vahvaa yhteenkuuluvuutta muiden jäsenmaiden kansalaisten kanssa, vaan näkee kansallisvaltion politiikan peruselementtinä. Tällä perusteella Eduskunta käyttää liittovaltiokehitystä huomattavasti vähemmän eurooppalaisen identiteetin rakentamisen keinona kuin *Assemblée*, mistä voidaan päätellä, että Eduskunnan käsitykseen eurooppalaisuudesta eivät tältä osin kuulu yhtä vahvasti yhtenäiset valtion rajat ja yhtenäinen politiikka. *Assemblée* puolestaan näyttäisi olevan valmiimpi rakentamaan myös normatiivisesti yhtenäisemmän EU:n, mikä voidaan tulkita osoitukseksi vahvemmassa eurooppalaisesta identiteetistä.

Talouden integraatio

Yhteinen talous on ollut EU:n alkutaipaleilta asti merkittävä yhteinen tavoite. Yhteiset markkinat on nähty ennen kaikkea käytännöllisinä, jolloin niillä ei ole yhtä vahvaa roolia eurooppalaisen identiteetin rakentamisessa kuin monella muulla tässä luvussa käsitellyllä tekijällä. Kuten Bäck (2017, 35) toteaa, suomalaiset eivät alkujaankaan kannattaneet euroon liittymistä, ja tämän voidaan katsoa heijastuvan täysistuntokeskusteluihin negatiivisena suhtautumisena EU:n talous- ja rahapolitiikkaan. *Assemblée*ssa puolestaan EU-aiheinen keskustelu on keskittynyt pääasiassa muihin kuin taloudellisiin teemoihin, jolloin talouden integraatiosta keskusteltiin suhteellisen vähän.

Kuten Schilde (2014) sekä Bellehumeur, Tougas ja Laplante (2009) tutkimuksissaan osoittavat, eurooppalainen identiteetti ei ole yksinomaan sidoksissa EU:n rakenteisiin ja talouden integraatioon, vaan se näyttäisi perustuvan vahvemmin muille tekijöille, kuten yhteisiin kokemuksiin ja kulttuuriin. Myös Eder (2016, 218) on tullut siihen lopputulokseen, että eurooppalaisen identiteetin keskeisimpiä rakennuspalikoita ovat yhteisymmärrys ja keskinäinen kommunikaatio. Näin ollen keskustelu taloudesta ei ole eurooppalaisen identiteetin diskurssissa keskeisessä asemassa. Myös tämän tutkimuksen aineisto osoittaa, että keskustelut esimerkiksi EU:n ja sen jäsenmaiden ja Kanadan välisestä vapaakauppasopimuksesta ei tuottanut eurooppalaisen identiteetin diskurssin kannalta kiinnostavia kielellisiä havaintoja, joten siitä ei tämän tutkimuksenkaan puitteissa ole tarpeen keskustella.

Integraatiodiskurssin anti identiteettidiskurssiin perustuukin juuri luvun alussa käsiteltyihin yhteisiin kokemuksiin ja historiaan sekä käsityksiin EU:n tulevaisuudesta ja liittovaltiokehityksestä. Sen pohjalta voidaan päätellä, että etenkin *Assemblée* käyttää integraatiodiskurssia eurooppalaisen identiteetin rakentamiseksi, kun taas Eduskunnassa sen käyttö on huomattavasti vähäisempää. Eduskunnan täysistuntokeskustelujen perusteella näyttäisi siltä, että integraatiodiskurssilla rakennetaan ennemmin kansallista identiteettiä puhumalla Suomen edun ajamisesta EU:ssa ja Suomelle kansallisesti tärkeistä asioista. *Assembléessa* integraatiodiskurssissa keskusteltiin enemmän yhteisistä kokemuksista EU:n näkökulmasta, ja näiden kokemusten merkityksestä unionin yhtenäisyydelle. Nämä havainnot tukevat edelleen ajatusta, jonka mukaan eurooppalaisen identiteetin rakentuminen näyttäisi olevan yhteydessä ainakin jossain määrin hetkeen, jona maa on liittynyt EU:hun. Bickert, Hodson ja Puetter (2015, 717) ovat havainneet, että EU:n integraatio on perustunut Maastrichtin sopimuksen jälkeen enemmän hallitustenväliseen yhteistyöhön, jolloin olisi loogista, että Maastrichtin sopimuksen jälkeen EU:hun liittynyt Suomi kokisi hallituksenvälisyyden eurooppalaisessa identiteetissä keskeisemmäksi, kuin ennen Maastrichtia EU:ssa ollut Ranska.

5.2.6. Kontekstin vaikutus identiteettidiskurssiin

Parlamenttien täysistuntokeskustelut käydään vahvasti kansallisen politiikan valtasuhteiden ehdoilla. Vaikka aikaisemmin olen todennut Eduskunnan puhuvan paljon vähemmän eurooppalaisuudesta kuin *Assembléen*, sitä voi selittää myös se, että EU-myönteiset puolueet pyrkivät tasoittamaan euroskeptisten puolueiden saamaa kannatusta ja mahdollisesti houkuttelemaan heidän äänestäjiään omien kannattajiensa leiriin. Kuten Pekonen (2011, 98) huomauttaa, merkittävä osa tutkimuksista on osoittanut täysistuntokeskusteluiden olevan yksi toimintakenttä, jolla puolueet tavoittelevat vaalimenestystä ja pyrkivät vaikuttamaan äänestäjäkuntaansa. Se, että Eduskunnassa EU:n integraatiosta puhutaan suhteellisen vähän ja varoen voi osittain selittyä sillä, että EU-myönteiset hallituspuolueet eivät halua menettää äänestäjiään integraatiota vastustaville puolueille, kuten perussuomalaisille tai sinisille. On tärkeä huomata, että Suomessa yksi istuvista hallituspuolueista on juuri euroskeptinen, entisistä perussuomalaisista koostuva siniset, jolloin hallituspuolueiden on omalla toiminnallaan osoitettava, että hallituksen politiikka on yhtenäistä. Näin ollen myös perussuomalaisten läsnäolo hallituksessa on varmasti vaikuttanut hallituspuolueiden hillittyyn Eurooppa-politiikkaan.

Myös Ranskassa on käyty jo pitkään hyvin samankaltaista keskustelua, ja *Front national*, nykyinen *Rassemblement national* on haastanut hallituspuolueita paljon juuri EU:ta koskeviin teemoihin liittyen. Merkittävä ero Eduskuntaan verrattuna on kuitenkin se, että *Rassemblement national* ei ole

hallituspuolue, jolloin hallituksella ja hallituspuolueille ei ole ns. poliittista velvoitetta myötäillä puolueen eurokriittistä linjaa. Lisäksi tutkimukset (ks. esim. Ivaldi 2018) ovat osoittaneet, että *Front nationalin* politiikka on pitkälti riippuvainen siitä, millaisia kriisejä EU kohtaa. Vuosien 2002 ja 2007 vaaleissa puolue korosti perinteiseen maahanmuuttoon liittyviä ongelmia, kun taas eurokriisi ja EU:n maahanmuuttokriisi nostettiin keskiöön vuosina 2012 ja 2017 (Ivaldi 2018, 285). Ivaldi katsookin, että eurokriittisyys tuskin tulee olemaan puolueen keskeisin poliittinen ase kovinkaan pitkään, mikä on näyttäytynyt esimerkiksi puolueen EU-kriittisyyden lieventymisenä vuosien saatossa (*id.*, 286).

Onkin mahdollista, että Suomen euroskeptisen, populistisen oikeiston poliittiset linjat eivät ole vielä perussuomalaisten ja sinisten eriytymisen jälkeen selvinneet ja tasoittuneet niin, että jaon vaikutusta hallituspolitiikkaan olisi pystytty vielä tämän tutkimuksen aineiston keräämisen aikaan arvioimaan. Vielä tässä vaiheessa ei voida sulkea pois mahdollisuutta siitä, että myös perussuomalaisista irtautuneiden sinisten euroskeptisyys olisi perussuomalaisia lievempää, jolloin kehitys vastaisi Ranskan *Front nationalin/Rassemblement nationalin* euroskeptisyyden kehitystä. Ranskassa kuitenkin kehitys on ollut nähtävillä jo hyvän aikaa, mikä on omiaan vaikuttamaan jo vuoden 2017 aikana käytyjen EU-aiheisten täysistuntokeskustelujen sisältöihin ja puhujien keinoihin rakentaa eurooppalaista identiteettiä.

Puoluekannan ja hallitus-oppositioasetelman vaikutus identiteettidiskurssiin

Eduskunnan ja *Assemblée*n täysistuntokeskustelujen perusteella näyttäisi, että puhujien suhtautuminen EU:hun ja heidän osallistumisensa eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentumiseen on vahvasti yhteydessä heidän puoluekantaansa. Taulukoissa 2 (s. 39) ja 3 (s. 41) määrittelemäni puolueiden suhtautuminen EU:hun oli selkeästi yhteydessä siihen, käyttikö puhuja eurooppalaisen identiteetin rakentamisen keinoja vai ei. Toisin sanoen lähemmäs poliittista keskustaa sijoittuvat puolueet näyttivät rakentavan eurooppalaista identiteettiä aktiivisemmin kuin kauemmas vasemmalle tai oikealle sijoittuvat puolueet. Eduskunnassa etenkin perussuomalaiset esittivät kansallista identiteettiä eurooppalaisen identiteetin kustannuksella rakentavia kommentteja, ja samoin tekivät *Assemblée*ssa kansallismielisen oikeistopuolueen *Front nationalin* (nyk. *Rassemblement national*) ja populistisen vasemmistopuolueen *La France insoumise*'in edustajat. Näiden puolueiden edustajat käyttivät puheenvuoroja sekä Eduskunnassa että *Assemblée*ssa kaikissa pidemmissä keskusteluissa, ja suulliset kysymykset olivat usein euroskeptisten edustajien esittämiä. Tästä voidaan päätellä, että euroskeptiset poliitikot ja puolueet pyrkivät rakentamaan EU-keskusteluissa kansallista identiteettiä eurooppalaisen identiteetin sijaan, mutta heidän saamansa huomio keskustelussa on suhteellisen rajallista. Toisaalta

Assembléessa myös osa euroskeptisistä edustajista käytti puheissaan myös eurooppalaista identiteettiä rakentavia diskursseja, kuten eurooppalaisuutta ja symboleja. Puheenvuoroja ei siten voida jakaa täysin EU-myönteisiin ja täysin euroskeptisiin puoluekannankaan perusteella.

Puolueasetelman ohella eurooppalaisen identiteetin diskurssiin näyttäisivät Eduskunnan täysistuntokeskustelujen perusteella vaikuttavan merkittävästi myös puhujan kuuluminen hallitus- tai oppositiopuolueeseen. Eduskunnassa ja *Assembléessa* hallituspuolueiden jäsenet rakentavat oppositiopuolueita aktiivisemmin eurooppalaista identiteettiä etenkin positiivisten mielikuvien kautta. Kuten luvussa 3.3. havaitsin, Eduskunnan täysistuntopuheen yksi keskeisistä tehtävistä on toimia vaalipuheen areenana. Sosiaalista identiteettiä tutkittaessa on aina otettava huomioon, että johonkin ryhmään kohdistuva positiivinen puhe ei aina automaattisesti tarkoita identifioitumista siihen, vaikka identiteettiä rakennetaankin lähtökohtaisesti korostamalla oman ryhmän hyviä puolia (van Dijk 2008, 122–123). Tämä näkyi Eduskunnassa etenkin perussuomalaisten puheenvuoroissa, joissa puhuttiin toisinaan eurooppalaisista yhtenäisenä ryhmänä, ja jopa suomalaisista osana eurooppalaisia. Koska puolueen taustalla vallitsevat kuitenkin hyvin eurokriittiset asenteet, ja koska samoissa puheenvuoroissa puolueen edustajat saattoivat ilmoittaa kannattavansa Suomen eroa EU:sta, voidaan olettaa, että tällaisella puheella on pyritty eurooppalaisen identiteetin korostamisen sijaan oman ryhmän imagon rakentamiseen. Voidaan päätellä, että perussuomalaisten vaalimenestyksen kannalta on tärkeää, että sen edustajat nähdään rakentavina keskustelijoina sen sijaan, että he leimautuisivat aggressiivisiksi ja siten menettäisivät asiantuntijuuteen perustuvaa uskottavuuttaan kansalaisten silmissä.

Kansallisen politiikan tapahtumat näyttäisivät myös tämän tutkimuksen aineiston perusteella vaikuttavan eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentumiseen. On merkittävä huomio, että suurin osa *Assembléen* teksteistä, jotka ovat eurooppalaisen identiteetin kannalta erityisen merkittäviä (*Assemblée* 16, *Assemblée* 17) sijoittuvat Ranskan EU- ja parlamenttivaalien jälkeiseen aikaan vuoden loppupuolelle loka- ja marraskuulle. Ranskan uusi presidentti Emmanuel Macron suhtautuu tietävästi EU:hun erittäin myönteisesti, ja uusi parlamentti näyttäisi puoluekentältään aikaisempaa parlamenttia EU-myönteisemmältä (ks. tämä tutkimus, luku 3.2., s. 41–42). Tällä on todennäköisesti vaikutusta siihen, että loppuvuoden keskusteluissa eurooppalaista identiteettiä korostettiin alkuvuoden keskusteluita paljon enemmän. Eduskunnassa puolestaan puoluepoliittisesta näkökulmasta on tärkeä huomata, että yksi hallituspuolueista, siniset, on eurokriittinen puolue. Tällä on varmasti vaikutuksensa siihen, että eduskunnassa keskustelu eurooppalaisuudesta oli maltillista, ja etenkin integraation osalta puhujat olivat hyvinkin pidättyväisiä.

Näin ollen voidaan todeta, että kansallisen politiikan valtasuhteet vaikuttavat osaltaan siihen, millaista eurooppalaisen identiteetin diskurssia parlamentit välittävät kansalaisilleen. Tällä voidaan katsoa olevan vaikutusta myös kansalaisten eurooppalaisen identiteetin kokemukseen, joskin näiden kahden yhteyttä tulisi tutkia paljon lisää luotettavien johtopäätösten tekemiseksi. Tässä tutkimuksessa ei ole tarkoitus analysoida eurooppalaisen identiteetin diskurssia tarkemmin puoluekohtaisesti, sillä se vaatisi, että jokaista temaattista diskurssia arvioitaisiin erikseen myös eri puolueiden näkökulmasta. Puoluekohtainen tarkastelu vaatisikin oman tutkimuksensa, sillä tässä tutkimuskysymykseen vastaaminen vaatii diskurssien käsittelemistä ensisijaisesti temaattisten diskurssien kautta. Puoluepolitiikan vaikutus on kuitenkin otettu tässä alaluvussa ja aiemmin tässä tutkimuksessa ilmaistuilla tavoilla huomioon siinä määrin kuin on tarpeellista. Parlamentit ovat kiistatta puoluepoliittisia toimijoita, joten puoluepolitiikan vaikutus temaattisiin diskursseihin on tärkeä pitää mielessä.

Kansallinen identiteetti eurooppalaisen rinnalla

Kuten jo ensimmäisessä luvussa olen todennut, tämän tutkimuksen tarkoituksena ei ole kilpailuttaa kansallista ja eurooppalaista identiteettiä tai edes verrata, kumpaa identiteettiä parlamenteissa mahdollisesti vahvemmin rakennetaan. Parlamentit ovat ensisijaisesti kansallisia toimielimiä, joten on luonnollista, että myös EU-asioita käsitellään parlamenttien täysistunnoissa kansallisesta näkökulmasta. Osa puhujista käytti kuitenkin kansallista identiteettiä selvästi välineenä eurooppalaisen identiteetin rakentamiseen, eri puhujat jälleen eri tavoin. Kuten Abrams ja Hogg (1990, 4) toteavat, identiteetin kokemus riippuu paljon siitä, kuinka korostuneessa asemassa kyseinen identiteetti juuri sen hetkisessä kontekstissa on. Kansallisten parlamenttien täysistunnoissa on todennäköistä, että kansallinen identiteetti on eurooppalaista identiteettiä korostuneemmassa asemassa.

Edellisen alaluvun esimerkkien valossa voidaan todeta, että Eduskunnassa kansallinen identiteetti näytettäisiin koettavan eurooppalaista identiteettiä korostuneemmaksi suurimmassa osassa puheenvuoroja. Vaikka keskustelut koskivat EU:ta, niissä korostui usein kansallisen edun tavoittelemisen ja Suomen omat poliittiset lähtökohdat. *Assembléessa* sitä vastoin eurooppalainen identiteetti vaikutti olevan useammin kansallista korostuneemmassa asemassa, jolloin keskustelua käytiin eurooppalaisesta näkökulmasta korostaen EU:n etua kansallisen edun sijaan. Eduskunnan keskusteluissa jo pelkkä sana *Suomi* mainittiin huomattavasti useammin kuin *Assembléen* keskusteluissa sana *Ranska*. Tästä voidaan päätellä, että konteksti vaikuttaa EU-aiheisiin keskusteluihin Eduskunnassa eri tavoin kuin *Assembléessa*. Korostuneisuuteen on mahdollista lähteä etsimään

selittäviä tekijöitä maiden EU-historiasta, ja onkin mahdollista, että Ranskan aikaisempi osallistuminen Euroopan integraatioon on osasyylinen siihen, että *Assemblée* EU on merkittävästi useammin toiminnan subjekti kuin Eduskunnassa. Korostuneisuuden syiden selvittäminen vaatisi kuitenkin oman tutkimuksensa. Tyydynkin tässä tutkimuksessa toteamaan erot Eduskunnan ja *Assemblée* välisessä identiteettien korostuneisuudessa ja jätän sen taustalla vaikuttavat syyt seuraavien tutkimusten selvitettäväksi.

Toisaalta myös keskustelun aihealue näytti vaikuttavan jonkin verran siihen, miten korostuneessa asemassa eurooppalainen identiteetti oli suhteessa kansalliseen identiteettiin. Eurooppalaista identiteettiä rakennettiin Eduskunnassa kaikista aktiivisimmin varsinaiselle EU-keskustelulle varatuissa pääministerin ilmoituksia seuranneissa keskusteluissa, ja *Assemblée* eniten huomiota saivat keskustelut eurooppalaisten symbolien aseman vahvistamisesta ja EU:n tulevaisuuskeskustelua seurannut hallituksen ilmoitus. Onkin mahdollista, että yleisvaikutelma identiteetin korostuneisuudesta riippuu siitä, millaiset asiat kussakin parlamentissa päätyvät täysistuntokeskustelujen aiheiksi, ja millaisia yleisiä poliittisia keskusteluja yhteiskunnassa EU:hun liittyen käydään. Tämä tutkimus siis vahvistaa aikaisempien tutkimusten havaintoa siitä, että eurooppalainen identiteetti ja sen korostuneisuus on erittäin kontekstisidonnaista.

Yhteenvedona voidaan todeta, että kontekstin vaikutus eurooppalaisen identiteetin diskurssiin on merkittävä. Temaattisten diskurssien rakentumiseen vaikuttavat merkittävästi kussakin parlamentissa puhehetkellä vaikuttavat puolueet ja kansalliset jännitteet hallituksen ja opposition välillä. Nämä rajoitukset on syytä pitää mielessä tämän analyysiluvun tuloksia tarkasteltaessa. Olen pyrkinyt huomioimaan kaikki mahdolliset kontekstisidonnaiset tekijät analyysin edetessä, joten tutkimuksen tulokset antavat kuitenkin luotettavaa ja systemaattisesti kerättyä tietoa siitä, miten Eduskunta ja *Assemblée* rakentavat eurooppalaista identiteettiä EU-aiheisissa täysistuntokeskusteluissaan.

Olen luvussa 5 esitellyt paljon pieniä välijohtopäätöksiä, joiden pohjalta eurooppalaisen identiteetin diskurssi näyttäytyy erittäin monimutkaisena kokonaisuutena. Seuraavassa luvussa tarkoitukseni on koota näistä havainnoista koherentti teoreettinen esitys, jota on mahdollista toisintaa myös muihin vastaaviin vertaileviin tutkimuksiin.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

”One of the fundamental tasks of talk is to refer to something in the world – a person, place, thing – in a way that will not only capture our own sense of what that something is, but will also allow our hearers to adequately recognize what we are talking about” (Schiffrin 2006, 103).

Schiffrin toteaa osuvasti yllä esitettyssä sitaatissaan, että puheen yksi keskeisimmistä tarkoituksista on toisaalta välittää tietoa siitä, miten itse koemme havaitsemamme asiat, mutta myös mahdollistaa se, että kuulijamme ymmärtävät, mistä puhumme. Näin myös Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa puhujat viestittävät EU-aiheisilla puheillaan monen muun asian ohella tietoa siitä, miten he käsittävät eurooppalaisen identiteetin, ja miten he mahdollisesti haluaisivat muiden ymmärtävän sen. Tämän tutkimuksen tavoitteena onkin ollut hyödyntää tätä kielen luomaa mahdollisuutta päästä lähemmäksi puhujien syviä olettamuksia ja jopa heidän itsensä tiedostamattomia käsityksiä siitä, miten näissä kahdessa parlamentissa rakennetaan eurooppalaisen identiteetin diskurssia.

6.1. Keskeisimmät johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää, millaisin keinoin Suomen eduskunta ja Ranskan *Assemblée nationale* rakentavat eurooppalaisen identiteetin diskurssia omissa EU-aiheisissa täysistuntokeskusteluissaan vuoden 2017 aikana. Eurooppalaista identiteettiä on tutkittu sosiaalisena, kollektiivisena identiteettinä hyödyntäen pääosin valtio-opin, mutta myös kielitieteen teoriaa eurooppalaisesta identiteetistä ja sen tutkimuksesta. Menetelmällisenä apuvälineenä tutkimuksessa käytettiin poliittista diskurssianalyysia, joka lyhyesti sanottuna on poliittisten tekstien kriittistä diskurssianalyysia (Fairclough 2010; Fairclough & Fairclough 2012). Tutkimuksen aineisto koostuu vuoden 2017 aikana Eduskunnassa ja *Assemblée*ssä käydyistä EU-aiheisista täysistuntokeskusteluista. Kyseessä on lähtökohdiltaan vertaileva tutkimus.

Tutkimus osoittaa, että Eduskunta ja *Assemblée* rakentavat eurooppalaista identiteettiä toisistaan merkittävästi poikkeavilla tavoilla. Yhtenäisten johtopäätösten tekeminen on haasteellista, sillä yksi parlamentti saattaa saman temaattisen diskurssin alla käyttää erilaisia kielellisiä keinoja hyvinkin eri tavoittein. Tämän tutkimuksen suurimpana haasteena onkin juuri identiteetin luontainen kompleksisuus ja monitasoisuus sekä kontekstin vahva vaikutus eurooppalaisen identiteetin ilmentymiseen. Olen

pyrkinyt vetämään havaintoja yhteen jo luvun 5 edetessä, ja näistä välijohtopäätöksistä on mahdollista koostaa kokonaiskuva ja vertailu Eduskunnan ja *Assemblée*n identiteettidiskurssista.

Tämän tutkimuksen johdannossa pohdin vuoden 2017 teetetyn eurobarometrin pohjalta eroja ranskalaisten ja suomalaisten eurooppalaisen identiteetin kokemuksissa: kyselyn perusteella suomalaiset (81 %) kokevat itsensä huomattavasti useammin eurooppalaisiksi kuin ranskalaiset (63 %). Tämä tutkimus osoittaa, että Eduskunnan ja *Assemblée*n kielelliset keinot identiteetin rakentamiseksi eivät voi selittää eurobarometrien mittaamia eroja eurooppalaisen identiteetin kokemuksesta, sillä eurobarometrin tulos näyttäisi olevan ristiriidassa tämän tutkimuksen havaintojen kanssa. Eduskunnan ja *Assemblée*n vuoden 2017 EU-aiheisten täysistuntokeskustelujen perusteella *Assemblée*ssa eurooppalaista identiteettiä rakennetaan paljon aktiivisemmin, ja puhujat hyödyntävät monipuolisemmin temaattisia diskursseja, jotka tähtäävät positiivisen tai yhtenäisen EU-kuvan luomiseen ja siten eurooppalaisen identiteetin rakentamiseen. Kumpikin parlamentti hyödynsi identiteettidiskurssin rakentamisessa viittä temaattista diskurssia, jotka ovat *eurooppalaisuus*, *me-muut-erottelu*, *arvot*, *symbolit* ja *integraatio*. Näiden aladiskurssien alla oli kuitenkin suurta vaihtelua niin parlamenttien itsensä sisällä kuin Eduskunnan ja *Assemblée*n välillä.

Seuraavat havaintoni osoittavat, että aikaisempien tutkimusten (ks. esim. Bruter 2004a; 2004b) tekemä jako eurooppalaisen identiteetin kulttuuriin perustuvaan osaan ja kansalaisuuteen perustuvaan osaan on perusteltu. Tämän tutkimuksen temaattisista diskursseista suurin osa vahvistaa tätä käsitystä, jolloin on mahdollista todeta, että eurooppalaisella identiteetillä on sekä kulttuurisia että kansalaisuuteen perustuvia piirteitä.

Ensimmäinen merkittävä eurooppalaisen identiteetin rakentamisen keino sekä Eduskunnassa että *Assemblée*ssa on eurooppalaisuuden diskurssi. Eurooppalaisuudesta puhuttiin Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa hyvin eri tavoin. *Assemblée*ssa käytettiin huomattavasti useammin sanaa *eurooppalainen*, ja EU:n kansalaisista puhuttiin useammin eurooppalaisina. Lisäksi *Assemblée*ssa sanoja EU ja Eurooppa käytettiin toisistaan synonyymeina. Näin ollen eurooppalaisuuden diskurssista voidaan päätellä, että *Assemblée*ssa eurooppalaisuudella rakennetaan etenkin identiteetin kulttuuriperustaista osaa, kun taas Eduskunnassa eurooppalaisuus on sidottu vahvemmin kansalaisuuteen, jolloin identiteetin kansalaisuuteen perustuva ulottuvuus on korostuneemmassa asemassa. *Assemblée*ssa useat puhujat ilmoittivat myös olevansa ylpeitä eurooppalaisuudestaan, mikä edelleen vahvistaa ajatusta eurooppalaisen identiteetin kulttuurisidonnaisuudesta – ylpeys on vahva

tunne, jonka voidaan katsoa vetoavan juuri identiteetin kulttuuriseen puoleen eikä niinkään kansalaisuuteen perustuvaan puoleen.

Me–muut-erottelu on toinen keskeinen keino rakentaa eurooppalaista identiteettiä. *Assemblée* viittasi EU:hun ja sen muihin sen jäsen maihin huomattavasti Eduskuntaa useammin *me*-pronomiinilla, mikä kertoo vahvasta yhteenkuuluvuuden tunteesta. Vaikuttaa siltä, että *Assembléessa* Ranska koettiin yhdeksi EU:n osaksi, joka vaikuttaa EU:n sisältä käsin yhdessä muun unionin kanssa. Eduskunnan keskustelut puolestaan viestivät Suomesta, joka pyrkii omalla toiminnallaan vaikuttamaan EU:hun ikään kuin ulkopuolelta. Tätä havaintoa tuki myös ranskalaisten tapa puhua muista EU:n kansalaisista *kanssakansalaisina*, mitä Eduskunnan keskusteluissa ei ollut havaittavissa, ja he viittasivat eurooppalaisiin useammin *me*-pronomiinilla. Yksi keskeisimmistä me–muut-erottelun keinoista oli eurooppalaisuuden rajaaminen EU-jäsenyyden piiriin: sekä Eduskunnan että *Assemblée*n keskusteluista voi päätellä, että eurooppalainen identiteetti kuuluu vain EU:n jäsen maiden kansalaisille, eikä sen ulkopuolisille maille. Tutkimusten valossa (ks. esim. Schilde 2014) myös EU:n ulkopuolisissa maissa voidaan havaita eurooppalaisen identiteetin kokemuksia. Eduskunnassa ja *Assembléessa* EU-jäsenyydestä puhuminen erittäin positiiviseen ja eksklusiiviseen sävyyn onkin keino luoda kuvaa eurooppalaisten ”me-ryhmästä”, mikä on erittäin tyypillinen eurooppalaisen identiteetin rakentamisen keino.

Eduskunnassa ja *Assembléessa* me-ryhmä näyttäisi kuitenkin perustuvan hyvin erilaisille asioille, mikä selittyy maiden erilaisella historialla (ks. luvut 2.3. ja 3). Eduskunnassa me-ryhmää rakennetaan länsimaisuuden pohjalle, minkä voidaan katsoa heijastelevan sen pyrkimystä erottautua itänaapuristaan Venäjästä. *Assembléessa* puolestaan me-ryhmän taustalla näyttävät olevan EU:n perustamisen aikaiset motiivit, kuten rauha ja yhteisen talouden rakentaminen.

Myös kolmas temaattinen diskurssi, arvodiskurssi, selkeästi tukee ajatusta siitä, että eurooppalainen identiteetti on ainakin osittain sidoksissa ajankohtaan, jona jäsenmaa on liittynyt unioniin. Eduskunnan täysistuntokeskusteluissa arvot nousevat yhdeksi ehdottomasti keskeisimmistä eurooppalaisen identiteetin rakentamisen keinoista. Myös *Assembléessa* arvoista puhuttiin usein, mutta niiden suhteellinen rooli ei ole eurooppalaisen identiteetin diskurssissa yhtä merkittävä kuin Eduskunnassa. Merkittävin ero liittyy kuitenkin siihen, mihin arvoihin parlamentit puheissaan viittaavat. Eduskunnassa puhujat viittaavat lähes poikkeuksetta Lissabonin sopimuksessa määriteltyihin EU:n perusarvoihin, kun taas *Assembléessa* puhujat viittaavat EU:n perustamisen aikaan keskeisenä olleisiin (esim. rauha) sekä Ranskalle tärkeisiin arvoihin (esim. vapaus, veljeys ja tasa-arvo). Toinen keskeinen ero liittyy

Eduskunnan ja *Assemblée*n tapoihin puhua suvereniteetista arvona: Eduskunnassa suvereniteetti katsotaan ainoastaan kansalliseksi piirteeksi, kun taas *Assemblée*ssa puhutaan myös EU:n suvereniteetista ja eurooppalaisesta suvereniteetista kansallisen rinnalla. Yhteistä parlamenteille on se, että kumpikin korostaa demokratian tärkeyttä. Arvodiskurssin käyttö antaa viitteitä siitä, että eurooppalaista identiteettiä rakennetaan Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa toisistaan hyvin erilaiselle arvopohjalle. Koska arvot ovat myös aikaisemmassa tutkimuksessa (ks. esim. van Dijk 2010) osoittautuneet keskeisiksi eurooppalaisen identiteetin rakentamisen keinoiksi, tämä on identiteettidiskurssin kannalta merkittävä havainto. Tällä perusteella näyttäisi siltä, että Eduskunta perustaa identiteettikäsitteensä EU:n kansalaisuuteen ja EU:n instituutiona määrittelemiin arvioihin, kun taas *Assemblée*ssa arvot kumpuavat kauempaa historiasta, ja siten korostavat enemmän identiteetin kulttuurista ulottuvuutta.

Demokratia koettiin kummassakin parlamentissa tärkeäksi arvoksi, millä on toisaalta yhtenäisyyttä vahvistava ja toisaalta kansallista identiteettiä vahvistava vaikutus. Demokratian katsotaan yleisesti vaativan taustalleen kansan (demoksen), jolloin EU:n demokraattisuuden peräänkuuluttamisen voidaan katsoa korostavan unionin yhtenäisyyttä. Toisaalta taas demokratian korostamisen voidaan katsoa viestivän siitä, että jäsenmaat haluavat oman äänensä paremmin kuuluviin unionin päätöksenteossa. Tällöin puhutaan Bellamyn ja Lacey'n (2018) määrittelemästä kansainvallasta (*demoicracy*), jossa päätöksenteon yksikköinä ovat yksittäiset valtiot. Tällä on ensisijaisesti kansallista identiteettiä rakentava vaikutus. Vaikka arvoilla rakennetaankin ensisijaisesti eurooppalaisen identiteetin diskurssia, tämä huomio on identiteettidiskurssin kannalta merkittävä, sillä demokratia nousi kummassakin parlamentissa usein esiin yhtenä tärkeänä eurooppalaisena arvona.

Neljäntenä identiteettidiskurssiin vaikuttaa merkittävästi symbolidiskurssi. Eduskunta ja *Assemblée* hyödyntävät sitä hyvin eri tavoin: Eduskunta käyttää symboleita merkittävästi *Assemblée*tä vähemmän eurooppalaisen identiteetin rakentamisessa, ja esimerkiksi EU:n perinteisistä symboleista, kuten lipusta, hymnistä, tunnuslauseesta, Eurooppa-päivästä ja Erasmus-projektista, ei puhuttu vuoden 2017 aikana Eduskunnassa lainkaan. Lisäksi Eduskunta viesti toisaalta ydin-periferia-erottelulla kuvaa EU:n päätöksenteon kaukaisuudesta. Toisaalta taas osa puhujista katsoi myös Suomen kuuluvan EU:n ytimeen, mikä voidaan tulkita pyrkimykseenä luoda kuvaa eurooppalaisesta Suomesta ja siten vahvistaa eurooppalaisen identiteetin kokemusta. *Assemblée*ssa puolestaan EU:n symboleista keskusteltiin paljon, ja suurin osa puhujista halusi vakiinnuttaa niiden aseman kansallisten symbolien rinnalla. Näin *Assemblée*n voidaan katsoa viestivän, että eurooppalainen identiteetti ei sulje pois kansallista

identiteettiä ja toisin päin, jolloin puhujat voivat kuulua samanaikaisesti useaan eri sosiaaliseen ryhmään – eurooppalaisiin ja ranskalaisiin. Tältä osin *Assemblée* rakentaa eurooppalaista identiteettiä huomattavasti Eduskuntaa aktiivisemmin.

Myös *Assemblée*ssa puhuttiin EU:n ytimestä ja periferiasta, mutta huomattavasti harvemmin kuin Eduskunnassa. *Assemblée* vaikuttaa poikkeuksesta näkevän Ranskan osana EU:n ydintä, ja ranskalaisille parlamentaarikoille tämä ydin näyttäisi vahvasti rinnastuvan Ranskan ja Saksan väliseen yhteistyöhön. Eduskunnan puheista puolestaan voidaan tulkita, että ydintä ei määritellä vain maantieteellisin perustein, vaan ytimeen kuuluminen voi tarkoittaa aktiivista roolia EU:n päätöksenteossa. Sekä Eduskunta että *Assemblée* käytti Brysseliä ytimen symbolina. Tällöin ytimestä puhuttiin pääosin negatiivisessa valossa, ja se yhdistettiin kaukaiseen päätöksentekoon, joka ei aina ota huomioon jäsenmaiden intressejä. Tällä voidaan katsoa olevan eurooppalaisen identiteetin kokemusta heikentävä vaikutus. Toisaalta taas EU:sta käytettiin vahvoja metaforia: siitä puhuttiin perheenä ja sen perustajamaista EU:n isinä, ja se rinnastettiin toisinaan elollisiin olentoihin personifikaation keinoin. Nämä ovat vahvoja kielellisiä keinoja, jotka luovat mielikuvaa helpommin lähestyttävästä unionista, ja siten rakentavat eurooppalaista identiteettiä. Symbolidiskurssi näyttäisikin olevan temaattisista diskursseista sisäisesti ristiriitaisin, sillä symboleita käytetään toisaalta eurooppalaisen identiteetin vahvistamiseksi ja toisaalta taas sen heikentämiseksi. Symbolidiskurssin sisällä Eduskunta ja *Assemblée* myös eroavat toisistaan erittäin merkittävästi, mikä on sekin vertailun kannalta tärkeä huomio.

Viimeisenä temaattisena diskurssina koen tarpeelliseksi nostaa integraatiodiskurssin. EU:n integraatiolla ei kaikilta osin ole merkittävää eurooppalaista identiteettiä rakentavaa roolia muihin temaattisiin diskursseihin verrattuna, mutta se sisälsi kuitenkin joitakin identiteettidiskurssin kannalta merkittäviä elementtejä, joita on syytä käsitellä saman alaotsikon alla. Ensinnäkin sekä Eduskunta että *Assemblée* nostivat useaan otteeseen esiin jäsenmaiden yhteisen historian ja kokemukset, mikä on erittäin tehokas keino eurooppalaisen identiteetin rakentamiseksi. Kuten esim. Spohn (2016) osoittaa, yhteiset kokemukset ovat tärkeitä eurooppalaisen identiteetin rakennusosia. Eduskunnan ja *Assemblée*en tavoissa puhua yhteisestä historiasta oli jälleen merkittäviä eroavaisuuksia, jotka viittaavat siihen, että Eduskunta rakentaa eurooppalaista identiteettiä etenkin liittymisensä jälkeisille EU:n kohtaamille haasteille ja yhteisille projekteille, kun taas *Assemblée* käyttää eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentamiseen enemmän myös EU:n perustamista edeltäviä tapahtumia, kuten maailmansotia.

Lisäksi näiden kahden parlamentin suhtautuminen EU:n liittovaltiokehitykseen ja syvempään integraatioon on eurooppalaisen identiteetin kannalta merkityksellistä: Eduskunnassa puhujat ilmaisivat *Assembléeta* huomattavasti vahvemmin olevansa liittovaltiokehitystä vastaan, kun taas *Assembléessa* puhuttiin usein laajemman harmonisoinnin puolesta. Vaikka vain harvat ilmaisivat eksplisiittisesti olevansa liittovaltion kannalla, *Assemblée* vaikutti suhtautuvan myönteisemmin syvempään integraatioon, ja normien harmonisointia pidettiin lähtökohtaisesti tavoiteltavana asiana. Bickert, Hodson ja Puetter (2015, 717) toteavat EU:n päätöksenteon perustuneen Maastrichtin sopimuksen jälkeen enemmän hallitustenväliselle yhteistyölle. Suomi liittyi unioniin juuri tämän sopimuksen tultua voimaan, mikä tukee jälleen ajatusta siitä, että jäsenvaltion liittymisajankohdalla voisi olla vaikutusta siihen, millaisiin asioihin se perustaa käsityksensä eurooppalaisesta identiteetistä. Ranskalla on puolestaan pidempi historia integraation eteenpäin viejänä EU:n alkuaajoista alkaen, jolloin tästä näkökulmasta olisi luontevaa, että sen käsitys eurooppalaisuudesta sisältää myönteisemmän suhtautumisen ylikansallisuuden vahvistamiseen.

Taulukko 5 kokoaa yhteen tämän tutkimuksen havaintoja siitä, mitä keinoja Eduskunta ja *Assemblée* käyttävät vuoden 2017 EU-aiheisissa täysistuntokeskusteluissaan eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentamiseksi. Taulukko on sisällöllisesti pelkistävä, sillä kuten yllä on havaittu, lueteltujen temaattisten diskurssien sisällä esiintyy merkittävää vaihtelua. Taulukko kuitenkin havainnollistaa hyvin Eduskunnan ja *Assembléen* välisiä eroja sen suhteen, kuinka aktiivisesti parlamenteissa hyödynnettiin temaattisia diskursseja, jotka yhdessä koostavat eurooppalaisen identiteetin diskurssin.

	Eurooppalaisuus	Me–muut- erottelu	Symbolit	Arvot	EU:n integraatio
Eduskunta	+	++	+	+++	+
<i>Assemblée</i>	++	++	+++	++	++

Taulukko 5. Eduskunnan ja *Assembléen* käyttämät keinot eurooppalaisen identiteetin rakentamiseen. + = käytettiin hieman, ++ = käytettiin usein, +++ = käytettiin erittäin usein.

Taulukosta 5 nähdään, että Eduskunnan täysistuntokeskusteluissa eurooppalaista identiteettiä rakennettiin eniten arvodiskurssin keinoin ja toiseksi eniten me–muut-erottelulla. Eurooppalaisuus,

symbolit ja EU:n integraatio jäivät Eduskunnan keskusteluissa taka-alalle, mutta olivat kuitenkin osa identiteetidiskurssin muodostamaa kokonaisuutta. *Assembléessa* puolestaan symbolit olivat keskeisin eurooppalaisen identiteetin rakentamisen keino, ja muita temaattisia diskursseja se hyödynsi tasaisen useasti. Näistä temaattisista diskursseista muodostuu Eduskunnassa ja *Assembléessa* eurooppalaisen identiteetin diskurssi. Taulukko antaa suuntaa myös siitä, kuinka aktiivisesti nämä kaksi parlamenttia osallistuivat eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentamiseen: jos kaikki +-merkinnät lasketaan yhteen, Eduskunta saa vertailuluvukseen +8 ja *Assemblée* +11. Tällä perusteella *Assemblée* rakentaa eurooppalaista identiteettiä Eduskuntaa aktiivisemmin. Taulukosta voidaan myös havaita, että Eduskunta ja *Assemblée* hyödynsivät suunnilleen samalla intensiteetillä vain me-muut-erottelua. Suurin ero näyttäytyy symbolien hyödyntämisessä, sillä Eduskunta käytti niitä vain hyvin vähän eurooppalaisen identiteetin rakentamiseksi, kun taas *Assemblée* täysistuntokeskusteluissa ne nousivat kaikista merkittävimmäksi temaattiseksi diskurssiksi.

Temaattisten diskurssien sisällöstä puolestaan voidaan päätellä, että Eduskunnan täysistuntokeskusteluissa eurooppalaisen identiteetin diskurssia rakennetaan ensisijaisesti kansalaisuusperustaisesti. Eduskunnan välittämät eurooppalaisten me-ryhmä, arvot, symbolit ja integraatio ovat sidoksissa Suomen EU:hun liittymisen jälkeiseen aikaan ja EU:n instituutiona määrittelemiin suuntaviivoihin. *Assemblée* puolestaan näyttäisi rakentavan eurooppalaista identiteettiä jo EU:n perustamisen aikaisille arvoille ja ideologialle. *Assemblée* näyttäisi myös välittävän EU:sta yhtenäisempää kuvaa ja korostavan ranskalaisten ja Ranskan eurooppalaisuutta huomattavasti enemmän kuin Eduskunta, sillä *Assembléessa* EU:n kansalaisista puhutaan useammin eurooppalaisina ja korostetaan eurooppalaisten symbolien merkitystä kansalaisten elämässä.

Toisaalta on ehdottoman tärkeä muistaa, että eurooppalaisuudesta puhuminen ja eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentaminen ei automaattisesti ole yhteydessä varsinaiseen koettuun identiteettiin. Kuten Meinhof (2004, 227) toteaa, kollektiivinen identiteetti saatetaan joskus kokea niin itsestään selväksi, että siitä ei koeta tarpeen keskustella. Tällä perusteella siis Ranskan aktiivisempi eurooppalaisen identiteetin rakentaminen kertoisi siitä, että ranskalaisilla on lähtökohtaisesti heikompi eurooppalainen identiteetti, minkä vuoksi *Assemblée* pyrkii sitä vahvistamaan. Eduskunta puolestaan ei koe tarpeelliseksi rakentaa eurooppalaista identiteettiä vahvemmaksi, sillä se on jo nykyisellä tasollaan vahva. Tämän mahdollisuuden poissulkemiseksi olisi tutkittava tarkemmin yksittäisten parlamenttien jäsenten käsityksiä eurooppalaisesta identiteetistä ja sen tärkeydestä sekä siitä, millaiseksi he arvioivat kansalaisten eurooppalaisen identiteetin tason.

Useat tutkimukset (ks. esim. Bruter 2004b; Abrams & Hogg 1990; Castano 2004) ovat tulleet siihen johtopäätökseen, että yleisesti sosiaalisen ja erityisesti eurooppalaisen identiteetin diskurssi on erittäin paljon riippuvainen siitä, millaisessa tilanteessa siitä keskustellaan. Identiteetin *korostuneisuus* siis vaikuttaa merkittävästi siihen, kuinka eurooppalaiseksi yksilö juuri sillä hetkellä itsensä kokee. Parlamentit keskustelevat kansallisessa kontekstissa, jolloin kansallisen identiteetin rakentaminen eurooppalaisen identiteetin kustannuksella ei ole yllättävää. Kuten luvussa 5.2.6 havaitsin, kansallinen ja eurooppalainen identiteetti nähdään usein sekä Eduskunnassa että *Assemblée* keskenään jännitteisenä. *Assemblée* tämä jännitteisyys puretaan usein ajatuksena identiteettien rinnakkaisuudesta. Etenkin *Assemblée* täysistunnoissa puhujat huomauttivat usein, että eurooppalaiset ja kansalliset symbolit sekä eurooppalainen ja kansallinen suvereniteetti voivat elää rinnakkain, eikä niitä tulisi nähdä toisistaan irrallisina kokonaisuuksina. Eduskunnassa jännitteisyys näyttäisi säilyvän implisiittisellä tasolla läpi keskustelujen. Abrams & Hogg (1990) ovatkin havainneet, että sosiaaliset identiteetit voivat olla keskenään joko rinnakkaisia, sisäkkäisiä tai hierarkkisia. Tämän tutkimuksen perusteella Eduskunnassa kansallinen ja eurooppalainen identiteetti koetaan hierarkkisina, kun taas *Assemblée* rinnakkaisina identiteetteinä.

Kuten luvussa 3 havaitsin (ks. esim. Pekonen 2011), Eduskunnan täysistuntokeskustelujen koetaan usein toimittavan lähinnä vaalityön näyttämön roolia, jolloin poliitikkojen käymä keskustelu ei välttämättä ole sisällöllisesti niinkään hedelmällistä, vaan pyrkii vetoamaan äänestäjiinsä. Lisäksi hallitus–oppositio-asema vaikuttaa siihen, miten asioita täysistunnoissa esitetään. Tässä tutkimuksessa nämä kansalliset poliittiset jännitteet näkyivät Eduskunnassa etenkin siten, että oppositio pyrki haastamaan hallituspuolueita useiden EU-aiheisten teemojen, kuten liittovaltiokehityksen, suhteen. Tämä luonnollisesti kärjistää keskustelua jonkin verran, jolloin eurooppalaisen identiteetin diskurssi saattaa toisaalta näyttäytyä vahvempana ja toisaalta heikompana kuin mitä se jossain toisessa kontekstissa olisi. *Assemblée* kansalliset poliittiset tapahtumat näyttäisivät vaikuttavan erityisen merkittävästi eurooppalaisen identiteetin diskurssiin, sillä identiteettiä rakentavien keinojen aktiivisin hyödyntäminen sijoittui juuri presidentin- ja parlamenttivaalien jälkeiseen aikaan.

Nämä kontekstilähtöiset tekijät on syytä ottaa huomioon tämän tutkimuksen tulosten arvioinnissa. Toisaalta tavoitteenani ei ole alkujaankaan ollut kartoittaa kaikkien suomalaisten ja kaikkien ranskalaisten rakentamaa eurooppalaista identiteettiä, vaan tarkastelun kohteena ovat koko ajan olleet kansalliset parlamentit. Nämä jo teoriaosassa (luvut 2 ja 3) määrittelemäni kansallisesta

toimintaympäristöstä ja täysistuntokeskustelujen institutionaalisesta, poliittisesta ja kulttuurisesta luonteesta johtuvat vääristymät on siten pyritty minimoimaan jo analyysin aikana.

Eurooppalainen identiteetti nähdään eri parlamenteissa hyvin eri tavoin, vaikka keinot identiteetin rakentamiseksi ovatkin usein samoja. Samojen keinojen puitteissa puhujat ovat kuitenkin käyttäneet eri argumentteja, ja samoihin keinoihin on turvauduttu eri volyymilla: sekä Eduskunta että *Assemblée* käyttävät esimerkiksi arvodiskurssia eurooppalaisen identiteetin diskurssin osana, mutta heidän käyttämänsä arvot ovat osittain toisistaan poikkeavat. Toisaalta taas eurooppalaista integraatiota käytetään *Assemblée*ssa usein eurooppalaisen identiteetin rakennuspalikkana, kun taas Eduskunnassa sitä käytettiin hyvin vähän. Kumpikin parlamentti käyttää toisaalta kokonaismäärällisesti arvioituna yhtä paljon me–muut-erottelua, mutta sen tekemisen tavat poikkeavat parlamenteissa toisistaan. Voidaankin todeta, että parlamenttien käytössä on keskenään pitkälti samat kielelliset keinot eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentamiseen, mutta niiden käytössä esiintyy niin määrällistä kuin laadullistakin vaihtelua. Tämä tukee esimerkiksi Oltran ja Ferràndezin (2018, 37–39) havaintoa, jonka mukaan ei ole olemassa yhtä selkeästi määriteltävää eurooppalaista identiteettiä, vaan useita erilaisia. Eurooppalaisen identiteetin sisällöt vaihtelevat etenkin jäsenmaittain merkittävästikin (ks. esim. Malmberg & Stråth 2002, 4–5; Schilde 2014, 652).

6.2. Yhteiskunnallinen relevanssi ja jatkotutkimushaasteet

Lähdin jo tämän tutkimuksen johdannossa pohtimaan eurobarometrein havaittuja eroja eurooppalaisen identiteetin kokemuksessa jäsenmaissa. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että mikäli eurobarometrin tulosten voidaan edes jossain määrin olettaa olevan suuntaa antavia, suomalaisten ja ranskalaisten tavallisten kansalaisten kokemus eurooppalaisesta identiteetistä ei ole yhteneväinen poliittisen eliitin eurooppalaisuuden kokemuksen kanssa, eikä parlamenttien välittämän viestin vaikutus kansalaisten kokemaan identiteettiin ole merkittävä. Jos näin olisi, Ranskan kansalaiset kokisivat itsensä suomalaisia eurooppalaisemmiksi. Täysistuntokeskustelujen ja kansalaismielipiteiden yhteyttä tulisi kuitenkin tutkia paljon pidemmälle, jotta niistä voitaisiin tehdä päteviä johtopäätöksiä. On kuitenkin mahdollista todeta, että tämän tutkimuksen havainnot eurooppalaisen identiteetin diskurssista Eduskunnassa ja *Assemblée*ssa eivät ole yhteneväiset eurobarometrien tuottamien tulosten kanssa. Olisikin mielenkiintoista ja ehdottoman tarpeellista tutkia tarkemmin, mistä nämä erot johtuvat.

Tämä tutkimus on pyrkinyt vastaamaan useisiin aikaisempien tutkimusten osoittamiin haasteisiin ja puutteisiin eurooppalaisen identiteetin tutkimuksessa. Tutkimuksen rajallisten resurssien vuoksi

aineisto on kuitenkin identiteettidiskurssin tutkimiseen suppea, ja vertailtavia maita on vain vähän. Tulosten luotettavuuden lisäämiseksi aineiston aikarajauksen olisi syytä olla löyhempi, sillä yksi vuosi on tarkasteluajankohtana vielä niin lyhyt, että kansallisilla poliittisilla tapahtumilla on merkittävä vaikutus eurooppalaisen identiteetin diskurssin rakentumiseen. Laajemmassa aineistossa yksittäisten tapahtumien vaikutus olisi todennäköisesti pienempi, ja ne pystyttäisiin helpommin havaitsemaan ja siten niiden vaikutusta tuloksiin eliminoimaan tehokkaammin. Lisäksi eurooppalaista identiteettiä rakennetaan mahdollisesti myös EU-aiheisten keskustelujen ulkopuolella, jolloin myös muiden keskustelujen tarkasteleminen olisi perusteltua. Täysistuntokeskustelut ovat julkisuutensa vuoksi tärkeä tutkimuskohde, mutta tutkimuksen laajentaminen myös muille politiikan osa-alueille ja kansalaiskeskusteluun olisi tärkeää eurooppalaisen identiteetin luonteen syvällisemmäksi selvittämiseksi.

Tämä tutkimus ei tarkastele täysistuntokeskustelujen saamaa mediahuomiota, mikä olisi parlamenttien tuottaman identiteettidiskurssin relevanssin kannalta kiinnostavaa. Aikaisempi tutkimus on osoittanut, että täysistuntojen saamalla mediahuomiolla on keskeinen vaikutus siihen, millainen vaikutus niillä on kansalaisten mielipiteisiin (ks. esim. Auel & Raunio 2015a, 5.) Tämä tutkimus ei anna juurikaan viitteitä siitä, kuinka paljon tässä hahmotellulla identiteettidiskurssilla on kansalaisten kokemaan eurooppalaiseen identiteettiin tai mitkä asiat täysistuntokeskusteluista ylipäänsä ovat tavoittaneet tavalliset kansalaiset. Täysistunnoissa rakennettavan identiteettidiskurssin ja kansalaisten kokeman eurooppalaisen identiteetin suhdetta tulisikin jatkossa tarkastella esimerkiksi erilaisin media-analyyssein. Kansalaisten eurooppalaisuuden kokemukseen vaikuttaa todennäköisesti myös EU:n oma viestintä ja identiteettiä rakentavat projektit sekä hankkeet, joten myös niiden kautta välittyvää diskurssia olisi syytä tutkia enemmän. Pyrin itse vastaamaan tähän tutkimushaasteeseen tutkimalla Euroopan komission julkaisuita suomen- ja ranskankielisissä sosiaalisen median kanavissa ja niiden rakentamaa eurooppalaista identiteettiä (Ponkala, tulossa).

Eurooppalaisen identiteetin syvälliselle tutkimukselle on yhteiskunnallista tilausta, sillä eurooppalaisen identiteetin kokemus vaikuttaa merkittävästi siihen, miten EU:n jäsenmaiden kansalaiset suhtautuvat unioniin ja sen harjoittamaan politiikkaan (ks. esim. Herrmann & Brewer 2004, 3). Vaikka sitä onkin tutkittu enenevässä määrin 2000-luvun alusta alkaen, siihen vaikuttavista tekijöistä ei voida vielä muodostaa riittävän koherenttia kuvaa, jotta voitaisiin päätellä, miten eurooppalainen identiteetti rakentuu, ja mitkä tekijät saavat aikaan sen, että eri EU-maiden kansalaiset kokevat eurooppalaisen identiteetin niin eri tavoin. Identiteetin tasoa on pyritty mittaamaan vuosittaisilla eurobarometreillä,

mutta niiden luotettavuus on kyseenalaistettu monien tutkijoiden toimesta (ks. esim. Bruter 2004a; Bruter 2008; Bäck 2017). Monista haasteistaan huolimatta tämä tutkimus antaa arvokasta lisätietoa siitä, millaisista asioista eurooppalaisen identiteetin diskurssi kansallisissa parlamenteissa koostuu, ja millaisia kansallisen tason eroja siinä voidaan havaita. Tutkimukseni jatkaa 2000-luvun alussa kiihtynyttä eurooppalaisen identiteetin tutkimusperinnettä ja tuo tähänastisten tutkimusten rinnalle monialaisen ja resursseihin suhteutettuna kattavan tutkimuksen. Työni tarjoaa myös tuleviin tutkimuksiin sovellettavissa olevan kehikon eurooppalaisen identiteetin aladiskursseista. Eurooppalaisesta identiteetistä olisi syytä toteuttaa laajempia vertailevia tutkimuksia ja kehittää identiteetin laadullisia mittareita vastaamaan paremmin sen luonteen erityispiirteisiin. Nykyisin menetelmin identiteettiä päästään tarkastelemaan vain pinnalta käsin, jolloin mittausten tulokset on helppo kyseenalaistaa. Tulevissa tutkimuksissa olisikin syytä yhdistää enemmän kvantitatiivisia ja kvalitatiivisia menetelmiä ja eri tieteenalojen keräämää arvokasta teoreettista tietoa, jotta eurooppalaista identiteettiä ja sen nykytasoa pystyttäisiin paremmin mittaamaan.

Haastan muut tutkijat tarkastelemaan eurooppalaista identiteettiä nykyistä laajemmin tieteenalojen rajat ylittävästi ja eri menetelmiä monipuolisesti hyödyntäen. Identiteetti vaatii kompleksina ilmiönä kompleksin mittarin, jonka kehittämiseen tämä tutkimus viitoittaa tietä. Seuraavaksi olisi syytä laajentaa vertailua useisiin muihin jäsen maihin ja täysistuntosalien ulkopuolelle ja tarkastella esimerkiksi juuri tämän tutkimuksen hahmottelemia temaattisia diskursseja muissa konteksteissa. Lisäksi toistaiseksi on jäänyt selvittämättä tarkemmin, miten eri puolueet rakentavat eurooppalaista identiteettiä, ja olisi mielenkiintoista selvittää, onko puolueilla siihen yhtenäiset keinot ja vaihtelevatko ne kontekstin mukaan. Huolellisen taustatyön jälkeen olisi mielekästä kiinnittää huomio syy-seuraussuhteisiin ja siihen, millä perustein tavalliset kansalaiset muodostavat käsityksensä eurooppalaisesta identiteetistä. Tämä tutkimus olkoon siis ensimmäinen askel kohti kokonaisempaa kuvaa eurooppalaisesta identiteetistä ja sen syntymekanismeista.

LÄHTEET

AINEISTO

A) Eduskunta

PTK = Pöytäkirja

HE = Hallituksen esitys

SKT = Suullinen kysymys

PI = Pääministerin ilmoitus

Eduskunta 1: PTK 6/2017: 7. HE 4/2017: *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan unionin lainvalvontayhteistyöviranomaisesta. Lähetekeskustelu.*

Eduskunta 2: PTK 76/2017: 12. HE 55/2017: *Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Uuden-Seelannin välillä tehdyn suhteita ja yhteistyötä koskevan kumppanuussopimuksen hyväksymisestä laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaan saattamisesta. Osittain ainoa, osittain toinen käsittely.*

Eduskunta 3: PTK 69/2017: 10. HE 69/2017: *Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin aluskierrätyksestä annetun asetuksen täytäntöönpanoon liittyvien lakien muuttamisesta. Ensimmäinen käsittely.*

Eduskunta 4: PTK 69/2017: 11. HE 59/2017: *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksesta. Ensimmäinen käsittely.*

Eduskunta 5: PTK 64/2017: 5. HE 69/2017: *Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Euroopan unionin aluskierrätyksestä annetun asetuksen täytäntöönpanoon liittyvien lakien muuttamisesta. Lähetekeskustelu.*

Eduskunta 6: PTK 64/2017: 7. HE 72/2016: *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta. Toinen käsittely.*

Eduskunta 7: PTK 60/2017: 5. HE 29/2017: *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksesta. Lähetekeskustelu.*

Eduskunta 8: PTK 45/2017: 3. HE 24/2017: *Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä ja eurooppalaisesta maksamismääräysmenettelystä annettujen lakien sekä tuomioistuinmaksulain 2 §:n muuttamisesta. Toinen käsittely.*

Eduskunta 9: PTK 38/2017: 3. HE 29/2017: *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikosasioita koskevaa eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin täytäntöönpanosta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Lähetekeskustelu.*

Eduskunta 10: PTK 19/2017: 5. HE 11/2017: *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenmaiden välillä annetun lain 54 ja 58 §:n muuttamisesta. Lähetekeskustelu.*

Eduskunta 11: PTK 32/2017: 2.6. SKT 45/2017: *Suullinen kysymys EU-sääntelyn vähentämisestä maataloudessa (Kari Kulmala ps). Suullinen kyselytunti.*

Eduskunta 12: PTK 26/2017: 11. HE 11/2017: *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoksen johdosta tapahtuvasta luovuttamisesta Suomen ja muiden Euroopan unionin jäsenmaiden välillä annetun lain 54 ja 58 §:n muuttamisesta. Ensimmäinen käsittely.*

Eduskunta 13: PTK 87/2017: 2.2. SKT 113/2017: *Suullinen kysymys EU-integraation syventämisestä (Ville Tavio ps). Suullinen kyselytunti.*

Eduskunta 14: PTK 48/2017: 2.5. SKT 67/2017: *Suullinen kysymys hallituksen EU-linjasta (Anna-Maija Henriksson r). Suullinen kyselytunti.*

Eduskunta 15: PTK 48/2017: 2.6. SKT 68/2017: *Suullinen kysymys Turkin EU-jäsenyydestä (Antero Laukkanen kd). Suullinen kyselytunti.*

Eduskunta 16: PTK 99/2017: 4. HE 130/2017: *Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi verotusmenettelystä annetun lain ja hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain muuttamisesta. Lähetekeskustelu.*

Eduskunta 17: PTK 62/2017: 2.6. SKT 88/2017: *Suullinen kysymys Suomen EU-jäsenyydestä (Eero Lehti kok). Suullinen kyselytunti.*

Eduskunta 18: PTK 108/2017: 5. HE 90/2017: *Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Kanadan välillä tehdyn strategisen kumppanuussopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Osittain ainoa, osittain toinen käsittely.*

Eduskunta 19: PTK 61/2017: 6. PI 3/2017: *Pääministerin ilmoitus ulko- ja turvallisuuspoliittisen sekä EU-toimintaympäristön muutoksista. Keskustelu.*

Eduskunta 20: PTK 61/2017: 8. HE 72/2016: *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta. Ensimmäinen käsittely.*

Eduskunta 21: PTK 70/2017: 2.2. SKT 96/2017: *Suullinen kysymys eurooppaministerin EU-linjasta (Juho Eerola ps). Suullinen kyselytunti.*

Eduskunta 22: PTK 114/2017: 4. HE 149/2017: *Hallituksen esitys eduskunnalle Kanadan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen laaja-alaisen talous- ja kumppanuussopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi. Lähetekeskustelu.*

Eduskunta 23: PTK 83/2017: 2.5. SKT 111/2017: *Suullinen kysymys metsien käyttöä koskevasta EU-säädöksestä (Hannu Hoskonen kesk). Suullinen kyselytunti.*

Eduskunta 24: PTK 82/2017: 28. HE 90/2017: *Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Kanadan välillä tehdyn strategisen kumppanuussopimuksen hyväksymisestä sekä laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Lähetekeskustelu.*

Eduskunta 25: PTK 115/2017: 2.3. SKT 153/2017: *Suullinen kysymys EU:n ja Suomen päästövähennystavoitteista (Ville Niinistö vihr). Suullinen kyselytunti.*

Eduskunta 26: PTK 122/2017: 7. PI 4/2017: *Pääministerin ilmoitus ajankohtaisista EU-asioista. Keskustelu.*

Eduskunta 27: PTK 123/2017: 2.4. SKT 164/2017: *Suullinen kysymys EU:n maatalouspolitiikan uudistamisesta (Pertti Hakanen kesk). Suullinen kyselytunti.*

Eduskunta 28: PTK 127/2017: 2.2. SKT 169/2017: *Suullinen kysymys euroalueen ja yhteisen rahapolitiikan riskeistä (Laura Huhtasaari ps). Suullinen kyselytunti.*

Eduskunta 29: PTK 132/2017: 2.9. SKT 181/2017: *Suullinen kysymys EU:n maatalouspolitiikan uudistamisesta (Esko Kiviranta kesk). Suullinen kyselytunti.*

Eduskunta 30: PTK 132/2017: 2.25. SKT 198/2017: *Suullinen kysymys EU:n tulevaisuudesta (Toimi Kankaanniemi ps). Suullinen kyselytunti.*

Eduskunta 31: PTK 138/2017: 3.5. SKT 205/2017: *Suullinen kysymys EU:n tulevaisuudesta (Matti Vanhanen kesk). Suullinen kyselytunti.*

B) Assemblée nationale

S = *séance* (istunto)

14. vaalikausi (*XIV Législature*):

Assemblée 1: S 94⁶²: 1. *Débat sur le socle européen des droits sociaux* [Väittely eurooppalaisesta sosiaalisten oikeuksien perustasta].

Assemblée 2: S 98: 1. *Déclaration du nouveau président des États-Unis sur l'Union européenne. Question au gouvernement* [Yhdysvaltain uuden presidentin julistus Euroopan unionista. Kysymys hallitukselle].

⁶² *Assemblée*en istunnot on numeroitu juoksevasti siten, että numerointi alkaa alusta aina istuntokauden aluksi.

Assemblée 3: S 102: 1. *Avenir de l'Union européenne. Question au gouvernement* [Euroopan unionin tulevaisuus. Kysymys hallitukselle].

Assemblée 4: S 102: 1. *Crise des migrants. Question au gouvernement* [Maahanmuuttokriisi. Kysymys hallitukselle].

Assemblée 5: S 104: 1. *Versement des aides agricoles européennes. Question au gouvernement* [Eurooppalaisten maataloustukien myöntäminen. Kysymys hallitukselle].

Assemblée 6: S 109: 1. *Politique européenne de la France. Question au gouvernement* [Ranskan eurooppapolitiikka. Kysymys hallitukselle].

Assemblée 7: S 109: 1. *Accord de libre-échange entre l'Union européenne et le Canada. Question au gouvernement* [Euroopan unionin ja Kanadan välinen vapaakauppasopimus. Kysymys hallitukselle].

Assemblée 8: S 111: 3. *Pour un débat démocratique sur l'accord économique et commercial global* [Demokraattinen keskustelu talousliitosta ja globaalista kaupasta].

Assemblée 9: S 112: 1. *Dumping social dans les transports routiers en Europe. Question au gouvernement* [Polkumyynti kuljetusliikenteessä Euroopassa. Kysymys hallitukselle].

Assemblée 10: S 114: 2. *Avenir de la zone euro. Question au gouvernement* [Euroalueen tulevaisuus. Kysymys hallitukselle].

Assemblée 11: S 118: 1. *Avenir de l'Union européenne. Question au gouvernement* [Euroopan unionin tulevaisuus. Kysymys hallitukselle].

Assemblée 12: S 119: 1. *Politique générale. Question au gouvernement* [Yleinen politiikka. Kysymys hallitukselle].

Assemblée 13: S 121: 2. *Relations franco-allemandes. Question au gouvernement* [Ranskan ja Saksan väliset suhteet. Kysymys hallitukselle].

Assemblée 14: S 121: 2. *Conclusion de la mission d'information sur le Brexit. Question au gouvernement* [Brexitistä saadun tiedonannon johtopäätökset. Kysymys hallitukselle].

15. vaalikausi (XV Législature)

Assemblée 15: S 15: 1. *Traité de libre-échange entre l'Union européenne et le Canada (CETA). Question au gouvernement* [Euroopan unionin ja Kanadan välinen vapaakauppasopimus (CETA). Kysymys hallitukselle].

Assemblée 16: S 5: 3. *Déclaration du Gouvernement suivie d'un débat sur l'avenir de l'Union européenne* [Euroopan unionin tulevaisuuskeskustelua seuraava hallituksen ilmoitus].

Assemblée 17: S 72: 1. *Promotion des symboles de l'Union européenne. Discussion d'une proposition de résolution* [Euroopan unionin symbolien aseman vahvistaminen. Keskustelu ratkaisuehdotuksesta].

Kirjallisuus

Abrams, Dominic et Michael A. Hogg (toim.) (1990a), "Social Identity Theory. Constructive and Critical advances" Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf.

Abrams, Dominic et Michael A. Hogg (1990b), "An introduction to social identity approach" Teoksessa Dominic Abrams & Michael A. Hogg (toim.), *Social Identity Theory. Constructive and Critical advances*. Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf.

Auel, Katrin & Tapio Raunio (2015a), "Introduction: Connecting with the Electorate? Parliamentary Communication in EU Affairs" Teoksessa Katrin Auel & Tapio Raunio (toim.) (2015), *Parliamentary Communication in EU Affairs*. New York: Routledge. 1–12.

Auel, Katrin & Tapio Raunio (2015b), "Debating the State of the Union? Comparing Parliamentary Debates on EU Issues in Finland, France, Germany and the United Kindom". Teoksessa Katrin Auel & Tapio Raunio (toim.), *Parliamentary Communication in EU Affairs*. New York: Routledge. 13–28.

Auel, Katrin & Thomas Christiansen (2015), "After Lisbon: National Parliaments in the European Union", *West European Politics*, 38/2, 261–281.

Baumann, G. (1996), *Contesting culture. Discourses of Identity in multi-ethnic London*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bellamy, Richard & Joseph Lacey (2018), "Balancing the rights and duties of European and national citizens: a demoicratic approach" *Journal of European Public Policy* 25/10, 1403–1421.

Bellehumeur, Christian R., Francine Tougas et Joëlle Laplante (2009), "Le devoir de mémoire : le lien entre la mémoire collective et l'identité sociale chez des Franco-Ontariens", *Canadian Journal of Behavioural Science* 41/3, 169-179.

Berger, Peter L. & Thomas Luckmann (1997), *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Helsinki: Gaudeamus.

Bijsmans, Patrick, Charlotte Galpin & Benjamin Leruth (2017), "'Brexit' in transnational perspective: an analysis of newspapers in France, Germany and the Netherlands", *Comparative European Politics*, 7/2017, 1–18.

Boomengaarden, Hajo G., Andreas R. T. Schuck, Matthijs Elenbaas et Claes H. de Vreese (2011), "Mapping EU attitudes: Conceptual and empirical dimensions of Euroscepticism and EU support", *European Union Politics*, 12/2, 241-266.

Bouard, Sylvain & Olivier Costa & Eric Kerrouche & Tinette Schnatterer (2013), "Why do French MPs Focus More on Constituency Work than on Parliamentary Work?" *The Journal of Legislative Studies*, 19/2, 141–159.

Breakwell, Glynis M. (2004), "Identity Change in the Context of the Growing Influence of European Union Institutions" Teoksessa Richard Herrmann, Thomas Risse & Marilyn Brewer (toim.), *Transnational Identities: Becoming European in the EU*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers Inc. 25–39.

Brewer, Marilynn (2001), "The Many Faces of Social Identity: Implications for Political Psychology", *Political Psychology*, 22/1, 115-125.

Bruter, Michael (2004a), "Civic and Cultural Components of a European Identity: A Pilot Model of Measurement of Citizens' Levels of European Identity" Teoksessa Richard K. Herrmann, Thomas Risse & Marilynn B. Brewer (toim.), *Transnational Identities. Becoming European in the EU*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers. 186–213.

Bruter, Michael (2004b), "On what citizens mean by feeling 'European': perceptions of news, symbols and borderless-ness" *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 30/1, 21–39.

Bruter, Michael (2008), "Legitimacy, Euroscepticism & Identity in the European Union – Problems of Measurement, Modelling & Paradoxical Patterns of Influence", *Journal of Contemporary European Research*, 4/4, 273-284.

Bruter, Michael (2009), "Time Bomb? The Dynamic Effect of News and Symbols on the Political Identity of European Citizens", *Comparative Political Studies*, 42/12, 1498-1536.

Bäck, Maria (2017), "Kriittiset mutta uskolliset suomalaiset: kansalaisten EU-asenteet jäsenyyden aikana" Teoksessa Tapio Raunio & Juho Saari (toim.), *Reunalla vai ytimessä? Suomen EU-politiikan muutos ja jatkuvuus*. Helsinki: Gaudeamus. 26–51.

Carta, Caterina & Ruth Wodak (2015), "Discourse analysis, policy analysis and the borders of EU identity", *Journal of Language and Politics*. 14/1, 1–17.

Castano, Emanuele (2004), "European Identity: A Social-Psychological Perspective" Teoksessa Richard Herrmann, Thomas Risse & Marilynn Brewer (toim.), *Transnational Identities: Becoming European in the EU*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers Inc. 40–58.

Citrin, Jack & John Sides (2004), "More than Nationals: How Identity Choice Matters in the New Europe" Teoksessa Richard Herrmann, Thomas Risse & Marilynn Brewer (toim.), *Transnational Identities: Becoming European in the EU*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers Inc. 161–185.

Costa, Olivier & Corentin Poyet (2016), "Back to their Roots: French MPs in their district." *French Politics*. 14/4, 406–438.

van Dijk, Teun (1997), "What is Political Discourse Analysis?" Teoksessa Blommaert, J et J. Bueken (toim.), *Political linguistics*. Amsterdam: Benjamins. 11–52.

van Dijk, Teun (2001), "Multidisciplinary CDA: a plea for diversity". Teoksessa Ruth Wodak & Michael Meyer (toim.), *Methods of critical discourse analysis*. Lontoo: Sage. 95–120.

van Dijk, Teun (2008), *Discourse & Power*. New York: Palgrave Macmillan.

van Dijk, Teun (2010), "Political identities in parliamentary debates" Teoksessa Cornelia Ilie (toim.), *European Parliaments under Scrutiny : Discourse strategies and interaction practices*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing company. 29–56.

Eder, Klaus (2016), "Remembering National Memories Together: The Formation of a Transnational Identity in Europe" Teoksessa Klaus Eder & Willfried Spohn (toim.), *Collective Memory and European Identity: The Effects of Integration and Enlargement*. Lontoo: Routledge. 197–220.

Easton, David (1975), "A Re-Assessment of the Concept of Political Support", *British Journal of Political Science*, 5/4, 435-457.

Euroopan komissio (2007), Eurobarometri 88. Saatavilla:

<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2143>. Katsottu viimeksi 10.10.2018.

Euroopan unioni (2004), Pöytäkirja kansallisten parlamenttien asemasta Euroopan unionissa. C 310/204. Saatavilla: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:07cc36e9-56a0-4008-ada4-08d640803855.0008.02/DOC_8&format=PDF. Katsottu viimeksi 15.10.2018.

European Union Committee of Regions (2013), "The Role of Regional Parliaments in the Process of Subsidiarity Analysis within the Early Warning System of the Lisbon Treaty." ISBN : 978-92-895-0541-3, DOI : 10.2863/35536.

Fairclough, Norman et Isabela Fairclough (2012), *Political Discourse Analysis: a method for advanced students*. Abingdon: Routledge.

Fairclough, Norman (2010), *Critical discourse analysis: the critical study of language*. Harlow: Pearson Education.

Fairclough, Norman (1992), "Discourse and text: linguistic and intertextual analysis within discourse analysis", *Discourse & Society*, 3/2, 193–217.

Frank, Robert (2002), "The Meanings of Europe in French National Discourse : A French Europe or an Europeanized France ?" Teoksessa Mikael af Malmberg et Bo Ståth (toim.), *The Meaning of Europe*. Oxford / New York: Berg. 311–326.

Frémont-Vanacore, Anne (2007), *La France en Europe*. Pariisi: Armand Colin.

Fuchs, Dieter, Antoine Roger & Raul Magni-Breton (2009), "European Cleavage, Euroscepticism and Support of the EU: A Conceptual Discussion" Teoksessa Dieter Fuchs, Raul Magni-Breton & Antoine Roger (toim.) *Euroscepticism. Images of Europe among mass publics and political elites*. Opladen & Farmington Hills: Barabara Budrich Publishers. 9–34.

Galpin, Charlotte (2017), *The Euro crisis and European identities: political and media discourses in Germany, Ireland and Poland*. New York: Palgrave Macmillan.

Georgakopoulou, Alexandra (2006), "Small and large identities in narrative (inter)action" Teoksessa Anna De Fina, Deborah Schiffrin & Michael Bamberg (toim.), *Discourse and Identity*. Lontoo: Cambridge University Press. 83–102.

Grundy, Sue & Lynn Jamieson (2007), "European Identities: From Absent-Minded Citizens to Passionate Europeans", *Sociology* 41/4, 663–680.

Herrmann, Richard K. & Marilyn Brewer (2004), "Identities and institutions: Becoming European in the EU" Teoksessa Herrmann, Richard K., Thomas Risse & Marilyn Brewer (toim.), *Transnational identities. Becoming European in the EU*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishing Inc. 1–22.

Hinkle, S., & Brown, R. J. (1990), "Intergroup comparisons and social identity" Teoksessa D. Abrams, & M. A. Hogg (Eds.), Abrams, Dominic et Michael A. Hogg (toim.) (1990a), "Social Identity Theory. Constructive and Critical advances" Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf. 48–70.

Hogg, Michael A. & Craig McGarty (1990), "Self-categorisation and social identity" Teoksessa Dominic Abrams et Michael A. Hogg (toim.), *Social Identity Theory*. Hempstead: Harvester Wheatsheaf.

Howarth, David & Jacob Torfing (2005), *Discourse theory in European politics: identity, policy and governance*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Hubé, Nicolas (2014) "France" Teoksessa Niccolò Conti (toim.), *Party Attitudes Towards the EU in the Member States*. New York: Routledge. 19–42.

Ilie, Cornelia (2015), "Parliamentary Discourse" Teoksessa Karen Tracy, Cornelia Ilie & Todd Sandel (toim.), *The International Encyclopedia of Language and Social Interaction*. New Jersey: John Wiley & Sons. 1–15.

Ivaldi, Gilles (2018), "Contesting the EU in times of crisis: The Front National and politics of Euroscepticism in France", *Politics*, 38/3, 278–294.

Jacobone, Vittoria & Giuseppe Moro (2015), "Evaluating the impact of the Erasmus programme: skills and European identity", *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 40/2, 309–328.

Kohli, Martin (2000), "The Battlegrounds of European Identity", *European Societies*, 2/2, 113–137. DOI: 10.1080/146166900412037.

Krizsán, Attila (2011), *'The EU Is Not Them, but Us!': The First person Plural and the Identities in European Political Discourse*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.

Kun, Paul (2015), "European Identity between Ethnic and Civic Identities", *Journal of Identity and Migration Studies* 9/2, 2–17.

Laffan, Brigid (2004), "The European Union and Its Institutions as "Identity Builders"" Teoksessa Herrmann, Richard K. & Thomas Risse & Marilynn Brewer (toim.) *Transnational identities. Becoming European in the EU*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishinc Inc. 75–96.

Luoti, Anna (2012), ""Qui sont ces Turcs qui frappent aux portes de l'Union européenne?" La construction discursive de l'identité européenne au miroir de la Turquie » [Väitöskirja]. Tampere: Tampereen yliopisto.

Maingueneau, Dominique (2010), *Analyser les textes de communication*. Pariisi: Armand Colin.

Malmborg, Mikael et Bo Stråth (toim.) (2002), *The Meaning of Europe*. Oxford/New York: Berg.

Mauger, Gérard (2007), ""Identité nationale" en France", *Savoir/Agir*, 2/2, 79-89.

Meinander, Henrik (2002), "On the Brink or In-between? The Conception of Europe in Finnish Identity" Malmberg, Mikael et Bo Stråth (toim.), Teoksessa *The Meaning of Europe*. Oxford / New York: Berg. 149–168.

Meinhof, Ulrike H. (2004), "Europe Viewed from Below: Agents, Victims, and the Threat of the Other" Teoksessa Richard Herrmann, Thomas Risse & Marilynn Brewer (toim.) *Transnational Identities. Becoming European in the EU*. Oxford: Rowman & Littlefield publishers. 214–246.

Muñoz, Angeles (2008), "L'engagement européen de Robert Schuman" Teoksessa Sylvain Schirmann (toim.), *Robert Schuman et les Pères de l'Europe: Cultures politiques et années de formation, Publications de la Maison de Robert Schuman*. Brysseli: Peter Lang.

Oltra, Lluís Català & Maxi Nieto Ferrández (2018), "Identidad supranacional europea en un contexto de crisis", *OBETS. Revista de Ciencias Sociales*, 13/1, 15–43.

Pekonen, Kyösti (2011), *Puhe eduskunnassa*. Tampere: Vastapaino.

Pietikäinen, Sari & Anne Mäntynen (2016), *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.

Połońska-Kimunguyi, Eva & Marie Gillespie (2016), "Terrorism discourse on French international broadcasting: *France 24* and the case of *Charlie Hebdo* attacks in Paris", *European Journal of Communication*, 31/5, 568-583.

Ponkala, Salla (tulossa), "Discours de l'identité européenne construite par la Commission européenne sur Facebook, Twitter et Instagram." Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto.

Raunio, Tapio (2014), "Monitasoinen Eurooppa: Kansalaisten vai valtioiden yhteisö?" Teoksessa Tuomas Forsberg & Tapio Raunio (toim.) *Politiikan muutos*. Tampere: Vastapaino. 123–153.

Raunio, Tapio (2015) "The Finnish Eduskunta and the European Union: The Strengths and Weaknesses of a Mandating System" Teoksessa *The Palgrave Handbook of National Parliaments and the European Union*. 406–424.

Raunio, Tapio & Mikko Mattila (2017), "Kun yksituumaisuus murenee: EU-politiikan kansallinen valmistelu ja päätöksenteko" Teoksessa Tapio Raunio ja Juho Saari (toim.) (2017), *Reunalla vai ytimessä? Suomen EU-politiikan muutos ja jatkuvuus*. Helsinki: Gaudeamus. 52–70.

Recchi, Ettore & Justyna Salamonska (2014), "Keeping the European Faith. Collective Identity Before and After the Euro-Crisis", *The Open Journal of Sociopolitical Studies*, 7/3, 509–531.

Risse, Thomas (2004), "European Institutions and Identity Change: What Have We Learned?" Teoksessa Richard Herrmann, Marilynn Brewer et Thomas Risse (toim.), *Transnational Identities: Becoming European in the EU*. Oxford: Rowman & Littlefield.

Risse, Thomas (2010a), "Collective Identities. Conceptual and Methodological Questions", Teoksessa Thomas Risse, *A Community of Europeans?: Transnational Identities and Public Spheres*. New York: Cornell University Press. 19–36.

Risse, Thomas (2010b) "Europeanization of national identities. Explanations. Teoksessa Thomas Risse, *A Community of Europeans?: Transnational Identities and Public Spheres*. New York: Cornell University Press. 87–104.

- Rumelili, Bahar (2004), "Constructing identity and relating to difference: understanding the EU's mode of differentiation", *Review of International Studies*, 30/2004, 27-47.
- Schilde, Kaija E. (2014), "Who are the Europeans? European Identity Outside of European Integration", *Journal of Common Market Studies*, 52/3, 650-667.
- Setälä, Maija (2002), *Demokratian arvo*. Helsinki: Gaudeamus.
- Sitter, Nick (2001), "The Politics of Opposition and European Integration in Scandinavia: Is Euro-scepticism a Government-Opposition Dynamic?" *West European Politics* 24/4, 22-39.
- Sitter, Nick (2003), "Euro-Scepticism as Party Strategy: Persistence and Change in Party-Based Opposition to European Integration". 8. EUSA International Biennial Conference, 27.-29. maaliskuuta 2003.
- Soufflot de Magny, Renaud (2009), "L'identité européenne. Perception et construction", *Relations internationales* 4/140, 103-112.
- Spohn, Willfried (2016), "National Identities and Collective Memory in an Enlarged Europe", Teoksessa Klaus Eder & Willfried Spohn (toim.) *Collective Memory and European Identity: The Effects of Integration and Enlargement*. Lontoo: Routledge. 1-14.
- Sprungk, Carina (2013), "A New Type of Representative Democracy? Reconsidering the Role of National Parliaments in the European Union", *Journal of European Integration* 35/5, 547-563.
- Taggart, Paul & Aleks Szczerbiak (2004), "Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe", *European Journal of Political Research* 43/2004, 1-27.
- Tekin, Beyza Çagatay (2008), "The Construction of Turkey's Possible EU Membership in French Political Discourse", *Discourse & Society* 19/6, 727-763.
- Teti, Andrea (2012), "The EU's First Response to the 'Arab Spring': A Critical Discourse Analysis of the Partnership for Democracy and Shared Prosperity", *Mediterranean Politics*, 17/3, 266-284.
- Thomas, Anja & Angela Tacea (2015), "The French Parliament and the European Union: 'Shadow Control' through the Government Majority" Teoksessa Claudia Heffler, Christine Neuhold, Olivier Rozenberg & Julie Smith (toim.) *The Palgrave Handbook of National Parliaments and the European Union*. New York: Palgrave Macmillan. 170-190.
- Tieteen termipankki (2017), "Personifikaatio".
<http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:personifikaatio>, katsottu viimeksi 10.9.2018.
- Wendt, Alexander (1999), *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wiesner, C. (2016), "National European Discourses as means of constructing European Identity? A comparative study of press discourses in the ratification of the EU Constitutional treaty 2005 in Germany and France", *Politische Vierteljahresschrift*, 57/1, 81-117.

Winzen, Thomas (2012), “National Parliamentary Control of European Union Affairs: A Cross-national and Longitudinal Comparison” *West European Politics* 35:5, 657–672.

Wodak, Ruth (1999), “Critical Discourse Analysis at the End of the 20th Century”, *Research on Language and Social Interaction* 32/1&2, 185–193.

Wodak, Ruth (2001), “What CDA is about – a summary of its history, important concepts and its developments” Teoksessa Ruth Wodak & Michael Meyer (toim.) *Methods of Critical Discourse Analysis*. Lontoo: Sage. 14–31.

Wodak, Ruth (2004), “National and Transnational Identities: European and Other Identities Constructed in Interviews with EU Officials” Teoksessa Richard Herrmann, Thomas Risse & Marilyn B. Brewer (toim.), *Transnational Identities. Becoming European in the EU*. Oxford: Roman Littlefield Publishers. 97–128.

Wodak, Ruth (2011), *The Discourse of politics in action. Politics as usual*. New York: Palgrave Macmillan.

Zappettini, Franco (2017), “Transnationalism as an index to construct European identities: An analysis of ‘transeuropean’ discourses” *Russian Journal of Linguistics* 21/2, 260–281.